

**TÜRKİYE, FRANSA VE İNGİLTERE EĞİTİM SİSTEMLERİNDE
ÖĞRETİMSEL ETKİNLİKLERİN DENETİMİNİN YAPISAL
OLARAK KARŞILAŞTIRILMASI**

Fatih PEHLİVAN

**İnönü Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü**

**Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav
Yönergesi'nin**

**Eğitim Bilimleri
Anabilim Dalı İçin Öngördüğü
BİLİM UZMANLIĞI TEZİ
olarak hazırlanmıştır.**

**MALATYA
2007**

ONUR SÖZÜ

Yüksek lisan tezi olarak sunduğum “Türkiye, Fransa ve İngiltere Eğitim Sistemlerinde Öğretimsel Etkinliklerin Denetiminin Yapısal Olarak Karşılaştırılması” başlıklı bu çalışmamın, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın tarafımdan yazıldığını ve yararlandığım bütün yapıtların hem metin içinde, hem de kaynakçada yöntemine uygun biçimde gösterilenlerden oluştuğunu belirtir, bunu onurumla doğrularım.

Fatih PEHLİVAN

İnönü Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne

Bu çalışma jürimiz tarafından Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı (Eğitim Yönetimi ve Denetimi Bilim Dalı)'nda BİLİM UZMANLIĞI TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Başkan : _____

Üye : _____

Üye : _____

ONAY

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım

...../...../2007

Enstitü Müdürü

ÖNSÖZ

Teknolojinin hızla geliştiğı, 21. yüzyıl dünyasında ülkeler çağın gereksinimlerine ayak uydurabilmek için, eğitim sistemlerini düzenlemek zorundadır. Eğitim sistemlerinin bu amaca ulaşma derecesinin saptanması açısından, bu amaca yönelik eylemlerin denetimi örgütsel bir zorunluluktur.

Eğitimin sisteminin amacına ulaşması, sistemin en önemli birimi olan sınıflarda öğretim etkinliklerinin amacına ulaşmasıyla mümkündür. Bu açıdan öğretimsel etkinliklerin denetimi önem arz etmektedir. Bu denetim etkinlikleri çeşitli yönlerden ülkelere göre farklılıklar göstermektedir. Her ülke için uygun olabilecek tek ve basit bir eğitim sisteminin uygulanamayacağı açıktır. Tarihi ve kültürel altyapıları farklı olan ülkelerde gerek bireylerin eğitilmesinde izlenen yolun, gerekse eğitim örgütünün teşkilatlanması ve denetim biçimlerinin aynı olması beklenemez. Bazı ülkelerde öğretim olgusu ile ilgili olarak okul bir bütün olarak ele alınırken, bazı ülkelerde ise öğretmenin başarımı ön plandadır.

Eğitime ilişkin karşılaştırmalı çalışmalar, değişik ülkelerin eğitim sistemlerinde benzer problemlere yaklaşımları görmemizi sağlaması açısından önemlidir. Bu amaçla, bu araştırmada, Türkiye, Fransa ve İngiltere Eğitim Sistemlerinde ilköğretim düzeyinde öğretimsel etkinlikleri denetimi karşılaştırmalı bir yaklaşımla ele alınmıştır.

Avrupa Birliği'nin önde gelen ülkelerinden biri olan ve denetimde merkezi bir yaklaşımı benimseyen Fransa'da öğretmenin öğretimindeki başarımı denetimin odak noktasını oluşturmakta ve bireysel öğretmen denetimleri denetim etkinliklerinde ön planda tutulmaktadır. Fransa Eğitim Sisteminde olduğu gibi, merkeze bağlı bir yapılanmanın olduğu Türkiye Eğitim Sisteminde ise denetim etkinliklerinde eğitim-öğretim konuları sınıf düzeyinde öğretmen açısından ele alınmaktadır. İngiltere'de denetimin tarafsız bir şekilde yürütülmesini sağlamak amacıyla, bakanlıktan bağımsız bir birim olarak oluşturulan Eğitimde Standartlar Dairesi (OFSTED- Office For Standarts in Education) tarafından yürütülen denetim

etkinliklerinde, öğretimdeki edim okul düzeyinde ele alınmakta, bireysel olarak öğretmene değil, bir bütün olarak okula odaklanılmaktadır.

Bu alışmada; Türkiye Eğitim Sisteminde mevcut denetim sisteminin oluşturulmasında Fransa Eğitim Sisteminden etkilenilmesinden dolayı Fransa'daki denetimsel yapı, kamuda performans modelinin eğitim sisteminde de uygulanması çalışmalarında, İngiltere'deki mevcut denetim sistemindeki birtakım yaklaşımlardan faydalanılmasından dolayı İngiltere'deki denetimsel yapı, bu araştırmada Türkiye'deki yapı ile karşılaştırılmış ve bu konuya ilişkin benzerlik ve farklılıklar ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Bu araştırmanın hazırlanması sırasında maddi ve manevi katkılarını esirgemeyen ve araştırmamı bu hale getirmemde emeği geçen kişileri anmak bana mutluluk verecektir. Kaynaklara ulaşılıp, verilerin toplanması ve araştırmanın hazırlanması sırasında görüş ve önerilerinden yararlandığım başta danışmanım Dr. Battal ASLAN'a olmak üzere, Arş. Gr. Niyazi ZER'e ve Arş. Gr. Melike Cömert'e teşekkür ederim.

Bu katkılara karşın, araştırmanın tüm sorumluluğu kuşkusuz, araştırmacıya aittir.

Malatya, şubat 2007

Fatih PEHLİVAN

ÖZET

Her formal örgüt belli bir amacı gerçekleştirmek için kurulur ve bu amacını gerçekleştirdiği sürece varlığını sürdürür. İnsan yetiştiren büyük bir işletme olarak değerlendirilen eğitim kurumlarının amacı ise, toplumsal gereksinimler doğrultusunda insan davranışlarının değiştirilmesi ve geliştirilmesidir. Toplumdaki bireylere istendik davranışlar kazandırma amacından dolayı eğitim sistemindeki tüm etkinliklerin bu amacı gerçekleştirebilecek şekilde düzenlenmesi gerekir

Bireylerin yetiştirilmesi ve yaşamlarını sürdürmeleri için gerekli bilgi, beceri ve davranışların kazandırılması, eğitim kurumlarında yürütülen eğitim-öğretim etkinlikleri ile sağlanmaktadır. Eğitim kurumlarının etkililiği toplumu ve diğer bütün toplumsal kurumları etkilemektedir. Bu yüzden, girdisi ve çıktısı insan olan eğitim birimlerinin toplumun ihtiyaçlarına cevap verebilecek nitelikte insan tipini yetiştirebilmesi için, eğitim kurumlarında yürütülen etkinliklerin, önceden belirlenmiş amaçlara uygun ve planlı bir şekilde yürütülmesi gerekmektedir.

Planlı eğitimin kalbi olan okullarda, sınıf içi etkinlikler yoluyla yürütülen eğitim-öğretim etkinliklerinin amaca uygunluğunun sağlanması için başvuru yollardan biri de denetimdir. Eğitimde denetim; bir eğitim kurumundaki insan ve madde kaynaklarının ilgili yasal dayanaklara, kurumun amaçlarına, eğitim-öğretim ilkelerine ve ekonomik kurallara uygun olarak kullanılıp kullanılmadığını, kurumun amaçlarının gerçekleşmesinde karşılaşılan sorunları tespit edip değerlendirmektir.

Eğitim sisteminin var oluş nedeni öğrencidir ve öğrencinin öğrenmesi okulların başlıca işlevidir. Bu nedenle eğitim sistemindeki tüm etkinliklerin, sınıftaki öğrencinin amaçlanan biçimde eğitilmesine dönük olması gereklidir. Bu öğrenme sürecinde, öğrencileri kılavuzlama görevini üstlenen öğretmenin yalnız bırakılmaması gerekir. Öğretmenin öğretim sürecinde performansını gözlemlemek, onu değerlendirmek ve eksik yönlerini geliştirmek amacıyla rehberlik etmek denetimin önemli işlevleridir. Dolayısıyla, öğretimsel etkinliklerinin denetimi büyük bir önem ifade etmektedir.

Eğitim sistemlerinde okulların, öğretmenlerin, öğrenme-öğretme sürecinin denetimi konularındaki sorumluluğun verildiği birimler açısından ülkeler arasında farklılıklar gözlemlenmektedir. Bazı ülkelerde, denetim etkinlikleri merkezi yönetim örgütüne bağlı denetim kurullarınca yürütülmekte iken, bazı ülkelerde ise denetimsel sorumluluk merkezi yönetim tarafından bağımsız denetim birimlerine devredilmiştir. Denetimde kullanılan yöntem, öğretmenlerin ve  ğretim sürecinin değerlendirilmesine verilen önem, uygulamalar ve kullanılan değerlendirme araçları açısından da ülkeler arasında farklılıklar gözlemlenmektedir.

Bu araştırmanın genel amacı, Türkiye, Fransa ve İngiltere Eğitim Sistemlerinde İlköğretim düzeyinde öğretimsel etkinliklerin denetimi konusunda benzerlik ve farklılıkları ortaya koymaktır. Bu araştırmada, Türkiye, Fransa ve İngiltere Eğitim Sistemlerinde  ğretimsel etkinliklerin denetimi karşılaştırmalı bir yaklaşımla ele alınmıştır. Bugün Türkiye’de eğitim sisteminin denetimi merkezi bir özellik göstermektedir ve bu sistemin oluşturulmasında Fransa Eğitim Sisteminin denetimi ile ilgili düzenlemelerden yararlanılmıştır. Bununla birlikte, Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı gereğince kamuda performans denetim sistemine geçmek üzere birtakım çalışmalar başlatılmıştır. Performans denetimi sistemiyle, okulların ve öğretmenlerin değerlendirilmesi, sadece müfettişler tarafından yapılmayacak, öğrenciler, veliler, zümre öğretmenleri ve okul müdürü de bu değerlendirmelerde önemli rol oynayacaktır. Bu sistemin oluşturulması ile ilgili çalışmalarda İngiltere Eğitim Sistemindeki denetim ile ilgili düzenlemelerden yararlanılmıştır.

Türkiye’de mevcut eğitim denetimi sistemindeki düzenlemeler ile Fransa Eğitim Sistemindeki düzenlemeler arasında önemli oranda benzerlikler bulunmaktadır. Her iki ülkede de denetim etkinlikleri merkezi bir özellik taşımakta, denetim kurulları milli eğitimden sorumlu bakanlığa bağlı olarak etkinliklerini yürütmektedir. Bu iki ülkedeki denetim etkinliklerinde izlenen yol konusundaki benzerlik ve farklılıklar araştırmaya değer bulunmuş ve Türkiye’de yeni denetim sistemi çalışmalarına ışık tutması açısından da İngiltere Eğitim Sistemi de bu karşılaştırmalı araştırmaya dahil edilmiştir.

Merkezi bir yapılanmanın görüldüğü Türkiye Eğitim Sisteminde eğitim öğretim hizmetlerinin sunumu ve bu hizmetlerin denetiminden Milli Eğitim Bakanlığı sorumludur. Bakanlık bu görevlerini gerçekleştirmek üzere, merkezi örgütün yanı sıra her il ve ilçede Milli Eğitim Müdürlükleri adı altında örgütlenmiştir. Eğitim-öğretim hizmetlerinin denetimi, merkezi düzeyde etkinlik gösteren Teftiş Kurulu Başkanlığı ve İl Milli Eğitim Müdürlükleri düzeyinde etkinlik gösteren İlköğretim Müfettişleri Başkanlıkları tarafından yürütülmektedir.

İlköğretim düzeyinde eğitim-öğretim etkinliklerinin denetimi İlköğretim Müfettişleri Başkanlıklarınca gerçekleştirilmektedir. Her yıl düzenli olarak yürütülen rehberlik ve denetim etkinliklerinde, öğretmenler sınıflarında en az iki ders saati boyunca gözlemlenir ve öğretim sürecindeki performansı ‘Öğretmen Teftiş Formu’ndaki ölçütlere göre değerlendirilir. Bu form, ülke genelinde bütün öğretmenlerin aynı ölçütler doğrultusunda değerlendirilmesi amacıyla kullanılmaktadır.

Türkiye Eğitim Sisteminde olduğu gibi, Fransa Eğitim Sisteminde de merkeze bağlı bir yapılanma söz konusudur. Eğitim ile ilgili hizmetlerin sunumu Milli Eğitim, Yükseköğretim ve Araştırma Bakanlığı tarafından gerçekleştirilmektedir. Fakat eğitim ile ilgili kararların uygulanması amacıyla akademilere, akademiler de departemenet'lere ayrılmıştır. Eğitim-öğretim etkinliklerinin denetiminden sorumlu kurumlara bakıldığında, farklı görev ve sorumluluklara sahip merkezi ve yerel denetim kurullarının olduğu görülmektedir. Merkezi düzeyde etkinlik gösteren; Milli Eğitim Genel Denetleme Kurulu (Inspection Generale de l'Education Nationale - IGEN) müfredat programları ve bunların uygulanış şekli ile, Milli Eğitim Yönetimi Genel Denetleme ve Araştırma Kurulu (Inspecteur Generaux de l'Administration de l'éducation Nationale de la Recherche -IGAEN-R) ise eğitim sistemindeki yönetsel uygulamalarla ilgilenmektedir Bu kurullar doğrudan bakana bağlıdırlar. Ulusal düzeyde görevlerini yerine getiren bu denetim kurullarının yanı sıra Akademilerde rektöre bağlı olarak faaliyet gösteren bölgesel denetim birimleri bulunmaktadır. Bunlar Akademi müfettişleri - Bölge Eğitim Müfettişleri (Inspecteurs d'Académie - Inspecteurs

Pédagogiques Régionales - IA-IPR) ve Milli Eğitim Müfettişleri (Inspecteurs de l'éducation Nationale - IEN)'dir.

İlköğretim kurumlarının denetiminden sorumlu kurum Milli Eğitim Müfettişleri (IEN)'dir. Geniş çaplı denetim prosedürlerinin bulunmadığı Fransa Eğitim Sisteminde ilköğretim kurumlarında çalışan öğretmenler üç yılda bir kez denetlenirler. Öğretmenlerin öğretim sürecindeki performansı, sınıf içerisinde en az bir ders saatini içeren gözlemler ile değerlendirilir.

Eğitim ile ilgili olarak birçok yönden Türkiye ve Fransa'dan farklı bir yapılanmanın görüldüğü İngiltere Eğitim Sisteminde, eğitim hizmetlerinin yönetimi ile ilgili sorumluluklar, genel politika ile ilgili uygulamalarda merkezi idarenin, diğer bütün ayrıntıların çözümünde ise, özerk bir yapıya sahip Yerel Eğitim Otoriteleri (Local Educational Authorities - LEA) tarafından yerine getirilmektedir. İngiltere Eğitim Sisteminde eğitim-öğretim ile ilgili etkinliklerin denetimi, bakanlıktan bağımsız bir kurum olan Eğitimde Standartlar Dairesi (Office for Standards in Education - OFSTED) tarafından yürütülmektedir. OFSTED 0-19 yaş arası öğrenciler için eğitim veren bütün kurumların denetiminden sorumludur.

İngiltere'de, ilköğretim düzeyinde denetim etkinlikleri 3 yılda bir gerçekleştirilmektedir. Denetimde, bireysel olarak öğretmenlerin öğretim sürecindeki performansları değil, bir kurum olarak okulun etkililiği değerlendirilir. Bu değerlendirmede sınıf gözlemleri de önemli rol oynar, fakat bütün öğretmenlerin dersleri gözlemlenmez. Okulun etkililiğinin değerlendirilmesinde, okulda ilgili kişilerce hazırlanan okulun Öz Değerlendirme Formu (Self Evaluation Form - SEF)'nda belirtilen okulun etkililiğine ilişkin kanıtlar aranır ve elde edilen bütün bilgiler, ders gözlemleri de dahil olmak üzere Değerlendirme Formlarına (Evidence Form - EF) kaydedilir.

Eğitim ile ilgili herhangi bir soruna ilişkin farklı ülkelerdeki farklı uygulamaların, sorunun çözümünde alternatif yaklaşımlar oluşturabileceği düşüncesinden hareketle, bu çalışmada karşılaştırmalı yaklaşımlardan yatay yaklaşım tercih edilmiş ve söz konusu ülkeler hakkında elde edilen bulgular alt problemlere dayalı olarak sunulmuştur. Araştırmada, öncelikle Türkiye, Fransa ve İngiltere

Eğitim Sistemleri'nde denetimin yapısı ayrı ayrı incelenmiş, daha sonra bu bulgulara dayalı olarak, bu üç ülkenin eğitim sisteminde denetimin amaçları, denetim kurulları ve bu kurulların görev ve sorumlulukları, denetimin yasal dayanakları, ilköğretimde denetim süreci ve öğretimsel etkinliklerin denetimi ile ilgili karşılaştırmalara yer verilmiştir.

ABSTRACT

All formal organizations are formed to realize a definite aim and exist as long as they perform this aim. The aim of the educational organizations, which are accepted as a big enterprise that educates people, is to change and to develop the human behaviors parallel to social needs. Because of the aim to gain specific behaviors to the individuals in the society, all the activities in the education system must be arranged to achieve this aim.

Being trained of the individuals and being gained the knowledge, skills and behaviors that are necessary to continue their lives are provided by education and teaching activities that are carried out at educational institutions. The effectiveness of the educational institutions has an influence on all other social institutions. Therefore, in order that educational units, of which inputs and outputs are human, could educate the people according to the needs of the society, the activities in educational institutions should be carried out in a planned way and appropriate for the initial aims.

At schools which are thought to be the heart of planned education, one of the ways to provide the appropriateness for the aims of education-teaching activities that are carried out by classroom activities is inspection. Inspection in education is; to identify whether human and material resources in an educational institution are used appropriate for related legal basis, education-teaching principles and economic rules or not and to identify and evaluate the encountered problems during being realized of the institution's aims.

Students are the existing reason of schools and the main function of schools is students' learning. Therefore, all the activities in education systems must be arranged for the students' being educated in the classroom due to the stated objectives. In this learning process, teachers, who have the role to guide the students, shouldn't be left alone. The most important functions of the inspection are to observe the performance of the teacher in his/her teaching process, to guide for the aim of evaluating him/her

and developing his/her insufficient aspects. Consequently, the inspection of teaching activities requires great importance.

It is observed that there were differences between the countries related to the responsible units in inspecting schools, teachers and teaching-learning process. Whereas inspection activities in some countries are carried out by inspectorates which are dependent to central administration organization, in some countries, inspection responsibility is given to independent inspectorates by the central administration. Besides, differences between countries are observed from the point of view of the method used in inspection, given importance to evaluate the teachers and teaching process, practices and used evaluation instruments.

The main aim of this study is to investigate the similarities and the differences about the inspection of teaching activities at primary school level in the education systems of Turkey, France and England. In this research, Inspection of teaching in the education systems of Turkey, France and England was discussed by a comparative approach. Nowadays the inspection of Turkish Education System has a central characteristic and in the establishing of this system, it was influenced by the regulations in the France Education system. Besides, there are some regulations for the Performance Evaluation System in all public institutions, due to the 8th Five Years Development Plan. As a consequence of the performance evaluation system, the evaluation of schools and teachers will not be done solely not only by inspectors, and but also teachers, parents, teachers in the same branches and the school principal will have important roles in this evaluation process. In studies to establish this system, regulations about inspection in England Education system are benefited.

There are considerable similarities between the present regulations in educational supervision system in Turkey and the regulations in French Education System. In both countries inspection activities have a central characteristic; inspectorates perform their duties under the authority of the ministry responsible for the national education. It is thought that it is worth to search the similarities and the differences in the applied method on inspection activities in these two countries, and

English Educational System is included to this comparative study in order to understand the new inspection system arrangements.

In the education system in Turkey, in which a central organization approach is observed, Ministry of National Education is responsible for the presentation and control of education and teaching services. To carry out these duties, ministry is organized at all provinces and districts as National Education Directorates. Inspection of education services is carried out by Inspection Committee Directorates which works at central level and Primary School Inspectors Directorates which works at provincial national education directorates level.

The inspection of education-teaching activities in primary school level is carried out by Primary School Inspectors Directorates. In guidance and inspection activities which are carried out regularly, teachers are observed in their classes at least for two hours and teachers' performances in their teaching processes are evaluated according to the criteria in 'Teacher Inspection Form'. This form is used to evaluate all the teachers throughout the country according to the same criteria.

As in Turkish Education System, a central organization is seen in French Education System. The presentation of educational services is carried out by Ministry of National Education, Higher Education and Research. But the country is divided into academies and academies are divided into departments for applying the decisions about education. When the institutions responsible for the inspection of education- teaching activities are scrutinized, it is seen that there are central and local inspectorates who have different duties and responsibilities. National Education General Inspectorate (Inspection Generale de l'Education Nationale - IGEN) which works at central level is concerned with curriculum and its practicing at schools. The other central inspectorate is National Educational Administration, Inspection and Research Inspectorate (Inspecteur Generaux de l'Administration de l'education Nationale de la Recherche - IGAEN-R) is concerned with the administrative arrangements in education system. These inspectorates are directly dependent to the minister. Besides these national inspectorates, there are local inspectorates which are dependent to the rectors in academies. These are Inspectors of Academy-Local

Educational Inspectors (Inspecteurs d'Académie - Inspecteurs Pédagogiques Régionales - IA-IPR) and National Education Inspectors (Inspecteurs de l'éducation Nationale - IEN).

The inspectorate which is responsible for the inspection of primary schools is National Education Inspectors (IEN). In France, where there weren't detailed inspection procedures, the teachers who work in primary schools are inspected once in three years. The performance of the teachers in teaching process is evaluated in the classroom by observation for at least one hour.

In the education system of England, in which a different structure from Turkey and France in many ways related to the education is seen, responsibilities about the administration of education services are carried out by both central and local level. Central administration is responsible for the applications of general politics. Local Educational Authorities (LEA) which have an autonomous structure are the local units and they are responsible for all the other details. In English Education System, inspection of education and teaching activities is carried out by Office for Standards in Education (OFSTED), which is independent from the ministry. OFSTED is responsible for the inspection of all institutions that educate children between 0-19 ages.

In England, inspection activities in primary school level are carried out once in every three years. In inspection process, the performance of the teachers in their teaching process is not evaluated. The effectiveness of the whole school as an institution is evaluated. In this evaluation, classroom observations have an important role, but all the teachers' lessons are not observed. In the evaluation of the effectiveness of the school, evidences are examined that is related to the effectiveness of the school which is stated in Self Evaluation form (SEF) prepared by the school. All the information gathered in this process are written to Evidence forms (EF).

In this study, comparative horizontal approach is chosen, since it was thought that different applications in different countries related to any problem about education could form alternative approaches about the solution of the problem.

Findings about the countries in question were presented depending on the problem questions. In the study, first of all, inspection systems in Turkey, France and England in details one by one, then, according to these findings in these three countries' education systems the aims of inspection, inspectorates, the responsibilities of these inspectorates, legal regulations of inspection, inspection process in primary schools and inspection of teaching activities are compared.

İÇİNDEKİLER

<u>Bölüm</u>	<u>Sayfa</u>
ONUR SÖZÜ	I
ONAY	II
ÖNSÖZ	III
ÖZET	V
ABSTRACT	X
İÇİNDEKİLER	XV
TABLolar LİSTESİ	XXII

I GİRİŞ

1.1. Problem Durumu	1
1.2. Araştırmanın Önemi	7
1.3. Problem Cümlesi	9
1.4. Alt Problemler.....	9
1.5. Sayıtlılar	10
1.6. Sınırlılıklar	11
1.7. Tanımlar	11
1.8. Kısaltmalar	12

II KURAMSAL BİLGİLER VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. Kuramsal Bilgiler	14
2.1.1. Denetim	14
2.1.2. Eğitimde Denetim	15
2.1.2.1. Eğitimde Denetimin Amaçları	17
2.1.2.2. Eğitimde Denetimin İlkeleri	18
2.1.2.3. Denetmenin Görevleri	21
2.1.2.4. Denetim Türleri	22
2.1.3. Sınıf İçi Etkinliklerin Denetimi - Öğretimin Denetimi	24

<u>Bölüm</u>	<u>Sayfa</u>
2.1.3.1. Öğretmen Denetimi	24
2.1.3.1.1. Öğretim Programları (Müfredat)	26
2.1.3.1.2. Ders Gözlemi	28
2.1.3.1.2.1. Gözlem Formları	29
2.1.3.1.2.2. Derse Hazırlık	31
2.1.3.1.2.3. Dersin İşlenişi	32
2.1.3.1.2.4. Dersin Bitirilmesi ve Değerlendirme	34
2.1.3.1.3. Denetim Sürecinde Denetmen ve Öğretmen	34
2.1.3.1.4. Gözlem Sonrası Öğretmenle Görüşme	35
2.1.4. Öğretimin Denetimi ile İlgili Yaklaşımlar	35
2.1.4.1. Öğretimsel Denetim	35
2.1.4.2. Kavramsal Denetim	37
2.1.4.3. Gelişimsel Denetim	37
2.1.4.4. İçeriksel Denetim	38
2.1.4.5. Farklılaştırılmış denetim	39
2.1.4.6. Klinik Denetim	40
2.1.4.6.1. Klinik Denetimin Amaçları	42
2.1.4.6.2. Klinik Denetimin Aşamaları	43
2.2. İlgili Araştırmalar	50
2.2.1. Yurtiçinde Yapılmış Araştırmalar	50
2.2.2. Yurt Dışında Yapılmış olan Araştırmalar	53
III YÖNTEM	
3.1. Araştırmanın Yöntemi	57
3.2. Veri Toplama Teknikleri	57
IV BULGULAR VE YORUM	
4.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular	58
4.1.1. Türkiye Eğitim Sisteminde Öğretimsel Etkinliklerin Denetimi	59
4.1.1.1. Türkiye Eğitim Sisteminin Öğrenim Basamaklarının Yapısı	59
4.1.1.2. Türkiye Eğitim Sisteminde Eğitim Yönetimi Yapısı	62

	<u>Sayfa</u>
4.1.1.3. Türkiye Eğitim Sisteminde Eğitim Denetimi Genel Yapısı	65
4.1.1.4. Türkiye Eğitim Sisteminin Denetiminin Yasal Dayanakları	67
4.1.1.4.1. 430 Sayılı Tevhidi Tedrisat Kanunu	67
4.1.1.4.2. T.C. Anayasası	67
4.1.1.4.3. 625 Sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu	67
4.1.1.4.4. 1702 Sayılı İlk ve Orta Tedrisat Muallimlerinin Terfi ve Tecziyeleri Hakkında Kanun	68
4.1.1.4.5. 1739 Sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu	68
4.1.1.4.6. 3797 Sayılı Milli Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun	69
4.1.1.4.7. Milli Eğitim Bakanlığı Teftiş Kurulu Tüzüğü.....	69
4.1.1.4.8. Milli Eğitim Bakanlığı Teftiş Kurulu Yönetmeliği	70
4.1.1.4.9. Milli Eğitim Bakanlığı İlköğretim Kurumları Yönetmeliği.....	70
4.1.1.4.10. Milli Eğitim Bakanlığı İlköğretim Müfettişleri Başkanlıkları Yönetmeliği	70
4.1.1.4.11. Milli Eğitim Bakanlığı İlköğretim Müfettişleri Başkanlıkları Rehberlik ve Teftiş Yönergesi	71
4.1.1.5. Türkiye Eğitim Sisteminde Denetim Etkinliklerini Gerçekleştiren Kurullar.....	71
4.1.1.5.1. Teftiş Kurulu Başkanlığı	71
4.1.1.5.1.1. Bakanlık Müfettişliğine Atanma	73
4.1.1.5.1.2. Bakanlık Müfettişlerinin Yetiştirilmeleri	74
4.1.1.5.1.3. Bakanlık Müfettişlerinin Görev ve Sorumlulukları	75
4.1.1.5.2. İlköğretim Müfettişleri Başkanlıkları	77
4.1.1.5.2.1. İlköğretim Müfettişliğine Atanma	78
4.1.1.5.2.2. İlköğretim Müfettişlerinin Yetiştirilmeleri	79
4.1.1.5.2.3. İlköğretim Müfettişlerinin Görev ve Sorumlulukları	80
4.1.1.6. Türkiye Eğitim Sisteminde İlköğretimde Denetim	84
4.1.1.6.1. Kurum Denetimi	86
4.1.1.6.2. Seminer ve Kurs Teftişi	90
4.1.1.7. Türkiye Eğitim Sisteminde Öğretimin Denetimi	90
4.1.1.7.1. Öğretmen Denetimi	91
4.1.1.7.1.1. Ders Gözlemi.....	94
4.1.1.7.1.2. Gözlem Sonrası.....	95

	<u>Sayfa</u>
4.1.1.7.2. İlköğretim Kurumlarında Öğretmen Teftiş Formu	95
4.1.1.7.2.1. Öğretmen Teftiş Formunda Eğitim-Öğretim Etkinlikleri ...	96
4.1.1.7.2.2. Değerlendirmede Dikkat Edilmesi Gereken Konular.....	97
Planlamaya İlişkin Konular.....	97
Sınıf Ortamının Düzenlenmesi.....	98
Dersin İşlenişi.....	98
Bireysel farklılıklar.....	100
Ölçme ve Değerlendirme	100
Eğitimin Ulusal Olması	100
4.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular	101
4.2.1. Fransa Eğitim Sisteminde Öğretimsel Etkinliklerin Denetimi	102
4.2.1.1. Fransa Eğitim Sisteminin Öğrenim Basamaklarının Yapısı	102
4.2.1.2. Fransa Eğitim Sisteminde Eğitim Yönetimi Yapısı	105
4.2.1.3. Fransa Eğitim Sisteminde Eğitim Denetimi Genel Yapısı	107
4.2.1.4. Fransa Eğitim Sisteminde Denetimin Yasal Dayanakları	110
4.2.1.4.1. Anayasa	110
4.2.1.4.2. 65-299 Sayılı Kararname	111
4.2.1.4.3. 22 Nisan 1988 Tarihli Kararname.....	111
4.2.1.4.4. 13 Aralık 1983 Tarihli Bildiri	111
4.2.1.4.5. 89-833 Sayılı Kararname	112
4.2.1.4.6. 89-486 Sayılı Eğitimde Yönlendirme Yasası	112
4.2.1.4.7. 18 Temmuz 1990 Tarihli Kararname	112
4.2.1.4.8. 99-878 Sayılı Kararname	113
4.2.1.4.9. 2005-089 Sayılı Bildiri	113
4.2.1.5. Denetim Etkinliklerini Gerçekleştiren Kurullar	113
4.2.1.5.1. Ulusal Düzeyde Teftiş Kurulları	113
4.2.1.5.1.1. Milli Eğitim Genel Teftiş Kurulu – IGEN	113
4.2.1.5.1.2. Milli Eğitim Yönetimi ve Araştırma Genel Teftiş Kurulu (IGAEN-R)	115
4.2.1.5.1.3. Ulusal Müfettişlerin Atanmaları	117
4.2.1.5.1.4. Ulusal Müfettişlerin Yetiştirilmeleri	117

	<u>Sayfa</u>
4.2.1.5.1.5. Ulusal Müfettişlerin Görevleri	118
4.2.1.5.2. Bölgesel Düzeyde Denetim Kurulları	118
4.2.1.5.2.1. Akademi Müfettişleri - Bölge Eğitim Müfettişleri (IA-IPR).	119
4.2.1.5.2.2. Milli Eğitim Müfettişleri (IEN)	119
4.2.1.5.2.3. Bölgesel Müfettişlerinin Atanma ve Yetiştirilmeleri	120
4.2.1.5.2.3.1. Bölge Eğitim Müfettişlerinin Atanmaları	120
4.2.1.5.2.3.2. Bölge Eğitim Müfettişlerinin Yetiştirilmeleri	121
4.2.1.5.2.3.3. Milli Eğitim Müfettişlerinin Atanmaları	122
4.2.1.5.2.3.4. Milli Eğitim Müfettişlerinin Yetiştirilmeleri	123
4.2.1.5.2.3.5. Bölgesel Teftiş Kurullarının Görevleri.....	124
4.2.1.6. Fransa Eğitim Sisteminde İlköğretimde Denetim	124
4.2.1.6.1. Okul Projeleri (Projet D'Ecole)	127
4.2.1.7. Fransa Eğitim Sisteminde Öğretimin Denetimi	128
4.2.1.7.1. Denetim Süreci	130
4.2.1.7.1.1. Gözlem Öncesi	131
4.2.1.7.1.2. Ders Gözlemi	131
4.2.1.7.1.3. Gözlem Sonrası Görüşme	132
4.2.1.7.1.4. Sonuçların Bildirilmesi	132
4.2.1.7.2. Öğretimsel Etkinliklerin Denetimi	133
4.3. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular	136
4.3.1. İngiltere Eğitim Sisteminde Öğretimsel Etkinliklerin Denetimi	136
4.3.1.1. İngiltere Eğitim Sisteminde Öğrenim Basamaklarının Yapısı	137
4.3.1.2. İngiltere Eğitim Sisteminde Eğitim Yönetimi Yapısı	141
4.3.1.3. İngiltere Eğitim Sisteminde Eğitim Denetimi Yapısı	143
4.3.1.4. İngiltere Eğitim Sisteminde Denetimin Yasal Dayanakları.....	144
4.3.1.4.1. 1944 Eğitim Kanunu	144
4.3.1.4.2. 1988 Eğitim Reformu Kanunu	144
4.3.1.4.3. 1992 Eğitim (Okullar) Kanunu	145
4.3.1.4.4. 1993 Eğitim Kanunu	145
4.3.1.4.5. Okul Öncesi Eğitimi ve “Grant Maintained” Okullar Kanunu (1996)	146

	<u>Sayfa</u>
4.3.1.4.6. Okul Teftişleri Kanunu	146
4.3.1.4.7. 1996 Eğitim Kanunu	146
4.3.1.4.8. 1997 Eğitim Kanunu	146
4.3.1.4.9. 2005 Eğitim Kanunu	147
4.3.1.4.10. 2006 Eğitim ve Denetim Bildirisi	148
4.3.1.5. İngiltere Eğitim Sisteminde Denetimi Gerçekleştiren Kurullar	148
4.3.1.5.1. Eğitimde Standartlar Dairesi – OFSTED	148
4.3.1.5.1.1. Müfettişlerin Atanmaları	150
4.3.1.5.1.2. Müfettişlerin Yetiştirilmeleri	150
4.3.1.5.1.3. Müfettişlerin Görev ve Sorumlulukları	152
4.3.1.5.2. İlave Müfettişler (AI)	154
4.3.1.5.2.1. İlave Müfettişlerin Atanmaları	154
4.3.1.5.2.2. İlave Müfettişlerin Yetiştirilmeleri	155
4.3.1.5.2.3. İlave Müfettişlerin Görev ve Sorumlulukları	156
4.3.1.6. İngiltere Eğitim Sisteminde İlköğretimde Denetim	156
4.3.1.6.1. Okul Denetimi	157
4.3.1.6.1.1. Teftişten Önce	157
4.3.1.6.1.1.1. Okulun Kendini Değerlendirmesi	159
4.3.1.6.1.1.2. Ailelerin, Öğrencilerin ve Diğer İlgili Kişilerin Görüşleri ve Teftiş Sürecine Etkisi	161
4.3.1.6.1.2. Okulda Denetim	162
4.3.1.6.1.2.1. Teftiş Bulgularının Kaydedilmesi	164
4.3.1.6.1.2.2. Bütün Teftiş Kararlarında Kullanılan Ortak Puanlama Ölçeği.....	165
4.3.1.6.1.3. Teftiş Sonuçları	165
4.3.1.6.1.4. Teftiş Raporunun Yazılması ve Yayınlanması	166
4.3.1.6.1.5. Tedbir Gerektiren Okullar.....	168
4.3.1.7. İngiltere Eğitim Sisteminde İlköğretim Düzeyinde Öğretimin Denetimi	169
4.3.1.7.1. Öğretim Programı ve Diğer Etkinliklerin, Öğrencilerin İlgi ve İhtiyaçlarını Ne Derece Karşılıdığının Denetlenmesi	171
4.3.1.7.2. Ders Gözlemi ile İlgili Notlar.....	172
4.3.1.7.3. Değerlendirme Formları.....	172

<u>Bölüm</u>	<u>Sayfa</u>
4.3.1.7.4. Ortak Ders Gözlemlerinin Yürütülmesi.....	174
4.3.1.7.5. Öğretimsel Etkinliklerin Değerlendirilmesi ile İlgili Noktalar...	176
4.4. Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular.....	179
4.4.1. Genel Bilgiler.....	179
4.4.2. Öğrenim Basamaklarının Yapısına İlişkin Benzerlik ve Farklılıklar.....	180
4.4.3. Eğitim Yönetimi Yapılarının Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular.....	184
4.4.4. Eğitim Denetimi Genel Yapılarının Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular.....	188
4.4.5. Denetimin Yasal Dayanakları Açısından Benzerlik ve Farklılıklar.....	191
4.4.6. Denetimi Gerçekleştiren Müfettişlere İlişkin Bulgular.....	192
4.5. Beşinci Alt Probleme İlişkin Bulgular.....	194
V ÖZET, SONUÇ VE ÖNERİLER	
5.1. Özet.....	198
5.2. Sonuç.....	201
5.3. Uygulamacılar İçin Öneriler.....	209
5.4. Araştırmacılar İçin Öneriler.....	210
KAYNAKÇA.....	211
EKLER.....	224

TABLÖLAR LİSTESİ

<u>TABLO</u>	<u>Sayfa</u>
1. Milli Eğitim Bakanlığı Örgüt Şeması.....	63
2. Milli Eğitim Bakanlığı Taşra Örgütü Şeması.....	65
3. Milli Eğitim Bakanlığı Teftiş Kurulu Başkanlığı Örgüt Şeması.....	72
4. İlköğretim Müfettişleri Başkanlıkları Örgüt Şeması.....	77
5. Fransa Eğitim Sisteminde Denetim Kurulları	109
6. OFSTED'in Örgütsel Yapısı.....	149
7. Değerlendirme Formlarında Notlandırma İçin Ölçütler.....	174
8. Ülkeler Hakkında Genel Bilgiler.....	179
9. Öğrenim Basamakları ve Çağ Nüfusunun Okullaşma Oranları.....	181
10. Devlet Okulları ve Özel Okullarda Okullaşma Oranları	182
11. Eğitimde Genel Hedefler.....	184
12. Eğitimden Sorumlu Bakanlıklara İlişkin Bilgiler	185
13. Eğitimden Sorumlu Bakanlıkların Yerel Düzeyde Yapılanmalarına İlişkin Bilgiler.....	187
14. Denetim Sistemlerindeki Benzerlik ve Farklılıklar.....	188
15. Eğitim Sistemlerinde Denetimin Amaçları.....	191
16. Merkezi Düzeyde Etkinlik Gösteren Müfettişlerin Atanmaları ve Yetiştirilmeleri.....	192
17. Yerel Düzeyde Etkinlik Gösteren Müfettişlerin Atanmaları ve Yetiştirilmeleri.....	193
18. İlköğretim Okullarının Denetimi İle İlgili Genel Bilgiler.....	194
19. Öğretmen Denetimi İle İlgili Konuların Karşılaştırılması	195
20. Öğretimsel Etkinliklerin Denetiminde Dikkat Edilecek Hususlar	196

BÖLÜM I

GİRİŞ

Bu bölümde, araştırmanın amacı, “Problem Durumu” başlığı altında ele alınmış; araştırmanın önemi, problem cümlesi, alt problemler, sayıtlar, sınırlılıklar, tanımlar ve kısaltmalara yer verilmiştir.

1.1. Problem Durumu

Tarih çizgisinin başından bu günlere kadar insanoğlu sürekli bir değişim ve gelişim içerisinde olmuştur. Bu değişim sürecinde insanoğlunun toplumsal gelişimi, üretim biçimi, yerleşim biçimi, devlet yapısı ve yönetim biçimi de buna paralel olarak gelişme ve değişme göstermiştir. Öyle ki, insanların istek ve gereksinimleri de aynı derecede artmıştır. Bu gereksinimleri karşılamada bireysel gücün yeterli olmadığı durumlarda insanlar, diğer insanlarla işbirliği yoluna gitmiş ve ortak tepkilerde bulunmuştur (Aydın, 1985: 43). Bir arada yaşamının yaratabileceği karmaşayı önlemek için insanlar, kendi varlıklarının sürekliliğini diğer üyelerin varlıkları ile özdeşleştirmiş (Aslan, 2004: 1), bir takım toplum kuralları belirlemiş ve bu kuralları uygulayacak topluluklar, örgütler ve devlet denen organizasyonlar oluşturmuşlardır.

Bir toplumda her bireyin yaşamını sürdürmek, toplumsal üyelik görevlerini yerine getirmek ve toplumda kendine bir konum sağlamak için gerekli davranışları öğrenmesi gerekir (Başaran, 1996: 11; Ertürk, 1979: 3). Toplumlar geliştikçe, üyelerinin öğreneceği bilgi, beceri ve tutumlar da gelişir, çoğalır ve karmaşıklaşır. Gelişmiş toplumlarda üyelerin toplumdan, toplumun da üyelerden beklentileri, istekleri ilkel toplumlara göre daha çoktur. Toplum-birey arasındaki karşılıklı

beklenti ve isteklerin davranışa dönüştürülebilmesi için, bireyler toplumun amaçlarına uygun olarak eğitilmek isterler. İstekler arttığında toplumun ve üyelerinin ortak amaçlarını gerçekleştirecek planlı bir eğitim örgütlenmeye başlar. Böylece, toplumda bireylerin eğitimsel ilişkilerini düzenleyen ve karşılayan toplumsal birimler toplumun eğitim sistemini oluştururlar (Başaran, 1996: 11).

Eğitim sisteminin etkililiği diğer tüm toplumsal kurumların etkililiği için gereklidir. Öyle ki, diğer tüm toplumsal kurumlarla organik ilişki içinde olan eğitimin niteliği bütün toplumsal kurumları etkilemekte ve aynı derecede toplumsal, siyasal ve ekonomik yaşamdaki değişme ve gelişmeler de eğitimi etkilemektedir (Aydın, 1993: 27). Diğer tüm toplumsal kurumlar için gerekli yetişmiş insan gücü eğitim kurumları sayesinde sağlanacaktır.

Her formal örgüt belli bir amacı gerçekleştirmek için kurulur ve bu amacını gerçekleştirdiği sürece varlığını sürdürür. “İnsan yetiştiren büyük bir işletme” olarak değerlendirilen eğitim sisteminin amacı ise, toplumsal gereksinimler doğrultusunda insan davranışlarının değiştirilmesi ve geliştirilmesidir. Toplumdaki bireylere istendik davranışlar kazandırma amacından dolayı eğitim sistemindeki tüm etkinliklerin bu amacı gerçekleştirebilecek şekilde düzenlenmesi gerekir (Ağaoğlu, 1997: 1).

Girdisi ve çıktısı insan olan eğitim birimlerinin toplumun ihtiyaçlarına cevap verebilecek nitelikte insan tipini yetiştirebilmesi etkili ve verimli bir şekilde yönetilmesini gerektirir.

Yönetim bir takım süreçlerden meydana gelir. Gregg (Akt.: Aydın, 1998: 126), yönetim sürecini yedi ögeden oluşan bir eylemler bütünü olarak kabul etmektedir. Bu ögeler; (1) Karar verme, (2) Planlama, (3) Örgütlenme, (4) İletişim kurma, (5) Etkileme, (6) Eşgüdümleme ve (7) Değerlendirmedir. Her örgütte, her örgütsel çabada bu ögeler zorunludur ve bu ögeler bir bütün olarak yönetim sürecini oluşturmaktadır.

Her bir yönetim sürecinin diğerleriyle aynı derecede önemi vardır. Bu süreçlerden bir tanesi ve tüm yönetim sürecinin önemli ve ayrılmaz bir parçası olan değerlendirme, örgütün amaçlarını gerçekleştirmede ne derece verimli olduğunu

anlama, bu amacı gerçekleştirmedeki eksikleri giderme açısından, örgütteki eylemlerin başarı derecesini saptama ve örgütün eylemlerini tarafsız olarak gözetme durumudur. Eğitimde bu gözetme yollarından biri olan denetim, kamu yararı için davranışı kontrol etme sürecidir (Bursalıoğlu, 1991: 129).

Başar (1995: 1) denetimi; durum belirleme, değerlendirme, düzeltme ve geliştirme öğelerinden oluşan etkinlikler bütünü olarak tanımlamaktadır.

Türkiye Orta Doğu ve Amme İdaresi Enstitüsü Bülteninde (Akt.: Dinçer, 1986: 10) ise denetim, şu şekilde ifade edilmektedir:

Denetim, bağlı bulunduğu kuruluşun, amacına en verimli şekilde, zamanında ve mevcut hukuk düzenine uygun olarak ulaşıp ulaşılmadığını, amaca yönelmede kullanılan yöntemlerin, yapılan işlem ve eylemlerin uygunluğunu, bunların verimi, etkinliği ve hizmet kalitesini sağlayıp sağlamadığını araştırmak ve kontrol etmek; ulaşılmaması gereken hedeflerden ve mevzuattan sapmalar varsa, bunları ve meydana geliş nedenlerini ortaya çıkarmak, bu sapmaların düzeltilmesi için uygulayıcıya ve kuruluşun başındaki yöneticiye ışık tutacak şekilde, olası çözümler arasından en iyi ve en tutarlısını seçerek önerilerde bulunmak ve hizmetlerin, örgütün amacına en uygun tarzda yürütülmesine yardımcı olmaktır.

Eğitim sisteminde denetim etkinlikleri, diğer tüm sistemlerde olduğu gibi, amaçlarla yakından ilişkilidir. Eğitimde amaç, öğrencilerin davranışlarında istenilen değişiklikleri meydana getirerek veya yeni davranışlar kazandırarak, toplumdaki genel ve özel rollere hazırlanmasını sağlamaktır. Beklenen bu ölçülere göre saptanan amaçlara okullarda yapılan öğretim etkinlikleri ile ulaşılabilir (Taymaz, 2002: 10). Yönetim süreçlerinin ve böylece okul yönetiminin bir ögesi olan denetim, önceden kararlaştırılmış eğitim ve öğretim amaçlarının gerçekleşme derecesini bulmaya yarar (Bursalıoğlu, 1991: 129).

Okulun etkililiği öğretimin niteliğinin geliştirilme derecesine bağlıdır. Öyle ki, eğitim-öğretim yönünden güçlü olan okul etkili okuldur. Okulda sadece seçilmiş, yetenekli olan öğrenciler değil, tüm öğrencilerin temel beceri ve davranışları öğrenmesini sağlayan; öğrencilerin bilişsel, duyuşsal, psikomotor, sosyal ve estetik olarak gelişmelerinin güvenceye alındığı bir öğrenme ortamı yaratılması amaç edinilmelidir (Balcı, 1992: 157).

Okulun asıl amacı öğretim olgusudur ve okuldaki her şey öğretime olan katkı derecesine göre değerlendirilir. Buna göre okulun asıl işi olan öğretim de, sınıf ortamında öğretmenin yönlendirme ve denetimi altında öğretmen-öğrenci etkileşimi ile gerçekleşir. Öğretmenlerden azami nitelikte ve nicelikte öğrencilerin öğrenmelerine katkı getirmesi beklenir (Balcı, 1992: 160).

Sönmez (Akt: Karacan ve Ağaoğlu, 2004: 14) öğretmeni; istendik davranışları kılavuzlama görevini üstlenen, eğitim durumlarını düzenleyen ve uygulayan kişi olarak tanımlamaktadır. Bu bakımdan öğretmenin konu alanını iyi bilmesi, eğitim ve öğretimle ilgili bilgi, beceri ve tutumlarla donanımlı olması gerekir.

Hızla gelişmekte olan teknoloji, çağın getirdiği yenilikler, toplumsal yapıdaki gelişmeler toplumdaki bütün kurumları etkilemektedir. Toplumun bütün kurumları ile organik bir bağ içerisinde olan ve gittikçe karmaşık bir nitelik kazanan eğitim, öğretmenlik rolünü zorlaştırmaktadır. Öğretmenin, sürekli olarak, çağın getirdiği yenilikler doğrultusunda kendini geliştirmesi gerekmektedir. Öğretmenlerin bu durum karşısında yalnız bırakılmamaları gerekir. Öyle ki, öğretmenlere yapılan yardım, öğrencilere yapılan yardım yerine geçmektedir. Öğretmenlere yapılan yardımın amacı, etkili bir eğitimin gerçekleştirilmesi ve öğretimin geliştirilmesidir. Bu amaca yönelik eylemlerin gerçekleştirilmesinde hareket noktası öğretme-öğrenme sürecinin yürütüldüğü ortam olan sınıflardır. Okullarda sınıf denilen birimlerde olup bitenlerin planlı ve programlı olarak gözlemlenmesi ve denetlenmesi bir zorunluluktur (Aydın, 1993: 28-29).

Eğitim sisteminin en küçük ve en merkezi dişlisi olan sınıfta bu öğretim sürecinin denetlenmesi eğitimin en önemli süreçlerinden biridir. Eğitimsel ve öğretimsel etkinliklerinde öğretmene rehberlik etme ve yardımcı olma görevini üstlenen denetmenin sorumluluğu büyüktür (Balcı, 1992: 335). Bu süreçte, eğitilenin hedef davranışlar için gerekli olan bilgi, beceri ve tutumları öğrenip öğrenmediği ortaya çıkarılmaya çalışılır (Aslan, 2004: 6).

Sınıfta öğretim programının uygulanması süreci öğretmen tarafından yönetilir (Balcı, 1992: 163). Öğretmenden, yürüteceği sınıf içi etkinlikleri planlayarak,

öğretim öncesi hazırlıkları yapması beklenir. Öğretmen yıllık, ünite ve günlük planlarını çerçeve programı, okulun bulunduğu çevre ve okulun ve öğrencilerin özelliklerini göz önünde bulundurarak hazırlamalıdır. Hazırlanan bu planlar, sınıf içinde istendik davranış değişikliğini oluşturacak şekilde uygulanmak durumundadır. Öğretim sürecinin planlanması aşamasında dersin amaçları ve hedef davranışlar, öğrencilerin hazır bulunuşluk düzeyleri, ilgi, beklenti ve yeterlilikleri göz önünde bulundurularak belirlenmelidir.

Öğretim sürecinde öğrenme yaşantılarını öğrencilere kazandırmak için harcanan çabanın etkili olup olmadığı, programın hedeflerine ne derece ulaşıldığı, öğrencilerin hazır-bulunuşluk düzeyleri ve öğretim süreci sonunda ne derecede öğrendiklerini belirlemek için değerlendirme yapılır. Öğretim etkinliğini çerçeve program doğrultusunda örgütleyip uygulama görevini üstlenen öğretmenlerin, belirtilen konularda eksikliklerinin belirlenip giderilmesi için denetim etkinliklerine gereksinim duyulmaktadır (Karacan ve Ağaoğlu, 2004: 15).

Öğrenme-öğretme sürecinde kullanılan program materyalleri, öğretim yaklaşımları, değerlendirme amaçlarının tümü, öğrencinin öğrenmesinin geliştirilmesine dönük olmalıdır (Balcı, 1992: 163). Aslan'a göre (1996: 108-109; 2004: 6-7), bu sürecin denetimi sırasında, denetmenlerin gözlem ve saptamalarında dikkat etmesi gereken hususlar şunlardır:

- 1- Öğrencilerin yaptıkları öğrenimin bilincinde olup olmadıkları,
- 2- Öğrencilerin dersteki öğretim etkinliklerine katılma dereceleri,
- 3- Öğretmenin amacını belirlemiş olması ve ne yaptığını bilmesi,
- 4- Öğretmenin öğrencilerine karşı içten ve samimi olması ve davranışlarının güven verici olması,
- 5- Öğretmenin öğrencilerini yönlendirebilmesi ve sınıfta disiplini sağlayabilmesi,
- 6- Öğretmenin ses tonu ve şeklini konunun içeriğine göre öğrencilerin anlayabileceği şekilde ayarlayabilmesi,

- 7- Öğretmenin, sınıf ortamını konunun amaçlarına uygun şekilde ayarlayabilmesi,
- 8- Öğretmenin ders planını deneme sınama yoluyla kendisinin hazırlaması,
- 9- Konuyu amaçlarına uygun örnekler vererek işleyip gerekli bilgiyi kazandırabilme,
- 10- Ders başlamadan önce araçlarını deneyip kontrol etme,
- 11- Konunun özelliğine ve amaçlarına uygun öğretim metodunu seçme,
- 12- Konuyu planına uygun doğru bir sıra ile işleme,
- 13- Öğrenciler arasında bireysel farklılıklara dikkat etme,
- 14- Konuya uygun güncel ve somut örnekler verme,
- 15- Konuyu ayrılan ders süresinde işleyebilme,
- 16- Verilen ödevlerin öğrencileri araştırmaya yöneltip yöneltmediği,
- 17- Öğretmenin konuyu anlatırken öğrencileri ile göz teması sağlayıp sağlamadığı,
- 18- Öğrencilerin sorularını cevaplayabilme ve konuyu özetleme,
- 19- Öğretmenin kılık kıyafetinin öğretim ortamına uygunluğu,
- 20- Öğretmenin yaptığı öğretimle, planındaki amaçlara ulaşabilme derecesi.

Planlı eğitimin ana eksenini olarak kabul edilen ve öğretmenlerce gerçekleştirilen sınıf içi etkinliklerinin, yani öğrenme-öğretme sürecinin denetimi, eğitim denetiminin ana eksenini oluşturan boyutudur (Aslan, 2004: 9). Eğitim girişiminin belirleyici boyutu olan öğrenme-öğretme sürecinin önemi ne kadar büyükse, eğitim denetimi açısından da öğretim sürecinin denetlenmesi ve bu denetimin kimler tarafından, ne şekilde gerçekleştirildiği ve göz önünde bulundurulacak ölçütler de o derece önemlidir.

Eğitim sistemlerinde okulların, öğretmenlerin, öğrenme-öğretme sürecinin denetimi konularındaki sorumluluğun verildiği birimler açısından ülkeler arasında farklılıklar gözlemlenmektedir. Bazı ülkelerde denetim etkinlikleri merkezi yönetim

örgütüne bağlı denetim kurullarınca yürütülmekte iken, bazı ülkelerde ise denetimsel sorumluluk merkezi yönetim tarafından bağımsız denetim birimlerine devredilmiştir.

Her ülke için uygun olabilecek tek ve basit bir eğitim sisteminin uygulanamayacağı açıktır. Tarihi ve kültürel altyapıları farklı olan ülkelerde gerek bireylerin eğitilmesinde izlenen yolun, gerekse eğitim örgütünün teşkilatlanması ve denetim biçimlerinin aynı olması beklenemez (Cramer ve Browne, 1974: 23).

Bu araştırmanın genel amacı, denetimsel yapı ve öğretimsel etkinliklerin denetimi açısından Fransa ve İngiltere Eğitim Sistemleri ile Türkiye Eğitim Sistemi arasındaki benzerlikleri ve farklılıkları karşılaştırmalı bir yaklaşımla ortaya koymaktır. Bu araştırmada, Fransa ve İngiltere’de ilköğretim kurumlarında gerçekleştirilen denetimsel etkinliklerin öğretimle ilgili boyutu, bu etkinliklerde dikkat edilen hususlar, bu etkinlikleri kimlerin, ne şekilde gerçekleştirdikleri ve bu sürecin yasal dayanakları Türkiye Eğitim Sistemindeki mevcut durumla kıyaslanacaktır.

1.2. Araştırmanın Önemi

Bütün toplumsal kurumlar belirli bir amacı gerçekleştirmek üzere kurulmaktadır. Her toplumda, bireylerin yetiştirilmesi ve yaşamlarını sürdürmeleri için gerekli bilgi, beceri ve davranışların kazandırılması eğitim kurumlarında yürütülen eğitim-öğretim etkinlikleri ile sağlanmaktadır. İnsan yetiştiren büyük bir işletme olarak kabul edilen eğitim kurumlarının etkililiği toplumu ve diğer bütün kurumları etkilemektedir. Bu özelliğinden dolayı, eğitim kurumlarında yürütülen etkinliklerin önceden belirlenmiş amaçlara uygun ve planlı bir şekilde yürütülmesi gerekmektedir. Eğitimin kalbi olan okullarda, sınıf içi etkinlikler yoluyla yürütülen eğitim-öğretim etkinliklerinin önceden belirlenmiş genel ve özel amaçlara uygunluğunun sağlanması açısından, bu etkinliklerin denetimi önem arz etmektedir.

Her toplumda, bireyler o toplumun kültür ve değer yargıları doğrultusunda yetiştirilirler. Bu nedenle, eğitim sistemleri bu amaca uygun şekilde düzenlenir.

Ülkeler arası rekabetin yaygınlaştığı, bilim ve teknolojide çok önemli adımların atıldığı, küreselleşmenin doruk noktaya ulaştığı 21. yüzyıl dünyasında toplumlar, varlıklarını sürdürebilmek için, vatandaşlarına çağın gereksinimlerine uygun bilgi ve değerler kazandırmak üzere, eğitim sistemlerini düzenlemek durumundadırlar.

Eğitim-öğretim etkinliklerinin etkililik ve verimliliğinin sağlanmasında izlenen yol açısından ülkeler arasında farklılıklar bulunmaktadır. İlk başlarda, farklı ülkelerde, bireylerin yetiştirilmesinde izlenen yol konusundaki farklılıklara olan meraktan ortaya çıkan karşılaştırmalı eğitim, günümüzde, eğitimin herhangi bir alanında karşılaşılan benzer problemlerin çözümü ile ilgili başka ülkelerdeki yaklaşımları ortaya koyması açısından önem arz etmektedir.

Bu araştırmada, Türkiye, Fransa ve İngiltere Eğitim Sistemlerinde öğretimsel etkinliklerin denetimi karşılaştırmalı bir yaklaşımla ele alınmıştır. Bugün Türkiye’de eğitim sisteminin denetimi merkezi bir özellik göstermektedir ve bu sistemin oluşturulmasında Fransa Eğitim Sisteminin denetimi ile ilgili düzenlemelerden yararlanılmıştır. Bununla birlikte, Türkiye’de, Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı gereğince kamuda performans denetimi sistemine geçmek üzere birtakım çalışmalar başlatılmıştır. Performans denetimi sistemiyle, okulların ve öğretmenlerin değerlendirilmesi, sadece müfettişler tarafından yapılmayacak, öğrenciler, veliler, zümre öğretmenleri ve okul müdürü de bu değerlendirmelerde önemli rol oynayacaktır. Bu sistemin oluşturulması ile ilgili çalışmalarda İngiltere Eğitim Sistemindeki denetim ile ilgili düzenlemelerden yararlanılmıştır.

Türkiye’de mevcut eğitim denetimi sistemindeki düzenlemeler ile Fransa Eğitim Sistemindeki düzenlemeler arasında önemli oranda benzerlikler bulunmaktadır. Her iki ülkede de denetim etkinlikleri merkezi bir özellik taşımakta, denetim kurulları, milli eğitimden sorumlu bakanlığa bağlı olarak etkinliklerini yürütmektedir. Bu iki ülkedeki denetim etkinliklerinde izlenen yol konusundaki benzerlik ve farklılıklar araştırmaya değer bulunmuş ve Türkiye’de yeni denetim sistemi çalışmalarına ışık tutması açısından da İngiltere Eğitim Sisteminde denetim de bu karşılaştırmalı araştırmaya dahil edilmiştir. Bu özellikleri nedeniyle bu üç

ülkenin eğitim sistemlerinde denetim etkinliklerinin karşılaştırılması önem arz etmektedir.

1.3. Problem Cümlesi

Türkiye, Fransa ve İngiltere Eğitim Sistemlerinde öğretimsel etkinliklerin denetimi konusunda benzerlik ve farklılıklar nelerdir?

1.4. Alt Problemler

1. Türkiye Eğitim Sisteminin;

- a) Öğrenim basamaklarının yapısı,
- b) Eğitim yönetimi yapısı,
- c) Eğitim denetimi genel yapısı,
- d) Denetiminin yasal dayanakları,
- e) Denetimini gerçekleştiren kurullar,
- f) İlköğretimde denetim,
- g) İlköğretim düzeyinde öğretiminin denetimi ile ilgili özellikleri

nelerdir?

2. Fransa Eğitim Sisteminin;

- a) Öğrenim basamaklarının yapısı,
- b) Eğitim yönetimi yapısı,
- c) Eğitim denetimi genel yapısı,
- d) Denetiminin yasal dayanakları,
- e) Denetimini gerçekleştiren kurullar,
- f) İlköğretimde denetim,

g) İlköğretim düzeyinde öğretiminin denetimi ile ilgili özellikleri nelerdir?

3. İngiltere Eğitim Sisteminin;

a) Öğrenim basamaklarının yapısı,

b) Eğitim yönetimi yapısı,

c) Eğitim denetimi genel yapısı,

d) Denetiminin yasal dayanakları,

e) Denetimini gerçekleştiren kurullar,

f) İlköğretimde denetim,

g) İlköğretim düzeyinde öğretiminin denetimi ile ilgili özellikleri nelerdir?

4. Türkiye, Fransa ve İngiltere’de öğrenim basamaklarının yapısı, eğitim yönetimi yapısı, eğitim denetimi genel yapısı, denetimin yasal dayanakları ve denetimi gerçekleştiren müfettişler ile ilgili benzerlik ve farklılıklar nelerdir?

5. Türkiye, Fransa ve İngiltere’de Eğitim Sistemlerinde ilköğretim düzeyinde denetim süreci ve bu sürecin öğretimsel boyutu ile ilgili benzerlik ve farklılıklar nelerdir?

1.5. Sayıtlar

1. Türkiye, Fransa ve İngiltere Eğitim Sistemlerinde öğretimsel etkinliklerin denetlenmesi sürecinde benzerlik ve farklılıklar olduğu öngörülmektedir.

2. Türkiye, Fransa ve İngiltere Eğitim Sistemlerinde ilköğretim düzeyinde öğretimsel etkinliklerin denetimi benzer amaçlar için yapıldığı halde, kullanılan araç ve yöntemlerin farklılığı ve kullanış yoğunluğu denetimden umulan yararları farklılaştırmaktadır.

3. Türkiye, Fransa ve İngiltere Eğitim Sistemlerinde eğitim basamakları ve eğitim yönetimi yapıları farklılıklar göstermektedir.

4. Türkiye, Fransa ve İngiltere Eğitim Sistemlerinde eğitimin denetimi, denetimi gerçekleştiren kurullar ve bu kurullarda görevli müfettişlerin atanma ve yetiştirilmeleri açılarından benzerlik ve farklılıklar vardır.

5. Türkiye, Fransa ve İngiltere Eğitim Sistemlerinde ilköğretim okullarında, sınıf içerisinde öğretimsel etkinliklerin denetimi sırasındaki uygulamalar açısından ülkeler arasında farklılıklar bulunmaktadır.

1.6. Sınırlılıklar

Bu araştırma, Türkiye, İngiltere ve Fransa Eğitim Sistemlerinde, ilköğretim düzeyinde denetim sürecinin öğretimsel boyutu ile sınırlıdır.

1.7. Tanımlar

Denetim: Eğitim örgütlerinin eylemlerinin planlanan amaçlar doğrultusunda işleyip işlemediğinin anlaşılması amacıyla izlenmesi, eksik yönlerin saptanması ve örgütsel eylemlerden daha iyi sonuç alabilmek için gerekli önlemlerin alınması sürecidir (Aydın, 1993: 1).

Öğretimin Denetimi: Planlı eğitimin ana eksenini oluşturan ve öğretmen tarafından yönetilen öğretme-öğrenme sürecinin etkililiği ve verimliliğinin gözlemlenmesi ve bu sürecin geliştirilmesi amacıyla yapılan denetimdir (Aslan, 2004: 8).

Denetmen - Müfettiş: Örgütsel eylemlerin saptanan amaçlar doğrultusunda belirlenen ilke ve kurallara uygun olup olmadığını inceleyen görevlidir (Aydın, 1993: 1).

Öğretmen: Devletin eğitim, öğretim ve bununla ilgili yönetim görevlerini Türk Milli Eğitiminin amaçlarına ve temel ilkelerine uygun olarak yürütmekle görevli personeldir (Milli Eğitim Temel Kanunu, 1973).

1.8. Kısaltmalar

AI (Additional Inspectors): İlave Müfettişler

Akt. : Aktaran

Bkz. : Bakınız

B.O. (Bulletin Officiel): Resmi Bülten

CNE (Comité National d’Evaluation): Ulusal Değerlendirme Komitesi

DfES (Department for Education and Skills): Eğitim ve Beceri Bakanlığı

DSDEN (Directeur Des Services Departementaux de l’Education Nationale): İl Milli Eğitim Hizmetlerinin Müdürü

EF (Evidence Form): Değerlendirme Formu

GCE- A Level (General Certificate of Education- Advanced Level): İleri Seviye Genel Eğitim Diploması

GCSE (General Certificate of Secondary Education): Ortaöğretim Diploması

GNVQs (General National Vocational Qualifications): Genel Ulusal Mesleki Nitelikler Diploması

HE (Higher Education): Yüksek Öğretim

HMCI (Her Majesty’s Chief Inspector/Inspectorate): Majestelerinin Baş Müfettişi /Başmüfettişliği

HMI (Her Majesty’s Inspectors): Majestelerinin Müfettişleri

IA-IPR (Inspecteurs d’Académie - Inspecteurs Pédagogiques Régionales): Akademi müfettişleri - Bölge Eğitim Müfettişleri.

IEN (Inspecteurs de l'éducation Nationale): Milli Eğitim Müfettişleri

IGAEN (Inspection Générale de l'Administration de l'éducation Naionale): Milli Eğitim Yönetimi Genel Teftiş Kurulu / Müfettişleri

IGAEN-R (Inspection Générale de l'Administration de l'éducation Naionale et de la Recherche): Milli Eğitim Yönetimi Genel Teftiş ve Araştırma Kurulu / Müfettişleri

IGEN (Inspection Générale de l'éducation Nationale): Milli Eğitim Genel Müfettişleri/Milli Eğitim Genel Teftiş Kurulu

J.O. (Journal Officiel): Resmi Gazete

MEB: Milli Eğitim Bakanlığı

OFSTED (Office For Standarts in Education): Eğitimde Standartlar Dairesi

RISPs (Regional Inspection Service Providers): Bölgesel Teftiş Hizmetleri Düzenleme Birimleri

R.G.: Resmi Gazete

SEF (Self-Evaluation Form): Öz Değerlendirme Formu

TKB: Teftiş Kurulu Başkanlığı

T.D.: Tebliğler Dergisi

BÖLÜM II

KURAMSAL BİLGİLER VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu başlık altında denetim, öğretimsel denetim ve denetim yaklaşımları ile ilgili gerekli kuramsal açıklamalar ve konu ile ilgili ulaşılabilen yurt içi ve yurt dışında yapılmış olan araştırmalar yer almaktadır.

2.1. Kuramsal Bilgiler

2.1.1. Denetim

Eğitim Yönetimi ve Denetimi sözlüğünde denetim, “bir örgütün amaçlarına ulaşip ulaşmadığını, ya da ne ölçüde ulaştığını araştırmak, amaçlarda meydana gelebilecek sapmalar konusunda düzeltici önlemler almak” olarak tanımlanmaktadır (Demirtaş ve Güneş, 2002: 35).

Denetim; durum belirleme, değerlendirme, düzeltme ve geliştirme öğelerinden oluşan etkinlikler bütünüdür. Fotoğrafını çekiyormuşçasına denetlenecek durumu; her yönüyle ve olduğu gibi belirleme, bunu olması gereken ve olabilecek olan ölçütleriyle karşılaştırarak değerlendirme, bulunan eksikleri tamamlama, yanlışları doğru ile değiştirme, gereksiz fazlalıklardan kurtulma, daha iyi durumlar olarak geliştirme işidir (Başar, 1995: 1). Bursahoğlu (1991: 129) denetimi, ‘kamu yararı adına davranışı kontrol etme süreci’ olarak tanımlamaktadır.

Aydın’a (1993: 1) göre denetim; örgütsel eylemlerin örgütün amaçları doğrultusunda, saptanan ilke ve kurallara uygun olup olmadığının anlaşılması sürecidir. Her örgüt belli bir amacı gerçekleştirmek için kurulur ve bu amacını

gerçekleştirdiği sürece varlığını sürdürür. Örgütün amaçlarını gerçekleştirme derecesini bilmek, bu açıdan bir zorunluluktur.

Bir kurumda çalışan personelin görevlerini yapma şekillerini gözlemek, hatalarını ve eksiklerini ortaya koymak, bunları düzeltmek için gerekli önlemleri almak, sorunları çözümlemede ilgililere yardımcı olmak yenilikleri tanıtmak, yeni yöntemler geliştirmelerini sağlamak için denetime ihtiyaç duyulmaktadır (Taymaz, 2002:3). Daresh ve Marsha (Akt.: Oliva ve Pawlas, 2004: 11) denetimi; bireylerin çalıştıkları örgütlerin amaçlarını gerçekleştirme yeterliklerinin kontrol edilmesi süreci olarak özetlemiştir.

2.1.2. Eğitimde Denetim

Eğitimde denetim, bir eğitim kurumundaki insan ve madde kaynaklarının ilgili yasal dayanaklara, kurumun amaçlarına, eğitim-öğretim ilkelerine ve ekonomik kurallara uygun olarak kullanılıp kullanılmadığını, kurumun amaçlarının gerçekleşmesinde karşılaşılan sorunları tespit edip değerlendirmektir (Altıntaş, 1992: 403).

Ertürk'ün (Akt.: Ağaoğlu, 1997: 1), “insan yetiştiren büyük bir işletme” olarak nitelendirdiği eğitim sisteminin amacı bireylere istendik davranış değişikliklerini kazandırmaktır. Eğitim sistemindeki tüm etkinlikler bu amaçtan hareketle ortaya çıkan öğretim gereksiniminin karşılanması doğrultusunda düzenlenmelidir.

Eğitimde denetim, öğretimi geliştirme amacıyla, yöneltme, rehberlik etme ve öğretimsel davranışlarını geliştirme süreci olarak da tanımlanabilir (Yalçınkaya, 1992: 70). Eğitimde denetimin amacı, belirlenen eğitim ve öğretim amaçlarının, gerçekleşme derecesini saptamak ve eğitim-öğretim amaçlarına uygunluğunu sağlamaktır (Bursalıoğlu, 1991: 129). Bu bağlamda, denetim, öğretme öğrenme sürecinin geliştirilmesi için öğretmenlere yapılan yardımdır.

Franseth (Akt.: Oliva ve Pawlas, 1997: 11) denetimi; işbirliğine dayalı olarak, en etkili şekilde okul programını başarmada bütün okul personelinin sürekli

gelişimini teşvik eden bir liderlik olarak açıklar. Wiles ve Bondi (Akt.: Oliva ve Pawlas, 1997: 11) ise, eğitimde denetimin, okuldaki öğrenme ile ilgili bütün etkinlikleri düzenleyici bir role sahip olduğunu belirtmektedir.

Denetim, eğitimden beklenen sonuçlar ile elde edilen sonuçlar arasındaki farkı ve bunun nedenlerinin belirlenmesini sağlar. Yani eğitsel etkinliklerle, amaçların ne derece gerçekleştirilebildiği öğrenilir. Böylece, denetim etkinlikleri ile yapılan değerlendirmelerin sonuçlarına bakılarak, ilerideki eğitim uygulamalarının etkililiği ve verimliliğini artırıcı önlemlerin alınması sağlanır (Aslan, 1991: 27).

Aslan (2004: 4), denetimin değeri ve gereğini şu şekilde sıralamaktadır:

1. Devlet hizmetlerinin amaçlara ve ilkelere uygun olarak işleyip işlemediğini anlamaya, ona göre önlemler almaya ihtiyaç vardır.
2. İnsanlar kendilerini değerlendirmede yetersizdirler. Kendi kendilerini nesnel bir şekilde eleştiremezler. Bu konuda da kişilere yardım yararlıdır. Bu kişisel gelişme eğitimsel ilerlemeyi sağlar.
3. Eğitim- öğretim çok yönlü, karmaşık bir etkinlik alanıdır. Okul-Aile-Toplum arasında sağlam bir bağlantıya gerek duyulmaktadır. Denetim bu ilişkiye katkıda bulunur.
4. Öğretim faaliyetlerinin dengeli, etkili, verimli ve ulusal eğitimin amaçları doğrultusunda olması için Milli Eğitim Müdürlüğü, müfettiş, okul müdürü arasında, işbirliğine ihtiyaç vardır.
5. İnsanın, çalışanın da, değerlendirilme, beğendirilme ve özendirilmeye ihtiyacı vardır. Personelin, ilerleme ve gelişme için güdülenmesi gereklidir.
6. Okulda yetişmenin noksan bıraktığı boşluklar vardır ve ne kadar özen gösterilse de olacaktır. Bu eksikliklerin giderilmesi için iş başında ve hizmet içi eğitim çalışmalarına ihtiyaç vardır. Denetim insanı da göz ardı etmeden örgütsel amaçlar için personelin kendisini tamamlamasına katkıda bulunur.

7. Bilimsel ve teknolojik değişme, bireyin iradesinden bağımsız gelişmektedir. Bunun eğitim ve öğretimi etkilememesi düşünülemez. Yenilikleri izlemede yardım ve rehberlik gereklidir.
8. Yasa, tüzük, yönetmelik, genelge ve yönergeye uygun davranılıp davranılmadığını devlet ve halk anlamak ister. Bunun izlenmesi denetim aracılığı ile olur.
9. Genişleyen ve karmaşıkleşan eğitim-öğretim etkinliklerinde birlik ve beraberliğin sağlanması için rehberlik ve denetime ihtiyaç vardır.
10. Çatışma ve anlaşmazlıklar insan ve örgütün-okulun doğası gereğidir. Bu anlaşmazlıklara, örgütsel ortam ve amaçları tahrip etmeden el koyacak nesnel bir kuruma ihtiyaç vardır. Bu işlevi teftiş-soruşturma sisteminden daha iyi yerine getirecek bir sistem bulunamamıştır.

Örgütsel bir etkinlik olan denetim eğitim ve okul sisteminde vazgeçilmez bir işlev ve değere sahiptir. Denetim kurumları “yaratıcı bir kuvvet, ilham verici bir kaynak, moral yükselten bir teşvik mekanizması ve eğitimde liderlik temellerinden biri” olarak görülmelidir (Aslan, 2004: 4).

2.1.2.1. Eğitimde Denetimin Amaçları

Denetimin amaçları konusunu ele alırken kimi yazarlar denetimin amaçlarını bazen birbirinden farklı, bazen birbirine yakın, bazen de birbirini tamamlayan biçimde ele almışlardır. Bunlardan Upruch (Akt.: Yalçinkaya, 1992: 43), denetimin, özel davranışları değiştirmeye yardımcı olmayı; Burke ve Fesser (Akt.: Yalçinkaya, 1992: 43) mesleki performansı geliştirip ilerletmeyi, Hunter (Akt.: Yalçinkaya, 1992: 43) denetlenenlerin gelişmesini hızlandırmayı, Krajewski (Akt.: Yalçinkaya, 1992: 43) öğretmenin gelişmesini sürekli olarak harekete geçirmeyi ve ona rehberlik etmeyi amaçladığını belirtmişlerdir. Ayrıca, hizmet-içi eğitimin verilmesini teşvik etmek, öğretmenlere ihtiyaç duyduğu her türlü yardımı sağlamak ve uzmanlar arasında eşgüdümü sağlamak da denetimin amaçları arasındadır (Gökçe, 1994: 4).

Karagözoğlu (Akt.: Büyükaslan, 1998: 8) denetimin amacını; öğrenme sürecinin iyileştirilmesi, öğretim programının, öğrenme ve öğretme materyallerinin

geliştirilmesi, öğretmeni, sınırlı ve dar bir çerçeve içinde kalarak, sadece hizmet içinde yetiştirmeyi değil, okuldaki eğitim-öğretim sürecinde yer alan tüm öğelerin geliştirilmesini sağlayacak bir ortamın yaratılması olarak ifade etmiştir.

Gökçe (1994: 73), denetim öğeleri açısından denetimin amaçlarını; eğitim-öğretim amaçlarının gerçekleştirilme durumu, eğitim ortamının uygunluğu, kullanılan teknik ve yöntemlerin uygunluğu, ölçme ve değerlendirme araçlarının uygunluğu, öğretmenlerin çabaları, okul-çevre, öğretmen-öğrenci-yönetici işbirliği ve eşgüdümü, denetimin kendisine ilişkin sorunlarıyla ilgili olarak durum saptamak, değerlendirmek, düzeltmek ve geliştirmek olarak sıralamıştır.

Bunların yanı sıra, denetimin diğer bir amacı da verimi arttırmaktır. Okulda, eğitim-öğretim etkinlikleri sırasında öğrencinin verimliliği, sadece kendi çabasından değil, öğretmenin davranış biçimi ile ilgili bilgi ve becerisinden de etkilenebilir. Eğitim sürecine katılan ya da süreçte rol oynayan etkenler ve bu etkenler arası ilişkilerin niteliği, öğrenci verimliliğini önemli ölçüde etkiler. Denetimin bu etkenler ve etkenler arası ilişkiler üzerinde durması bu ilişkileri geliştirme yolu ile sonucu etkilemeye, verimi arttırmaya çalışması beklenir (Aydın, 1993: 16; Yalçınkaya, 1992: 44).

Özetleyecek olursak, denetimin amacı daha etkili bir okul meydana getirmektir. Klof ve arkadaşları etkili okulu (Akt.: Batmaz ve Özmen, 2004: 6) “öğrencilerin bilişsel, duyuşsal, psikomotor, sosyal ve estetik gelişmelerinin en uygun sağlandığı optimum bir öğrenme çevresinin yaratıldığı okul” olarak tanımlamaktadır.

2.1.2.2. Eğitimde Denetimin İlkeleri

Eğitim sistemlerinde, denetimle ulaşılmak istenen amaçların gerçekleştirilmesi belli ilkelere bağlıdır (Başar, 1995: 1). İlkeler, eylemleri kontrol altına almakta ve amaçları gerçekleştirmede davranışı belirleyen bir işleve sahiptir. Denetim ilkeleri, denetim uygulamaları için yol gösterici bir nitelik taşır ve uygulama sonuçlarının kestirilmesini sağlar (Gökçe, 1994: 8).

Eğitimde denetimin ilkeleri; amaçlılık, planlılık, nesnellik, demokratiklik, süreklilik, bütünlük, durumsallık, açıklık ve iyi insan ilişkilerinin temele alınması şeklinde sıralanabilir (Başar, 1995: 1,2,3; Gökçe, 1994: 7,8):

Amaçlılık: Ana amacı, eğitim amaçlarının gerçekleştirilmesine hizmet etmek olan denetim amaçlı bir girişimdir. Denetimin amacı düzeltme ve geliştirme olmalıdır.

Planlılık: Denetimin önceden planlanması zorunludur. Denetimde planlılık ilkesi, denetimin nerde, nasıl, ne zaman yapılacağı konusundaki karışıklığı, zaman ve enerji kaybını önler. Denetim eylemlerinin rastlantılardan kurtarılmasını da gerektirir.

Demokratiklik: Denetimin demokratik esaslara dayalı olması, yanlılığı ortadan kaldırmakla birlikte, denetmene olan güveni de artırır. Öğretmenin düşüncelerini ifade etmesine olanak verir. Denetmen sorumluluğunu öğretmenle paylaşır. Bu durum da, öğretmenin rahat hareket etmesini ve bu sayede, denetmenin durumu saptamada zorluk yaşamamasını sağlar.

Nesnellik: Denetim bilimsel esaslara ve nesnel bulgulara dayalıdır. Denetmen alanında tam bilgiye sahip olmalı ve tarafsız olmalıdır.

Süreklilik: Denetim amaçlarının gerçekleşmesi, denetimdeki sürekliliğe bağlıdır. Bu ilke denetimin kendisi hakkında dönüt almasını sağlayarak, eğitim programlarının amaçlarının gerçekleştirilmesine olanak tanır.

Bütünlük: Bu ilkeye göre denetim, eğitim sistemini, okulu, programı, öğretmeni, öğrenciyi çevresiyle bir bütün olarak ele almak ve değerlendirmek zorundadır. Tek bir parçadan rastlantısal olarak elde edilen bilgi ile bütün hakkında yargıda bulunmak yanlıştır. Örneğin öğrencinin başarısızlığını yalnızca öğretmene yüklemek, öğretmen dışındaki bütün etkenleri göz ardı etmek doğru değildir.

Durumsallık: İçinde bulunulan durumun gerektirdiği, koşulların etkilediği her şeyin gözetilmesidir. Farklı koşullarda çalışan kişilerden aynı sonuçlar beklenmemelidir.

Açıklık: Durumun saptanabilmesi ve düzeltilip geliştirilmesi açıklık ilkesine bağlıdır. Öğretmen her etkinlik ve sonucu hakkında bilgilendirilmelidir.

İyi İnsan İlişkileri: Denetim, sorunları önemine göre sıralar, katılanların işbirliği ve eşgüdümünü esas alır, sorumluluğu paylaştırır ve iyi insan ilişkilerine dayalıdır.

Gökçe (1994: 7), esneklik, çözümleyicilik ve birleştiricilik, tutarlılık ve geçerliliğin de denetimin ilkeleri arasında sayılabileceğini ifade etmektedir.

Denetimde uyulacak ilkeleri Başaran (2000: 137) da aşağıdaki şekilde sıralamıştır:

1. Eğitim işgörenleri değerlidir. Denetim, işgörenlerin görevlerini daha iyi yapmalarına yardım eden bir süreçtir. Bu süreç onları küstürmemeli, engellememelidir.
2. Denetim bir takım çalışmasıdır. Denetleyen ve denetlenen işgörenler, yapılan işin değerini saptamaya çalışan bir takımın üyeleridir.
3. Denetimde örgütsel önderlik esastır. Eğitim işgörenlerinin nitelikleri, denetleyenin önder olmasını gerektirir.
4. Denetim eğitim işgörenine kendini kanıtlama, geliştirme, işinde başarılı olma olanakları sağlamalı; bireysel farklılıkların ortaya çıkmasına katkı sağlamalıdır.
5. Denetim planlı ve sürekli bir süreçtir.

2.1.2.3. Denetmenin Görevleri

Denetmenin, denetim sürecinde üstlendiği görev ve roller ülkelerin okul ve eğitim sistemlerine göre değişiklik gösterir. Denetmen denetim sürecinde, öğretimle, öğretim programıyla ve personel gelişimiyle ilgili birçok rolü yerine getirir. Öğretimin geliştirilmesinde, öğretim programının oluşturulmasında ve kişisel ve mesleki gelişimle ilgili olarak, öğretmenlere yardım etmek için bir koordinatör, danışman, grup lideri ve bir değerlendirici gibi hareket eder. Bunu yapabilmesi için de denetmenin geniş bir bilgi ve beceri yeterliliğine sahip olması gerekir (Oliva ve Pawlas, 2004: 22).

Denetmen olabilmek için, belirli bir dönem öğretmenlik yapmış olma şartı aranmaktadır. Bu nedenle, öğrenme, öğrenenin doğası, öğretmenin bilgisi, yeterliliği ve sınıf içerisindeki rolü ile ilgili görüşleri denetmenlerin, denetimle ilgili görüşlerine de yansımıştır. Bununla birlikte denetim ile öğretimin benzer yönleri vardır. Öğretmenler, öğrencilerin tutum, davranış ve becerilerini geliştirmeyi amaçlarlar. Aynı şekilde denetmenler de öğretmenlerde tutum davranış ve becerileri geliştirmeyi amaçlarlar (Glickman ve diğ., 2001: 106).

Curtin (Akt.: Öz, 2003: 36; Dağlı, 2004: 2), denetmenden yerine getirilmesi beklenen görevleri şu şekilde sıralamaktadır:

1. Okulun hedeflerinin iyi bir şekilde öğretmenler tarafından anlaşılmasına yardımcı olmak,
2. Öğretmenlerin güven duyacağı bir işbirliği havası içinde çalışmalarını sağlamak,
3. Öğretmenlerin karşılaştıkları problemleri çözmede onlara gerekli ve yeterli yardımda bulunmak,
4. İyi bir öğrenim için gerekli sınıf içi şartların sağlanmasına yardımcı olmak,
5. Öğretim yöntemleri ve materyallerin kullanılması ve geliştirilmesi hususunda öğretmenlere yardımda bulunmak,

6. Denetim çalışmalarına, okulların ve öğretmenlerin ihtiyaçlarına göre yön vermek,
7. Okul programlarının etkisini ölçebilecek bir değerlendirme yapmaktır.

William Burton (Akt.: Oliva ve Pawlas, 2004: 20) ise, denetmenin görevlerini; öğretim işinin geliştirilmesi, öğretmenlerin hizmet içinde yetiştirilmesi ve geliştirilmesi, denetlenecek hususların seçimi ve denetimin bunlara göre düzenlenmesi, ölçme ve değerlendirme ve öğretmenlerin performanslarını değerlendirerek not verme olarak sıralamaktadır.

Harris (Akt.: Oliva ve Pawlas, 2004: 21)'e göre denetmenin denetim görevleri; program geliştirme, öğretim için düzenlemeler yapma, personel sağlama, imkân sağlama, araç-gereç sağlama, ihtiyaç duyulan konularda hizmet içi eğitimi düzenleme, personele rehberlik etme, öğrenci hizmetleri ile ilgilenme, halkla ilişkileri geliştirme, öğretimi değerlendirme konularını kapsamaktadır.

2.1.2.4. Denetim Türleri

Taymaz (2002: 28) eğitim sisteminde yapılan denetimi, amacına göre ders denetimi ve kurum denetimi olarak ikiye ayırmıştır.

Kurum denetimi bir kurumun amaçlarını gerçekleştirmede insan ve madde kaynaklarının sağlanma, yararlanılma durumunun gözlenmesi, kontrol edilmesi ve ölçütlere göre değerlendirilmesidir.

Ders denetimi ise, okullarda genel denetimler sırasında ya da bunlardan ayrı olarak yapılan, öğretmenlerin kendi alanlarındaki yetişkinliğini, çalışmasını, uyguladığı yöntemleri, bunları uygulamadaki yeterliliğini, öğrencilerin yetiştirme düzeylerini inceleyip değerlendirmedir. Ders denetimi, öğretmenin öğretim yapma ve ders vermedeki başarısını değerlendirmekle birlikte, onun eksikliklerini giderme, yeteneklerini geliştirme, mesleğe ve çevreye uyumunu sağlama, yenilik ve değişiklikleri tanıtmaya, mesleki yardımda bulunma etkinliklerini de kapsar (Yalçınkaya, 1992: 43).

Bu amaçlara ulaşmak üzere, okullarda yapılan ders denetimi, öğretmenin öğrenci ile yüz yüze olduğu ve öğretim süreci içinde davranışlarının gözlenmesi, ders öncesi ve sonrası etkinliklerin incelenmesi ve değerlendirilmesi şeklinde gerçekleştirilmektedir (Büyükaslan, 1998: 8). Öğretmenleri değerlendirmek amacıyla yapılan ders denetiminin amaçları aşağıdaki şekilde sıralanabilir (Taymaz, 2002, 160):

1. Öğretmenin öğretimde başarı derecesi hakkında bilgi edinmek,
2. Öğretmenin özellikle iyi ve ümit edici özelliklerini saptamak,
3. Öğretmenin öğretimdeki eksik yönlerini belirlemek, giderici önerilerde bulunmak,
4. Öğretmenleri görevlerini en iyi şekilde yapmaya özendirmek ve teşvik etmek,
5. Okulda yapılan öğretimde birlik sağlamak üzere yardımcı olmak,
6. Öğretmenlere yapılan yardımlarla, onların denetime güvenlerini arttırmak,
7. Okulda öğretmenlerin uyguladıkları öğretim yöntemlerini geliştirmek,
8. Öğretim araçlarının sağlanması ve bu araçların uygulamalarda kullanılmasına yardımcı olmak,
9. Öğrenci başarısının bilimsel yöntemlerle ölçülmesi değerlendirilmesinde yardım etmek,
10. Öğretmenin karşılaştığı sorunları çözümlemede yol göstermek.

Sınıf içi öğretim etkinliklerinin denetimi konusunda karşıt görüşleri savunanlar da vardır. Başar (Akt.: Yılmaz, 1998: 17), ders denetimi ile öğretmenin sürekli değil, sadece kısa süreli ediminin gözlenebileceğini, öğretmenin eksik yönlerini bu kısa süreçte gizleyebileceğini, sınıfın doğal ortamının bozulabileceğini ve bu yüzden de ders denetiminden elde edilen verilerin nesnel olmayacağını belirtmiştir.

2.1.3. Sınıf İçi Etkinliklerin Denetimi - Öğretimin Denetimi

Karagözoğlu (Akt.: Balcı, 1982: 333), eğitim sistemindeki tüm etkinliklerin temel amacının, sistemin çıktısı olan öğrenci ögesinin önceden saptanan amaçlar doğrultusunda eğitilmesi olarak ifade etmektedir. Eğitim sisteminin var oluş nedeni öğrencidir. Bu nedenle eğitim sistemindeki tüm etkinliklerin, sınıftaki öğrencinin amaçlanan biçimde eğitilmesine dönük olması gereklidir. Eğitim sisteminde bu amaca, okullarda yapılan eğitimle ulaşılır Öğrencinin öğrenmesi okulların başlıca işlevidir. Dolayısıyla öğretim etkinliklerinin denetimi büyük bir önem ifade etmektedir (Fischer, 1992: 1).

Eğitimde denetimin ana hedefi, eğitim ve öğretimin amaçlarına en uygun değer ve işlemleri bulmaktır (Bursalıoğlu, 1991: 129). Okulda ve sınıfta yapılan etkinlikler amaçlara uygun olarak yapılacağına göre, değerlendirmede de aynı ilkeler göz önünde bulundurulacaktır (Aslan, 1991: 28). Öğretimin denetimi, okulun öğrenme-öğretme süreçlerinin (Yalçınkaya, 1992: 43), öğretim programının ve öğretme ve öğrenme materyallerinin geliştirilmesini amaçlar (Gökçe, 1994: 4).

Eğitim sürecinin büyük bir kesimi, öğretme-öğrenme sürecine dayanır. Öğrenme-öğretme süreçleri, sınıf denilen özel bir ortamda davranışa dönüştürülür (Aslan, 2004: 3). Planlı eğitimin ana eksenini oluşturan öğretme süreci, öğretilen gerçeğe gerçekleştirilir. Öğretme-öğrenme sürecinin başarılı bir şekilde geçmesini sağlayacak olan, öğretim programının uygulayıcısı öğretmenlerdir. Öğretmen, öğretme sürecinde yetiştirilmiş, mesleğinde uzman kişidir (Aslan 2004: 8). Bu bakımdan öğretmen okullardaki eğitim sürecinde en stratejik öğedir (Gökçe, 1994: 5).

2.1.3.1. Öğretmen Denetimi

Toplumun tüm kurumları ile organik bir bağıntı içerisinde olan ve o denli karmaşık bir nitelik kazanan eğitim, öğretmenlik rolünü zorlaştırmakta, çok yetenekli öğretmen gerektirmektedir. Hizmet öncesi eğitimde, öğrenilen bilgi ve kazanılan beceriler hızlı değişimler karşısında güncelliğini koruyamamakta ve çabuk eskimektedir. Bilim ve teknoloji alanlarındaki değişimler ve gelişmeler, sosyal ve

ekonomik ihtiyaçların değişmesine neden olurken, eğitimde de değişmeleri zorunlu kılmıştır. Eğitim sistemi de toplumun ihtiyaçlarını karşılayabilmek amacıyla kendini yenilemek durumundadır.

Bu değişim, öğretmenlerin kendilerinin yenilemelerini zorunlu kılmaktadır. Böyle bir toplumsal olgu ile karşı karşıya olan öğretmenlerin kendi başlarına bırakılmamaları gerekir. Her toplum ve her okul sistemi bu konuda özgün önlemler almakta, sistemin yenilenebilmesi için birtakım düzenlemeler yapmaktadır. Öğretmenlere sağlanan desteğin amacı etkili bir eğitimin gerçekleştirilmesidir. Böyle bir yardımın planlı ve programlı olması, kurumlaşması bir örgütsel zorunluluktur (Aydın, 1993: 27-28).

Acheson ve Gall (Akt.: Batmaz ve Özmen, 2004: 5), öğretmen denetimini iki temel amaca dayandırır; (1) Öğretmenin mesleki gelişimini sağlayarak etkili eğitimin gerçekleştirilmesine katkıda bulunmak, (2) Öğretmenin mevcut performansını değerlendirerek mesleki durumu hakkında karar vermek.

Öğretmenlere yapılan yardımın amacı eğretim etkinliklerindeki performansını geliştirmektir. Aydın (1993: 28), bu amaçlara yönelik eylemlerin (planlama ve programlama) hareket noktasının, öğretme-öğrenme etkinliklerinin fiilen yürütüldüğü ortam olmasının doğal olduğunu, hatta bilimsel bir zorunluluk olduğunu vurgulamaktadır. Bu yüzden, okullarda, sınıf denilen birimlerde olup bitenlerin planlı ve programlı olarak gözlemlenmesi ve denetlenmesini gereklidir.

Öğretmeni değerlendirmede, denetmenin şu alanlarda yetkin olması gereklidir (Fischer, 1992: 1):

- a) Neyi değerlendireceği,
- b) Nasıl gözlem yapılacağı,
- c) Sınıf gözlemi ile ilgili bilgileri nasıl değerlendireceği,

- d) Öğretmenin öğretimini geliştirmek için, öğretim ile ilgili gözlemin sonuçlarını ve verilerin özetini nasıl bir geribildirime dönüştüreceği.

2.1.3.1.1. Öğretim Programları (Müfredat)

Eğitim girişiminde amaç, toplumun genç kuşaklarının devlet tarafından belirlenen standartlar doğrultusunda yetiştirilmesi ve bu doğrultuda bilgi, beceri ve takdir duygularıyla donanık olmasının sağlanmasıdır. Bu amacı gerçekleştirmek için eğitim sistemi, toplumsal ve bireysel işlevlerini, sistemin stratejik birimi olan okulun, en stratejik birimi olarak nitelendirilen sınıf denilen ortamlarda, sınıf içi etkinliklerle yerine getirmektedir. Bireylerin yetiştirilmesinde, nasıl bir yol izleneceği, ne tür etkinliklerde bulunulacağı ve hangi bilgi, beceri ve davranışların kazandırılacağı, hangi okul düzeyinde olursa olsun, öğretim programları ile belirlenmektedir (Aslan, 2004: 3).

Sergiovanni (2002), öğretim programlarını tanımlarken, dört basamaklı bir tanımlama yapılması gerektiğini vurgulamıştır. Akademik disiplinlerce belirlenmiş ders içeriği, ders kitabı ve sunu materyallerine dönüştürülmüş bir bilgi yükü olarak kabul edilen *planlanmış müfredat*, bunların ilkidir. Öğretmenler bu öğretim programını kendi bakış açılarına uyarlar, materyallerini ekler, kendine göre bazı unsurlara vurgu yaparken bazılarını daha az önem verir. Öğretim programının belirli bölümlerini öğretmek için pratik yollar geliştirebilirler. Bu da öğretmenin öğrencilere aktarmak üzere düzenlediği *öğretilen müfredattır*.

Her öğrencinin öğrenme düzeyi bir değildir. Bir sınıftaki bütün öğrencilerin öğretme-öğrenme süreci sonunda, aynı derecede bilgi düzeyine sahip olması beklenemez. Öğrenciler arasındaki bilişsel, duyuşsal ve psikomotor farklılıklar, öğrencilerin aynı düzeyde öğrenememelerinde ana etmendir. Öğrenciler, öğretim etkinlikleri sırasında, öğretilen müfredatla karşı karşıya kalırlar ve bazen anlatılanı yanlış anlayabilirler ya da belirli bölümleri yanlış yorumlayabilirler. Hatta daha önceki bilgileriyle, yeni edindikleri bilgiyi ilişkilendirmeye çalışır, sadece sınavlarda sorulabilecek olan belli bölümleri ezberleyebilirler. Öğretim programında verilen önemli bölümlerin olduğu günler çeşitli sebeplerden dolayı okula gelmemiş

olabilirler ve öğretimsel etkinlik sürecinin tamamında sınıfta bulunmamış olabilirler. Kimileri materyalleri ilginç bulurken, kimileri sıkıcı bulabilir. Bu olumsuz koşulların dışında elde edilen öğretim bilgisi ise *öğrenilen müfredattır*.

Her ne kadar öğrencilerin çoğu öğretilen konu ile ilgili olarak öğretmenle konuşabilecek kadar bilgi sahibi olmuş olsa bile, bu her öğrencide farklı seviyelerde olacaktır.

Öğrenciler ne kadar öğrendikleri konusunda değerlendirilirler. Sınavlar öğretim programının sadece öğretilmesi gerektiği düşünülen bölümlerini kapsamaktadır. Bazen sınavlar sadece basit bilgi geribildirimleri ve çeşitli tanımlamaları ölçer. Sınavlar çok basit bir şekilde hazırlanmış olabilmekle birlikte, bazen de, cevaplanması yüksek seviyede bilişsel düzeyi gerektirecek nitelikte olabilir. Bazı sınavlar öğrencilerin neyi bilmediklerini ölçerken bazıları da neyi iyi bildiklerini ölçer. Sonuç olarak bu da *ölçülen müfredattır*.

Öğretim olgusunun ulusal standartlar doğrultusunda belirlenmiş şekli ile, öğrencilerin öğretme-öğrenme süreci sonucunda elde ettiği kazanımlar arasında çok büyük farklılıkların olmaması öğretim programının amacına ulaştığını göstermektedir. Üstünde durulması gereken müfredat, öğrenilen müfredat olmalıdır. Yani vurgunun bütün öğrencilerin öğretilen konuyu tam anlamıyla öğrenmesi üzerine olması ve ölçülen ile planlanan müfredatın birbiriyle tutarlı olması gerekir (Sergiovanni, 2002: 88-89).

Öğretim programları, öğrenme-öğretme süreçlerinin belirleyici unsurudur. Öğretim programları, eğitimin planlı olmasının bir göstergesidir. Bir öğretim programının içermesi gerekenlerin başında amaçlar gelir. Öğretim programı, yapılan etkinliğin ne sebeple yapılacağını açıklayıcı nitelikte olmalıdır. Bununla birlikte öğretim programı nelerin öğretileceği, konuların içerikleri, öğretimde kullanılacak araç ve gereçler, kullanılacak yöntem ve teknikleri, hangi öğretim etkinliğinin hangi yaş gruplarında ya da eğitimin hangi kademesinde öğretilmesi gerektiği ile ilgili bilgileri içermelidir. Öğretim programlarının öngördüğü hedef ve davranışlara

ulaşma derecesinin ölçülmesi açısından da, ölçme ve değerlendirme ile denetime ihtiyaç duyulmaktadır (Aslan, 2004: 3).

Öğretim programlarının hedeflerine ulaşabilmesi için, eğitim örgütünde, öğretme-öğrenme sürecini etkili kılacak tüm stratejik ve lojistik desteklerin eğitimsel denetimi gereklidir.

Öğretmenler eylemlerinde ve sınıf içi etkinliklerinde tam anlamıyla serbest değillerdir. Yasal düzenlemelerle belirlenmiş öğretim programlarına dayanarak öğretim etkinliklerini gerçekleştirirler (Oliva ve Pawlas, 2004: 38). Denetmen, öğretmenin öğretim programındaki amaçlara bağlı kalıp kalmadığını ya da ne derece bağlı kaldığını değerlendirmelidir. Bu gereksinimden dolayı denetmenler, yasalarla belirlenmiş genel müfredat, yıllık plan veya günlük ders planlarını gözden geçirebilirler.

Ders planları, açık bir şekilde belirlenmiş amaçları içermelidir. Bu amaçların, öğrencilerin öğrenme düzeyine uygun olup olmadığı ve öğretim programının eğitimde genel amaçlarla tutarlı olup olmadığı da göz önünde bulundurulmalıdır. Ayrıca planlar öğrencilerin ihtiyaçlarını, ilgi ve özel yeteneklerini karşılar nitelikte olmalıdır. Planlama bir zaman çizelgesini de içermelidir. Böylece öğretmen önceden belirlenmiş zamanda uygun öğretimi gerçekleştirebilir (Fischer, 1992: 6).

2.1.3.1.2. Ders Gözlemi

Okulda öğretme durumunun kalbi sınıftır. Bu yüzden sınıfın, denetim girişiminin de merkezi olması doğaldır. Öğretim etkinliklerinin büyük bölümü sınıfta gerçekleşir. Speaars, Hammock ve Owings (Akt.: Yalçınkaya, 1992: 43) sınıf ziyaretlerinin, eğitimsel planlamanın izlenmesi, öğretimin bazı evrelerine katkı, öğrencilere yardım ve geleceği planlamaya öneriler almak için yapılabildiği gibi, sadece iş doyumu için öğretmenin isteği üzerine gerçekleştirilebileceğini ifade etmektedirler

Gözlem basit görünen bir süreçtir. Eylemi izleyip not alma ve sonra bir yargıya varma işidir. Gözlem iki bölümlü bir süreçtir; ne görüldüğünü açıklama,

sonra da ne anlama geldiği hakkında yorum yapma. Denetimin hedefi, öğretmenlerin sınıftaki uygulamaları geliştirmeleri ile ilgili düşüncelerini ve öğretimsel etkinliğe bağlılıklarını geliştirmektir. Gözlemler, öğretmen ve denetmen arasında öğretimi iyileştirme amaçlı bir görüşme için temel bir bilgi kaynağı olarak kullanılmalıdır (Glickman ve diğ., 2001: 252).

Sınıf gözlemine başlamadan önce, öğretmenle görüşülmeli ve onu daha yakından tanımaya çalışılmalıdır. Her birey birbirinden farklı özelliklere sahiptir. Öğretmenin kişilik özellikleri, alışkanlıkları, işine karşı tutumu, aile ve sosyal hayatı gibi unsurların etkisiyle şekillenmektedir.

Denetmenin öğretmenle güven verici bir dille iletişim kurması, denetimin daha verimli geçmesinde önemli rol oynamaktadır. Denetmenin sınıf gözlemi yapacağı zaman daha önceden haber verilmeli, hatta mümkünse bu gözlem zamanı öğretmenle birlikte kararlaştırılmalıdır. Habersiz bir ziyaret yerine, öğretmenin edimini en iyi şekilde sergileyebileceği bir zamanda ziyaretin yapılması denetimin amacına ulaşması açısından daha verimli olacaktır.

Yapılacak gözlem, öğretmenle birlikte planlanmalıdır. Denetmen, öğretmenin ders uygulama planını onunla birlikte gözden geçirmeli, bu sırada öğretmenin problem olarak gördüğü konular üzerinde durmalı, gözlem basamaklarını belirlemeli ve gözlem öncesi görüşme kayıtlarını tutmalıdır. Gözlemin hangi amaçla yapılacağı, ne tür veri toplanacağı, verilerin nasıl kaydedileceği ve nasıl çözümleneceği gözlem öncesinde belirlenmelidir (Yalçınkaya, 1992: 45).

2.1.3.1.2.1. Gözlem Formları

Denetmenler öğretmenlerin ders verme yöntemlerini değerlendirmek için çeşitli kontrol listeleri, değerlendirme formları kullanabilir (Oliva ve Pawlas, 2004, 146; Özbek, 1998: 13). Bu gözlem formu, öğretmen ve denetmenin uzlaştıkları konulara dayalı olarak, sınıf içerisinde neler olduğunu açıklamak için kullanılan bir öğretimsel gelişim aracıdır. Öğretmenin öğretimi ile ilgili olarak, nelerin gözlenmeye değer nitelikte olduğunu belirtmektedir.

İki tür değerlendirme aracı vardır. Bunlar; formatif değerlendirme aracı ve bütünüleyici değerlendirme aracıdır. Bütünüleyici değerlendirme araçları, öğretmene ve denetmene hazır bir şekilde sunulan ve daima aynı tarzda olan, bütün öğretmenleri aynı ölçütlerle değerlendirmeyi amaçlayan ölçeklerdir. Bu formlarla, bölgesel ya da ulusal eğitim standartları, bölgenin ya da ülkenin her yerinde aynı ölçütler kullanılarak değerlendirilir. Formatif değerlendirme araçları ise, öğretmenin denetmenle birlikte uzlaşılan konularla ilgili hazırladıkları araçlardır. Öğretmene denetleneceği konular hakkında bilgi sağlar, açıklayıcı ve amaçlıdır. Öğretmen ve denetmen kullanımına birlikte karar verir (Glickman ve diğ., 2001: 252-253).

Glickman ve arkadaşları (2001: 262-264), sınıf içi etkinlikleri değerlendirmede yararlanılabilecek formatif gözlem yöntemleri ve gözlem araçlarını şu şekilde sıralamaktadır:

a) Performans göstergesi araçlar: Denetmen, denetim formunda belirtilen eylemler doğrultusunda gözlem yapar ve öğretmenin edimi ile ilgili notlar alır.

b) Niteliksel gözlemler: Bu gözlem türünde, öğretim süreci ile ilgili bilgi toplama biçimleri kısaca şöyle özetlenebilir:

- Verbatim (Tam gözlem): Denetmen ders sırasında tüm sözlü ifadeleri, ders sırasındaki bütün diyalogları harfi harfine kaydeder. Bu, denetmene öğretmenin ders sırasında öğrenci ile etkileşimi hakkında bilgi sağlar.

- Tarafsız, Açık Uçlu, Hikayesel: Denetmen sınıfa girdikten sonra dikkatini çeken herkesi, her olayı ve şeyi kaydeder. Sürekli olarak sınıfta olup ve nelerin gözlem açısından kaydadeğer nitelikte olduğuna karar verir

- Katılımcı, açık uçlu gözlem: Denetmen sınıfın işlevsel bir üyesidir. Öğretim etkinliğine yardım eder, öğrencilere sorularda yardım eder, sınıf araç-gerecini kullanır ve öğretmen ve öğrencilerle ders sırasında konuşur. Dolayısıyla sınıftaki olanları yazamaz. Bunun için kısaltılmış ifadeler kullanarak notlar alır.

Gözlem formunda yer alması gereken işlem ve davranışları Başar (Akt.: Özbek, 1998: 13-14), süreçler açısından; derse hazırlık, dersi işleme ve değerlendirme olmak üzere üç grupta toplamıştır. Hazırlık aşamasında; öğretmenin ders için kendini ve öğrencilerini hazırlaması, konu, okul ve çevrenin özelliklerini gözleterek dersi planlaması ve ders için uygun ortam ve araçları hazırlaması gibi işlemler yer almaktadır. Dersin işlenmesi sürecinde; konunun ve amacın öğrencilere tanıtılması, konuya uygun öğretim yöntemlerinin seçimi ve kullanımı, eğitsel ilke ve etkenlere dayanarak konunun öğrencilere aktarılması etkinlikleri yer almaktadır. Son olarak, değerlendirme süreci, konunun özetlenmesi, nelerin öğrenildiğinin saptanarak amaca ulaşma düzeyini belirlemek, öğrenilenlerden nasıl yararlanılabileceğinin tartışılması ve sonraki dersler için dönütler sağlanması gibi işlemleri kapsamaktadır.

2.1.3.1.2.2. Derse Hazırlık

Hazırlık aşaması, öğretmenin dersi çevre şartları ve öğrencinin öğrenme düzeyine uygun şekilde planlamayı içerir. Öğretmenden, anlatacağı konu ile ilgili amaç ve hedefleri planında belirtip, ders içerisindeki bölümleri tanımlaması ve anlatacağı konu için en uygun kaynak ve yöntemleri seçmesi ve öğrencilerin var olan becerilerini göz önünde bulundurarak planını tamamlaması beklenmektedir. Tecrübeli bir denetmen, bir dersin sunumu sırasında yeterli planlamanın hem öğretmen hem de öğrenci davranışında bir fark oluşturduğunu bilir

Öğretimin önceden planlanması, öğretmene dersini, planda belirttiği amaçlara uygun olarak düzenleyebilmesini sağlar (Fischer, 1992: 3). Öğretmen sınıfa girdiğinde, planlama için harcadığı saatlerin verimli bir dersle sonuçlanması gerekir. Planlı olma, öğretmene bir güven duygusu verir. Denetmen, sınıf ziyareti sırasında öğretmenin öğretimi için herhangi bir planlama yapıp yapmadığını kolaylıkla anlayabilir. Sınıf ziyareti sırasında denetmen şu ipuçlarından yola çıkarak öğretmenin yapacağı öğretim etkinliğine hazır olma düzeyini saptayabilir (Oliva ve Pawlas, 2004: 126-127):

- Öğretmenin dayandığı yazılı bir plan var mıdır?
- Öğretmen güven sergiliyor mu?

- Öğretmen öğrencilerin ne kadar öğrendiğinin farkında mı?
- Öğretmen dersin hedeflerini öğrencilere açıklamış mı?
- Derste etkinliklerde bir akıcılık var mı?
- Öğrenme etkinliklerinde eğitsel, sosyal, bilişsel, etnik, kültürel farklılıkların ve cinsiyet farklılıklarının önemi göz önünde bulundurulmuş mu?
- Yapıcı hiçbir şeyin yer almadığı durumlarda dersi noktalama ya da ara vermeye yer verilmiş mi?
- Öğrenciler yaratıcı işler için teşvik edilmiş mi?
- Öğretmen sınıf yönetiminde tehdit ve azarlamalara mı, yoksa güdüleyici etkinliklere mi başvurmaktadır?
- İhtiyaç duyulan araç gereçler mevcut ve kullanıma hazır mı?
- Öğretmen hazırlıksız mı görünüyor? Bir konudan diğerine geçişte zorlanıyor mu?
- Etkinlikler için planladığı zamanı aşıyor mu?
- Öğrenciler konuyu anladıktan sonra öğretmen içeriği tekrarlıyor mu?

2.1.3.1.2.3. Dersin İşlenişi

Dersin başlangıcında anlatılacak konunun amaçları doğrultusunda öğrencilerin ilgisini çekebilmek önemli bir güçtür (Fischer, 1992: 4). Bir derse başlama problemi tıpkı bir hikaye yazarının hikaye yazarken ilk paragrafları yazarken karşılaştığı problem gibidir. Usta bir yazar okuyucuların ilgisini hikayenin ilk paragrafındaki ilk birkaç cümle ile çekeceğini bilir. Öğretmen de öğretim etkinliğine başlarken öğrencilerin ilgisini konuya çekebilecek nitelikte bir başlangıç yapmalıdır (Oliva ve Pawlas, 2004: 139).

Bunun yanı sıra, öğrencilerin öğrenmelerinde önceki bilgi ve becerilerinin de etkili olduğu söylenebilir. Dolayısıyla, öğretmen konuyu anlatırken önceki konularla ilişkilendirmeli ve öğrencilerin daha önceki konuları öğrenme düzeylerini dikkate alarak etkinliklerini düzenlemelidir.

Dersin uygulanması sırasında denetmen, öğretmenin ders anlatımında bir dizi yöntem ve tekniğe sahip olup olmadığına ve bunları dersin amaçları doğrultusunda kullanıp kullanmadığına dikkat etmelidir. Öğretmen ne kadar çok sayıda öğretim yöntem ve tekniği biliyorsa, öğrencilerin akademik öğrenme düzeyleri, öğrenme şekli ve planlanmış hedeflerin gerçekleştirilmesine o kadar katkıda bulunur (Fischer, 1992: 4). Eğer planlanmış bir işte insan unsuru varsa, o işle ilgili neden sonuç ilişkilerinde kesinlikten bahsedemeyiz. Ancak ihtimallerden söz edebiliriz. Bu yüzden öğretimde de kesinlik yoktur. Öğretim süreci, ani kararlar gerektirebilen durumsal bir süreçtir. Bu açıdan öğretmenin alanına hakim, uygun yöntem ve tekniği uygun zamanda kullanabilecek nitelikte olması gereklidir (Fischer, 1992: 2).

Öğretimsel etkinlik sırasında, etkinliğin verimli olup olmadığı konusunda denetmenin şu noktaları da göz önünde bulundurması gereklidir (Oliva ve Pawlas, 2004: 126-127):

- Sınıf için açık amaçların belirlenmiş olması,
- Öğrencilerin yüksek beklentilerinin ve öğretimsel etkinlikten elde edeceği kazanımların göz önünde bulundurulması,
- Akademik bilgiye vurgunun yapılması,
- Dersin düzenli bir şekilde sürdürülmesi,
- Öğretim etkinliği için uygun araç gerecin kullanılması,
- Öğretmenin öğrenci performansını gözlemleyip, bununla ilgili geribildirimler sunması,
- Öğretmenin ders zamanını en verimli şekilde kullanması,
- Öğretmenin ders sırasında olumlu güdüleyiciler kullanması,
- Öğretmenin, dersi en uygun şekilde sonlandırabilmesi.

Alanyazında, bütün öğrenme amaçlarına etkili bir şekilde ulaşılabilmesi için öğretim konusunda tek bir doğru yol veya bir tek yaklaşımın olmadığı konusunda bir uzlaşma söz konusudur. Denetmen, öğretimsel etkinlik sırasında, öğretmenin en iyi öğretim tekniğini seçip seçmediğini belirlemek için öğretmenin konunun amaçlara ulaşip ulaşmadığını belirlemelidir (Fischer, 1992: 4).

2.1.3.1.2.4. Dersin Bitirilmesi ve Değerlendirme

Dersin bitirilmesi zilin çalması ile değil, dersin tüm süreçleri gibi planlanmış ve öğretmen kontrollü olmalıdır, Ders bitmeden önce öğretmen amaçlara ne derece ulaşıldığını saptamak için değerlendirme yapmalıdır. Öğretmen değerlendirmeyi, konuyu özetleyici birtakım sorular sorar veya öğrencilere anlaşılmayan kısımları sorarak, o kısımları özetler. Bunun yanı sıra dersle ilgili ev ödevleri vererek konu ile ilgili değerlendirmeyi gerçekleştirebilir. Denetmen, öğretmenin verdiği ev ödevleri ile ilgili olarak, şu noktaların göz önünde bulundurularak bulundurulmadığına dikkat etmelidir (Oliva ve Pawlas, 2004: 155):

1. Ev ödevleri bütün öğrenciler için açık ve anlaşılır olmalı,
2. Öğretimsel etkinliklerle ilgili olmalı ve öğrencilerin yapabilecekleri düzeyde olmalı
3. Farklı ilgi ve yetenekler göz önünde bulundurulmalı
4. Öğrencinin karşılaşabileceği güçlükler göz önünde bulundurulmalı

Ev ödevlerinin yanı sıra öğrencileri değerlendirmede, sınıf katılımının gözlenmesi, sözlü anlatımlar, yazılı ev ödevleri ve portfolyolar, yaratıcı ev ödevleri, çeşitli grup çalışmalarına da başvurulabilir (Oliva ve Pawlas, 2004: 239-240).

2.1.3.1.3. Denetim Sürecinde Denetmen ve Öğretmen

Denetmen sınıfa öğretmenle birlikte girmeli, derste mümkün olduğunca göze çarpmayacak şekilde hareket etmeli, sınıfın doğal bir üyesi gibi davranmalı, sınıfta not almaktan kaçınmalıdır (Yılmaz: 1998: 18; Özbek, 1998: 15). Eğer denetmen not alacaksa, uygun fırsatlarda ya da sınıftan çıktıktan sonra alınmalıdır. Not alırken sadece önemli noktalar ya da kelimelerin sonra anlaşılabilecek biçimde kısaltılarak yazılacağı bir yöntem kullanılabilir. Denetmenin ders boyunca not alma görünümü vermesi, hem öğretmeni, hem de öğrencileri rahatsız eder ve öğretimin doğal ortamını bozar. Dersin sonunda denetmenin öğretmenle birlikte çıkması daha iyidir. Ancak, denetmenin erken çıkması gerektiği durumlarda, bu göze çarpmayacak şekilde olmalıdır (Yalçınkaya, 1992: 46).

2.1.3.1.4. Gözlem Sonrası Öğretmenle Görüşme

Denetim programlarının ayrılmaz bir parçası da, öğretimin geliştirilmesi amaçlı yapılan sınıf ziyaretini izleyen bireysel görüşmedir. Gözlemden sonra öğretmenle ayrıntılı bir şekilde görüşülmelidir. Bu görüşmede gözlemle ilgili konular tartışılmalıdır. Gözlemle ilgili olarak, öncelikle, ziyaret sırasında görülen olumlu ve iyi noktalardan bahsedilmesi öğretmene güven duygusu verebilmek açısından faydalı olabilir. Görüşme sadece denetmenin konuştuğu monolog şeklinde değil, öğretmenin de fikirlerini söyleyebileceği bir tartışma ortamında yapılmalıdır. Eleştiride dostça bir tutum izlenmeli ve nezaket sınırları korunmalıdır. Böyle olduğunda öğretmen gerçekten yardım ve geliştirme amaçlı eleştiri yapıldığını anlayıp, eleştirirli önemseyebilir (Yalçınkaya, 1992: 47).

2.1.4. Öğretimin Denetimi ile İlgili Yaklaşımlar

Sınıf içi etkinliklerin gözlemi konusunda farklı yaklaşımlar görülmektedir. Kimileri gözlemin gerekliliğini savunurken, kimileri de etkinliklerin dışarıdan biri tarafından gözlemlenmesine karşıdır.

2.1.4.1. Öğretimsel Denetim

Glickman ve arkadaşları (Akt.: Fritz ve Miller, 2003: 14), etkili denetimin, okulun amaçları ile birey olarak öğretmenin ihtiyaçlarını bir araya getiren bir yapılandırıcı olduğunu vurgulamaktadır. Öğretimsel denetim, öğretimin geliştirilmesine ilişkin bir kavram ve süreçtir. Aydın (1993: 29), öğretimsel denetimi, öğretme öğrenme sürecini geliştirmek ve etkili kılmak amacıyla sınıf içi etkinliklere odaklanılması şeklinde tanımlamaktadır.

Okulun amaçlarına ulaşması ve öğrencinin öğrenmesine katkıda bulunmak için öğretmen davranışını doğrudan etkileme süreci olarak kabul edilen öğretimsel denetim, öğretim etkinliklerinin iyileştirilmesini sağlamayı amaçlar. Lowel (Akt.: Oktay, 1999: 25), bu iyileştirme sürecinin; öğretmene doğrudan psikolojik ve teknik yardım, öğretmenin mesleki gelişiminin sağlanması ve performanslarının değerlendirilmesi, program geliştirme, koordinasyon ve değerlendirme, öğretimin

düzenlenmesi ve geliştirilmesi, eğitim hedeflerinin geliştirilmesi ve değerlendirilmesi, ve eğitimsel çıktılarının değerlendirilmesi konularını içermesi gerektiğini vurgulamaktadır.

Glickman ve arkadaşları (Akt.: Fritz ve Miller, 2003: 14), öğrencilerin öğrenmesindeki eksikliklerin öğretmenlerin öğretim tekniklerinden kaynaklanabileceğini ileri sürmüşlerdir. Öğretmenin rolü, öğrenmeyi kolaylaştırmak ve ilerletmektir. Öğrenciler öğrenmek isterler, öğrenmeye zorlanmak değil. Her öğrencinin amaçlanan düzeyde öğrenmesini sağlamak, öğretmen için çok zordur. Montgomery (Akt.: Fritz ve Miller, 2003: 14), birçok öğretmenin öğretim kuramına bağlı kalmadığını ve öğretimde moda olan yöntemleri uyguladığını ve bu yüzden de etkili bir sistem geliştiremediğini ifade etmektedir. Bu nedenle, öğretimsel lider olarak denetmenin yapacağı etkili liderlik, öğretim sürecini geliştirmeye imkan tanıyabilir. Montgomery, etkili öğrenmenin, bütün öğrencilerin öğretmenin öğretmeyi amaçladığı bilgileri öğrenmeleri sonucu meydana geldiğini ifade etmektedir.

Denetim, öğretmenin verimliliğini, soyut düşünmeyi ve öğretmenin öğretimsel yöntemlerindeki yansımaları geliştirme açısından bir fırsattır. Eğer denetmen, öğretimsel lider, yeterli denetim bilgisinden yoksun ve öğretmenin ihtiyaçlarına cevap vermeyi bilmiyorsa, o halde verimsiz bir iş ilişkisi kurulur (Fritz ve Miller, 2003: 14).

Alfonso, Firth ve Neville (Akt.: Oktay, 1999: 26), denetmenin öğretimin geliştirilmesi çabalarında ana yönlendirici konumunda olduğu üzerinde durmaktadır. Öğretimsel denetmen, öğretimsel davranışı geliştirmek için öğretmene yardımcı olmaktadır. Denetmenin rolü, öğretimsel problemleri belirlemek, kaynak kişi olarak hizmet etmek ve insanlar arası iletişimi teşvik etmektir.

Glickman (Akt.: Blase ve Blase, 1999: 350), öğretimsel denetimin 5 işlevi olduğunu belirtmektedir. Bunlar, öğretmene doğrudan yapılan yardım, grup gelişimi, personel gelişimi, öğretim programının geliştirilmesi ve eylem araştırmasıdır.

2.1.4.2. Kavramsal Denetim

Bu yaklaşım, öğretimsel liderlerin, yani denetmenlerin, öğretim sürecini etkileyen unsurları daha iyi tanıma ihtiyacını vurgulamaktadır. Kavramsal yaklaşım, bireylerin belirli ortak kurallar altında birleştirildiği, ve sistem yapısı dahilinde, belirli hedef ve amaçları gerçekleştirmek için birlikte çalıştıkları örgütsel kuramca desteklenir. Kavramsal yaklaşım, denetmenin lideri olduğu yapıyı anlamasında kilit rol oynar. Okul yapısındaki öğeler (çevre, denetmenin ekip arkadaşları, yöneticiler vb.) öğretmenin performansını etkiler.

Kavramsal yaklaşım, klinik denetimin aşamalarına ve denetmen ile öğretmen arasında kurulan işbirliğine dayalıdır. Buna ek olarak, denetmen öğretime etki edebilecek diğer bütün etkenleri de hesaba katar. Edmeirer ve Nicklaus'un (Akt.: Fritz ve Miller, 2003: 17) kavramsal yaklaşımı, bir öğretmeni etkileyecek örgütsel faktörler (iş yükü, sınıf iklimi, öğretim görevi, akran öğretmenlerin desteği, karar verme, rol çatışması ve denetim yoluyla öğretim liderinin desteği vb.) ve kişisel faktörlerin (hayat standardı, öğretim görevi, kişilerarası ilişkiler, kavramsal düzey, eğitim tecrübesi ve alan bilgisi) altını çizer. Bu faktörler, öğretmenin performansını, öğretim sistemine bağlılığını ve güvenini etkiler. Öğretimsel lider olarak bir denetmen, öğretmenin kontrol edebildiği ya da edemediği faktörlerin, öğretimin verimliliğini ne kadar etkileyebileceğini anlamalıdır.

Denetmen ve öğretmen, öğretmenin performansını etkileyen kişisel ve örgütsel faktörlere dayanarak belirli ölçütler geliştirmelidir. Kişisel ve örgütsel faktörlerdeki gerekli değişiklikler mümkün olduğunca yapılmalı ve her denetimsel ziyarette, bu ölçütler doğrultusunda ne derece düzelmenin olduğu değerlendirilmelidir.

2.1.4.3. Gelişimsel Denetim

Glickman (Akt.: Fritz ve Miller, 2003: 18), gelişimsel denetimi, “öğretmen ya da öğretmenlerin, gelişimsel düzey, alanı ile ilgili uzmanlık bilgisi ve örgütsel bağlılığa dayalı olarak en uygun denetimsel yaklaşımla denetlenmesi” olarak

tanımlamaktadır. Gelişimsel denetimi gerçekleştiren denetmen 3 tür yardım sağlar; doğrudan yardım, işbirliğine dayalı yardım ve dolaylı yardım.

Doğrudan yardım, kavramsal düşünme ve alan bilgisini öğretime yansıtması düşük düzeyde olan öğretmenlere sağlanır. Göreve yeni başlayan öğretmenler, çoğu zaman, karar vermede ve problemleri tanımlamada ve üstesinden gelmede sorunlar yaşarlar. Bu yaklaşım, yaptırımcı bir nitelik göstermektedir. Doğrudan yardım yaklaşımı, bir öğretimsel lider olarak denetmeni, öğretmenler için amaçları açık hale getirmede bir uzman olarak kabul eder. Soyut düşünme becerisi, alan uzmanlığı ve öğretime olan bağlılığı orta düzeyde olan öğretmenler için en uygun yol işbirliğine dayalı yardımdır. Bu tür yardımla, denetmen ve öğretmen hedefleri ve bunları nasıl başaracaklarını birlikte belirler ve başarıya ulaşmak için bir takım gibi hareket ederler.

Soyut düşünme becerisi, alan uzmanlığı ve öğretime olan bağlılığı yüksek düzeyde olan öğretmenlere dolaylı yollarla yardım yapılır. Dolaylı yardım, hedeflerin başarılması, zamanlama ve yöntem konusunda, kontrolün öğretmende olmasına olanak tanır. Denetmen, hâla sürecin içerisinde fakat daha pasif bir roledir. Glickman (Akt.: Fritz ve Miller, 2003: 19), öğretimsel liderin bu rolünü dinleme, yansıtma açık hale getirme, teşvik etme ve problem çözme etkinlikleri ile ifade etmektedir.

2.1.4.4. İçeriksel Denetim

İçeriksel denetim, öğretmenin, belli bir öğretim etkinliğini gerçekleştirmedeki gelişim ve hazır bulunuşluk düzeyine uygun olarak denetlenmesidir. Hazır bulunuşluk düzeyi, öğretmenin güveni ve yeterliğinin bir işlevidir. Yeterlik, öğretmenin belli bir görevi yerine getirmedeki bilgi, beceri ve yeteneğidir. Güven ise, görevi yerine getirmede kendine güven, isteklilik, güdüleme, ilgi ya da istektir. Öğretmenin öğretimi ve gelişim seviyesi, öğretimsel lider rolünü yüklenen denetmenin farklı liderlik rollerini sergilemesini gerektirebilir.

2.1.4.5. Farklılaştırılmış Denetim

Farklılaştırılmış denetim özellikle öğretmen kontrollü ve denetmene sadece gözlemleyici olma imkânı tanıyan bir yaklaşımdır. Glatthorn (Akt.: Fritz ve Miller, 2003: 20-21), farklılaştırılmış denetim yaklaşımında dört seçenekten bahsetmektedir; yoğun gelişim (klinik denetime özel bir yaklaşım), işbirliğine dayalı mesleki gelişim, bireyin kendi başına gerçekleştirdiği gelişim (öğretmen kontrollü), ve idari gözlem. Öğretmen bu denetim seçeneklerinden bir tanesini seçer; öğretimsel lider ve öğretmen bu alanda yoğunlaşır.

İlk seçenek olan yoğun gelişim, denetmenin, öğretim yöntemleri yerine, öğrenme sonuçlarına yoğunlaşan ve bununla ilgili birçok gözlemi gerektiren bir süreç olduğunu ileri sürmektedir. Yoğun gelişim, öğretim sürecinde birtakım zorluklarla karşılaşan az sayıdaki bir öğretmen grubunda kullanılabilir. Yoğun gelişim beş ya da daha fazla döngüyü ve birçok gözlemi gerektiren sekiz unsur içerir. İlk unsur olan durum değerlendirme toplantısında, öğretmen ve denetmen istedikleri bir zamanda mesleki konuları tartışmak ve neyin başarılı olduğunu ortaya konulması için düzenlenir. Yoğun gelişimin; ikinci (gözlem öncesi), üçüncü (durum saptama için gözlem), dördüncü (gözlemin analizi), beşinci (analiz sonrası görüşme) unsurları klinik denetim modelindeki gözlem öncesi görüşme, sınıf gözlemi, analiz ve gözlem sonrası görüşme aşamalarıyla aynı özellikleri gösterir. Altıncı unsur, rehberlik bölümüdür. Denetmen ve öğretmen gözlem sürecinde, üzerinde durulması gereken becerileri belirlerler. Yedinci unsur gözleme dayalıdır ve bir beceriye odaklanılır. Öğretmenin bu beceriyi kullanımı hakkında bilgi toplamak için bir form kullanılır. Sekizinci unsur, gözlem sonrası görüşmedir. Öğretimsel lider ve öğretmene gözlemin sonuçlarını analiz etme ve değerlendirme imkanı tanır.

İkinci seçenek, işbirliğine dayalı mesleki gelişim, az sayıda bir grup öğretmenin, kendi mesleki gelişimlerini sağlamak için birlikte çalışma konusunda uzlaştıkları, karşılıklı saygıya dayalı bir süreçtir. Öğretmen iki-üç öğretmenle birlikte gözlem sürecini gerçekleştiren takımın bir parçası olur. Öğretmenler birbirlerinin derslerini gözlemlerler ve birbirlerinin öğretimleri hakkında geri bildirim sağlarlar. Bu tür denetim, öğretimsel lider konumundaki denetmenin daha az zamanını alır,

çünkü öğretmenler denetim sürecini yürütür ve öğretimsel lider sadece bilgisine başvurulabilecek bir kaynak olarak görev yapar. İşbirliğine dayalı mesleki gelişim meslektaşlığı gözetken ya da yararlı gözlem deneyimini gözetken daha tecrübeli öğretmenlerle kullanılabilir.

Üçüncü önerilen seçenek öğretmenin kendi başına gelişiminin sağlanmasıdır. Beach ve Reinhartz (Akt.: Fritz ve Miller, 2003: 20), bu şekilde öğretmende gelişimin sağlanması çabası, öğretimsel lidere (denetmene) daha rahat bir denetim rolü yükler. Öğretmen meslek gelişim için bireysel planlar geliştirir ve uygular. Burada, denetmen, sadece bilgisine başvurulabilecek bir kaynak görevi görür. Bu teknik, özellikle tek başına çalışmayı benimsemiş öğretmenler için tercih edilebilir.

Glatthorn ve Beach ve Reinhartz (Akt.: Fritz ve Miller, 2003: 21), öğretmenin kendi öğretim sürecini değerlendirmesi için video kaset, anketler, yansıtma raporları ya da portfolyolara başvurabileceğini ifade etmektedir. Öğretmen kendi öğretim etkinliğini bu yolla izleyip, değerlendirebilir. Denetmenin dersi değerlendirmesine gerek yoktur, ama eğer öğretmen isterse, bireysel görüşmeler yoluyla, denetmen öğretimin geliştirilmesi ile ilgili birtakım geri bildirimler verebilir.

Farklılaştırılmış denetimde dördüncü seçenek idari gözlemdir. Glatthorn (Akt.: Fritz ve Miller, 2003: 21) bu gözlemi, öğretimsel liderin, öğretmenin sınıfına kısa ve önceden haber verilmeden yapılan ziyaretlerin olduğu bir süreç olarak tanımlamaktadır. Bu seçenek sınıf içerisindeki etkinliği gözlemek için kullanılır ve öğretimsel lidere öğretmenin karşılaşılabileceği güçlükleri tanımlama imkânı sağlar.

2.1.4.6. Klinik Denetim

Klinik denetim, 1950'li yıllarda, Amerika'da, Harvard Üniversitesinde Morris Cogan, Robert Goldhammer ve Robert Anderson tarafından geliştirilmiştir. Klinik denetim, verilerin birinci elden gözlem yoluyla elde edildiği, öğretim davranış ve etkinliklerinin incelenmesinde denetmen ve öğretmen arasında yüz yüze bir etkileşimin gerçekleştirildiği öğretimsel denetimin aşaması olarak tanımlanmaktadır (Oktay, 1998: 26; Aydın, 1993: 30). Sergiovanni ve Starrat da (Akt.: Ağaoğlu, 1997:

34) klinik denetimi, öğretmenin daha etkili kılınması amacıyla denetmenle öğretmenin sınıf içinde, öğretme ve öğrenmenin gerçekleştirilmeye çalışıldığı ortamda yüz yüze gelmeleri ve görüşmeleri olarak tanımlamıştır.

Goldhammer, Anderson ve Krajevski (Akt.: Aydın, 1993: 30)'ye göre klinik denetim, öğretimsel denetimin bir boyutudur. Öğretmen-denetmen arası gerçek öğrenme ortamında sağlanan etkileşim ve bu etkileşimle, planlı bir gözleme dayalı verilerin analizi ile öğretimsel gelişme sağlanmaya çalışılır. Öğretme-öğrenme sürecine ilişkin verilerin gözlem ve inceleme yoluyla birinci elden sağlanması klinik denetimin en önemli özelliğidir.

Cogan (Akt.: Aydın, 1993: 30), klinik denetimi, “öğretmenin sınıf içi öğretiminde yeterliliğini arttırmak veya onu daha yeterli kılmak amacıyla planlanmış bir uygulama” olarak tanımlamaktadır. Planlanmış bir uygulama olan klinik denetimde, sınıf ortamından elde edilen veriler daha etkili öğretme- öğrenme ortam ve süreçlerinin geliştirilmesi amacıyla analiz edilir.

Bernard (Akt.: Ağaoğlu, 1997: 36), klinik denetimi “denetçi rolündeki bir kişinin, denetlenen rolündeki diğer bir kişinin (denetlenenin) davranışı kazanmasına yardım ettiği, devam eden bir eğitim süreci” olarak tanımlamaktadır.

German (Akt.: Taymaz, 2002: 170), klinik denetimi sınıf içi öğretimde öğretmenin daha etkili kılınmasını sağlamak ve öğretimdeki yeterliliğini arttırmak amacıyla yapılan denetim olarak tanımlamaktadır. Bu denetim yaklaşımında amaç, öğretmen davranışlarını değiştirme ve geliştirme yoluyla öğretimin geliştirilmesidir.

Tüm bu tanımlarla ilgili olarak, klinik denetimin içeriğini Goldhammer, Anderson ve Krajevski (Akt.: Oliva ve Pawlas, 2004: 369; Glickman ve Diğ., 2001: 316; Ağaoğlu, 1997: 37) şu şekilde maddeleştirmişlerdir:

Klinik denetim,

- Öğretimi geliştirmek için bir yöntemdir,
- Öğretim sürecine kasıtlı olarak karışmaktadır,

- Okul ve personelin gelişme gereksinimlerini birleştirmeyi amaçlar,
- Öğretmen-denetmen arası iş ilişkisi ile ilgilenir,
- Karşılıklı güven gerektirir,
- Sistemattir, ancak sürekli olarak yöntembiliminin değiştirilmesini ve esnekliğı gerektirir,
- Gerçek-ideal ayrılığını desteklemek için üretici gerilim yaratır,
- Denetçinin, öğretmen(ler)in eğitim ve öğretimine ilişkin neler bildiğı ile ilgilenir,
- Denetçinin eğitilmesini gerektirir.

2.1.4.6.1. Klinik Denetimin Amaçları

Klinik denetimin temel amacı, öğretmenlerin kendi alanlarındaki deneyimlerini geliştirmektir. Acheson ve Gall, klinik denetimle ilgili olarak, bu amaca dayalı şu alt amaçları belirlemiştir (Akt.: Ağaoğlu, 1997: 37-39):

1. Nesnel dönütle öğretmenleri öğretimleri hakkında bilgilendirme: Klinik yöntem öğretmenlerin, öğretimleri sırasında yapmayı düşündükleri ve yaptıkları arasındaki farkı anlamalarını sağlar. Denetmenle öğretmenin birlikte kararlaştırdıkları şekilde elde edilen gözlem verileri öğretmenin, kendi öğretimi ile ilgili sorunları tanılamada ve çözmede yardımcı olur.
2. Öğretim stratejilerindeki becerilerini geliştirmeleri için öğretmenlere yardım etme: Klinik denetim, bir sorun olduğunda ya da amaçlarda sapma olduğunda öğretmene destek olma amacının yanı sıra, öğretmenin öğretimini daha etkili kılabilmesi, sınıf yönetimi için öğretmenin yeni öğretim stratejileri geliştirebilmesine yardımcı olmayı da amaçlar.
3. Öğretimsel sorunları tanılama ve çözme: Öğretmenin sınıf içerisinde yapmayı planladıkları ile gerçekleştirdikleri arasındaki farkı ortaya koyma.
4. Yükseltme, işe alma (sözleşmesini uzatma), diğer kararlar için öğretmeni değerlendirme.
5. Sürekli mesleki gelişime ilişkin olumlu bir tutum geliştirmek için öğretmenlere yardım etmek ve onlara model olmak.

Klinik denetimin nihai hedefi öğretimin geliştirilmesidir. Bu anlayışa göre eğitim programlarında ve öğretim yöntemlerindeki değişiklikler, öğretmenlerin kendi öğretimleri hakkındaki düşüncelerinde de değişimi zorunlu kılmaktadır. Denetim sürecinde öğretmen ve denetmen aynı derecede sorumludur ve denetimde öğretmenin güçlü yönlerine odaklanılmalıdır. Öğretmenlerin kullanmadığı pek çok yeteneğe sahip olduğu ve gerekli koşullar sağlandığında, bu gizil güçlerini ortaya çıkarabilecekleri düşünülmektedir. Dolayısıyla denetmen, karşılaşılan problemlerle ilişkili olarak, öğretmenle birlikte çalışmaya daha fazla zaman ayırmak durumundadır (Oktay, 1998: 26). Bunu yapabilmek için de, klinik denetimde denetmenin, şu yeterlik ve özelliklere sahip olması beklenir (Taymaz, 2002: 170; Ağaoğlu, 2002: 40):

- a) Denetleyeceği öğretmenle aynı branşta olması,
- b) Öğretmenden daha deneyimli olması, öğretim sürecini sistemli verilere dayalı olarak analiz edebilmesi, öğretmenlere öğretim yöntem ve tekniklerinde yardımcı olabilmesi ve ders içeriğinin denenmesi, uygulanması ve değiştirilebilmesi için mesleki yeterliliklere sahip olması,
- c) Öğretmen, yönetici ve diğer personelle işbirliği yapabilmesi için teknik yeterliliklere sahip olması,
- d) Öğretmen, yönetici ve personelle iyi iletişim kurabilmesi,
- e) Çevreyi, okulu, öğrencileri tanımak ve anlamak için iyi bir gözlem yeteneğine sahip olması,
- f) Denetim için gerekli zamanı ayırabilmesi,

Klinik denetimde müfettiş, öğretmenle öğretme-öğrenme sürecinin gerçekleştirildiği gerçek sınıf ortamında karşı karşıya bulunur. Müfettişle öğretmen arasında, sadece gözlemci ve gözlenen ilişkisinden ziyade, karşılıklı ilişkiye dayalı bir etkileşim söz konusudur (Taymaz, 2002: 170).

2.1.4.6.2. Klinik Denetimin Aşamaları

Klinik denetim alanındaki yazarların çoğu, klinik denetimi çeşitli aşamalara ayrılmış bir model olarak tanımlamaktadırlar (Oktay, 1998: 27).

Yaklaşımın öncülerinden olduğu kabul edilen Cogan (Sergiovanni ve Starrat, 2002: 228-229)'ın klinik denetim döngüsü sekiz aşamalıdır:

1. **Aşama:** Gözlem öncesinde öğretmen-denetmen ilişkisinin kurulması vardır. Bu aşamada öğretmen ve denetmen arasında karşılıklı güven ve desteğe dayalı bir iletişim sağlanır. Denetmen, öğretmene gerekli desteği vereceğine ilişkin güveni sağlamalı, bir denetmenden çok, danışmanmış gibi davranmalıdır.
2. **Aşama:** Öğretmenle birlikte ders ve ünite planlanır. Planlama aşaması, dersin konusu, hedefleri, sonuçları, anlatımda kullanılacak yöntem ve teknikler, kullanılacak araç-gereçler ve ortaya çıkabilecek problemlerin görüşülmesini içermektedir.
3. **Aşama:** Bu aşamada, denetmenin ders sırasında, öğretmeni gözlemlerken kullanacağı yöntemlerin ve ne tür bilgilerin toplanacağını öğretmen ve denetmen tarafından birlikte belirlenmesi vardır.
4. **Aşama:** Gözlemin yapılması.
5. **Aşama:** Öğretme-öğrenme sürecinin dikkatli bir şekilde analizinin yapılmasıdır. Bu aşamada sınıf içerisinde gerçekleşen bütün eylemlerin analizi yapılır. Dersin başından itibaren bütün etkinlikler ve bunların, önceden yapılmış olan planlamaya bağlı olarak, sonuçları değerlendirilir. Öğretim etkinliklerinin gözlemlenmesinde öğrenci çalışmaları, öğretmenin verdiği ev ödevleri ve sınavlarda sorulan soruların analizleri de göz önünde bulundurulur.
6. **Aşama:** Görüşme stratejisi belirlenir. Denetmenler, gözlemlenen öğretmenle görüşeceği ortamı ve görüşme üzerinde duracağı noktaları ve görüşme kaydını nasıl tutacağını belirler.
7. **Aşama:** Görüşme aşamasıdır. Bu aşama, hem öğretmen hem de denetmen için önceden planlanmış olan derste nelerin amaçlandığı ve nelerin başarıyla başırlamadığı konusunda bilgi alışverişinde bulunmak için bir fırsattır.
8. **Aşama:** Yeniden planlama aşamasıdır.

Cogan ile birlikte yürüttükleri çalışmalardan dolayı, yaklaşımın öncüleri arasında yer alan Goldhammer ve arkadaşları ise (Akt.: Fritz ve Miller, 2003: 17; Ağaoğlu, 1997: 58; Yavuz, 1995: 15), klinik denetim modelinin gözlem öncesi görüşme, gözlem, çözümleme ve strateji, denetim görüşmesi ile son görüşmenin çözümlenmesi olarak beş aşamadan oluştuğunu kabul etmektedir.

Mosher ve Purpel (Akt.: Aydın, 1993: 32), klinik denetim döngüsünü planlama, gözlem ve değerlendirme olmak üzere üç aşamada ele almıştır.

Pajak (Akt.: Taymaz, 2002: 170), klinik denetim sürecinin gözlem öncesi görüşme, gözlem yapma, analiz yapma, gözlem sonrası görüşme ve değerlendirmeden oluşan beş aşamalı bir çalışma oluğunu ifade etmektedir.

Aydın (1993: 32) ise, klinik denetimi gözlem öncesi görüşme, gözlem aşaması, analiz, gözlem sonrası görüşme, görüşme sonrası analiz, yeniden planlama olmak üzere altı aşamalı bir etkinlikler bütünü olarak ele almıştır. Bu aşamalar şöyle özetlenebilir:

1. Gözlem Öncesi Görüşme: Müfettişle öğretmen denetim etkinliğinden önce görüşür. Bu görüşmenin öğretmenin öğretimini aksatmayacağı bir zamanda yapılması sağlanır (Taymaz, 2002: 170). Öğretmen-müfettiş arasında karşılıklı güven ilişkisine dayalı ilişkilerin geliştirilmesi açısından bu aşama klinik denetimin en önemli aşamasıdır (Ağaoğlu, 1997: 61).

Bu görüşmenin amacı denetmen ve öğretmenin birbirlerini tanıması ve denetimin ne amaçla yapıldığının ve yönteminin açıklığa kavuşturulmasıdır. Öğretim ve öğrenim sürecinin geliştirilmesi için, denetmen ve öğretmen gözlemlenecek dersi birlikte planlarlar (Aydın 1993: 32). Planlamada, derste nelerin hangi yöntemle gözleneceği ve gözlem verilerinin nasıl toplanacağı belirlenir (Ağaoğlu, 1997: 61) .

Bu sayede, denetmen, öğretmenle saha sağlıklı iletişim kurar ve daha etkili performans sergilemesi için ona rehberlik etme ve mesleki yardımda bulunma şansına sahip olur (Aydın, 1993: 33; Taymaz, 2002: 171).

2. Gözlem Yapma: Gözlem süreci, gözlem öncesinde müfettişle öğretmenin birlikte hazırladığı plana ve belirledikleri esaslara göre öğretimin her aşamasının gözlemlenmesi ve sonuçların kaydedilmesidir (Taymaz, 2002: 171). Goldhammer ve arkadaşları (Akt.: Ağaoğlu, 1997: 62), gözlem aşamasını gözlem öncesi planlanan etkinliklerle, gözlem sonrası görüşme için veri toplama, bağlantı kurma ve algılama dönemi olarak kabul etmektedirler.

Amaç, öğretim etkinliğinin analiz edilmesi olduğu için, bu aşamada toplanan veriler büyük önem taşımakta ve bu verilerin uygun yöntemlerle sağlıklı olarak toplanması gerekmektedir. Bilimselliğin gereği olarak, toplanan verilerin, sınıf ortamında olup bitenlerle ilgili, gerçeği yansıtan veriler olması, gözlemin ana amacıdır.

Sınıf içi etkinliklerinin dışardan biri (denetmen) tarafından gözlemlenmesi sayesinde, öğretmenin kendi öğretim sürecinde fark edemediği bazı önemli noktalar denetmen tarafından saptanabilir (Aydın, 1993: 33, 34).

Gözlemde bazı noktalara dikkat edilmesi gerekmektedir. Malone (Akt.: Aydın, 1993: 35), sınıf içi etkinliklerinin gözlemi sırasında dikkat edilmesi gereken noktaları beş başlık altında toplamıştır. Bunlar; (a) bireyler arası ilişkiler, (b) fiziksel çevre, (c) amaca yönelik öğretim, (d) ders verme yöntemleri, ve (e) değerlendirmedir.

a) Bireyler arası ilişkiler: Denetmen, sınıf içerisinde öğretmen ile öğrenci arasında karşılıklı saygı ve güvene dayalı bir ilişkinin olup olmadığına dikkat etmelidir. Öğretmen öğrencilerle iletişimde, onların özgürce ve açık bir şekilde düşüncelerini paylaşmalarını sağlamalıdır. Sınıf içi standartların belirlenmesinde, grup çalışmalarında ve bireysel çalışmalarla ilgili planlamalarda öğrencilerin görüşlerine önem vermelidir. Öğretmen, ayrıca, öğrencilerin fiziksel, toplumsal, zihinsel gereksinimlerini ile çocuk gelişimi ilkelerini göz önünde bulundurulmalı, sınıf içerisindeki disiplin sorunlarını da eşitlik ilkesine dayalı olarak, anlayışla çözmelidir.

b) Fiziksel çevre: Fiziksel ortamın, öğretme-öğrenme sürecine etkisi göz ardı edilemez. Sınıf içerisinde yer alan ilgi merkezleri, etkinlik köşeleri, sınıfın ışıklandırması ve havalandırması gibi etkenlerin uygunluğu ile sürecin verimliliği doğru orantılıdır. Denetmen, sınıf içerisinde öğrenmenin gerçekleştiğini gösteren kanıtların olup olmadığını, sınıftaki ilgi ve etkinlik köşelerinin güdüleyici nitelikte olup olmadığını, öğrenci sıraları ve masalarının etkinliklere uygun olarak düzenlenip düzenlenmediğini, öğretim araç-gereçlerinin öğrenme ortamına uygun, anlamlı ve amaçlı bir şekilde kullanılıp kullanılmadığını göz önünde bulundurmalıdır

c) Amaca yönelik öğretim: Öğretme-öğrenme sürecinin verimli olabilmesi için, sürecin önceden saptanmış anlamlı amaçlar doğrultusunda yürütülmesi gerekir. Öğretmen ve öğrencilerin, önemi üzerinde görüş birliğinde oldukları hedefleri gerçekleştirmek için birlikte planlama yapmaları ve çalışmaları; öğretimsel etkinlik için belirlenmiş amaçların öğrencilerin gereksinimleri ile tutarlılığı; bütün sınıf için önem taşıyan sorunların yanı sıra, bireysel yetenek, gelişim ve ilgiye dayalı sorunların da ele alınması; yeni becerilerin kazandırılması ve eski becerilerin geliştirilmesi; dersin önceden belirlenmiş hedefler doğrultusunda ve yüksek katılımı ile işlenmesi; etkinliklerin düzenlenmesi ve yürütülmesinde bütünlüğün sağlanması; yaratıcı düşünme, araştırma ve grup sürecinin özendirilmesi konuları, denetmenin gözlem ve saptamalarında dikkat etmesi gereken noktalardır.

d) Ders verme yöntemleri: Denetmenler, ders verme yöntemleri ile ilgili olarak; dersin araç gereçlerinin uygun zamanda, etkili bir şekilde kullanımının sağlanması; dersin işlenişinde ve öğrencileri gruplandırırken bireysel yeteneklerin göz önünde bulundurulup bulundurulmadığı; etkinliklerin daha önce kazanılmış bilgi ve beceriler üzerine oturtulabilmesi; konuların gerçek yaşamla ilişkilendirilmesi; dersin işleniş biçiminin planlanmasında öğretmen-öğrenci işbirliğinin sağlanması; öğrencilere eleştirel düşünme, karar verme, kendini yönetme ve yaratıcı gücünü geliştirme fırsatının verilmesi ve gerekli ortamın hazırlanması hususlarını göz önünde bulundurabilir.

e) Değerlendirme: Eğitim davasının odak noktası olan sınıf ortamında gerçekleştirilen etkinliklerin değerlendirilmesi, eğitim sürecinin amacı açısından

büyük önem taşımaktadır. Öğretmen bir öğretme-öğrenme sürecinin verimliliğini derlendirirken önceden belirlenmiş amaçları esas almalıdır. Not verirken öğretmenin, öğrenci kapasitelerini göz önünde bulundurup bulundurmadağı önemlidir. Öğrencilere yaptığı sınavlar ve verdiği ödevlerdeki yanlış kısımlar üzerinde durulması gereken noktalar olarak değerlendirilmelidir. Yapılan etkinliklerle amaçlanan yakın hedeflerin gerçekleştirilme derecesi değerlendirilmeli, uzak hedeflerin değerlendirileceğine ilişkin ipuçları verilmelidir (Aydın, 1993: 35-39).

3. Analiz: Klinik denetimde analiz aşamasının amacı, gelecekteki öğretim etkinlikleri üzerinde daha fazla kontrol sahibi olmaktır. Bugünkü uygulamanın analizi gelecekteki uygulamaların etkililiğini sağlamaya, yani sürecin geliştirilmesine yardımcı olur.

Analiz sürecinde sınıf içi etkinlikleri etkileyici nitelikte olaylar, öğretmenin bu olaylara tepkisi, öğretmenin sınıf içi etkinliklerde kullandığı yöntemler, araç-gereçler ve bunları kullanım biçimi ve sıklığı saptanır. Analiz sonucu tespit edilen birtakım noktalarda, öğretmen belirli davranışları göstermeye özendirilebilir. Denetimin odak noktası öğretme davranışdır. Klinik denetimin amacı, öğretmenin öğretme performansını geliştirmektir. Klinik denetim ile, öğretmenin güçlü yanlarını daha çok güçlendirme, yetersiz yanlarını yeterli hale getirme amaçlanır (Aydın, 1993: 41). Bu süreçte, öğretmene ne tür bir yardımın, nerede ve ne zaman yapılacağı belirlenir (Taymaz, 2002: 171).

4. Gözlem Sonrası Görüşme: Klinik denetim döngüsünde mutlaka yer alması gereken bir aşamadır. Gözlem sonuçları müfettişle öğretmenin tarafından birlikte eleştirilir. Bu görüşme ile elde edilecek yararlar şunlardır (Aydın, 1993: 42-43):

1. Öğretmenin, profesyonel bir eğitimci olarak kabul edilen denetmenle işbirliği sayesinde mesleki gelişimine katkıda bulunulur. Görüşmede öğretim sırasında öğretmenin hangi yönlerden iyi, hangi yönlerden zayıf olduğu ve bunların hangi etkenlerden kaynaklandığı ortaya konur.

2. Denetim programının yeniden düzenlenmesi, programın hedeflerinin ve uygulama yöntemlerinin belirlenmesinde rol oynar.
3. Ödül için temel sağlar. Öğretmenin denetmence takdir edilmesinde rol oynar.
4. Denetimsel uygulamanın gözden geçirilmesi ve gerçekleştirilen ilerlemenin saptanmasını sağlar.
5. Öğretmene doğrudan ya da dolaylı yoldan öğretici yardım sağlar.
6. Öğretmenin öz denetim teknikleri ile ilgili kendini yetiştirmesini sağlar.

5. Görüşme Sonrası Analiz: Bu aşama değerlendirme ve yeniden planlama olarak da nitelendirilmektedir. Denetimsel uygulamanın yeterli ve yetersiz yanlarının saptanmasında ve denetim uygulama programının yeniden düzenlenmesinde rol oynar. Denetim uygulamasının nesnel olarak değerlendirilmesi gereklidir. Öyle ki, öğretimi geliştirmeyi amaçlayan denetim uygulamasının kendisinin de gelişmeye açık olması beklenmektedir (Aydın, 1993: 44).

Tüm bu aşamalarda yapılan çalışmaların sonuçları başlangıçta belirlenen amaçlarla karşılaştırılır ve bir takım yargılara varılır. Verilen karları da kapsayan denetleme sonuçları bir rapor haline getirilir. Yapılan çalışmaların değerlendirmesiyle denetim yeniden planlanır (Taymaz, 2002: 172).

Geleneksel etkinliklerde sınıf içi etkinliklerin gözlemine çok fazla zaman ayıramamaktadır. Klinik denetimde ise gözlem için haftada en az 2-3 saatini ayrılması gereklidir.

Klinik denetim, yapay bir öğretim ortamına, bu öğretim etkinliğinin geliştirilmesi için yapılmış planlı bir müdahaledir. Klinik denetimin amacı öğretimin etkililik derecesini arttırmaktır (Aydın, 1993: 46, 48).

2.2. İlgili Araştırmalar

Bu başlık altında, yapılan alanyazın taramasında ulaşılmış ve bu araştırmayla ilgili görülen, yurt içinde ve yurtdışında yapılmış olan bazı araştırmalara yer verilmiştir.

2.2.1. Yurtdışında Yapılmış Araştırmalar

Son yıllarda, Türkiye’de karşılaştırmalı eğitim ile ilgili araştırmalara daha fazla önem verilmektedir. Fakat bu araştırmaların içerisinde, eğitim denetimi üzerine yapılan karşılaştırmalı eğitim araştırmalarının sayısı oldukça sınırlıdır. Bazı karşılaştırmalı araştırmalarda ise eğitim denetimi, eğitim yönetiminin bir alt boyutu olarak ele alınmış ve ülkelerin eğitim yönetimi sistemlerinde denetim ile ilgili birtakım bilgilere yer verilmiştir.

Senemenoğlu’nun (1992) “İngiltere’de İlköğretime Öğretmen Yetiştirme ve Türkiye ile Karşılaştırılması” adlı çalışmasında, İngiltere’de ilköğretime öğretmen yetiştirme programları değerlendirilmiş, bu programlar Türkiye’de uygulanmakta olan dört yıllık lisans programlarıyla karşılaştırılmış ve Türkiye’de ilköğretime öğretmen yetiştirme ile ilgili birtakım öneriler geliştirilmiştir.

Aytekin’in (1998) “Türkiye Cumhuriyeti ile Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Eğitim Müfettişlerinin Yöneticilik ve Değerlendirme Yapma Niteliklerinin Karşılaştırılması” adlı araştırmasında, amaç, yapı, ve süreç boyutları aynı olan bu iki ülkenin eğitim sistemlerinde denetim alt sistemlerinin yapı ve işleyişinin tamamen farklı olduğu vurgulanmaktadır. Ekonomik, kültürel, sosyal, siyasal ve yönetsel yapıları arasında farklılık bulunmayan Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti (KKTC) ile Türkiye’de amaç, ilkeler ve işleyiş yönünden aynı eğitim sistemi uygulanmaktadır. Fakat denetim sisteminin yapı ve işleyişi farklılıklar göstermektedir. Aytekin (1998), bu farklılıklara bağlı olarak her iki ülkedeki müfettişlerin kişilik ve uzmanlık niteliklerinde de farklılıklar olabileceğini öngörmüştür.

Bu araştırmayla, her iki ülkedeki müfettişlerin yöneticilik ve değerlendirme niteliklerini belirlemek ve bu niteliklerle denetim sisteminin yapı ve işleyişi

arasındaki ilişkiyi ortaya koymak amaçlanmıştır. Her iki ülkedeki müfettişlerin bu niteliklerine ilişkin öğretmen algıları, KKTC'deki müfettişlerin daha iyi değerlendirme yapabilme niteliğine sahip olduklarını kanıtlamaktadır.

Oktay'ın (1999) “Denetim Alt Sistemleri Üzerine Karşılaştırmalı Bir Araştırma: Türk, Fransız ve İngiliz Eğitim Denetim Sistemleri” adlı çalışması, son yıllarda Türkiye’de yapılmış en önemli karşılaştırmalı araştırmalardan biridir. Oktay bu araştırmasında, önce kuramsal açıdan eğitim denetimi ve denetimin tarihsel gelişimini genel olarak inceledikten sonra, Türk, Fransız ve İngiliz Eğitim Sistemlerinde denetim alanındaki tarihsel gelişim üzerinde durmuştur. Daha sonra, bu üç ülkenin eğitim sistemlerinde denetimin yasal temelleri, denetimi gerçekleştiren birimlerin örgütsel yapıları, eğitim sistemi içerisindeki rolleri, denetmenlik görevine atanma biçimleri ve denetmenlerin yetiştirilmesi ile ilgili düzenlemeler ve gerçekleştirilen denetim etkinlikleri konularını içerecek şekilde eğitim denetimi sistemlerinin yapısı ve işleyişi ele alınmıştır. Araştırmanın son bölümünde ise, eldeki bulgulara dayalı olarak, bu ülkelerde eğitim denetiminin tarihsel gelişim süreci, denetim sistemlerinin yapı ve işleyişleri ilgili olarak karşılaştırmalı bir değerlendirme yapılmış ve bu üç ülkede uygulanan sistemlerin benzerlik ve farklılıklarına dikkat çekilerek tartışılmıştır.

Kara'nın (2001), “Türk ve Fransız Eğitim Sistemlerinin Karşılaştırılması” adlı çalışmasında, Türk Eğitim Sistemini uzun yıllardan beri etkileyen ve Avrupa Birliği'nin önde gelen ülkelerinden biri olan Fransa'nın Eğitim Sistemi ile Avrupa Birliği üyesi olma çabası içerisinde olan Türkiye Eğitim Sistemi karşılaştırmalı olarak incelenmiştir. Bu çalışmada, iki ülkenin eğitim sistemlerinin amaç ve ilkeleri, örgütsel yapıları, ilköğretim, ortaöğretim ve yüksek öğretim süreçleri, mevcut durum, eğitim planlaması ve finansmanı, eğitim personelinin yetiştirilmesi konuları ayrıntılı bir şekilde ele alınmaktadır. Ayrıca Türk ve Fransız eğitim sistemlerinde denetim etkinliklerini gerçekleştiren kurullar ve bu kurlarda görev alan personellerin atanma ve yetiştirilmeleri ile ilgili bilgilere yer verilmektedir.

“Bazı Avrupa Birliği Ülkeleri Eğitim Denetim Sistemlerinin Türkiye'deki Okul Yöneticileri Tarafından Değerlendirilmesi” adlı araştırmasında Söğüt (2002),

Türkiye’deki okul yöneticilerinin Avrupa Birliği’ne üye ülkelerin eğitim denetimi sistemlerine ilişkin görüşlerini öğrenmeyi amaçlamıştır. Bu araştırmada, Türk eğitim denetimi sistemiyle Fransa, İngiltere ve Almanya’daki eğitim denetimi sistemlerinin yapısı ve işleyişi arasındaki benzerlik ve farklılıklar saptanmış, daha sonra bu bilgilere dayalı olarak yöneticilerin, bu ülkelerdeki ve Türkiye’deki eğitim sisteminde denetimin yapısı, işleyişi, denetim etkinliklerini etkileyen faktörler konusunda görüşleri anket yoluyla alınmış ve değerlendirilmiştir.

Sabancı (2005), “A Comparative Analysis of Duties of the Inspectors with Relation to their Organisational Structures” adlı çalışmasında okulların denetiminin değerlendirme, yöneltme, rehberlik ve raporlama olmak üzere dört boyutta incelenebileceğini ifade etmektedir. Ayrıca, tarihsel olarak iki bakış açısının vurgulandığını bunlardan birinin okulu bütün olarak, kurumsal kalitesi ile değerlendiren, İngiltere’de temellerinin bulan yaklaşım olduğu, ötekini ise, en iyi örneği Fransa olan, kalitenin sağlanmasında inceleme birimi olarak öğretmeni merkeze alan yaklaşım olduğunu ifade etmektedir. Nüfus, ekonomi, coğrafya ve unlara bağlı olarak oluşturulan eğitim politikalarının denetim sisteminin yapısını belirleyen başat değişkenler olarak ifade edilmektedir. Bu çalışmada, Avrupa Birliği ülkelerinin eğitim sistemlerinin yapısına bağlı olarak farklı denetim sistemlerine sahip oldukları vurgulanmış, Avrupa Birliği ülkelerinde uygulanmakta olan denetim sistemlerinin bazılarını incelemek ve Türk Milli Eğitim Sisteminde uygulamada bulunan denetim sistemiyle karşılaştırmalar yoluyla benzerlik ve farklılıklar nedensellik ilişkisi içinde ele alınmıştır.

Süngü (2005), “Fransa, İngiltere ve Almanya Eğitim Denetimi Sistemlerinin Yapı ve İşleyişi” adlı çalışmasında Avrupa Birliği’nin önde gelen bu üç ülkesinin eğitim denetimi sistemlerine yer vermektedir. Bu çalışmada öncelikler Fransız, İngiliz ve Alman eğitim denetimi sistemlerinin yapı ve işleyişine değinilmiş, araştırmanın son bölümünde ise, bu ülkelerdeki durumla Türk Eğitim sistemindeki benzerlik ve farklılık gösteren durumların neler olduğu anlatılmaya çalışılmıştır.

Ünal ve Çolak (2005), “AB Ülkelerinden Portekiz ve İspanya Eğitim Sistemlerinin İncelenmesi ve Türk Eğitim Sistemi ile Karşılaştırılması” adlı

alışmalarında İspanya ve Portekiz Eğitim Sistemlerinin çok yönlü bir değerlendirmesini yapmışlar ve çalışmanın sonucunda eğitim yönetimi, eğitim sisteminin genel amaçları ve eğitim basamakları boyutlarında Türk Eğitim Sistemine yönelik öneriler geliştirmişlerdir.

Turan (2005), “Avrupa Birliği’ne Giriş Sürecinde Türk-Alman Eğitim Sistemlerinin Karşılaştırılarak Değerlendirilmesi” adlı çalışmasında teknolojinin hızla gelişmesinde eğitimin önemli bir role sahip olduğunu ve bu nedenle, toplumların da bireylerine daha iyi bir hayat tarzı sağlamak amacıyla, eğitim sistemlerinin diğer ülkelerin eğitim sistemleriyle karşılaştırarak sürekli geliştirmek istediğini ifade etmiştir. Bu alışmasında Turan (2005), Türk ve Alman Eğitim Sistemlerini; eğitimi etkileyen faktörler, eğitim politikası, yasal dayanaklar, eğitim sisteminde yetki ve denetim, eğitim kademeleri, ğretmen yetiştirme konuları açısından karşılaştırmalı bir yaklaşımla incelemiştir.

2.2.2. Yurt Dışında Yapılmış olan Araştırmalar

Stevenson ve Baker (1991), “State Control of the Curriculum and Classroom Instruction” adlı araştırmasında 15 ülkenin eğitim sisteminde 2200’den fazla sınıfta matematik dersinin ğretiminde müfredatla ilgi konuların ve sınıfta öğretiminin kontrolünde ulusal ya da bölgesel düzeyde yürütülmesi arasındaki ilişkiyi ortaya koymayı amaçlamışlardır. Bu çalışmada, kontrolün ulusal düzeyde gerçekleştirildiği eğitim sistemlerinde, yerel düzeyde kontrolün gerçekleştirildiği eğitim sistemlerinin aksine, sınıf ğretmenlerinin aynı matematik müfredatını öğrettikleri, üstelik ğretim programının kontrolünün ulusal düzeyde yapıldığında öğretmenlerin öğrettikleri matematik müfredatının genellikle öğretmenlerin ve öğrencilerin özelliklerine uygun olmadığı, buna karşın yerel kontrolün yürütüldüğü eğitim sistemlerinde öğretmenlerin ve öğrencilerin özelliklerine uygun olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Webb, Vulliamy, Hakinen ve Hamalainen’in (1998) “External Inspecon or School Self-Evaluation? A Comparative Analysis of Policy and Practice in Primary Schools in England and Finland” başlıklı çalışmalarında, 1994-1997 yılları arasında İngiltere ve Finlandiya’da ilköğretim okullarında müfredat değişikliği süreci

karşılaştırmalı bir şekilde ele alınmıştır. Bu araştırmada, iki ülke eğitim sistemindeki eğitim denetimi ile ilgili politikaların, bu dönemde birbirine tamamen zıt özellikler gösterdiğini, Finlandiya’da ulusal denetim sisteminin terk edildiği ve okulun performansının değerlendirilmesinin, yine okul tarafından yürütüldüğü, İngiltere’de ise okullarının denetimi ile ilgili sorumluluğun dışardan bir denetim birimi olan Eğitimde Standartlar Dairesi’ne (Office for Standards in Education – OFSTED) ait olduğu ifade edilmektedir. Bu çalışmada, her iki ülkede altışar okulda gerçekleştirilen alan çalışmasının verileri kullanılarak, her iki ülkenin de diğerinden uygulamalar açısından faydalanabileceği yönler olduğu tartışılmıştır. OFSTED’in yürüttüğü denetimlerinin sınıf uygulamalarından çok, politikalar ve uygulamalar hakkında olduğu; Finlandiya’da ise okul öz-değerlendirme sisteminin okulun bütünü ile ilgili stratejiler ve öğretmenlerce değerlendirmelerin üstlenilmesi yönlerinden eksikliklerinin olduğu, bununla birlikte, ailelerin okul hakkındaki görüşleri ve öğrencilerin kendilerini değerlendirmesi ile ilgili girdilerin sınıf uygulamalarına olumlu katkılar sağladığı vurgulanmaktadır.

Maes, Eecke ve Zaman (1999), “Inspectorates of Education in Europe: A Descriptive Study” konulu çalışmalarında 14 Avrupa ülkesindeki eğitim denetim sistemlerini ayrı ayrı açıklamışlardır. Bu çalışmada her ülke ile ilgili veriler, karşılaştırmalarda kolaylık olması açısından aynı başlıklar altında sunulmuştur. Ülkelerin eğitim sistemleri hakkındaki bilgiler, eğitim yönetimi, denetim yapısı ve örgütleri, denetim personelinin atanması, yetiştirilmesi ve görevleri, denetim süreçleri, araçları ve yöntemleri ile ilgili bilgiler çalışmanın önemli başlıklarını oluşturmaktadır.

Raffe (1999) “Comparing England, Scotland, Wales and Northern Ireland: The Case for ‘Home Internationals’ in Comparative Research” adlı çalışmada Birleşik Krallık’ta İngiltere, İskoçya, Galler ve Kuzey İrlanda’nın eğitim sistemleri arasında farklılıkların olmasının karşılaştırmalı araştırma yapan alan uzmanlarınca sorun olarak algılandığını, bununla birlikte bunun bir fırsat olduğunu ifade etmektedir. Bu çalışmada, dört ülkenin eğitim sistemleri açıklanmış ve bu sistemler arasındaki benzerlik ve farklılıklar üzerinde durulmuştur.

Grift, Mathews, Corporal ve Collier'in (1999), "Do English and Dutch School Inspectors Judge Lessons in the Same Way?" adlı araştırması, İngiliz ve Hollandalı müfettişlerin bu iki ülkedeki ders denetiminde kullanılan değerlendirme araçlarının kullanımı üzerine uygulamalı bir çalışmadır. Bu araştırmanın amacı İngiliz ve Hollandalı müfettişlerin aynı dersi değerlendirirken; öğretmenin öğretiminin yeterli ya da yetersiz olması ile ilgili olarak aynı fikirde olup olmadıklarını, İngiliz müfettişlerin öğretmenlerle olan iletişimde Hollandalı müfettişlere göre daha nazik veya daha kibar olma durumları ve aynı dersin farklı gözlem araçlarıyla –İngiltere’de ve Fransa’da ders denetiminde kullanılan gözlem formlarıyla- değerlendirilmesinde aynı sonuçların alınıp alınmadığını ortaya koymaktır. Bu araştırma sırasında 5 İngiliz ve 5 Hollandalı müfettiş karışık gruplar halinde önce Hollanda’daki 5 ilköğretim okulunda 46 ders gözlemi, daha sonra İngiltere’deki 5 ilköğretim okulunda 50 ders gözlemi gerçekleştirmişlerdir. Bu gözlemler sırasında hem İngiliz hem de Hollanda’nın denetim kurumlarınca kullanılan ders değerlendirme formları kullanılmıştır. Gruplar halinde ders gözlemi yaparken her müfettiş kendi gözlemini bağımsızca gerçekleştirmiştir.

Araştırmada, İngiliz denetim kurulunun kullandığı form ile Hollanda denetim kurulunun kullandığı form arasındaki korelasyon Hollanda okullarında sırayla .81 ve .76 iken, İngiliz okullarında .85 ve .82 olarak tespit edilmiştir. Bu sonuçlara göre iki gözlem formu arasında anlamlı bir olmadığı ve aynı dersin gözlemi konusunda iki formun da aynı düzeyde ölçtüğü sonucuna ulaşılmıştır. Bu araştırmanın sonuçları şunlardır:

- İngiliz ve Hollandalı müfettişler aynı dersi değerlendirirken, öğretimin niteliğinin yeterli veya yetersiz olması konusunda büyük oranda aynı fikirdedirler.
- İngiliz müfettişlerin öğretmenlere karşı davranışları Hollandalı müfettişlerle aynıdır.
- İngiliz denetim kurulunun formu ile yüksek notla notlandırılan derslere, Hollanda denetim kurulunca kullanılan form ile de yüksek not verilmiştir.

Standaert (2000), “Inspectorates of Education in Europe: A Critical Analysis” adlı çalışmasında Avrupa ülkelerinin eğitim sistemlerinde eğitim denetimini gerçekleştiren kurullar hakkında bilgi vermiştir. Bu çalışmada, müfettişlerin sorumlulukları, öğretmenler ve okul yöneticilerinin denetimi, ders denetimi ve branşların denetimi, rehberlik, belirli bir konuya dayalı denetim, merkezi sınavların denetimdeki rolü, denetimde kullanılan araçlar, anketler, bilgi toplama için kullanılan yöntemler, değerlendirme ve denetim sonrası ile ilgili bilgiler ve denetimin etkileri ile ilgili kavramsal çerçeve sunulduktan sonra, bu konular kapsamında, üzerinde çalışılan ülkelerdeki durum karşılaştırmalı bir yaklaşımla ele alınmıştır.

Eurydice, Avrupa Birimi tarafından yayınlanan (2004), “Evaluation of Schools Providing Compulsory Education” adlı çalışmada, Avrupa ülkelerinde zorunlu eğitim veren okullardaki değerlendirme yaklaşımları üzerinde durulmuştur. Karşılaştırmalı bir araştırma olan bu çalışmada önce bu çalışmanın odak noktasını oluşturan genel çerçeve verilmiş, daha sonra değerlendirme sistemleri tablolar halinde verilmiştir. Bu tablolarla okulun değerlendirilmesinin ülke eğitim sistemlerinin değerlendirilmesindeki yeri ve önemi ortaya çıkarmak amaçlanmıştır. Araştırmada içerden ve dış değerlendirmelerin eğitim sistemlerindeki yeri, dışardan çeşitli kurumlar tarafından yapılan değerlendirmeler arasındaki farklılıklar, iç değerlendirmede rol oynayan kişiler, dış ve iç değerlendirmeler arasındaki ilişkiler ve öğretmenlerin değerlendirilmeleri konularına yer verilmektedir.

Dodds’un (2005) “British and French Evaluation of International Higher Education Issues: An Identical Political Reality?” adlı çalışmasında hem İngiltere, hem de Fransa’da değerlendirmenin, yükseköğretime uluslar arası nitelik kazandırmak için ulusal stratejilerin bir unsuru olarak kabul edildiği üzerinde durmaktadır. Bu makalede her iki ülkede de yükseköğretimin niteliğinin garantörü olarak görülen iki değerlendirme birimi Fransız Ulusal Değerlendirme Komitesi (CNE – Comité National de l’Evaluation) ile Kalite Sağlama Bürosu (QAA- Quality Assurance Agency) karşılaştırılmıştır.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde, araştırmanın yöntemi ve veri toplama teknikleri üzerinde durulmuştur.

3.1. Araştırmanın yöntemi

Bu araştırma var olan bir durumu değiştirmeden, olduğu gibi sunması açısından betimsel bir araştırmadır (Karasar, 2003: 77).

Bu araştırmada, Türkiye, Fransa ve İngiltere Eğitim Sistemlerinde öğretimsel etkinliklerin denetiminin karşılaştırmalı bir şekilde incelenmesi hedeflenmiştir. Eğitim sistemlerinin karşılaştırılması ile ilgili yaklaşımlardan yatay yaklaşım kullanılmıştır (Türkoğlu, 1983: 6). Türk, İngiliz ve Fransız Eğitim sistemlerinde denetim etkinlikleri, bu etkinliklerin yasal dayanakları ve bu ülkelerdeki ilköğretim okullarında yürütülen denetim etkinliklerinin öğretimsel boyutları incelenerek, bu üç ülkenin eğitim denetimi sistemlerindeki benzer ve farklı yönler ortaya konmuştur.

3.2. Veri toplama teknikleri

Türk, İngiliz ve Fransız Eğitim sistemlerinde öğretimin denetimi ile ilgili bu araştırmada gerekli verileri elde etmek için alanyazın taraması yapılmış, kütüphane ve dökümantasyon dairelerindeki kaynaklardan ve internet üzerinden İngilizce, Fransızca ve Türkçe kaynaklardan elde edilen verilerden yararlanılmıştır. Bilim ve teknoloji alanlarındaki hızlı gelişmelerden kaynaklanan değişme ve gelişmeler eğitim sistemlerini de etkilemiştir. Bu yüzden, araştırmada belirlenen amaçlara ulaşmak için, bu üç eğitim sistemi ile ilgili en güncel bilgilere ulaşılmaya çalışılmıştır.

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde, toplanan verilere dayalı olarak elde edilen bulgular, araştırmanın alt problemlerinde yer alan sorulara göre sunulmuş ve yorumlanmıştır.

4.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Bu araştırmanın birinci alt problemi aşağıdaki şekilde belirlenmiştir:

Türkiye Eğitim Sisteminin;

- a) Öğrenim basamaklarının yapısı,
- b) Eğitim yönetimi yapısı,
- c) Eğitim denetimi genel yapısı,
- d) Denetiminin yasal dayanakları,
- e) Denetimini gerçekleştiren kurullar,
- f) İlköğretimde denetim,
- g) İlköğretim düzeyinde öğretiminin denetimi ile ilgili özellikleri nelerdir?

Araştırmanın bu bölümünde, öncelikle, eğitimi doğrudan ve dolaylı bir şekilde etkileyeceği düşüncesinden hareketle, Türkiye hakkında birtakım genel bilgilere yer verilmiş ve Türkiye Eğitim Sisteminde öğretimsel etkinliklerin denetimi ile ilgili bilgiler yukarıdaki başlıklar dahilinde sunulmuştur.

4.1.1. Türkiye Eğitim Sisteminde Öğretimsel Etkinliklerin Denetimi

Türkiye Asya ve Avrupa kıtaları üzerinde 814.578 kilometrekarelik yüzölçümü ile oldukça önemli bir stratejik konuma sahip bir ülkedir (Oktay, 1999: 63). 2000 yılında gerçekleştirilen nüfus sayımına göre, nüfusunu 67.804.000 kişinin oluşturduğu (Türkiye İstatistik Kurumu, 2006) ülkede, yıllık nüfus artış hızı %1,26'dır. Nüfusun yaş gruplarına göre dağılımı şöyledir; 0-15 yaş arası %28,5; 15-60 yaş arası %52,5; 60 yaş ve üstü %19 (T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı, 2006: 15, 16). Türkiye'de 15 yaş üzeri nüfusun okuryazarlık oranı %86, 5'tir (Central Intelligence Agency, 2006b). Türkiye'de kişi başına düşen yıllık milli gelir 2298\$ (UNESCO – International Bureau of Education, 2004b), ülkedeki işsizlik oranı ise %14,2'dir (Central Intelligence Agency, 2006b).

Parlamente sistemine dayalı bir cumhuriyet olan Türkiye'de temel, bireysel, toplumsal ve siyasi haklar anayasa ile güvence altına alınmış olup, güçler ayrılığı (yasama, yürütme, yargı) ilkesi benimsenmiştir (Tezcan, 2003: 3). Buna göre, yasama yetkisi Türk Milleti adına Türkiye Büyük Millet Meclisi'nindir; yürütme yetkisi ve görevi ise Cumhurbaşkanı, Başbakan ve bakanlardan oluşan Bakanlar Kurulu'na aittir. Başbakana karşı sorumlu olan her bakan ayrıca kendi yetkileri içindeki işlerden ve emri altındakilerin eylem ve işlemlerinden sorumlu bulunmaktadır (Oktay, 1999: 63).

4.1.1.1. Türkiye Eğitim Sisteminin Öğrenim Basamaklarının Yapısı

Türk eğitim sisteminde okul eğitimi okul öncesi, ilköğretim, ortaöğretim ve yüksek öğretim olmak üzere dört aşamalı olarak düzenlenmiştir.

Okul öncesi eğitimi ilköğretim çağına gelmemiş çocukların eğitimini kapsar ve isteğe bağlıdır. 0-3 yaş arası çocuklar için kreşler, 3-5 yaş arası çocuklar için anaokulları ve 5-6 yaş arası çocuklar için ilköğretim okullarındaki anasınıfları okulöncesi eğitimini sağlamaktadır (UNESCO – International Bureau of Education, 2004b; Karacaoğlu ve Çabuk, 2002).

İlköğretim, 6-14 yaşlar arasındaki çocukların eğitimini kapsar, kız ve erkek bütün vatandaşlar için zorunlu ve devlet okullarında parasızdır. Uygulamada, 8 yıllık ilköğretim 2 kademelidir. İlk 5 yıl sınıf öğretmenlerinin görevlendirildiği 1. kademe, son 3 yıl ise alan öğretmenlerinin görev yaptığı 2. kademe olarak adlandırılır. 1. kademe ilk 3 yıl öğrenci başarısı sınıf içi etkinliklerle, 4-5-6-7-8. sınıflarda yazılı ve sözlüler aracılığıyla ölçülür.

Ortaöğretim, ilköğretime dayalı 3 yıllık öğrenim veren genel liseler ile mesleki ve teknik liseleri kapsar. Bunların eğitim sistemi içinde en önemli görevi; öğrencilere asgari genel kültür kazandırmak, uygulanacak çeşitli programlarla onları ilgi ve yetenekleri ölçüsünde mesleğe, yükseköğretime ve iş hayatına hazırlamaktır.

Türkiye’de yükseköğretim, ortaöğretime dayalı en az 2 yıl süreli eğitim kurumlarıdır. Lise ve dengi okul mezunları, her yıl düzenlenen ÖSS sınavında başarı gösterdikleri takdirde üniversitelere girmeye hak kazanırlar (Karacaoğlu ve Çabuk, 2002).

2005 yılı verilerine göre Türkiye’de okul öncesi eğitimde okullaşma oranı %25 (Türkiye İş Kurumu, 2006: 28), ilköğretim okullarında %93,3’tür. Orta öğretimde okullaşma oranı %54,5 (%33,7 Genel Liseler, %20,8 Mesleki ve Teknik Liseler), yüksek öğretimde ise %26,5’tir. (T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı, 2006: 137).

Türkiye’de bütün eğitim kademelerinde, öğrencilerin çoğu devlet okullarını tercih etmektedir. 2005-2006 eğitim-öğretim yılında mevcut öğrencilerin, okul öncesinde %91,1’i, temel eğitimde %98,2’si, ortaöğretimde %97,6’sı, yüksek öğretimde ise %94’ü devlet okullarında eğitim görmektedir. Özel ilköğretim ve ortaöğretim okulları, finansal olarak bağımsızdırlar. Fakat eğitim standartları ve düzenlemeleri, devlet okulları ile ilgili yasal düzenlemelere göre olmaktadır (Eurydice, 2006a: 1).

Son yıllarda eğitim alanında ülke standartlarını geliştirme adına bir dizi reform çalışmaları yapılmıştır. Bu reformların en önemlisi 1997 yılında ‘8 yıllık

kesintisiz eğitim' ile ilgili yasanın çıkarılmasıdır. Bu yasayla, 5 yıl süreli ilkokul eğitimi 8 yıla çıkarılmıştır. 4306 sayılı bu yasaya göre, ilköğretim 6-14 yaşları arasındaki bütün çocuklar için zorunlu hale getirilmiştir (Oktay, 1999: 63; UNESCO – International Bureau of Education, 2004b; Sarıyar, 1997: 10).

Türkiye'de eğitim; adalet, güvenlik ve sağlık gibi devletin temel işlevlerinden biridir. T.C. Anayasası, Millî Eğitim Bakanlığının Teşkilât ve Görevleri Hakkında Kanun, Millî Eğitim Temel Kanunu başta olmak üzere, eğitim sistemini düzenleyen Kanunlar, temel politika belgesi niteliğinde olan Kalkınma Planları, Hükümet Programları ve Millî Eğitim Şûra Kararları, eğitimin tür ve kademelerini ve işleyişe dönük esasları düzenleyen diğer mevzuatla, Türkiye Eğitim Sisteminin bugünkü yapısı kurulmuştur.

Türk Millî Eğitim Sisteminin genel çerçevesi, 24.06.1973 tarih ve 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu ile belirlenmiştir (MEB, 2005b: 17).

Öğretim Programı: Türk Eğitim Sistemi'nde ulusal öğretim programı benimsenmiştir. Ülke düzeyinde “neyin nasıl öğretileceği” konusunda tek belirleyici kurum Milli Eğitim Bakanlığı'dır. Bakanlığın, Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı uzmanlığında gerçekleştirdiği çalışmalar esas alınarak ulusal öğretim programı ve standartlar belirlenir (Türk Zeka Vakfı, 2004: 13).

Eğitim Sisteminde Genel Hedefler:

- Eğitim sisteminin her kademesinde her yurttaşın ve her öğrencinin ilgi, istek ve yetenekleri doğrultusunda eğitim hizmetlerinden, sosyal adalet ilkesine uygun olarak fırsat ve olanak eşitliği içinde yararlanmasını sağlamak.
- Eğitim sistemini, eğitim-insan gücü-istihdam ilişkisini dikkate alan bir sistem bütünlüğü içerisinde yeniden yapılandırmak,
- Atatürk ilke ve devrimlerine, Cumhuriyetin temel niteliklerine, ulusal kültüre ve etik değerlere sahip çıkacak bilince ulaşmış; ulusal kültürü özümsemiş; farklı kültürleri yorumlayabilen; çağdaş uygarlığa katkıda bulunabilen; ulusal davranan, evrensel düşünen; düşünce, algılama, problem çözme yeteneği gelişmiş;

demokratik, özgürlükçü, manevi değerlere bağlı, yeni fikrilere açık, kişisel sorumluluk duygusuna sahip; bilim ve teknolojiyi kullanabilen, üretken; yaratıcı; bilgi çağı insanını yetiştirmek (MEB Araştırma Planlama ve Koordinasyon Kurulu Başkanlığı, 2001).

4.1.1.2. Türkiye Eğitim Sisteminde Eğitim Yönetimi Yapısı

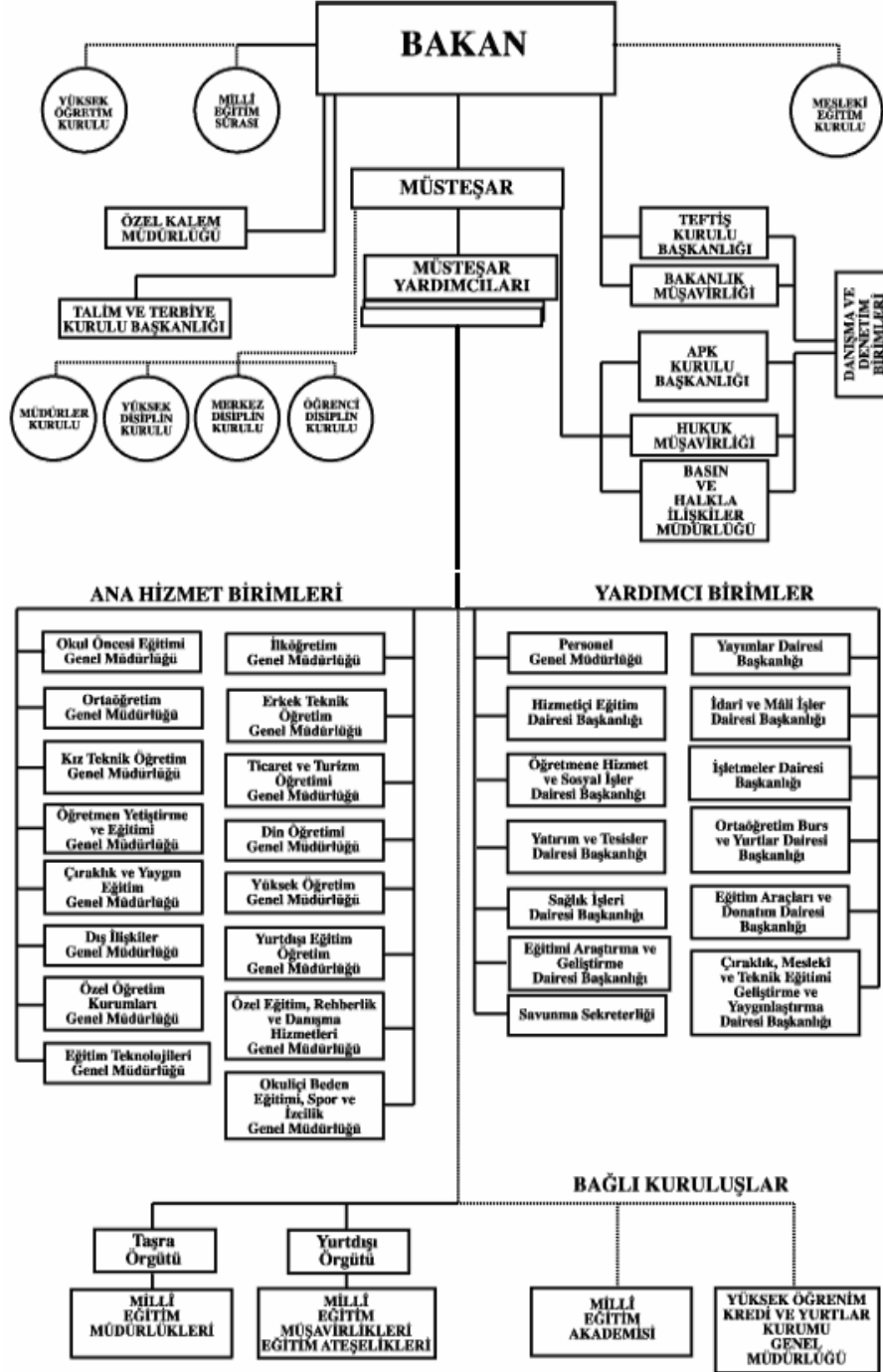
Cumhuriyet'in ilanıyla birlikte eğitimde köklü değişiklikler meydana gelmiştir. 3 Mart 1924 tarihinde çıkarılan Öğretim Birliği Yasası ile bütün okullar Milli Eğitim Bakanlığı'nın kontrolü altına alınmıştır. Bu tarihten beri, Milli Eğitim Bakanlığı, bütün eğitim-öğretim hizmetlerinin yürütülmesi ve denetiminden sorumludur (Oktay, 1999: 63).

Milli Eğitim Bakanlığı, Türkiye'deki her türlü eğitim-öğretim hizmetlerinin sunumunun devlet adına gerçekleştirilmesi ve bu hizmetlerin Milli Eğitim Temel Kanunu'ndaki yasal düzenlemelere uygunluğundan sorumludur. Her türlü eğitim-öğretim kurumunu açmak ve açılmasına izin vermek, bütün eğitim ve öğretim hizmetlerini plânlamak, programlamak, yürütmek ve takip ve denetim altında bulundurmak (Milli Eğitim Bakanlığı'nın Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun, 1992) görevleri olan Bakanlık, bu görevlerini merkez yönetim örgütü, taşra yönetim örgütü, yurtdışı yönetim örgütü ve her düzeydeki eğitim kurumları aracılığıyla yürütmektedir (Kaya, 1996: 175).

Bakanlık Merkez örgütü, Bakanlık Makamı, Talim ve Terbiye Kurulu, ana hizmet birimleri, danışma ve denetim birimleri ile yardımcı birimlerden oluşmaktadır (Bkz. Tablo -1). Bu birimlerden Bakanlık Makamı, bakan, bir müsteşar ve hizmetlerin yürütülmesinde yardımcı olmak üzere yedi müsteşar yardımcısından oluşur. Bakan, Bakanlık hizmetlerini mevzuata, hükümetin genel siyasetiyle, milli güvenlik siyasetine, kalkınma planlarına ve yıllık programlara uygun olarak yürütmekle ve bakanlığın faaliyet alanına giren konularda diğer bakanlıklarla ve kuruluşlarla iş birliği yapmak ve koordinasyonu sağlamakla görevlidir. Müsteşar, Bakanın yardımcısı olmakla birlikte, Bakanlık hizmetlerini Bakanlığın amaç ve politikalarına, kalkınma planlarına, yıllık programlara ve mevzuat hükümlerine

uygun olarak Bakan adına düzenlemek ve yürütmekle görevlidir (Milli Eğitim Bakanlığı'nın Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun, 1992).

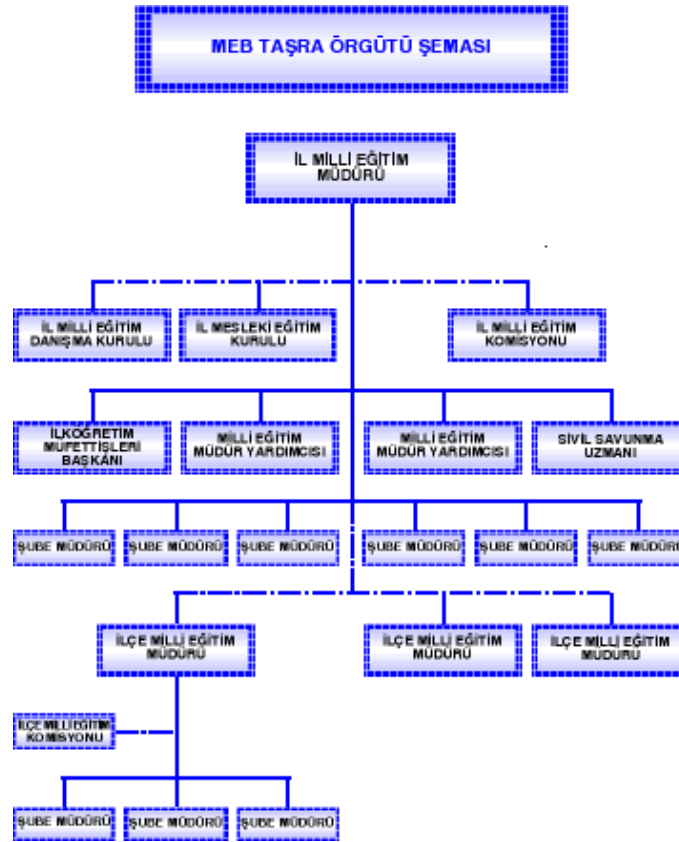
Tablo 1. Milli Eğitim Bakanlığı Örgüt Şeması

Doğrudan Bakana bağlı olan Talim Terbiye Kurulu, Bakan'a en yakın bilimsel danışma ve karar organıdır. Eğitimle ilgili her konuda Bakana yardımcı olur ve görüş bildirir. Eğitim sisteminin, eğitim plan ve programlarının, eğitim araçlarının araştırılması, geliştirilmesi ve bunlarla ilgili uygulama kararlarının onaylatılması görevlerinin yanı sıra; yurt içi ve yurt dışı eğitim hareketlerini takip etmek; eğitim ve öğretimi geliştirme ve değerlendirme ile ilgili görev ve hizmetleri yürütmek ve gerekli tedbirleri almak; Bakanlık birimlerince hazırlanan öğretim programları ile ders kitapları, yardımcı kitaplar, öğretmen kılavuz kitapları, bilgi iş ve işlem yapraklarını incelemek, geliştirmek ve uygun görülenleri karara bağlamak önemli görevleridir (Millî Eğitim Bakanlığı'nın Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun, 1992; MEB Araştırma Planlama ve Koordinasyon Kurulu Başkanlığı, 2005: 40).

Millî Eğitim Bakanlığı taşrada 81 il ve 850 ilçede örgütlenmiştir. Millî Eğitim Bakanlığı taşra örgütünü her il ve ilçedeki Millî Eğitim Müdürlükleri oluşturmaktadır (Bkz. Tablo - 2). İlçe Millî Eğitim Müdürlükleri görev ve hizmetleri açısından, il Millî Eğitim müdürlüklerine karşı sorumludur. Millî Eğitim Müdürlükleri, il ve ilçe bazında eğitim hizmetlerinin yürütülmesinden sorumludur (MEB Araştırma Planlama ve Koordinasyon Kurulu Başkanlığı, 2005: 43).

Millî Eğitim Müdürlüklerinin başında millî eğitim müdürleri bulunmaktadır. İl Millî Eğitim Müdürü; il içindeki yüksek öğretim kurumları ile doğrudan bakanlığa bağlı kurumlar dışındaki resmi ve özel her türlü eğitim kurumunu ve eğitim eylemlerini denetleme yetkisine sahip olup bunların genel eğitim politikalarına uygun olarak yönlendirilmesi (Kaya, 1996: 181), bulunduğu görev alanındaki millî eğitim hizmetlerini incelemek, görev alanına giren okul ve kurumların ihtiyaçlarını tespit ederek kendi yetkisi dahilinde olanları karşılamak, olmayanları yetkili makamlara bildirmek görevlerini yerine getirir (MEB, 1995).

Tablo - 2. Milli Eğitim Bakanlığı Taşra Örgütü Şeması

Kaynak: MEB Araştırma, Planlama ve Koordinasyon Kurulu Başkanlığı, 2001

4.1.1.3. Türkiye Eğitim Sisteminde Eğitim Denetimi Genel Yapısı

T.C. Anayasası (1982)'nın 42. maddesinde, eğitim ve öğretimin, Atatürk ilkeleri ve inkılapları doğrultusunda, çağdaş bilim ve eğitim esaslarına göre, devletin gözetimi ve denetimi altında gerçekleştirildiği ifade edilmektedir. Bunun yanı sıra, Milli Eğitim Temel Kanunu (1973)'nun 56. maddesinde de, eğitim öğretim hizmetlerinin devlet adına yürütülmesi, gözetimi ve denetiminden Milli Eğitim Bakanlığı'nın sorumlu olduğu ifade edilmektedir.

Bu yasalara dayalı olarak, bugün Türk Eğitim Sistemi içinde yer alan Milli Eğitim Bakanlığına bağlı resmi ve özel kurumların ve personellerinin denetlenme ve değerlendirilmesi görevleri iki ayrı denetim birimi tarafından gerçekleştirilmektedir

(Özbek, 1998: 15). Bunlardan ilki, merkez örgütü birimi olarak ülke genelinde görev yapan Teftiş Kurulu Başkanlığı, diğeri ise, taşra örgütü birimi olarak il milli eğitim müdürlüklerine bağlı olarak görevlerini il genelinde yerine getiren İlköğretim Müfettişleri Başkanlıkları'dır (Memişoğlu, 2001: 4; Büyükaslan, 1998: 17; Oktay, 1999: 75).

Yerel ve merkezi düzeylerde etkinlik gösteren bu iki birim, görev alanları açısından da farklılıklar göstermektedir. Yerel düzeyde etkinlik gösteren ilköğretim müfettişleri ilköğretim kurumlarının denetimini, bakanlık tarafından yetki verilen ve Teftiş Kurulu Başkanlığına bağlı olarak çalışmalarını sürdüren bakanlık müfettişleri ise orta öğretim kurumlarının denetimini gerçekleştirir (Eurydice, 2006a: 1).

Ülke genelinde 239 Bakanlık müfettişi, her tür ve düzeydeki ortaöğretim kurumlarının denetimini gerçekleştirirken, taşra örgütüne-il milli eğitim müdürlüklerine bağlı olarak faaliyet gösteren ilköğretim müfettişlerinin sayısı 2987'dir (MEB, 2005b: 90).

Türk Eğitim Sisteminde denetim etkinliklerinin amaçları şunlardır (MEB Teftiş Kurulu Başkanlığı, 2005a; MEB Teftiş Kurulu Başkanlığı, 2005b: 6; Oktay, 1999: 84):

- Denetlenen kurumlarda yapılmış ve yapılmakta olan işlerin mevzuata, belirlenen amaç ve temel ilkelere uygunluğunu, doğruluğunu, düzenliliğini, verimliliğini, etkinliğini, ekonomikliğini saptamak ve bunları bilimsel esaslara ve nesnel ölçütlere göre değerlendirmek, değişim ve gelişime yönelik öneriler hazırlamak ve rehberlikte bulunmak,
- Öğretme-öğrenme sürecinin geliştirilmesi için gerekli önlemlerin alınması ve düzenlemelerin yapılmasını sağlayıcı çalışmalarda bulunmak,
- Ülke genelinde eğitim-öğretim etkinliklerinde birliği sağlamak,
- Verilen hizmetle ilgili usul ve esaslardan sapmalar varsa bunların tespit edilmesi ve giderilmesi için çözüm önerileri sunmak.

Özerk bir yapıya sahip olan üniversitelerin denetimi, 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu ile oluşturulmuş YÖK’e bağlı olarak faaliyet gösteren Yükseköğretim Denetleme Kurulu’nun sorumluluğundadır (Akt.: Oktay, 1999: 83).

4.1.1.4. Türkiye Eğitim Sisteminin Denetiminin Yasal Dayanakları

4.1.1.4.1. 430 Sayılı Tevhidi Tedrisat Kanunu

Bu kanunun 1. maddesinde “Şer’iye ve Evkaf Vekaleti ya da özel vakıflarca yönetilen tüm medrese ve mektepler Eğitim Bakanlığına bağlanmıştır.” ifadesi yer almaktadır. Bu ifade ile resmi ya da özel bütün eğitim kurumları Milli Eğitim Bakanlığı’na bağlanmıştır (Tevhid-i Tedrisat Kanunu, 1924).

4.1.1.4.2. T.C. Anayasası

Anayasa’nın 42. maddesinde, denetimle ilgili olarak; eğitim ve öğretimin Atatürk ilke ve İnkılâpları doğrultusunda, çağdaş bilim ve eğitim esaslarına göre, ancak Devletin gözetimi ve denetimi altında yapılabileceği ve bu esaslara aykırı eğitim ve öğretim yerlerinin açılmayacağı belirtilmiştir.

Yine aynı maddede; “Eğitim ve öğretim kurumlarında sadece eğitim, öğretim, araştırma ve inceleme ile ilgili faaliyetler yürütülür.” ifadesi yer almakta ve bu faaliyetlerin her ne suretle olursa olsun engellenemeyeceği belirtilmektedir (T.C. Anayasası, 1982).

4.1.1.4.3. 625 Sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu

Bu kanuna göre, Özel öğretim kurumları Milli Eğitim Bakanlığı’nın gözetimi ve denetimi altındadır. 43. maddede; “Her derece ve nitelikteki özel öğretim kurumları eğitim, öğretim ve yönetim bakımından Milli Eğitim Bakanlığınca özel yönetmeliğine göre teftiş ve denetlemeye tabi tutulur.” ifadesi yer almaktadır. Özel okulların teftiş ve denetlemeleri okulların özellik ve seviyeleri dikkate alınarak yapılır (MEB, 1965).

4.1.1.4.4. 1702 Sayılı İlk ve Orta Tedrisat Muallimlerinin Terfi ve Tecziyeleri Hakkında Kanun

Bu kanunun 16. maddesi dolaylı olarak teftişle ilgilidir. 16. madde şöyledir:

İlk ve orta tedrisat muallimlerinin terfilerinde esas, kıdemle beraber vazifelerindeki muvaffakiyetleridir. Bir derecenin kıdem müddetini ikmal etmiş bulunan bir muallimin daha yüksek bir dereceye terfi edebileceği şu vesikalarla muvaffakiyetini ispat etmesine mütevafıktır.

- a. İlk tedrisat muallimleri, müfettiş raporları ve maarif müdürlerinin müspet mütalaalarıyla,
- b. Orta tedrisat muallimleri, müfettiş raporları ve talim sicilleriyle.

Bu madde ile ilk ve ortaöğretim kurumlarında çalışan öğretmenlerin görevde yükselmelerinde müfettiş raporlarının da göz önünde bulundurulacağı ifade edilmektedir (MEB, 1930).

4.1.1.4.5. 1739 Sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu

Bu kanunun 17'nci, 56'ncı ve 58'inci maddelerinde denetime ilişkin hükümler yer almaktadır.

Kanunun 17. maddesinde, “Resmi, özel ve gönüllü her kuruluşun eğitimle ilgili faaliyetleri Milli Eğitim amaçlarına uygunluğu bakımından Milli Eğitim Bakanlığının denetimine tabidir.”

56. maddede, “Eğitim ve öğretim hizmetinin, bu kanun hükümlerine göre Devlet adına yürütülmesinden, gözetim ve denetiminden Milli Eğitim Bakanlığı sorumludur.”

58. maddede, “...Diğer bakanlıklara bağlı okullar, Milli Eğitim Bakanlığının gözetim ve denetimine tabidir. Gözetim ve denetim sonunda uygun eğitim ortamı ve niteliği taşımayan kurumların denkliği usulüne uygun şekilde Milli Eğitim Bakanlığınca iptal edilir.” ifadesi yer almaktadır (Milli Eğitim Temel Kanunu, 1973).

4.1.1.4.6. 3797 Sayılı Milli Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun

Bu kanunun 2. maddesine göre Milli Eğitim Bakanlığı'nın görevi (MEB, 1992):

Atatürk İnkılap ve İlkelerine ve Anayasada ifadesini bulan Atatürk Milliyetçiliğine bağlı, Türk Milletinin milli, ahlaki, manevi, tarihi ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren, ailesini, vatanını, milletini seven ve daima yüceltmeye çalışan, insan haklarına ve Anayasanın başlangıcındaki temel ilkelere dayanan demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyetine karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış haline getirmiş vatandaş olarak yetiştirmek üzere, Bakanlığa bağlı her kademedeki öğretim kurumlarının öğretmen ve öğrencilerine ait bütün eğitim ve öğretim hizmetlerini planlamak, programlamak, yürütmek, takip ve denetim altında bulundurmaktır.

Ayrıca bu kanunun 27. maddesinde Teftiş Kurulu Başkanlığı'nın, Bakandan alacağı emir veya onay üzerine Bakan adına yapacağı görevlere yer verilmiştir. Bu görevler:

- a) Bakanlık teşkilatı ile Bakanlık kuruluşlarının her türlü faaliyet ve işlemleriyle ilgili olarak teftiş, inceleme ve soruşturma işlerini yürütmek,
- b) Bakanlığın amaçlarını daha iyi gerçekleştirmek, mevzuata, plan ve programa uygun çalışmasını temin etmek amacıyla gerekli teklifleri hazırlamak ve Bakana sunmak,
- c) Özel kanunlarla verilen diğer görevleri yapmak.

Yine 27. maddede; “Teftiş Kurulunun ve bakanlık müfettişlerinin görev, yetki ve sorumlulukları ile çalışma usulleri tüzükle düzenlenir.” ifadesi yer almaktadır (MEB, 1992).

4.1.1.4.7. Milli Eğitim Bakanlığı Teftiş Kurulu Tüzüğü

19 Şubat 1993 tarih ve 21501 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanarak yürürlüğe giren tüzük, Milli Eğitim Bakanlığı Teftiş Kurulunun görevlerini, Teftiş Kurulu Başkanı ve müfettişlerin atanmalarını, görev, yetki ve sorumluluklarını, Teftiş

Kuruluyula müfettişlerin çalışma esas ve usullerini, denetlenenlerin yükümlülük ve sorumlulukları ile çeşitli hükümler bölümlerini içermektedir (MEB, 1993a).

4.1.1.4.8. Milli Eğitim Bakanlığı Teftiş Kurulu Yönetmeliği

3.10.1993 tarih ve 21717 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanan bu yönetmeliğin amacı Millî Eğitim Bakanlığı Teftiş Kurulu’nun çalışma esas ve usullerini düzenlemektir. Bu Yönetmelik, Millî Eğitim Bakanlığı Teftiş Kurulu’nun teşilat ve görevleri ile, Teftiş Kurulu Başkanı, müfettişler, müfettiş yardımcıları ve Teftiş Kurulu şube Müdürlüğü’nün görev, yetki ve sorumluluklarını; Teftiş Kurulu Başkanı ile müfettiş ve müfettiş yardımcılarının atanmalarını, özlük haklarını; çalışma esas ve usullerini; Kurul’da görevlendirilecek diğer personelin belirlenmesine ilişkin esasları; denetlenenlerin yükümlülüklerini ve sorumluluklarını içermektedir (MEB, 1993b).

4.1.1.4.9. Milli Eğitim Bakanlığı İlköğretim Kurumları Yönetmeliği

27.8.2003 tarih ve 25212 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan ve Millî Eğitim Bakanlığına bağlı resm ve zel İlköğretim Kurumlarının kuruluş, görev ve işleyişi ile ilgili yöntem ve ilkeleri düzenleyen bu yönetmeliğin 157. maddesinde ilköğretim kurumlarının denetiminin İlköğretim Müfettişleri Başkanlıkları Yönetmeliği ve İlköğretim Müfettişleri Başkanlıkları Rehberlik ve Teftiş Yönergesi esaslarına göre yapılması gerektiği ifade edilmiştir (Meb, 2003b).

4.1.1.4.10. Milli Eğitim Bakanlığı İlköğretim Müfettişleri Başkanlıkları Yönetmeliği

13.8.1999 tarih ve 23785 sayılı bu yönetmelik; ilköğretim müfettişleri başkanlıklarının kuruluş ve görevlerini; ilköğretim müfettiş yardımcılarının seğimini, yetiştirilmesini, ilköğretim müfettişliğine atanmasını; ilköğretim müfettişi ve ilköğretim müfettiş yardımcılarının görev, yetki ve sorumlulukları, çalışma usulü, nitelikleri, yetişme şekli ve yer değiştirmeleri ile ilgili esas ve usulleri, ilköğretim müfettişleri başkanlıkları bürosu personelinin yükümlülüklerini ve sorumluluklarını kapsar (MEB, 1999).

4.1.1.4.11. Milli Eğitim Bakanlığı İlköğretim Müfettişleri Başkanlıkları Rehberlik ve Teftiş Yönergesi

2521 sayılı Tebliğler Dergisi'nde yayınlanan bu yönergenin amacı; Millî Eğitim Bakanlığı İlköğretim Müfettişleri Başkanlıkları Yönetmeliğinin "görev alanları" başlıklı 42 inci maddesinde belirtilen kurumların rehberliklerini, teftişlerini, teftiş gruplarının görev ve sorumlulukları ile çalışma usul ve esaslarını içermektedir.

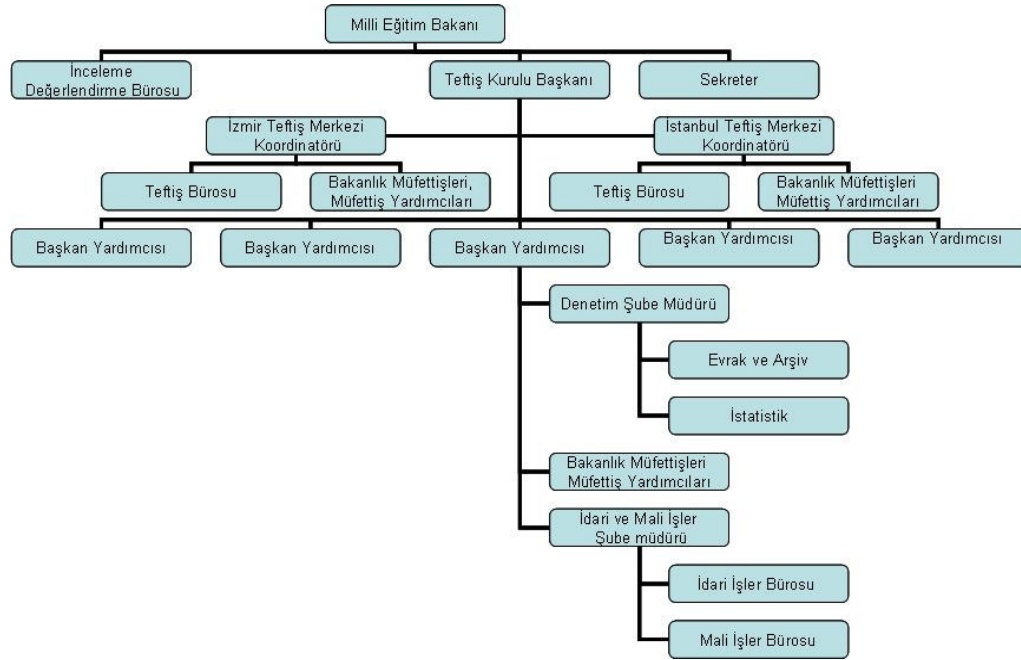
İlköğretim kurumlarının denetimi, İlköğretim Müfettişleri Rehberlik ve Teftiş Yönergesi esaslarına uygun olarak gerçekleştirilir. Bu yönergede, rehberlik ve teftişin amaç ve ilkeleri, kurum denetiminde dikkat edilecek hususlar ve incelenecek durumlar ile yönetici ve öğretmen denetimi sürecinde nasıl bir yol izleneceğine ilişkin hükümler yer almaktadır (MEB, 2001a).

4.1.1.5. Türkiye Eğitim Sisteminde Denetim Etkinliklerini Gerçekleştiren Kurullar

4.1.1.5.1. Teftiş Kurulu Başkanlığı

3797 sayılı MEB Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun'un 27. maddesine göre Bakanlık teşkilatı ile Bakanlık Kuruluşlarının her türlü faaliyet ve işlemleri ile ilgili olarak teftiş, inceleme ve soruşturma işlerini yürütme görevi, Teftiş Kurulu Başkanlığına verilmiştir (Yalçınkaya, 2003: 1). Buna göre, Teftiş Kurulu Başkanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı adına, bakanlığın merkez örgütü birimlerinin, il ve ilçe Milli Eğitim Müdürlüklerinin, resmi ve özel lise ve dengi okullarının denetiminden sorumludur (Taymaz, 2002: 12).

Doğrudan Milli Eğitim Bakanına bağlı olan Teftiş Kurulu Başkanlığı; bir başkan, başkan yardımcıları, başmüfettişler, müfettişler, müdür yardımcıları ve şube müdürlüklerinden oluşmaktadır (Bkz. Tablo -3). Müfettişlere, Bakan ve Başkan dışında, hiçbir yerden emir verilemez (MEB, 1993b).

Tablo- 3. Milli Eğitim Bakanlığı Teftiş Kurulu Başkanlığı Örgüt Şeması

Kaynak: Oktay, 1999: 66

Teftiş Kurulu Yönetmeliğinin 7. maddesine göre Kurulun Bakanın emri ve onayı ile Bakan adına yapacağı görevler şu şekilde sıralanmıştır (MEB, 1993b):

- Bakanlığın merkez, taşra, yurt dışı teşkilâtı ile bağlı ve ilgili kuruluşlarının her türlü faaliyet ve işlemleriyle ilgili olarak denetim, inceleme ve soruşturma işlerini yürütmek, Bakanlığın gözetim ve denetimine tabi diğer okul ve kurumlarda teftiş ve denetlemelerde bulunmak,
- Bakanlığın amaçlarını daha iyi gerçekleştirmek, mevzuata, plân ve programa uygun çalışmasını sağlamak amacıyla inceleme ve araştırmalarda bulunarak gerekli önerileri hazırlamak ve Bakana sunmak.
- Özel kanunlarla verilen, mevzuatta yer alan diğer görevler ile Bakan tarafından verilen benzeri görevleri yapmak.

Teftiş Kurulu'nun görev merkezi Ankara'dadır. Bunun yanı sıra İstanbul ve İzmir'de de kurulun çalışma merkezleri bulunmaktadır. İş yoğunluğuna dayalı olarak ihtiyaç duyulması halinde Başkan'ın önerisi ve Bakan'ın onayı ile diğer illerde çalışma merkezleri ve bunlara bağlı bürolar oluşturulabilir ve aynı yolla kaldırılabilir (MEB, 1993b).

4.1.1.5.1.1. Bakanlık Müfettişliğine Atanma

Bakanlık müfettiş yardımcılığına atanmak için Bakanlıkça yapılan giriş sınavını kazanmak şarttır. Bu sınav yazılı ve sözlü olmak üzere iki bölümden meydana gelir. Yazılı sınavını kazananlar sözlü sınava alınmaktadır.

Müfettiş yardımcılığı sınavına katılabilmek için adaylarda aranan nitelikler Teftiş Kurulu Yönetmeliği'nin 17. maddesinde açıklanmıştır. Bu maddeye göre, müfettiş yardımcılığı sınavına girebilmek için, adayların şu niteliklere sahip olması gerekmektedir (MEB, 1993b):

a) 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nda belirtilen Devlet memuru olabilmek için aranan nitelikleri taşımak,

b) Bakanlığa bağlı okul ve kurumlarda branşında öğretmenlik veya yöneticilik yapanların katılabilmesi için; fakülte veya en az dört yıllık yüksek okul mezunu olup, Bakanlığa bağlı okullarda branşında en az on yıl öğretmenlik veya branşında beş yıl öğretmenlik yaptıktan sonra Bakanlık teşkilatında veya okul ve kurumlarında asıl olarak en az üç yıl yöneticilik yapmış Bakanlık mensubu olmak,

Kamu hizmetine ilk defa atanacaklar ile diğer kamu görevlerinde çalışanların katılabilmesi için; Hukuk, Siyasal Bilgiler, İktisat, İşletme, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültelerinden veya bunlara denkliği yetkili makamlarca kabul edilen yurt içi veya yurt dışındaki yüksek ğretim kurumlarından mezun olup, Kamu Personel Seçme Sınavında (KPSS) belirlenecek taban puanı almış olmak,"

c) Sicili ile yapılacak inceleme sonunda tutum ve davranışları yönünden müfettiş yardımcılığına alınmasına engel hali bulunmamak,

d) Yarışma sınavına birden fazla katılmamış olmak,

e) Müfettiş yardımcılığı giriş sınavının açıldığı yılın Ocak ayının birinci gününde, Bakanlığa bağlı okul ve kurumlarda branşında öğretmenlik veya yöneticilik yapanlarda kırk ve kamu hizmetine ilk defa atanacaklarda otuz yaşından gün almamış olmak,"

f) Görevini yapmasına engel olabilecek vücut veya akıl hastalığı veya vücut sakatlığı ile zrl bulunmadığını ve sağlık durumunun iklim değişikliklerine ve her çeşit yolculuk şartlarına elverişli olduğunu sağlık kurulu raporu ile belgelendirmek,

Öğretmenlik yapmış ya da bakanlık mensubu olanlar için yazılı sınav; eğitim-ğretim konuları ile ilgili bir kompozisyon, genel mevzuat ve milli eğitim özel mevzuatı, özel alan bilgisi ve yabancı dil ile ilgili bölümleri kapsamaktadır.

Hukuk, siyasal bilgiler, iktisadi ve idari bilimler fakültelerinden mezun olanlar için ise yazılı sınav; yönetim ve ekonomi konularına dayalı bir kompozisyon, hukuk (Anayasa, idare hukuku, borçlar hukuku, ceza hukuku), iktisat ve işletme, maliye ve muhasebe ve yabancı dil bölümlerini kapsamaktadır.

Yazılı sınavda başarılı olanların alındığı sözlü sınavda adayların; yazılı sınavla ilgili bilgileri, genel kültür bilgileri, temsil yeteneği, tutum ve davranışları ile ifade ve muhakeme yeteneği değerlendirilir. Sözlü sınavda başarılı olan adayların yazılı ve sözlü sınav puanlarının ortalamaları alınır. Sınav sonuç listelerindeki sıralamaya göre sınavda başarı gösterenlerin ataması yapılır (MEB, 1993b).

4.1.1.5.1.2. Bakanlık Müfettişlerinin Yetiştirilmeleri

Bakanlık müfettişliğinde, müfettiş yardımcılığı 3 yıllık bir süreçtir. Bu süreçte müfettiş yardımcılarının; gerekli görülen mevzuatı ve uygulamaları, teftiş, araştırma, inceleme ve soruşturma yöntemlerini öğrenmelerini sağlamak amacıyla, hizmet içi eğitim programları düzenlenir.

Müfettiş yardımcıları, başmüfettişlerden birisinin yanında en az bir yıl çalışır. Bu sürede başmüfettiş, müfettiş yardımcılarının yetişmelerini sağlamak üzere gerekli tedbirleri alır. Müfettiş yardımcıları, yeterli olduklarına karar verilmediği sürece, bağımsız olarak teftiş, araştırma, soruşturma ve inceleme yapamazlar.

Müfettiş yardımcıları, birlikte çalıştıkları başmüfettişlerin raporlarının sonuçlarına ve kendi sicillerine göre uygun yeterliklere sahip oldukları takdirde, 3 yıl görev yaptıktan sonra müfettiş olmak üzere yeterlik sınavına alınırlar. Bu sınavda, müfettiş yardımcılarının mevzuat ve uygulamalarını, teftiş, araştırma, inceleme ve soruşturma yöntemlerini öğrenip öğrenmediklerini, müfettişliğin gerektirdiği diğer bilgi ve niteliği kazanma derecelerini belirlemek amacıyla yapılır. Sınavda başarı gösterenler müfettişliğe atanırlarken, başarı gösteremeyen adaylar durumlarına uygun kadrolardan birine naklen atanırlar (MEB, 1993b).

4.1.1.5.1.3. Bakanlık Müfettişlerinin Görev ve Sorumlulukları

Bakanlık müfettişleri, Milli Eğitim Bakanı'nın emri ve onayı ile Teftiş Kurulu Başkanı'ndan aldıkları talimatlar doğrultusunda görevlerini yerine getirirler. Müfettişlerin bakanın emri ve onayı ile yapacağı işler Teftiş Kurulu Yönetmeliği'nin 10. maddesinde açıklanmıştır. Bu maddeye göre müfettişlerin başlıca görevleri şunlardır (MEB, 1993b):

- a) Okullarımızda, millî ülkülerimizin yaşatılması, birlik ve beraberliğin devamı; gençlerin, ahlâk disiplin içerisinde müsbet anlayışlı, çalışkan hoşgörülü, karakter sahibi ve yararlı yurttaşlar olarak yetiştirilmeleri yönünde alınması gerekli önlemlere ilişkin inceleme ve araştırmaları yapmak,
- b) Bakanlık teşkilâtının her türlü faaliyet ve işlemlerinin teftiş, inceleme ve gerektiğinde soruşturmasını yapmak,
- c) Denetimler sırasında tespit edilen yanlışlıkların, eksikliklerin ve metod aksaklıklarının giderilmesi için gerekli gördüğü tedbirleri yerinde aldirmek,
- d) Denetlenen kurum ve kuruluşların, Türk Millî Eğitiminin amaçlarını gerçekleştirmek için yaptıkları çalışmalar ile etkinliklerinin yeterli durumlarını araştırmak, belirlenen noksanlıklarla ilgili olarak mevzuata dayalı açıklamalarla görevlilerin iş başında yetişmelerine katkıda bulunmak,
- e) Öğrencilerin, Millî Eğitimin amaç ve ilkeleri doğrultusunda yetiştirilme derecelerini belirlemek; ilgi, istek, bilgi ve becerileri yönünde yetiştirilmeleri ve geliştirilmeleri için gerekli çabanın gösterilmesini desteklemek; öğretim programlarının bütünlük içerisinde işlenmesi ve seviye farklılıklarına sebep olabilecek değişik uygulamalara yer verilmemesi için ilgili öğretmenler arasında gerekli koordinasyonun sağlanma düzeyini kontrol etmek ve rehberlikte bulunarak, alınacak önlemleri belirlemek ve Bakanlığa bilgi sunmak.
- f) Öğrencilere, millî değerlerimizin kavratılması, örf, âdet ve geleneklerimizin benimsetilmesi ve okulun, bulunduğu yörenin bir kültür merkezi konumuna getirilmesi için çalışmaların geliştirilmesi yönünde rehberlik yapmak, öğretmen ve yöneticilerce gerekli plânlama ve uygulamaların yapılıp yapılmadığını araştırmak,
- g) Teftiş ve incelemeler sırasında, mevzuattan sapma ve yolsuzlukların belirlenmesi halinde, sorumluları hakkında tâbi oldukları soruşturma usulüne uygun olarak gereğini yapmak ve durumu hemen Başkanlığa bildirmek,
- h) Bakanlığı ilgilendiren konularla ilgili olarak, yurt içinde ve yurt dışında inceleme ve araştırmalar yapmak; Başkanlıkça gerek görülmesi halinde kurs, seminer, konferans gibi meslekî çalışmalara katılmak,
- ı) Eğitim-öğretim konuları ile mevzuatın uygulanmasından doğan sonuçlar üzerinde incelemeler yapmak, görülecek yanlışlık ve eksikliklerin

giderilmesi yollarını araştırmak ve işlerin dñzen içerisinde yñrñtñlmesini sağlamak için alınması gereken ÷nlemleri belirlemek ve dñřñncelerini bir raporla Bakanlığa bildirmek,

- i) Okul ve kurumlardaki g÷revlilerin, yeterlik, çalışma ve davranışlarını değerlendirmek suretiyle başarılarını ve moral gñlerini artırıcı yardımlarda bulunmak, ÷st g÷revlere lāyık olanları belirlemek,
- j) alışma sonuçlarını; ÷n inceleme raporu dñzenlenecek durumlar hariç rapor ile işin bitiminden itibaren 20 gñn içinde, ÷n inceleme raporlarını ise 4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu G÷revlilerinin Yargılanması Hakkında Kanunda belirtilen sñre içinde ve usulñne uygun şekilde Teftiş Kurulu Başkanlığına sunmak,
- k) G÷revli gidecekleri yerlere hareketlerini, bu yerlere varış ve buradan ayrılışlarını telgraf veya faksla Başkanlığa bildirmek,
- l) Kendilerine gelen yazılarla, dñzenledikleri raporlar ve yazıların birer ÷rneklerini saklamak ve bunların kaydı için bir defter tutmak,
- m) Kanun, tñzñk, yñnetmelik ve mevzuatla verilen diğer g÷revleri yapmak.

Denetimle ilgili g÷revlerin gruplar halinde yñrñtñlmesi durumunda, o gruptaki mñfettiřlerin en kıdemlisi grup başkanı olur ve işlerin sağlıklı bir şekilde yñrñtñlmesi için mñfettiřler arasında iřbñlñmñ yapar. Grubun Teftiş Kurulu Başkanlığı ile iletişimini de grup başkanı sağlar. Çalışmaların gidişatı hakkında başkanlığa bilgi verir. Ayrıca, bulunulan ilin eğitim-÷ėretimi hakkında genel bir durum raporu hazırlar.

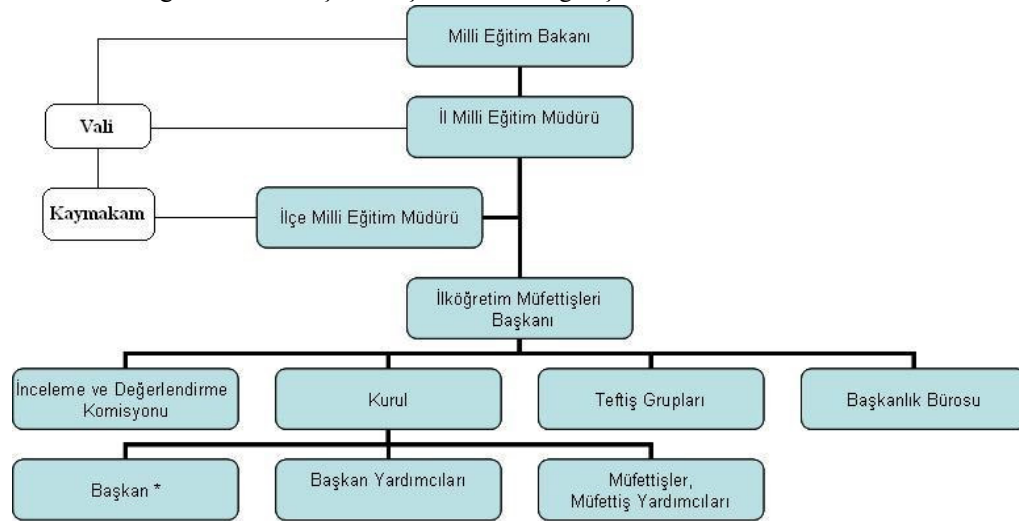
Mñfettiřler, denetim hizmetlerini, Teftiş Kurulu Başkanlığı'nca dñzenlenen talimatları esas alarak yñrñtñr ve rapora bağlarlar. Bu bağlamda bakanlık mñfettiřlerince yñrñtñlen denetim hizmetleri şunlardır (MEB, 1993b):

- a) Genel Denetimin yapılması ve Genel denetim raporunun hazırlanması,
- b) ÷ėretmen ve Personelin Denetimi ve denetim raporunun hazırlanması,
- c) Sınav Denetimi ve Raporu,
- d) Kurs ve Seminer Denetimi ve Değerlendirme raporu,
- e) İncelemeler ve Raporları,
- f) Araştırmalar ve Raporları,
- g) Soruştırmalar ve Raporları.

4.1.1.5.2. İlköğretim Müfettişleri Başkanlıkları

MEB İlköğretim Müfettişleri Başkanlıkları Yönetmeliği'nde belirtilen görevleri yerine getirmek üzere, il Milli Eğitim Müdürlükleri bünyesinde İlköğretim Müfettişleri Başkanlıkları oluşturulmuştur. Kurul, İnceleme ve Değerlendirme Komisyonu, teftiş grupları ve Başkanlık Bürosundan oluşan İlköğretim Müfettişleri Başkanlıkları (Bkz. Tablo -4), İl Milli Eğitim müdürüne bağlı olarak; rehberlik ve işbaşında yetiştirme, teftiş ve değerlendirme, inceleme ve soruşturma hizmetlerini yürütmektedir (MEB, 1999).

Tablo 4. İlköğretim Müfettişleri Başkanlıkları Örgüt Şeması.

* Kurul Başkanı, İlköğretim Müfettişleri Başkanıdır.

İlköğretim müfettişleri Başkanlığı bünyesinde, sayıları ildeki ihtiyaç durumuna göre değişen, teftiş grupları oluşturulmuştur (Oktay:1998: 66). Rehberlik ve Teftiş yönergesine göre bu teftiş gruplarının görev alanları şunlardır (MEB, 2001a):

- İlköğretim okulları,
- Yetiştirici ve tamamlayıcı sınıflar ve kurslar,
- Özel eğitime muhtaç çocuklar için açılmış okullar ve sınıflar,

- d) Okul öncesi eğitim kurumları, uygulama sınıfları ile tamamlayıcı sınıflar ve kurslar,
- e) Halk eğitim merkezi ve akşam sanat okulları ile bunlara bağlı kurslar,
- f) Çıraklık eğitim merkezleri,
- g) Eğitim araçları ve donatım merkezi ve akşam sanat okulu müdürlükleri,
- h) Rehberlik ve araştırma merkezlerinde ve akşam sanat okulu müdürlükleri,
- i) Öğretmenevi ve akşam sanat okulları, lokalleri ve sosyal tesisleri,
- j) Millî eğitim yayınevleri,
- k) Sağlık eğitim merkezleri,
- l) Hizmetiçi Eğitim Enstitüleri ve Akşam Sanat Okulları ile Hizmetiçi Eğitim Merkezleri,
- m) Spor ve izcilik okulları,
- n) Gençlik ve izcilik eğitim tesisleri,
- o) Öğrencileri yetiştirme ve sınavlara hazırlama kursları,
- p) Özel öğretim kurumlarına bağlı, dersane ve okulları ile her türlü özel yaygın eğitim kursları,
- q) Diyanet İşleri Başkanlığına bağlı Kur'an kursları,
- r) Dernek ve vakıflarca açılan ve Bakanlığın denetimi ve gözetimi altında bulunan gerçek, tüzel (şirket) kişilere ait öğrenci yurtları,
- s) Valilikçe denetimi uygun görülen diğer okul ve kurumlar .

Bir başkan, yeteri kadar müfettiş ve müfettiş yardımcılarında oluşan bu teftiş grupları hazırlanan yıllık çalışma programlarına göre teftiş bölgesindeki kurumların rehberlik ve denetiminden sorumludur (MEB, 1999).

4.1.1.5.2.1. İlköğretim Müfettişliğine Atanma

İlköğretim müfettişlerinin atanma ve yetiştirilmeleri İlköğretim müfettişleri Başkanlıkları Yönetmeliğine göre yapılmaktadır. Bu yönetmelik gereğince müfettiş yardımcılığı için yapılan sınava girebilmek için adayların şu koşullara sahip olması gerekmektedir (MEB, 1999):

- a) En az 4 yıl süreli yükseköğrenim görenlerden,
 - resmi okul ve kurumlarda en az 8 yıl öğretmenlik yapmış,
 - yedi yıllık hizmet süresinin en az 4 yılını resmi okul ve kurumlarda öğretmen, 3 yılını ise Bakanlık merkez ya da taşra teşkilâtı yönetici olarak geçirmiş,
 - lisans öğrenimini, eğitim yönetimi, teftiş, planlaması ve ekonomisi veya eğitim yönetimi ve denetimi bölümlerinde tamamlayan ya da bu alanlarda yüksek lisans veya doktora yapanlardan Bakanlığa bağlı resmi okul ve kurumlarda en az üç yıl öğretmenlik ve/veya yöneticilik yapmış

olma koşullarından herhangi birini taşımak,

- b) Bakanlık teşkilâtında görevli olmak,
- c) Sınavın yapılacağı yılın Ocak ayı itibariyle 40 yaşını doldurmamış olmak,
- d) Son altı yıllık sicil notlarının ortalaması en az iyi derecede olmak,
- e) Hapis cezasına mahkum edilmemiş (taksirli suçlar hariç) ve son altı yıllık hizmet süresinde aylıktan kesme/maaş kesimi veya daha ağır bir disiplin cezası almamış ya da bu süre içinde idari görevi adli ve idarî soruşturma sonucu üzerinden alınmamış olmak.

Bu koşulları taşıyan adaylar Personel Genel Müdürlüğü'nce belirlenen tarihlerde yazılı ve sözlü bölümlerden oluşan iki aşamalı bir sınava alınır. Milli eğitim mevzuatı (%20), öğretmenlik meslek bilgisi (%30), özel alan bilgisi (%30) ve genel kültür (%20) konularını kapsayan yazılı sınavdan 100 puan üzerinden 70 alan adaylar sözlü sınava çağırılır. Sözlü sınavda adayın yazılı sınavı konularındaki bilgileri, temsil yeteneği, tutum ve davranışı, anlatım ve yorumlama yeteneği ölçülür.

Yazılı ve sözlü sınavlarının aritmetik ortalaması 70 puanı geçen adaylar sınavda başarılı sayılır. Sınavda başarılı olanların sayısının ihtiyaçtan fazla olması durumunda, en yüksek puandan başlanarak ihtiyaç kadar müfettiş yardımcısının ataması yapılır. Müfettiş yardımcısı olarak atanacak adayların ataması ihtiyaç bulunan illere kura ile yapılır (MEB, 1999).

4.1.1.5.2.2. İlköğretim Müfettişlerinin Yetiştirilmeleri

Müfettiş yardımcılarının yetiştirilmesi İlköğretim Müfettişleri Başkanlıkları Yönetmeliği'ndeki hükümlere göre yapılmaktadır. Müfettiş yardımcılarının yetiştirilme programı; hizmet içi eğitimi ile bu eğitimde başarılı olanların katılacağı, görev başında yetiştirme süreçlerini içerir (MEB, 1999).

Hizmet içi eğitim: Müfettiş yardımcıları, hizmet içi eğitim merkezleri, Türkiye Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü veya üniversitelerde hizmet içi eğitim yoluyla yetiştirilirler. Müfettiş yardımcılardan; Eğitim yönetimi ve denetimi ile ilgili lisans, yüksek lisans veya doktora öğrenimi görenler Anayasa, Temel Hukuk Bilgileri, Eğitim ve İdare Hukuku ile İktisat konularından 240 saat; bunların dışındaki müfettiş yardımcıları ise, Anayasa, Temel Hukuk Bilgileri, Eğitim ve İdare

Hukuku, İktisat ve Eğitim Yönetimi, Teftişi, Planlaması ve Ekonomisi konularından 1200 saatlik hizmet içi eğitime alınırlar.

Görev Başında Yetiştirme Eğitimi: Hizmet içi eğitim sürecinde başarılı olan müfettiş yardımcıları, bir müfettişin rehberliğinde görev başında yetiştirme eğitimine alınırlar. Bu programda; rehberlik ve iş başında yetiştirme, teftiş ve değerlendirme, inceleme ve soruşturma konuları ile tutum ve davranışlar yer alır.

Rehber müfettiş ile grup başkanı, müfettiş yardımcısı hakkında altı aylık dönemler halinde, müfettiş yardımcısının görev başında yetiştirme eğitimi değerlendirme formunu düzenleyerek İlköğretim Müfettişleri Başkanına sunar. Bu forma dayalı olarak yeterli olduğu belirlenen müfettiş yardımcıları başkanın önerisi, milli eğitim müdürünün ve valinin onayı ile rehberlik ve iş başında yetiştirme, teftiş ve değerlendirme, inceleme ve soruşturma hizmetlerini bağımsız olarak yürütmekle yetkili kılınabilir.

3 yıllık yetiştirme dönemi sonunda müfettiş yardımcılarının mevzuat bilgileri ve buna ilişkin uygulamaları; teftiş, araştırma, inceleme ve soruşturma yöntemleri; mesleki yardım, rehberlik, ve iş başında yetiştirme ile ilgili bilgi ve niteliği kazanma dereceleri ile genel kültürü içeren konularda yeterlik sınavına alınırlar. Bu sınavda da 100 puan üzerinden 70 puan alanlar başarılı sayılır. Sınavdan sonra 15 gün içerisinde sonuçlar ilan edilir. Yeterlik sınavında başarılı olan müfettiş yardımcıları Personel Genel Müdürlüğü'nün önerisi ve Bakanlık onayı ile bulundukları veya ihtiyaç bulunan illere müfettiş olarak atanırlar (MEB, 1999).

4.1.1.5.2.3. İlköğretim Müfettişlerinin Görev ve Sorumlulukları

İlköğretim müfettişleri Başkanlıkları kurul, inceleme ve değerlendirme komisyonu, teftiş grupları ve başkanlık bürosundan oluşmaktadır.

Kurul; başkan ve başkan yardımcıları ile müfettiş ve müfettiş yardımcılarında oluşan bir danışma ve denetleme birimidir. Öğretim yılı başında, ortasında ve sonunda olmak üzere yılda en az üç kez toplanır. Bakanlıkça yapılan düzenlemeler çerçevesinde kurulun yerine getirmesi gereken görevler şunlardır (MEB, 1999):

a) Görev alanına giren okul ve kurumların teftiş ve değerlendirmesi ile bunlar hakkında alınması gereken önlemlere esas olacak inceleme ve araştırmaları yapmak, özellikle öğretmen, yönetici ve diğer personelin iş başında yetiştirmelerine yardımcı olmak, okul ve kurumların teftiş ve rehberlik hizmetlerinin değerlendirilmesine ilişkin ortak esas ve ölçütleri belirlemek,

b) Mesleki toplantı, iş başında yetiştirme ve toplantı yönetimine ilişkin programları hazırlamak,

c) Valilikçe kurulda görüşülmesi istenen konular ile kurula getirilen görüş, öneri ve verileri yürürlükteki mevzuat çerçevesinde incelemek ve değerlendirmek,

d) Okul ve kurumlarda öğretim yılı içinde yapılan rehberlik ve iş başında yetiştirme, teftiş, inceleme ve soruşturma hizmetlerinin yerine getirilmesinde amaçlara ne dereceye kadar ulaşıldığını, alınması gereken önlemlerin neler olduğunu ve varsa diğer sorunları saptamak, görüşmek ve değerlendirmek,

e) Okul ve kurumlar ile yönetici, öğretmen ve diğer personel hakkında düzenlenen teftiş raporlarının genel değerlendirmesini yapmak,

f) Teftiş gruplarınınca düzenlenen öğretim yılı sonu raporlarını değerlendirmek,

g) Eğitimde niteliği artırmak, sorunları saptamak ve çözüm önerileri geliştirmek üzere araştırma konularını belirlemek,

h) Görev alanına giren okul ve kurumlarda yürütülecek meslekî çalışma programını belirlemek; gerekli görülen rehberlik çalışmalarını yürütmek, hususlarında milli eğitim müdürüne önerilerde bulunmak.

İller, teftiş hizmetlerinin verimliliği için, okullardaki öğretmen, yönetici ve personel sayıları dikkate alınarak teftiş bölgelerine ayrılmıştır. Bu teftiş bölgelerinde görev yapmak üzere, yeterli sayıda müfettiş ve müfettiş yardımcısından oluşan teftiş grupları oluşturulmuştur.

İlköğretim müfettişlerinin görev ve yetkileri İlköğretim Müfettişleri Başkanlıkları Yönetmeliği'nin 43. maddesine göre şunlardır (MEB, 1999):

a) Rehberlik ve iş başında yetiştirme;

1) Her öğretim yılı başında ve sonunda, ayrıca gerektiğinde öğretim yılı içinde, öğretmenlerle meslekî toplantılar düzenlemek, eğitim öğretim ve yönetim ile ilgili olarak sorunların belirlenmesinde ve çözümünde rehberlik etmek,

2) Okul ve kurumlarda rehberlik amaçlı çalışmalarda belirlenen konuları, önerileri ile birlikte rehberlik tebliğine ve kurum teftiş defterine yazmak, tebliğin bir örneğini başkanlığa vermek,

3) Okul ve kurumların teftişinden sonra öğretmen ve yöneticilerle birlikte toplantı yapmak, eğitim öğretim ve yönetim ile ilgili sorunların çözümüne yönelik rehberlik etmek,

4) Meslekî yayınları ve meslekle ilgili gelişmeler ile mevzuat değişikliklerini izlemek, başkanlık veri tabanına katkıda bulunmak ve bu kapsamda bölgesindeki öğretmen ve yöneticilere rehberlik etmek,

5) Aday memurların yetiştirilmesine rehberlik etmek ve bu konuda verilen diğer görevleri yapmak,

6) Teftişi ile yükümlü bulunduğu öğretmenlere ve yöneticilere meslekî yardımlarda bulunmak ve iş başında yetiştirmelerine rehberlik etmek,

7) Teftiş, değerlendirme, inceleme ve soruşturma hizmetlerinde müfettiş yardımcılarının katılımını sağlamak ve yetiştirmelerine yardımcı olmak,

b) Teftiş ve Değerlendirme;

1) Türk milli eğitiminin genel amaç ve temel ilkelerine uygun olarak, okul ve kurumların amaçlarına göre öğrencilerin yetiştirilmeleri ile yetenek, bilgi ve becerilerinin geliştirilmesi durumunu,

2) Görev alanlarındaki okul ve kurumların eğitim, öğretim, yönetim ve diğer görevlilerinin mevzuata göre çalışmalarını,

3) Atatürk İlke ve İnkılâpları'nın, İstiklâl Marşı'nın, Atatürk'ün Gençliğe Hitabesi'nin ve Öğrenci Andı'nın öğretilme ve kavratılma durumunu,

4) Bayrak, anma ve kutlama törenlerinin, eğitici çalışmaların mevzuatına uygun şekilde yapılıp yapılmadığını,

5) Her yönü ile eğitim-öğretim ve yönetim çalışmalarını,

6) Kurumun ve kurumdaki personelin kanun, tüzük, yönetmelik, yönerge ve programlarda belirtilen amaçları gerçekleştirme durumunu,

7) Eğitim-öğretim ve yönetim görevlilerinin çevre ile ilişkilerini,

8) Okul veya kurum personelinin yeterlilik ve verimliliklerini,

9) Okul aile birliği, okul kooperatifi ve kantininin kuruluş ve çalışmalarının mevzuatına uygun olarak yürütülüp yürütülmediğini, teftiş etmek ve değerlendirmek.

10) Okul ve kurumlara ait bina uygulama bahçesi, arsa, arazi ve tesislerin amaca ve projeye uygun olarak kullanılıp kullanılmadığını teftiş etmek ve değerlendirmek; sonucunda belirlenen hususları önerileri ile birlikte okul veya kurumun teftiş defterine yazmak; gerektiğinde ayrıca kurum teftiş raporu düzenleyerek başkanlığa sunmak.

11) Teftiş edilen okul ve kurumlarda yönetici, öğretmen ve gerektiğinde diğer personel hakkında ayrı ayrı teftiş raporu düzenlemek.

12) Sicil amiri oldukları personel hakkında sicil raporu düzenlemek.

13) Teftiş bölgelerindeki okul ve kurumlar hakkında saptanan bilgileri zamanında ve eksiksiz olarak başkanlığa sunmak.

c) İnceleme;

1) Başkanlıkça verilen veya teftiş sırasında karşılaşılan konularla ilgili inceleme yapmak,

2) Okul, öğretmen ve diğer personel ile ders araç ve gereçlerine ilişkin ihtiyaçları belirleyerek başkanlığa bildirmek,

3) Okul ve kurumların açılma ve kapatılmalarına ilişkin inceleme raporu düzenlemek,

4) Bölgesinde okula devam etmeyen öğrencilerin devamsızlık nedenlerini araştırmak ve bu nedenlerin giderilmesi yönünde önerilerde bulunmak,

5) Okul ve kurumlardaki teftiş sistemi, eğitim ve öğretim yöntemleri, teftiş ve değerlendirme raporları ile diğer basılı defter ve kayıtların geliştirilmesi için çalışmalar yapmak, konu ile ilgili görüş ve önerilerinin kurul gündemine alınma isteğini başkanlığa bildirmek,

6) Okul ve kurumlar ile ilgili mevzuatın ve programların uygulanması sırasında karşılaşılan aksaklıkları, güçlükleri belirlemek ve başkanlığa bildirmek,

7) Okul ve kurumlarda özel eğitime yönelik uygulamaları mevzuatı çerçevesinde incelemek ve başkanlığa bilgi vermek,

8) Eğitimin sorunlarını belirlemek, çözüm önerileri geliştirmek ve niteliğini artırarak etkin ve verimli olarak gerçekleştirilmesine yönelik inceleme ve araştırma yapmak.

d) Soruşturma;

1) İl İdaresi Kanunu hükümlerine göre, valilikçe verilecek soruşturma emirleri gereğince resmi ve özel okul ile kurumlarda görevli öğretmen, yönetici ve diğer personel hakkında soruşturma yapmak,

2) İnceleme ve soruşturmaya yönelik çalışmalarında kamu kurum ve kuruluşları ile gerçek ve tüzel kişilerle doğrudan yazışma yapmak,

3) Verilen soruşturmaya zamanında başlamak ve kısa süre içinde tamamlayarak önerilerini fezleke veya rapora bağlayıp başkanlığa sunmak,

4) Bir olayın soruşturmasını yaptıkları sırada, aynı konuda başka soruşturmacı veya soruşturmacıların görevlendirilmesi durumunda; soruşturmanın birleştirilmesi için durumu bir yazı ile başkanlığa bildirmek,

5) Başlanılan bir soruşturmayı çeşitli nedenlerle tamamlayamama durumunda, gerekçesini yazılı olarak başkanlığa bildirmek,

6) Gerekli görülen defter, evrak, belge ve bilgileri, ilgili dairelerden istemek, incelemek sübut delil teşkil edenlerin asıllarını, diğer belgelerin örneklerini almak; asılları alınan belgelerin yerine mühür ve imzası ile onaylı birer örneğini dosyasında saklamak üzere ilgili daireye vermek,

7) Soruşturma alanına giren ilgililerin koruma ve sorumluluğu altındaki gizlilik dereceli de olsa her türlü evrak ve defterleri, para ve para

hükümündeki senet, demirbaş eşya, ambar ve depolar ile kasa ve vezneyi görmek, incelemek, saymak ve gerekirse mühürlemek,

8) Soruşturmalarda, muhbir, şikayetçi, sanık ve tanıkların celbi ve dinlenmesi gibi soruşturmanın gerektirdiği her türlü işlemlerin yerine getirilmesinde, “Memurin Muhakematı Hakkında Kanunu Muvakkat” ile “Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu” hükümlerine göre hareket etmek,

9) Görev alanı ile ilgili aldıkları şikayet ve ihbar üzerine veya bizzat görmeleri durumunda, gecikmesinde zarar umulan ve delillerin kaybına meydan verebilecek hallerde delilleri toplayarak, olaya el koymak ve soruşturma emri istemek,

10) Düzenledikleri teftiş, inceleme ve soruşturma raporlarının birer örneğini özel dosyalarında saklamak,

11) Memurin Muhakematı Hakkında Kanunu Muvakkat kapsamına girmeyen konularda doğrudan Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunmak ve başkanlığa bilgi vermek.

4.1.1.6. Türkiye Eğitim Sisteminde İlköğretimde Denetim

Türk Eğitim Sistemi’nde, günümüzde ilköğretim kurumlarının denetimi ve rehberlik hizmetleri İlköğretim Müfettişleri Başkanlıkları Yönetmeliği ve Rehberlik ve Teftiş Yönergesi esaslarına göre İlköğretim Müfettişleri Başkanlıkları bünyesinde oluşturulan teftiş grupları tarafından gerçekleştirilmektedir. Her öğretim yılı başında, ilin coğrafî, ekonomik ve idari durumu ile ilköğretim kurumlarında görevli yönetici ve öğretmen sayıları dikkate alınarak ilde teftiş bölgeleri ve bu bölgelerde görevlendirilecek grup başkanı ve üyelerden (yeteri kadar müfettiş ve müfettiş yardımcısı) oluşan teftiş grupları belirlenir (Altıntaş, 1992: 407).

Her teftiş grubu, grupça hazırlanan ve başkanlık tarafından onaylanan yıllık ve aylık çalışma programlarına dayalı olarak kendi bölgelerindeki ilköğretim kurumlarında rehberlik ve denetimi gerçekleştirir. İlköğretim kurumlarının denetimi İlköğretim Müfettişleri Başkanlığı rehberlik ve teftiş yönergesi esaslarına göre yapılır. Bu yönergeye göre ilköğretim kurumlarında yapılan denetimin genel amaçları şunlardır (MEB, 2001a):

- 1) Türk Millî Eğitiminin genel amaç ve temel ilkelerine uygun olarak, okulun amaçlarının gerçekleştirilmesinde yönetici, öğretmen ve diğer personelin çalışmalarını yönlendirmek,

- 2) Okulların program ve düzenleyici kurallara uygun çalışıp çalışmadıklarını denetlemek, değerlendirmek, düzeltici ve geliştirici önlemler almak.
- 3) Kurum personelinin görevi başında yetişmelerini sağlamak, çalışmalarını objektif olarak ölçmek ve değerlendirmek.
- 4) Kurum personeli arasında birlik ve dayanışmaya, hizmetin yürütülmesinde, planlama, eş güdüm ve uygulamaya katkıda bulunmak.
- 5) Eğitim-öğretimle ilgili sorunları belirlemek ve çözümüne yardımcı olmak.
- 6) İnsan gücü, tesis, araç-gereç ve zamanın ekonomik ve verimli kullanılmasını sağlamak,
- 7) Kurumun çevreyle bütünleşmesine, yönetici, öğretmen ve veliler arasında uyumlu ilişkiler kurulmasına katkıda bulunmak.
- 8) Güdülemeyi ve morali artırmak; iş doyumunu sağlamak, üretim ve verimliliği en üst düzeye çıkarmak.

Bu amaçları gerçekleştirmek üzere ilköğretim kurumlarının rehberlik ve teftişinde aşağıdaki ilkeler göz önünde bulundurulur (MEB, 2001a):

- a) Rehberlik ve teftiş; kontrol, düzeltme ve geliştirme amaçlı yapılır.
- b) Rehberlik ve teftiş demokratik bir süreçtir.
- c) Yetkiden çok etkiyi, özendirmeyi, ödülü, işbirliğini ve katılmayı içerir.
- d) Eğitim, öğretim ve yönetim etkinliklerinin bütünü ile ilgilidir.
- e) Sorunları paylaşma, belirleme ve çözümlemede birlikte karar verme, plânlama, uygulama, değerlendirmeyi ve gerekirse bir gelişim plâni yapmayı gerektirir.
- f) Sorumlulukların paylaşılmasına ve insanî ilişkilerin gelişmesine katkıda bulunur.
- g) Yönetici, öğretmen ve diğer personelin meslekteki yeterliliğini geliştirmesine yardım eder.
- h) Bütünlük ve devamlılığı gerektirir.
- ı) Bireysel farklılıkları ve çevre koşullarını dikkate alır.
- i) Millî eğitim hizmetlerinin değerlendirilmesi ve geliştirilmesine hizmet eder.
- j) Eğitim öğretim yöntem ve tekniklerinin geliştirilmesini sağlayacak inceleme ve araştırmalara önem verir.
- k) Öğretme ve öğrenme sürecinin geliştirilmesini esas alır.
- l) Bilimsel ve objektif esaslara dayanır.
- m) Teftiş etkinliklerini değerlendirir ve teftiş sistemlerinin gelişmesini sağlar.
- n) Açıklık ve güvenilirliği gerektirir, müfettiş öğretmenin gereksinim duyduğu konuları birlikte belirler, teftiş sonrası görüşlerini öğretmenle paylaşır.
- o) Ekonomiklik ve verimliliği gerektirir.
- ö) Sistemi amaçlarına uygun olarak yaşatmayı, madde ve insan kaynaklarının en verimli bir biçimde kullanılmasını esas alır.

Bu genel amaçlar ve ilkeler doğrultusunda ilköğretim kurumlarında, kurum teftişi ve seminer ve kurs teftişi olmak üzere iki türlü teftiş gerçekleştirilir (MEB, 2001a).

4.1.1.6.1. Kurum Denetimi

İlköğretim okullarının denetiminde, okul sistemindeki yeniliklerin okula iletilmesi, okulun çalışmalarını güçleştiren ve zayıflatan nedenlerin belirlenmesi, gerekli önlemlerin yerinde ve zamanında alınması, kurumdaki insan ve madde kaynaklarından yararlanma durumunun gözlenmesi ve etkili biçimde kullanılmasının sağlanması, eğitim-öğretim ve yönetim etkinliklerinin geliştirilmesi, öğretme, öğrenme ve yönetim sürecinin etkili duruma getirilmesi için nesnel verilere, yasa, tüzük, yönetmelik, genelge emir ve kararlara dayalı olarak gözlenmesi, kontrol edilmesi ve ölçütlere göre değerlendirilerek geliştirilmesi hedeflenmektedir.

Okuldaki eğitim-öğretim ve yönetim süreçlerinin tümü denetim etkinliklerinin kapsamındadır. Denetim etkinlikleri, bu süreçlerle ilgili sorunların çözümü için mesleki yardım ve işbaşında yetiştirme hizmetlerini de içermektedir.

Okulların denetimi ve rehberlik hizmetleri, teftiş gruplarının aylık çalışma planlarına göre yürütülür. Teftiş grubu başkanı, rehberlik yapılacak okula, rehberlik tarihini en az bir hafta önceden bildirir (MEB, 2001a). Okulların denetiminin yapılacağı tarih hakkında okulun bilgilendirilmesi ile ilgili bir düzenleme bulunmamaktadır.

Okulda rehberlik ve teftiş çalışmalarının rahat bir şekilde yürütülmesi için kurumun uygun bir odası kurum yöneticisi tarafından teftiş grubuna ayrılır. Çalışma programlarına uygun olarak okula gelindiğinde, grup başkanı rehberlik ve teftiş çalışmaları öncesi grup üyeleri ile toplantı yapar. Bu toplantıda tutum, davranış, değerlendirme ve olası gelişmeler hakkında durum belirlenir. Grup başkanı, grup üyelerinin branşları ve katıldıkları hizmet içi eğitim etkinliklerini de göz önünde bulundurarak okuldaki denetim için dengeli bir görev dağılımı yapar.

Rehberlik çalışmalarına başlamadan önce okul yöneticisinden okulda çalışanların hangi konularda rehberliğe gereksinim duyduğu konusunda bilgi alınır ve çalışmalarda bu bilgiler göz önünde bulundurulur. Rehberlik çalışmalarına aday öğretmenler ve bir önceki yılda yapılan denetim sonucuna göre ‘yetersiz’ ve orta düzeyde değerlendirilen öğretmenlerden başlanır.

Okulun denetimi sırasında okula ait teftiş defteri ve geçmiş yıllara ilişkin kurum teftiş raporu incelenerek önceki rehberlik ve teftiş çalışmalarında görülen başarı durumlarının devam edip etmediği ve belirlenen eksikliklerin tamamlanması için ne gibi çalışmaların yapıldığı kontrol edilir.

İlköğretimde gerçekleştirilen kurum teftişi ile birlikte yöneticiler, öğretmenler ve diğer personelin de teftişleri yapılır. Zorunlu hallerde, yönetici ve öğretmen teftişi kurum teftişi dışında da yapılabilir. Öğretmenler, yöneticiler ve okuldaki diğer personelin her yıl rehberlik ve teftiş amacıyla en az bir defa görülmesi esastır. Geçici olarak görevlendirilenler dışında, okuldaki hiçbir personel iki takvim yılı üst üste teftişsiz bırakılamaz.

Yöneticilerin teftişinde, en az iki müfettiş veya bir müfettiş ile yetkili kılınan bir müfettiş yardımcısı tarafından etkinlikler yürütülür. Kurumlarda görevli yöneticilerin gözlenen çalışmalarının değerlendirilmesinde ‘Yönetici Teftiş Formu’ (Bkz. Ek - 1) kullanılır.

Öğretmenlerin teftişi için ise, ‘Öğretmen Teftiş Formu’ (Bkz. Ek – 2) kullanılmaktadır. Aday öğretmenlerin teftişi en az bir müfettiş ve yetkili kılınan iki müfettiş yardımcısı tarafından yapılır.

Teftiş sırasında üstün başarısı ya da yetersizliği görülen yönetici ve öğretmenlerin teftişi en az iki müfettiş ya da bir müfettiş veya yetkili kılınan bir müfettiş yardımcısı tarafından yapılır.

Okuldaki diğer personelin denetiminde personelin çalışmaları değerlendirilerek, çalışmaları ile ilgili olumlu veya olumsuz yönler gözetilir ve bildirilir.

Kurum teftişı sonunda; eğitim ve öğretim aksatılmadan teftişle ilgili değerlendirme toplantısı yapılır.

Rehberlik ve Teftiş Yönergesine göre okulda rehberlik ve denetim hizmetleri yürütülürken; kurumun genel ve özel amaçları, yönetim süreçleri ve kurumdaki yöneticilerin etkinlikleri, kurumların yapılarındaki sosyal, yönetsel, kültürel, ekonomik, teknolojik eğitim politikalarının geliştirilmeleri, gelişmeyi engelleyen unsurlar, sorunlara yaklaşımda yararlı yöntemleri, özel yönetmelik ve yönerge hükümleri, eğitim-öğretim ve yönetimdeki değişme ve gelişme sonucu uygulanacak yöntem ve teknikleri, personelin mesleki performansını geliştirmeleri, öğrencilerin sayı ve nitelik düzeyleri, okulun fiziki durumu, insan ve madde kaynaklarının etkili ve verimli kullanımı, kurum çalışanlarının kararlara katılma görev yetki ve sorumlulukları ile çevre ve toplum gereksinimleri göz önünde bulundurulur (MEB, 2001a).

Kurum teftişinde incelenecek durumlar şunlardır (MEB, 2001a):

- a) Fiziki durum
- b) Eğitim-öğretim durumu
- c) Büro işleri
- d) Öğrenci işleri
- e) Personel işleri
- f) Hesap ayniyat ve döner sermaye işleri
- g) Demirbaş

Bu konularla ilgili değerlendirmelerin sonucu olarak Kurum Teftiş Raporu yazılır.

Kurum Teftiş Raporunun Yazılması: Teftiş süresince gözlenen ve belirlenen durumlar rapor biçiminde yazılır. Bu rapor hazırlanırken yönetici ve öğretmen teftiş formlarındaki bilgiler ile kurum teftiş raporundaki başlıklar altında toplanan verilerin toplanmasına özen gösterilir. Kurum teftiş raporu şu başlıkları içerir (Memişoğlu, 2001, 31-32):

- 1- Kapak: Okulun adı, türü, ne tür eğitim yapıldığı (yatılı, gündüzlü) öğrenci sayısı gibi kurum hakkındaki birtakım tanıtıcı bilgileri içerir.
- 2- Fiziki Durum: Okulun fiziki durumu ve fiziki yapının uygun şekilde kullanılıp kullanılmadığı ile ilgili bilgiler yer alır.
- 3- Eğitim-Öğretim Durumu: Eğitim-öğretim çalışmaları ile ilgili her konunun değerlendirildiği bölümdür.
- 4- Öğrenci İşleri: Öğrenci hizmetleri ile ilgili iş ve işlemlerin ayrıntılarıyla değerlendirildiği bölümdür.
- 5- Personel İşleri: Öğretmen, memur ve diğer personelin her türlü işlerinin ele alındığı ve değerlendirildiği bölümdür.
- 6- Büro İşleri: Bürokratik iş ve işlemlerin usulüne uygunluk derecesinin değerlendirildiği bölümdür.
- 7- Hesap, Ayniyat ve Döner Sermaye İşlemleri: Kurumun her türlü hesap ve ayniyat işlemlerinin değerlendirildiği bölümdür.
- 8- Demirbaş: Demirbaşların alımı, usulüne uygun olarak kaydedilip korunması ile ilgili işler bu bölümde değerlendirilir.

Kurumda görevli yönetici ve öğretmenlerin başarı durumları da, kurum teftiş raporunda puan ve derece olarak isimleri karşısına yazılarak belirtilir. Yapılan denetim sonucu üstün başarılı olarak değerlendirilen yönetici ve öğretmenlerin ödüllendirilmesine ilişkin öneriler teftişini yapan müfettişlerce yapılır.

Kurumlarda görevli ve değerlendirmeye alınan bütün yönetici ve öğretmenlerin almış oldukları puanların toplamının aritmetik ortalaması alınarak kurum başarı puanı belirlenir ve ‘Kurum Teftiş Raporu’na (Bkz. Ek -3) yazılır. Yapılan denetimler sonucunda, eğitim bölgesi veya yerleşim alanı bazında kurum başarı puanına göre en yüksek puanla değerlendirilen okul “Başarı Belgesi” ile ödüllendirilir.

Kurum teftiş raporuna, teftişe katılan bütün müfettişlerin isimleri yazılır ve imzalanır. Kurum teftiş raporu ve formları en geç 15 gün içinde yazılır ve başkanlığa sunulur.

İki rnek olarak düzenlenen kurum teftiş raporu ve yönetici ve ğretmen teftiş formları başkanlığa sunulur. Başkanlık kurum teftiş raporunun değerlendirme bölümü ile yönetici ve ğretmen teftiş formlarının bir örneğini teftiş edilen kuruma gönderir. Raporun bir rneği başkanlıkta saklanır. Öğretmen ve yönetici teftiş formlarının diğer örnekleri ise ilgililerin sicil dosyalarına konulmak üzere sicil hizmetleri bürosuna gönderilir.

Yapılan denetim sonucu kurum teftiş raporu veya teftiş formlarında hizmet içi eğitim gereksinimi belirlenen yönetici, ğretmen ve diğer personel alanlarına göre gruplandırılarak Mayıs ayının son haftası içerisinde grup başkanınca İlkretim Müfettişleri Başkanlığı'na sunulur. Başkanlık, eğitim-ğretim etkinliklerinin yapılmadığı bir zamanda, ilgili birimlerle eşgüdüm sağlayarak, bu personellerin yerel olanaklarla hizmet içi eğitim gereksinimlerinin giderilmesini sağlar (MEB, 2001a).

4.1.1.6.2. Seminer ve Kurs Teftişi

Okullarda yapılan diğer bir teftiş etkinliği ise seminer ve kurs teftişleridir. Bu tür teftiş etkinliklerinde, öğretmenlerin eğitim-ğretim yılı başında ve sonunda belli bir programa dayalı olarak yaptıkları çalışmaları ile ğrenci başarısını arttırmak amacıyla yapılan ders dışı kurslar teftiş edilir (MEB, 2001a).

4.1.1.7. Türkiye Eğitim Sisteminde ğretimin Denetimi

Türk Eğitim Sisteminde okullarda eğitim-ğretim etkinlikleri ile gerçekleştirilmesi düşünülen asıl hedef Milli Eğitim Temel Kanunu'nda ifade edilmiş genel amaçlar doğrultusunda, Türkiye Cumhuriyeti'ne karşı görev ve sorumluluklarını bilen bilgi ağı insanını yetiştirmektir. İstenilen düzeyde insan gücünün yetiştirilmesi eğitim etkinliklerinin etkililik, verimlilik ve yerindeliği ile mümkündür. Eğitim ğretim etkinliklerinin merkezinde ğrenci bulunmaktadır.

Öğrencinin yetiştirilmesi amaç, yapılan etkinliklerin tümü ise bu amacın gerçekleştirilmesi için birer araç durumundadır. Okuldaki eğitim-öğretim etkinlikleriyle öğrenciyi, topluma ve onun özelliklerine uyumlu, okuma-yazma becerilerini geliştirmiş, düşünme, analiz etme ve problem çözme yeterliliği olan, bilgi üretme ve bilgiyi verimli şekilde kullanabilme yeteneğine sahip, öğrendiğini davranışa dönüştüren, nitelikli bireyler olarak yetiştirmek hedeflenmektedir. Bu yüzden, eğitim-öğretim sürecinin bu amaçlar doğrultusunda planlanması ve yürütülmesi gerektiği düşünülmektedir.

Bu süreçte en etkili ve en önemli rol öğretmene düşmektedir. Öğretmen; neyi, niçin ve nasıl öğreteceğini bilmeli, öğrenmeyi paylaşabilmeli, öğrencilerini aktif öğrenme çabası gösteren kişiler haline getirebilmeli, etkinliklerinin amaca uygunluğunu ölçüp, sonuçlarını değerlendirerek, eksikliklerini giderebilmelidir. Bu yüzden de öğretmenin bu etkinlikler sırasında yalnız bırakılmaması gereklidir (MEB Teftiş Kurulu Başkanlığı, 2005b: 53).

Denetimin genel hedefi eğitim öğretim etkinliklerinin önceden planlanan amaçlar doğrultusunda yürütülmesinin bilimsel ve nesnel ölçütlere göre değerlendirilmesi, öğretme-öğrenme sürecini geliştirmek için gerekli önlemlerin alınması ve düzenlemelerin yapılmasını sağlayıcı çalışmalarda bulunmaktır (MEB Teftiş Kurulu Başkanlığı, 2003: 31). Bu nedenle; eğitim-öğretim çalışmalarındaki verimlilik ve hedeflere hızla ulaşılabilmesi için, öğretmenlerin yakından izlenmesi, karşılaştıkları problemlerde kendilerine meslekî yardım ve rehberlikte bulunulması gibi pek çok yönleri ile öğretmen denetimi ayrı bir önem arz etmektedir (MEB Teftiş Kurulu Başkanlığı, 2005b: 53).

4.1.1.7.1. Öğretmen Denetimi

Eğitim-öğretim etkinliklerinin Türk milli eğitiminin amaç ve ilkeleri doğrultusunda, uygulayıcısı öğretmendir. İlköğretim kurumlarında görevli öğretmenlerin başarı durumları, sınıf içerisindeki etkinlikleri sırasında teftiş yapılarak belirlenir.

Rehberlik ve Teftiş Yönergesi'nde belirtildiği üzere, öğretmenlerin sınıf içerisindeki etkinliklerinin gözlemlenmesi şu amaçlarla yapılmaktadır (MEB, 2001a):

- a) Öğretmenin eğitim ve öğretimindeki başarı derecesi hakkında bilgi edinmek,
- b) Öğretmenin olumlu ve ümit verici kişisel davranışlarını belirlemek,
- c) Onu görevini en iyi biçimde yapmaya özendirmek,
- d) Kurum dahilinde eğitim ve öğretimde birliği sağlamak üzere rehberlik ve yardımda bulunmak,
- e) Kurumda öğretmenlerin uyguladıkları öğretim yöntem ve tekniklerini geliştirmek,
- f) Öğretim araç ve gereçlerinin sağlanmasında ve kullanmasında yardımcı olmak,
- g) Öğrenci başarısının ölçülme ve değerlendirilmesinde bilimsel yöntemlerin kullanılması konusunda öğretmenlere yardımda bulunmak,
- h) Öğretmenin karşılaştığı sorunların çözümünde ona yol göstermek.
- ı) Özel eğitim gerektiren öğrenciler için aldığı önlemleri geliştirmek ve yönlendirmek,
- i) Öğretmenin sınıf içerisindeki ve çevredeki eğitimsel liderliğini belirlemek.

İlköğretim öğretmenlerinin denetimi, ilköğretim okulunun bulunduğu bölgedeki okulların denetiminden sorumlu teftiş grubunu oluşturan ilköğretim müfettişleri tarafından yapılmaktadır. Öğretmenin sınıf içerisindeki etkinliklerinin denetlenmesi, diğer bir deyişle ders denetimleri okulun (kurum) denetimi sırasında yapılmaktadır.

Rehberlik ve teftiş süreci grupça yapılan planlamaya uygun olarak yürütülür (MEB, 2001a). Teftişin iyi bir şekilde planlanmış olması gereklidir. Teftiş planı, yapılacak teftişin amacını, dersine girilecek öğretmenleri, derslerini ve saatlerini içermelidir (Taymaz, 2002: 163).

Öğretmenlerin denetimi dersin içeriğine göre ilköğretimin amaçları doğrultusunda eğitim ve öğretim etkinliklerinin gerçekleştirildiği; dersane, salon, laboratuvar, atölye ve işliklerde gerçekleştirilmektedir (MEB, 2001a).

Kurumlarda görevli öğretmenlerin denetimi için ‘Öğretmen Teftiş Formu’ (Bkz. Ek -2) kullanılır. Gerek sınıf öğretmenleri, gerekse branş öğretmenlerinin denetiminde aynı teftiş formu kullanılmaktadır.

Ana sınıfı öğretmenleri, sınıf öğretmenleri ve özel eğitim sınıfı öğretmenlerinin çalışmaları sınıfın genel durumuna bakılarak bütün derslerde öğrencilere kazandırdığı bilgi, beceri ve davranışlara göre değerlendirilir. Branş öğretmenlerinin rehberlik ve teftişinde ise, okuttukları derslerdeki öğrencilerine kazandırdığı bilgi, beceri ve davranışları değerlendirilir. Birden fazla ders okutan branş öğretmenlerinin ana branşları esas alınmak üzere okuttukları en az iki dersin rehberlik ve teftişleri yapılarak değerlendirilir (MEB, 2001a).

Teftiş edilecek öğretmen teftiştten kısa bir süre önce müfettiş okuldayken, bilgilendirilir (Bozkurt, 1995: 17). Rehberlik ve teftiş etkinliğinden önce müfettiş öğretmenle görüşür (MEB, 2001a). Ergen (Akt.: Taymaz, 2002: 163), bu görüşmenin müfettiş ve öğretmenin birbirini tanımasını, müfettişin rehberlik yapmasını sağlayacağını ifade etmektedir. Bu görüşmede, ders denetimi sırasında gözlenecek davranışlar hakkında müfettiş bilgi verebilir (MEB, 2001a). Öğretmenin hangi dersine girileceği, hangi konunun işleneceği hakkında öğretmen bilgilendirilir (Taymaz, 2002: 163). Müfettiş öğretmenden bulundurması gereken belgeleri (yıllık plan, günlük plan, ünite planı, zümre tutanakları) isteyebilir ve gerekli gördüğü takdirde yöneticiden öğretmen hakkında bilgi alabilir (MEB, 2003a).

Öğretmenlerin teftişi en az iki ders saati içerisinde yapılır. Aday öğretmenlerin teftişinde de aynı şekilde denetim etkinlikleri iki saat içerisinde gerçekleştirilir.

Rehberlik amaçlı okul ziyaretlerinde müfettişler, öncelikle, aday öğretmenleri ve bir önceki yılda yapılan teftiş sırasında yetersiz ve orta düzeyde değerlendirilen öğretmenleri değerlendirir ve onlara rehberlik yapar (MEB, 2001a).

4.1.1.7.1.1. Ders Gözlemi

İlköğretim kurumlarında sınıf ve ders denetimi öğretmenlerin başarı durumlarını değerlendirmek ve geliştirmek üzere saptanan ilkelere uyun olarak yapılır (Taymaz, 2002: 168).

Müfettiş veya yetkili kılınmış müfettiş yardımcısı öğretmenin ders içi etkinliklerini değerlendirmek üzere, ders denetimini yapacağı sınıfa öğretmenle birlikte girer. Dersin işlenişi sırasında sınıfın bir üyesi gibi davranır ve dikkat çekici hareketler yapmaktan kaçınır (MEB, 2001a). Müfettişin ders boyunca not alma görüntüsü vermesi hem öğretmenin hem de öğrencilerin rahatsız olmasına neden olabilmektedir (Özbek, 1998: 15). Ders sürecinde müfettişin bu hususlara dikkat etmesi sınıfın doğal ortamının bozulmamasına ve öğretimle ilgili kanıtların toplanmasında faydalı olacaktır (Taymaz, 2002, 163).

Başar (Akt.: Özbek, 1998: 14), ders denetiminde müfettişin dersin işlenişi sırasında gözlemleyeceği işlem ve davranışları 3 başlık halinde toplandığını ifade etmektedir. Gözlemlenecek bu işlem ve davranışlar; konu ve amacın öğrencilere tanıtılması, konuya ve ortama uygun öğretim yöntemlerinin seçimi ve kullanımı, eğitsel ilke ve etkenlerin göz önünde bulundurularak konunun öğrencilere aktarılmasıdır.

Sınıfta yapılan gözlem, denetim formunda bulunan ölçütlere göre yapılmaktadır. Dersin işlenmesi süreci ile ilgili olarak müfettişin gözlemi; yapılan öğretimin planlarla tutarlı olması (Özdaş, 1997), konu ve amacın öğrencilere tanıtılması, konuya ve ortama uygun öğretim yöntemlerinin seçimi ve kullanımı, eğitsel ilke ve etkenlerin göz önünde bulundurularak konunun öğrencilere aktarılması, öğretmenin bireysel farklılıklara göre etkinlikleri düzenlemesi ve dersin sonunda konunun özetlenmesi, nelerin öğrenildiğinin belirlenerek amaca ulaşma düzeyini saptanması hususlarını kapsamaktadır (Özbek, 1998: 14).

Öğretmenin bir konuda yaptığı öğretimle ilgili olarak, derse hazırlanışı, işleyişi ve sonunda konuyu özetleyişi ve değerlendirmesini gözlemlemek ve sınıfın

bütünlüğünün bozulmaması için zorunlu haller dışında dersin bölünmemesi (Taymaz, 2002: 164) ve dersin sonunda denetmenin sınıftan öğretmenle birlikte çıkması gerekmektedir. Bunun yanı sıra, kazandırılan davranışlarla ilgili olarak müfettiş gerekli gördüğünde öğrencilere sorular yöneltebilir (MEB,2001a).

Öğretmenin denetiminde çevre koşul ve olanakları da dikkate alınmalıdır (MEB, 2001a). Öğrencinin okulda, derste kazandığı bilgileri uygulama olanağı bulması çevre koşullarına ve bulunduğu ortama bağlıdır. Çevrenin yapısı, özellikleri ve beklentileri öğrencilerin davranışlarını dolayısıyla öğretmenin başarısını da etkilemektedir (Taymaz, 2002: 164; Dinçer, 1986: 27).

4.1.1.7.1.2. Gözlem Sonrası

Ders gözlemi sonrasında müfettiş öğretmenle görüşür. Bu görüşme de, dersin işlenişi, verilen öğretimin niteliği ile ilgili müfettişin gözlemle saptadığı, öğretmenin olumlu ve olumsuz yönleri değerlendirilir. Bu görüşmenin, demokratik bir ortamda gerçekleşmesini sağlamak müfettişin görevidir (MEB, 2001a). Öğretmenin öğretim ile ilgili olumlu yönlerinin vurgulanması yanı sıra, olumsuz yönleri tartışılır ve bu yönlerin geliştirilmesi için mesleki yardım ve rehberlik yapılır (Taymaz, 2002, 165). Müfettiş gerekli gördüğü takdirde zümre ve şube öğretmenleri ile toplantılar düzenleyebilir.

Ders denetimi sonunda yapılan değerlendirmeler kesin olarak belirlenir ve öğretmen için denetim formu doldurulur (MEB, 2001a). Bu denetim formları öğretmenin sicil dosyasına konularak il Milli Eğitim Müdürlüklerinde saklanmaktadır. Daha sonra okullara gönderilen kurum denetim raporunda, öğretmenin değerlendirilmesi sonucu aldığı not puan olarak belirtilmektedir. (Bozkurt, 1995: 17).

4.1.1.7.2. İlköğretim Kurumlarında Öğretmen Teftiş Formu

‘Öğretmen Teftiş Formu’ (Bkz. Ek- 2), öğretmenin ders içinde yaptığı çalışmaların planlı olarak gözlemlenmesi ve bu gözlem sonuçlarının işlenmesi için kullanılan formdur. Bu form, bütün sınıf ve branş öğretmenlerinin, sınıf içerisindeki

yaptıkları öğretimle ilgili gözlem sonuçlarının aynı ölçütlere göre değerlendirilmesi amacıyla kullanılmaktadır. Müfettişin ders sırasında gözlemlediği davranışlar, öğretmen teftiş formundaki beklenen davranışlarla kıyaslanarak, öğretmenin başarı durumu ile ilgili değerlendirmeler yapılır. Milli Eğitim Bakanlığı, İlköğretim Kurumları Rehberlik ve Teftiş Yönergesi'nde sınıf ve branş öğretmenlerinin denetiminin amaçları, ilkeleri sıralanmış ve bu formun öğretmenleri değerlendirmede kullanılması öngörülmüştür. Yapılan planlı gözlemin sonunda gözlem formunda sıralanan faktörlerin her biri, hizalarında yazılan puan değerine göre değerlendirilir ve takdir edilen puanlar, verilen puan hanesine yazılır. Verilen puanlar 100 puan baremine göre başarı puanı olarak yazılır ve başarı derecesi aşağıdaki ölçütlere göre belirlenir (Taymaz, 2002: 167, 168):

0-59 - Yetersiz

60-75 - Orta

76-89 - İyi

90-100 - Çok iyi

4.1.1.7.2.1. Öğretmen Teftiş Formunda Eğitim-Öğretim Etkinlikleri

Öğretmen teftişinde en fazla üzerinde durulan durum öğretmenin öğretim etkinlikleridir. Öyle ki, öğretmen değerlendirilirken 100 puan üzerinden yapılan değerlendirmenin 70 puanlık bölümü eğitim öğretim etkinlikleri ile ilgilidir. Müfettiş sınıfta ders sırasında yaptığı gözlemde, eğitim öğretim etkinliklerini değerlendirirken MEB İlköğretim Kurumları Rehberlik ve Teftiş Yönergesinde belirtilen ilkeler ve esaslar doğrultusunda ve öğretmen teftiş formundaki eğitim öğretim durumu ile ilgili gözlenen davranışlar bölümüne göre bir değerlendirme yapar. Gözlem formundaki bu davranışlar aşağıdaki şekilde listelenmiştir (MEB, 2001a):

1. Ünitelendirilmiş yıllık, günlük ve diğer öğretim plânlarını hazırlama ve uygulama,

2. Öğrenme ilkelerini gözetme, dersin/etkinliğin araç ve konusuna uygun strateji, yöntem, teknik ve araçları seçme, etkili kullanma ve kullandırma.
3. Derslikteki etkinlik ve ilgi köşelerini etkili kullanma ve kullandırma,
4. Gezi, gözlem, inceleme ve araştırma ile deneylere yer verme,
5. Öğrencilerin öğrenme etkinliklerine aktif katılımını sağlayacak ortam ve süreçleri hazırlama. Öğrencilerle etkili iletişim kurma ve sürdürme,
6. Öğrenci seviyesine ve mevzuatına uygun ödev verme, araştırma yaptırma, bilgiye ulaşma yollarını öğretme, öğrenmeyi öğrenen bireyler yetiştirme,
7. Öğrencilerde ulusal bilinci ve ulusal değerlere saygı ve sevgiyi geliştirme, seviyelerine uygun olarak İstiklâl Marşı, Atatürk'ün Gençliğe Hitabesi. Öğrenci Andı, Atatürk İlke ve İnkılâplarını öğretme, öğrencilere okuma zevki ve alışkanlığı kazandırma, Türkçeyi etkili ve doğru kullanma ve kullandırma.
8. Öğrencilere ders programlarının öngördüğü hedef ve hedef davranışları kazandırma, sorumluluk ve güven duygusu kazandırma,
9. Sınıflarda özel eğitimi gerektiren öğrencilerle ilgili etkinlikleri yürütme,
10. Öğrenci başarısını ölçme ve değerlendirme,
11. Öğretmenin sınıf içi çevredeki eğitimsel liderliği becerisi.

4.1.1.7.2.2. Değerlendirmede Dikkat Edilmesi Gereken Konular

Planlamaya ilişkin konular: Eğitim etkinliklerinde derslere hazırlıklı girmek yasal bir zorunluluktur. Eğitim-öğretimin etkin ve verimli olabilmesi planlamaya gereken önemin verilmesi ve öğretmenlerin sınıfa hazırlıklı gelmeleri ile mümkündür. Eğitim etkinlikleri planlanırken öğrencilerin bilgi ve beceri düzeyleri dikkate alınmalıdır (MEB, 2003a).

Eğitim öğretim etkinliklerinin planlı yürütülmesine ilişkin yönergede belirtildiği üzere, öğretmenler kendilerinden istenildiği takdirde ünitelendirilmiş yıllık plan, günlük plan veya konuya ilişkin ders planını müfettişlere göstermek zorundadır (MEB, 2003b).

Ünitelendirilmiş yıllık planlar, 2551 sayılı Tebliğler Dergisi'nde belirtilen doğrultuda hazırlanmalıdır. Bu yıllık planlarda, denetlenen öğretmenin girdiği dersin öğretim programında belirtilmiş olan hedefler, hedef davranışlar ve konuların birbirleriyle örtüşüp örtüşmediğine dikkat edilir. Ayrıca yıllık planların

hazırlanmasında programların yanı sıra çevre şartlarına ve öğrenci seviyelerine uygun hazırlanıp hazırlanmadığına da dikkat edilir.

Ünitelendirilmiş yıllık planlarda Atatürkçülük konuları, 2504 sayılı Tebliğler Dergisinde belirtilen hususlar göz önünde bulundurularak alınmalı ve ünitelere dağıtılmalıdır (MEB, 2003a).

Günlük planlar ve Ders planları, yeni öğretim programları için hazırlanmış kılavuz kitaplarına, kılavuz kitap olmayan dersler için, 2551 sayılı Tebliğler Dergisi esaslarına ve 2575 sayılı dergideki belirtilmiş değişikliklere uygun olarak hazırlanmalıdır. Öğretmen kılavuz kitabı bulunan derslerde kılavuz kitaplar ders planı olarak kullanılır.

Hazırlanmış olan ders planlarında şu hususlara dikkat edilir (MEB, 2005a: 603):

- a) Eğitim-öğretim çalışmalarını daha düzenli hâle getirmelidir.
- b) Öğrenme ve öğretme sürecinin etkili ve verimli yönetilmesini sağlamalıdır.
- c) Her dersin, eğitim programına ve konuların özelliklerine uygun olarak işlenmesini sağlamalıdır.
- d) Derslerde sürekliliği ve bütünlüğü sağlamalıdır.
- e) Öğrenme ve öğretme sürecinde gerçekleştirilen etkinlikleri belgelemelidir.
- f) Eğitimde fırsat ve imkân eşitliğinin gerçekleştirilmesine katkı sağlamalıdır.
- g) Eğitim-öğretim süreci ve öğretim programlarının değerlendirilmesinde geribildirim sağlamaya uygun olmalıdır.
- h) Eğitim teknolojilerinin kullanımına uygun olmalıdır.

Sınıf Ortamının Düzenlenmesi: Dersliklerin, İlköğretim Kurumları Yönetmeliği (MEB, 2003b)'nin 145. maddesinde belirtilen esaslara uygun olarak düzenlenmesi, dersliklerde bulunan araç ve gereçlerin sınıf seviyelerine ve öğrenciye yönelik olma ilkesine uygun olarak hazırlanması öğrencilerin yararlanıp kullanabileceği biçimde düzenlenmiş olması gerekmektedir.

Dersin İşlenişi: Öğretmenden günlük ve yıllık planlarda belirtilmiş olan amaç ve hedefler doğrultusunda dersi işlemesi beklenmektedir. Bu süreçte,

öğretmen; konuya giriş, konuya uygun araç ve gereçleri kullanma, konuyu anlatırken öğretim ilke ve yöntemlerini etkili bir şekilde kullanmaya ve konuyu planda öngördüğü zamanlamaya uygun olarak anlatmaya özen göstermelidir. Öğretmen öğretim-öğrenme etkinlikleri sırasında öğrencilerin derse aktif bir şekilde katılmasını sağlayacak bir ortam hazırlamalı ve dersi buna uygun şekilde düzenlemelidir.

Öğrencilerle etkili bir iletişim kurmalı ve öğretim-öğrenme sürecinin öğrenci merkezli olmasını sağlamalıdır. Öğrenme süreci öğrencinin, bu sürecin sorumluluğunu taşıdığı, öğrenene öğrenme sürecinin çeşitli yönleri ile ilgili karar alma ve öz düzenleme yapma fırsatlarının verildiği ve karmaşık öğretimsel işlemlerle öğrenenin öğrenme sırasında zihinsel yeteneklerini kullanmaya zorlandığı bir süreç olarak tasarlanmalıdır.

Bu aktif öğrenme sürecinde öğretmen; kontrol eden, bilgi aktaran, soru soran, cevaplayan, cezalandıran, ödüllendiren, kısacası sınıftaki öğretim sürecinin tüm sorumluluğunu taşıyan değil; öğrencinin bilgiyi zihinsel olarak yapılandırmasını, oluşturmasını kolaylaştıran, buna ilişkin fiziksel, duyuşsal ve bilişsel ortamı hazırlamak görevini üstlenmelidir. Ayrıca, öğretim çalışmalarının, yenilenen ilköğretim programlarındaki “yapılandırıcı yaklaşım” ile öğretimin temel ilkeleri olan bilinen - bilinmeyene, yakından-uzağa, somuttan-soyuta, ekonomiklik, aktiflik, aktüalite, bütünlük, hayatilik ilkeleri göz önünde bulundurularak yürütülmesine özen gösterilmelidir (İstanbul Milli Eğitim Müdürlüğü İlköğretim Müfettişleri Başkanlığı, 2005: 5,6).

Çağdaş bir eğitim yaklaşımı olan yapılandırıcı yaklaşımla öğrencilerden bilgiyi ezberlemeleri yerine, bilgiyi anlamaları, yorumlamaları, üretmeleri ve bu becerilerini hayat boyu sürdürmeleri konusunda becerilerin kazandırılması beklenmektedir. Öyle ki, çağımızdaki gelişmeler, bireylerin kendilerine aktarılan bilgileri aynen kabul etmeleri ve yönlendirilmeyi beklemeleri yerine, bilgiyi yorumlayarak anlamlandırmaları ve yeni bilgiler üretmelerini gerektirmektedir (MEB Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı, 2005: 1).

Öğretim süreci ile ilgili olarak müfettiş, öğretmenin bilim ve teknolojiye gelişmeleri takip ederek, edinimlerini okulun amaçları doğrultusunda öğretime

aktarması ve öğrencilerin mesleki konularda çevre ile ilişki kurmalarının sağlanması yönünde çalışmalar yapıp yapılmadığını da göz önünde bulundurur (MEB, 2005c).

Bireysel farklılıklar: Öğretmen, sınıf içinde çok farklı ihtiyaç, yetenek ve özgeçmişe sahip olan öğrencilerle karşı karşıya olduğunu, onların var olan kapasitelerini geliştirme ve seçenekleri çoğaltan bir eğitim alma hakları olduğunu bilmeli ve öğretme-öğrenme sürecini düzenlerken bunları göz önünde bulundurabilmelidir.

Öğretmen, özel gereksinimi olanlara karşı kendi sorumluluklarının, kanunî yükümlülüklerinin, müdahale şekillerinin, değerlendirme yollarının bilincinde olmalı ve bireysel öğretim planları yapabilmelidir (MEB Öğretmen Yetiştirme ve Eğitim Genel Müdürlüğü, 2006: 29). Kaynaştırma eğitimi gerektiren öğrencilerin yetiştirilmesi ve değerlendirilmesinde mevzuat hükümlerine göre hareket edilmelidir. Ayrıca bu öğrencilerin performanslarına uygun olarak eğitim ortamlarının ve etkinliklerinin düzenlenmesine özen gösterilmelidir (MEB, 2003b).

Ölçme ve Değerlendirme: Öğrenci başarısının ölçülme ve değerlendirilmesinde, okul ve ders programlarında belirtilen özel ve genel amaçlar, kazandırılması gereken davranışlar ve açıklamalar ile ilgili konular esas alınır. Öğrencilerin, edindikleri bilgi, beceri, görüş, tutum ve davranışlarda hedeflenen kazanımlara ne ölçüde ulaştıklarını ölçmek amacıyla değerlendirme yapılır.

Öğrencileri değerlendirirken ölçme sonuçları ile birlikte, öğrencilerin sınıf içi etkinliklere katılımı, bilimsel tutum ve davranışları, gözlem yapma, araştırma-inceleme, bilimsel düşünme, sahip oldukları ve sergiledikleri fikir zenginlikleri, sorumluluk alma, ekip çalışmalarına yatkınlıkları, edindiği bilgi ve bulguları paylaşabilme ve benzeri birçok gözleme dayalı öğrenci etkinliğine de değerlendirmede yer verilir (MEB, 2003b).

Eğitimin Ulusal olması: Eğitim-öğretim etkinliklerinde öğrencilerin Türk Milli Eğitimi'nin genel amaçları doğrultusunda yetiştirilmesine çalışılmalı, milli birlik ve beraberliği pekiştirici yöndeki faaliyetlere önem verilmeli, öğrencilerde

ulusal bilinci ve ulusal değerlere saygı ve sevgiyi geliştirme, onların seviyelerine ve dersin içeriğine uygun olarak İstiklâl Marşı, Atatürk'ün Gençliğe Hitabesi, Öğrenci Andı, Atatürk İlke ve İnkılâplarının anlam ve öneminin kavratılmasına gereken önem gösterilmelidir.

Atatürk ilkeleri, devrimleri ve düşünceleri dersin içeriğine göre sebep sonuç ilişkileri içerisinde öğrencilere kavratılmalıdır.

Ayrıca, öğretim sürecinde, öğretmenin Türk dilini doğru ve etkili kullanmaya ve kullandırmaya özen göstermesi gerekmektedir (Aydın Milli Eğitim Müdürlüğü İlköğretim Müfettişleri Başkanlığı, 2006: 2).

4.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Bu araştırmanın ikinci alt problemi aşağıdaki şekilde belirlenmiştir:

Fransa Eğitim Sisteminin;

- a) Öğrenim basamaklarının yapısı,
- b) Eğitim yönetimi yapısı,
- c) Eğitim denetimi genel yapısı,
- d) Denetiminin yasal dayanakları,
- e) Denetimini gerçekleştiren kurullar,
- f) İlköğretimde denetim,
- g) İlköğretim düzeyinde öğretiminin denetimi ile ilgili özellikleri nelerdir?

Araştırmanın bu bölümünde, öncelikle, eğitimi doğrudan ve dolaylı bir şekilde etkileyeceği düşüncesinden hareketle, Fransa hakkında birtakım genel bilgilere yer verilmiş ve Fransa Eğitim Sisteminde öğretimsel etkinliklerin denetimi ile ilgili bilgiler yukarıdaki başlıklar dahilinde sunulmuştur.

4.2.1. Fransa Eğitim Sisteminde Öğretimsel Etkinliklerin Denetimi

Batı Avrupa'nın en büyük devletlerinden birisi olan Fransa, 551.000 kilometrekarelik yüzölçümü ile (Oktay, 1999: 85), 60.836.136 kişilik nüfusa sahip bir ülkedir. Ülkedeki yıllık nüfus artış hızı %0.35'tir (Central Intelligence Agency, 2006a). Nüfusun yaş gruplarına göre dağılımı şöyledir; 0-15 yaş arası %18,3; 15-60 yaş arası %60,8; 60 yaş ve üstü %20,9 (Institut National de la Statistique et des Etudes Economiques, 2006). Fransa'da yaşayan nüfusun okuryazarlık oranı %99'dur (Central Intelligence Agency, 2006a). Ülkede kişi başına düşen milli gelir 21.848 \$ (Unesco, 2004a), ülkedeki işsizlik oranı ise %9.9'dur (Central Intelligence Agency, 2006a).

Yönetim şekli cumhuriyet olan Fransa'da politik sistem, 4 Ekim 1958 Anayasası'na dayalı olarak yönetilmektedir. Ulusal düzeyde yasama ve yürütme yetkileri Cumhurbaşkanı, hükümet ve Parlamento'ya aittir. Parlamento millet meclisi ve senatodan oluşur. Cumhurbaşkanı halk tarafından seçilir ve geniş yetkilerle donatılmıştır. Cumhurbaşkanı bütün kurumların başıdır. Başbakanı ve onun tavsiyesiyle diğer hükümet üyelerinin atamasını yapar. Başbakan, Cumhurbaşkanı ve parlamento'ya karşı sorumludur. Hükümet ulusal politikaların belirlenmesi ve uygulanmasından sorumludur (Eurydice, 2003).

4.2.1.1. Fransa Eğitim Sisteminin Öğrenim Basamaklarının Yapısı

Fransa'da eğitim okul öncesi eğitimi, ilköğretim, ortaöğretim ve yükseköğretim aşamalarından oluşmaktadır. Zorunlu eğitim 10 yıl olmakla birlikte, 6-16 yaşlar arası bütün çocukları kapsamaktadır (Eurydice, 2005b: 2; Maes ve diğ., 1999: 174).

Okul öncesi eğitimi, 2-5 yaş arası çocukların eğitimini içerir ve okul öncesi eğitim kurumları 'écoles maternelles' olarak bilinir (Maes ve diğ., 1999: 175). İki yaşındaki çocuklarda okullaşma oranı, %32'dir. Veliler genellikle 3 yaşından itibaren

okul öncesi eğitimini tercih ederler (Eurydice, 2005b: 2). Fransa’da okul öncesi eğitime başlama geleneği çok eskilere dayanmaktadır. 3-5 yaş arası nüfusun % 99’u okul öncesine devam etmektedir.

İlköğretim okulları Fransa’da ‘écoles élémentaires’ olarak bilinir ve 6-11 yaş arasındaki öğrencilerin eğitimini kapsar (Maes ve diğ., 1999: 175). Bu beş yıl kendi içinde üç devreye ayrılır. Birinci devre (hazırlık devresi) bir yıl, ikinci ve üçüncü devreler (ilk ve orta) ikişer yıldır (Topbaş, 2005; Gültekin, 1998: 80). İlköğretimde çağ nüfusunun okullaşma oranı %100’dür (UNESCO- International Bureau of Education, 2004a).

Ortaöğretim iki kademelidir. Birinci kademe ‘collège’ adı verilen okullardaki 4 yıl süreli eğitimi kapsar. Bu kademedede, öğrencilere mesleki eğitim veren nitelikte okullar da dahil olmak üzere, ortaöğretim genel müfredatına bağlı kalır (Maes ve diğ., 1999: 175). Bu çağ öğrencilerinin okullaşma oranı % 100’dür (Topbaş, 2005).

Ortaöğretim ikinci kademe, genel ve teknolojik liseler ile meslek liselerinde verilen eğitimi içerir (Eurydice, 2005b: 3). 3 yıl sürelidir. Liselerde, ilk yıl ‘belirleme’, sonraki iki yıl ise ‘bitirme’ devresi olarak adlandırılır. Bu 3 yılın sonunda öğrenciler lise bitirme sınavına hazırlanırlar (Topbaş, 2005). Liseden mezun olduğunda yükseköğretime geçiş için gerekli ‘baccalauréat’ diploması verilir (Maes ve diğ., 1999: 176). Ortaöğretimde okullaşma oranı % 92’dir (UNESCO- International Bureau of Education, 2004a; Topbaş, 2005).

Yükseköğretim için ‘baccalaureat’ derecesine sahip olmak yeterlidir. Yükseköğretim için, amaçları, yapıları ve kabul şartları açısından farklılıklar gösteren üç tür eğitim kurumu bulunmaktadır. Bu kurumlar, üniversiteler, yüksek okullar ve özgün eğitim veren yüksekokullardır (Topbaş, 2005). Verilen eğitimin içeriğine göre farklı bakanlıklara bağlı farklı kurumlar ve enstitüler bulunmaktadır (Maes ve diğ., 1999: 177). Yükseköğretimde çağ nüfusunun okullaşma oranı %73’tür (Topbaş, 2005).

İlköğretimde öğrenim gören öğrencilerin %86,5'ini ve ortaöğretimde öğrenim gören öğrencilerin %79,9'unu kapsayan kamu sektörüne ait parasız okulların yanı sıra yine aynı düzeylerde eğitim veren özel okullar da mevcuttur (Eurydice, 2005b: 1).

Zorunlu Eğitim: Kolejlerde 4 yıllık öğrenimlerini tamamlayan ve 15 yaşını dolduran öğrenciler zorunlu eğitim süresini tamamlamak için, ya genel eğitime yönelik bir lisede, ya da bir meslek lisesinde 1 yıl süreli tam zamanlı bir eğitim görmek zorundadır (Dizbay, 2002; Gültekin, 1998: 81). Bu dönemi tamamladıktan sonra okuldan ayrılırsa, iş bulabilmesi için, 'ortaöğretimden ayrılma belgesi' (brevet de technicien) verilir (Maes ve diğ., 1999: 176).

Ulusal öğretim programı: Fransa'da ulusal öğretim programı 1980'li yıllardan itibaren esnek bir yapı kazanmış ve sosyal gelişim üzerine vurgunun yapıldığı ve çocukların ihtiyaçlarının göz önünde bulundurulduğu şekilde düzenlenmiştir (Meuret ve Bellat, 2003: 463).

Öğretim programlarıyla ilgili olarak, bakanlık her branş ve her eğitim düzeyinde detayları belirler. Belirli bir yöntem uygulamaya zorlamaksızın, öğretmenlere öğretim etkinlikleri için kılavuz kitaplar hazırlanır.

Okullar öğretim etkinliklerinde bir dereceye kadar bağımsızdır. Bu bağımsızlık her okulun hazırladığı 'projet d'école' ya da 'projet d'établissement' adı verilen planlarla ifade edilir (Eurydice, 2005b: 1). 1989 Eğitim Yasası ile, bu okul planlarının 4 yıllık olarak hazırlanması gerektiği ifade edilmiştir. Eğitimden sorumlu bölgesel yönetim organının başı olan 'Rektör' bu planların ulusal eğitim politikasına uygunluğunu değerlendirir (Meuret ve Bellat, 2003: 465).

Eğitim Sisteminde Genel Hedefler: 1970 yılı itibariyle eğitimde temel hedefler aşağıdaki şekilde belirlenmiştir (The Further Education Funding Council, 1995: 8; Oktay, 1999: 86; Kara, 2001: 34; Dizbay, 2002):

- Fırsat eşitliğini sağlamak,

- Standartları yükseltmek ve kaliteyi arttırmak,
- En ekonomik şekilde eğitimde etkililiği ve verimliliği sağlamak,
- İstihdam olanaklarına paralel bir eğitim sağlama,
- Hızlı bir sosyo-ekonomik gelişme döneminde ilerlemeyi sürdürme,
- Yerleşmiş bir sistemin gözlemlenmesi,
- Bireylerin dünya toplumu içerisinde yer edinebilmesi için onları “Avrupalılık ve Uluslararası İşbirliği” düşüncesiyle yetiştirmek,
- Avrupa bütünleşmesine öğrencileri hazırlamak,
- Ekonomik kriz ve işsizliği çözenin bir aracı olarak yüksek teknolojiyle yeni iş olanakları yaratmak

1989 Eğitim Kanunu’nda (Akt.: Oktay, 1999: 85) okulun amacının “bütün bireylere kişiliklerini geliştirme eğitim seviyelerini yükseltme, sosyal ve mesleki hayata katılma ile tüm yurttaşlık haklarından yararlanma fırsatı vermek” olduğu belirtilerek tüm bireylerin eğitim ve öğretim hakları garanti edilmiştir.

4.2.1.2. Fransa Eğitim Sisteminde Eğitim Yönetimi Yapısı

1958 Anayasası (Akt.: Oktay, 1999: 85)’na göre “resmi, parasız, herhangi bir mezhebe bağlı olmayan eğitimin düzenlenmesi devletin görevidir”. Bu yasa temel alınarak eğitim politikasının ve eğitimin yönetiminden sorumlu bakanlık Milli Eğitim, Yükseköğretim ve Araştırma Bakanlığı (Ministère de l’éducation nationale, de l’enseignement Supérieur et de la Recherche)’dır (Ministère Education Nationale Enseignement Superieur Recherche, 2005a).

Fransa’da eğitimle ilgili reformlar 1980’li yıllarda gerçekleştirilmeye başlanmıştır. Bu dönemde, eğitime ulusal öncelik verilmesi ön plana çıkmıştır. Genel eğitim politikasının yönetimi ile ilgili temel ilkeler 31/08/1989 tarihli yasa ile oluşturulmuştur (Eurydice, 2003).

Fransa Eğitim Sistemi, tarihi bir gelenek niteliğini taşıyan oldukça merkezi bir yapıya sahiptir (Maes ve diğ., 1999: 171; Eurydice, 2003; Oktay, 1999: 85;

Bonn t ,2003: 53). 1982 yılında yapılan çalışmalar sonucu, devlet tarafından üstlenilen bazı yetki ve sorumlulukların yerel birimlere devredilmesine karar verilmiştir. Buna rağmen merkezi yönetim önemli rolleri üstlenmeye devam etmektedir. Kamu hizmetlerinin düzgün bir şekilde işleyişini ve ülke genelinde eğitimde birliği sağlamaktadır. Eğitim programlarının belirlenmesi ve önceki dönemlerde olduğu gibi, personelin işe alınması, yetiştirilmesi ve yönetiminden sorumludur. Ayrıca eğitim kurumlarının durumu ve işleyişini sağlayan kurallar ile öğretimsel ve yönetimsel rollerle ilgili gerekli düzenlemeleri yapar (Eurydice, 2003; Maes ve diğ., 1999: 172).

Bakanlıktan sonra gelen en yetkili birim, Yüksek Eğitim Konseyi'dir. Konsey, her biri dört yıllık görev süresi için tayin edilen ve seçimle gelen 56 üyeden oluşur. Konsey için üniversitelere 27  ye, ortaöğretim kurumları 10 ve ilköğretim kurumları da 6  ye seçer. Konsey yılda iki defa toplanır. Eğitim Bakanı, sınavlar, müfredatlar,  ğretim yöntemleri, disiplin, idari yönetmelikler ve özel okulların denetimiyle ilgili konularda bu konseye danışır (Fransa  lke Bilgi Kitapçığı, 2006: 6).

Fransa Eğitim Sistemi, eğitim yönetimi amacıyla yerel düzeyde 3 idari birime ayrılmıştır. Bunlar büyüklüklerine göre akademiler, taşra  rg t  (il Milli Eğitim Müdürlükleri - Departement) ve mahalli birimler (commune)'dir (Süngü, 2002: 26; 2005: 2).

Fransa, ulusal eğitim politikalarının ve kararlarının bölgesel düzeyde uygulanmasından sorumlu 28 akademiye (academi ) ayrılmıştır. Her akademinin başında Cumhurbaşkanı tarafından atanan ve bakanlığın temsilcisi olan bir rektör (recteur) bulunmaktadır. Rektör, ilk ve orta dereceli okulların yönetimi ve ulusal düzenlemelerin uygulanmasından sorumlu olmasının yanı sıra, kendi bölgesinde bulunan üniversitelerin de rektörüdür. Y ksek ğretimle ilgili kararların uygulanmasından da sorumludur (Maes ve diğ., 1999: 174; Oktay, 1999: 85; Süngü 2002: 26; 2005: 2; Kara, 2001: 162). Akademi düzeyinde sorumlu diğer bir birim ise, bakanın teklifi üzerine cumhurbaşkanının atadığı, akademi müfettişlerinden, yüksek ve ortaöğretim kurumlarının özel okulların ve akademi sınırları içerisindeki “departement“ ve “commune“ meclislerinin seçimle atanan temsilcilerinden oluşur.

Bu konsey, Milli Eğitim Bakanının verdiği yetki ile ortaöğretimle ilgili rektöre tavsiyelerde bulunur (Süngü, 2002: 26).

Her akademide iki ile sekiz arasında il Milli Eğitim Müdürlüğü bulunur (Oktay, 1999: 85, Süngü, 2002: 26). İl Milli Eğitim Müdürlüklerinin yönetimi, Bölge Eğitim Müfettişleri arasından Milli Eğitim Bakanının önerisi ve Cumhurbaşkanlığı kararnamesiyle atanan bir ‘Akademi Müfettişi’ tarafından yürütülür (Kara, 2001: 162). Rektörden emir alan bu akademi müfettişi, İl Milli Eğitim Hizmetlerinin Müdürü’dür (Directeur Des Services Departementaux de l’Education Nationale - DSDEN). Akademi Müfettişi, ilk ve ortaöğretim kurumlarını ve bunlarla ilgili hizmetleri yönetir. Görevini yerine getirirken Milli Eğitim Müfettişlerinden (Inspecteurs de l’éducation Nationale - IEN) yardım alır (Maes ve diğ., 1999: 174; Kara, 2001: 162).

Ayrıca mahalli birim olarak ‘commune’ler vardır. Bu birimlerin başı belediye başkanıdır. Belediye başkanının ‘commune’ sınırları dahilinde eğitimle ilgili; yeni okul binalarının yapılmasının teklif edilmesi, özel okulların açılmasının onaylanması ve okulları denetleme ve öğrencilerin okula devamını arttırıcı tedbirlerin alınması gibi birtakım yetki ve sorumlulukları bulunmaktadır.

Her mahalli birim de kendi içerisinde kantonlara ayrılmıştır. Bu kantonların başında müfettişler bulunmaktadır ve bu müfettişler bağlı bulundukları kantonlar arasında koordinasyonu sağlamaktadır. Ayrıca, bu müfettişler sorumlu oldukları bölgelerdeki ilköğretim okullarını denetlemekle görevlidir (Süngü 2005: 2; Fransa Ülke Bilgi Kitapçığı, 2006: 7).

4.2.1.3. Fransa Eğitim Sisteminde Eğitim Denetimi Genel Yapısı

Mevcut anayasanın girişinde; “Fransızlar, 1789 bildirgesinde belirtildiği üzere insan hakları ve vatandaşlık haklarına bağlılığını açık bir şekilde göstermektedir.” ifadesi yer almaktadır. Bu net bildiri 15. maddede ifadesini bulmaktadır: “Toplum herhangi bir kamu kurumunun yönetimine hesap sorma hakkına sahiptir.” (Constitution of October 4, 1958) Fransa Eğitim Sisteminde denetim, bu yasaya dayanarak gerçekleştirilmektedir.

Fransa Eğitim Sisteminde denetim yasal bir kontrol, değerlendirme ve yardım eylemidir. Denetimin kesin hedefleri, ölçütleri ve yöntemleri yasal metinlerle belirlenmiştir. Denetimin amacı, okullarda verilen eğitimle, bütün öğrencilerin daha başarılı olmasını sağlamaktır (Academie de Reims, 2006: 4-5). Denetimin amaçları şunlardır (Ouardani, 2001: 5):

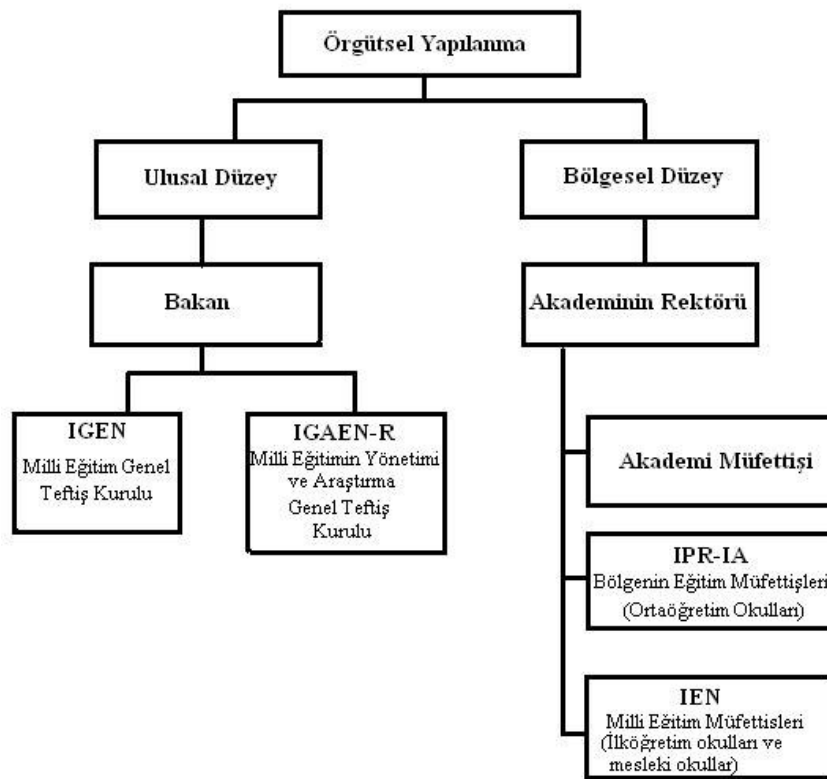
- Okul programlarına uyulup uyulmadığından emin olmak için personelin denetimi,
- Okul planlarının (Projet d'ecole/Projet d'etablissement) bütün değerlendirme politikaları ve organları dahilinde (birimleri kapsamında) değerlendirilmesi
- Okulları sürekli olarak gözlemlemek
- Diğer ülkelerdeki Fransız okullarını onaylamak.

Fransa'da eğitim kurumlarının denetimi, amaç ve denetimin içeriği açısından iki farklı şekilde gerçekleştirilmektedir. Bunlardan ilki, etkinlik alanı finansal prosedürler, yönetimle ilgili belirli birtakım sorunlar, şiddet, devamsızlık gibi okulun çeşitli yönleriyle sınırlı olan okul yönetsel denetimidir. Esas olarak, okulların nasıl işlediği ve müdürlerin çalışmalarıyla ilgilenirler. İkinci denetim türü ise, müfettişlerin okullarda verilen eğitimin kalitesini değerlendirmek üzere, genellikle sınıf içerisinde gözlemler yoluyla yaptığı öğretmen denetimleridir (Bonnét, 2003: 58). Bu denetim etkinliklerini ulusal ve bölgesel düzeyde farklı değerlendirme işlevlerine sahip farklı teftiş kurulları gerçekleştirmektedir (Bkz. Tablo - 5) (SICI, 2003: 92).

Milli Eğitim Genel Teftiş Kurulu (Inspection Generale de l'Education Nationale - IGEN) müfredat programları ve bu programların uygulanış şekli ile ilgilenmektedir. Milli Eğitim Yönetimi Genel Teftiş ve Araştırma Kurulu (Inspecteur Generaux de l'Administration de l'éducation Nationale de la Recherche - IGAEN-R) ise eğitim sistemindeki yönetsel uygulamalarla ilgilenmektedir (Süngü, 2002: 27). Bu kurullar doğrudan bakana bağlıdır. Ulusal düzeyde görevlerini yerine getiren bu teftiş kurullarının yanı sıra, akademilerde rektöre bağlı

olarak faaliyet gösteren bölgesel teftiş birimleri bulunmaktadır. Bunlar Akademi Müfettişleri - Bölge Eğitim Müfettişleri (Inspecteurs d'Académie - Inspecteurs Pédagogiques Régionales - IA-IPR) ve Milli Eğitim Müfettişleri (Inspecteurs de l'éducation Nationale - IEN)'dir. Akademi Müfettişi olan Bölge Eğitim Müfettişleri akademilerde, üniversite bölgesinde etkinlik gösterirken; Milli Eğitim Müfettişlerinin bir kısmı üniversite bölgesinde bir kısmı da taşrada örgütlerinde görev yapmaktadır (Süngü, 2005: 3). IEN ve IA-IPR, Eğitim Bakanı tarafından belirlenen eğitim politikasının uygulanmasını ve öğretmenlerin okul programlarını takip etmelerini sağlamakla görevlidirler (Ouadani, 2001: 7).

Tablo 5. Fransa Eğitim Sisteminde Denetim Kurulları.

Kaynak: Maes ve diğ, 1999: 180

Bölge Eğitim Müfettişleri (IA-IPR) ile akademi sınırları içerisinde etkinliklerini yürüten Milli Eğitim Müfettişleri (IEN), rektöre bağlıdır ve buralarda

görevli bulunan öğretmenlerin denetiminden sorumludurlar. Taşrada görev yapan Milli Eğitim Müfettişleri (IEN) ise il Milli Eğitim Müdürü (DSDEN)'ne bağlı olarak etkinliklerini sürdürürler (Süngü, 2005: 3). IA-IPR'ler ortaöğretim kurumlarının denetimini gerçekleştirirken, IEN'ler ilköğretim kurumları ile mesleki okulların denetiminden sorumludur (Maes ve diğ., 1999: 180).

Fransa'da, diğer ülkelerin aksine, okullarda geniş çaplı denetim prosedürleri bulunmamaktadır. Eğitim sisteminde kalitenin değerlendirilmesi açısından okula değil öğretmenlere odaklanılmıştır (Bonnét, 2003: 58). Denetim etkinlikleri öğretmenlerin değerlendirilmesi, öğretmenlerin ihtiyaç duyduğu gerekli tavsiye ve desteği almalarını sağlamak ve standartların altına düşen öğretmenleri okul idaresine bildirmek amacıyla yapılmaktadır (Standaert, 2000: 15). Denetim okullar üzerinde baskı kurmak değil, okullara yardımcı olmak amacıyla tasarlanmıştır (Meuret ve Bellat, 2003: 465).

880.000 öğretmenin görev yaptığı Fransa'da, okullarda, danışmanlık ve yardım görevlerini yerine getiren müfettişlerin sayısı yaklaşık 3.000 civarındadır. Öğretmen sayısına bağlı olarak müfettişlerin sayısı oldukça yetersizdir. Öyle ki, ilköğretimde bir müfettişe 300 öğretmen, ortaöğretimde ise 750 öğretmen düşmektedir (Bonnét, 2003: 53).

Yükseköğretim kurumlarının denetimi için Fransa'da 26 Ocak 1984 tarihinde Ulusal Değerlendirme Komitesi (Comité National d'Evaluation - CNE) oluşturulmuştur. Bu komite, Yükseköğretim Bakanlığı'nın sorumluluğundaki üniversiteler, kolejler ve enstitülerin bütün etkinliklerini inceler ve değerlendirir (Eurydice/CEDEFOP, 1995: 7).

4.2.1.4. Fransa Eğitim Sisteminde Denetimin Yasal Dayanakları

4.2.1.4.1. Anayasa

Anayasanın başlangıç kısmında, 1946 anayasasına atıfta bulunulmuştur. Bu bölümde, milletin çocuk ve yetişkinlerin eğitim, mesleki eğitim ve kültürden eşit şartlarda yararlanmasını garanti ettiğini ve milli eğitimin bütün kademelerinde laik

ve parasız eğitimin düzenlenmesinin devletin sorumluluğunda olduğu ifade edilmektedir.

Anayasa'nın 15. maddesinde de toplumun herhangi bir kamu kurumunun yönetimine hesap sorma hakkına sahip olduğu ifade edilmektedir.

Ayrıca anayasanın 34. maddesinde eğitimle ilgili temel prensiplerin yasalarla belirleneceği belirtilmektedir (Constitution of October 4, 1958).

4.2.1.4.2. 65-299 Sayılı Kararname

14 Nisan 1965 tarihli bu kararname IGAEN'in statüsü ile ilgilidir. Bu yasa ile, IGAEN üyeleri yönetsel, finansal, hesap işleri ve ekonomik konularla ilgili olarak personelin, verilen hizmetlerin, eğitim bakanlığının kontrolü ve yetkisi altındaki bütün kurumların denetiminden sorumlu birim olarak kabul edilmiştir (Ministere De L'Education Nationale, 1965).

4.2.1.4.3. 22 Nisan 1988 Tarihli Kararname

Bu kararnamede bakanlık denetim birimi IGAEN'in otoritesinin yalnızca denetleme alanında olmasının yeterli olmadığı, eğitim sisteminin verim ve sonuçlarının değerlendirilmesinin sağlanması gerektiği düşüncesinden hareketle kurulun görevleri yeniden belirlenmiştir (Akt.: Oktay, 1999: 86).

4.2.1.4.4. 13 Aralık 1983 Tarihli Bildiri

83-512 sayılı bu bildiri ile öğretim personelinin teftişinde kullanılacak teftiş yöntemleri tanımlanmıştır. Bu yasaya göre öğretmenlerin diğer devlet görevlileri gibi denetlenmelerinin gerektiği, ama denetimleri sırasında yönetsel işleri ile ilgili konuları değil eğitim- öğretim ile ilgili etkinliklerinin göz önünde bulundurulması gerektiği ifade edilmektedir (Modalités de l'inspection des Personnels Enseignants, 1983).

4.2.1.4.5. 89-833 Sayılı Kararname

9 kasım 1989 tarihli bu kararname IGEN ile ilgilidir. Bu kararname, kurulun statü ve görevlerini tanımlar (Akt.: Süngü, 2002: 28). Bu kararname ile kurulun örgütsel yapısı, hareket tarzı ve amaçlarında önemli değişiklikler meydana gelmiştir. Genel düzenlemeler, örgütsel yapı, seçilme ve terfi, geçici düzenlemeler ve amaçlar bölümlerini içeren (Akt.: Oktay, 1999: 87) kararnamede odaklanılan konular: eğitim türleri, öğretimin içeriği, okul programları, öğretim yöntemleri ve prosedürler ile okulda uygulanan yöntemlerdir (Akt.: Ouardani, 2001: 9).

4.2.1.4.6. 89-486 Sayılı Eğitimde Yönlendirme Yasası

10 Temmuz 1989 tarihli Eğitimde Yönlendirme Yasası (La Loi d'Orientation), eğitim sisteminin verim ve sonuçlarının değerlendirilmesi alanında IGEN ve IGAEN'in birlikte üstlenebilecekleri ortak görevleri belirlemektedir.

Yasanın 25. maddesinde IGEN ve IGAEN'in yetkili yönetim birimleri ile işbirliği yaparak değerlendirmeler yaptıkları, değerlendirmelere yeni uygulamaları tanıtmak amacıyla pedagojik uygulamalarında dahil edildiği ifade edilmektedir (Oktay, 1999: 87).

Bu yasaya göre “müfettişler öğretmenlerin bireysel ve kurumca yürüttükleri etkinlikleri değerlendirir”. Yine bu yasada her öğretmenin bireysel teftişi kurumun genel çerçevesini değerlendirmede yer aldığı ifade edilmektedir. (Inspection de l'Education Nationale de Soucieu en Jarrest – IUFM, 2001: 8)

4.2.1.4.7. 18 Temmuz 1990 Tarihli Kararname

90-675 sayılı Kararname, bölgesel düzeyde etkinliklerini yürüten iki denetim biriminin oluşturulması ile ilgili hükümleri içermektedir. Akademi Müfettişleri olan Bölgesel Eğitim Müfettişleri (IA-IPR ve Milli Eğitim Müfettişleri (IEN) ile ilgili düzenlemeler bu teftiş kurullarının görev ve sorumlulukları, bu yasada ifadesini bulmuştur (Ministere De L'Education Nationale, 1990).

4.2.1.4.8. 99-878 Sayılı Kararname

Yönetim, finans ekonomi alanlarından sorumlu IGAEN ile ilgilidir. Bu kararname ile kurulun görev ve sorumluluklarına ilişkin birtakım yeni düzenlemeler getirilmiş ve kurulun ismi Milli Eğitim Yönetimi ve Araştırma Genel Teftiş Kurulu (Inspection Générale de l'Administration de l'éducation Naionale et de la Recherche - IGAEN-R) şeklinde değiştirilmiştir (Ministère de l'Education Nationale, de la Recherche et de la Technologie, 1999). Bu kararname ile kurul, öğretmenlerin bireysel olarak değerlendirilmesi alanından uzaklaşmıştır (Kara, 2001: 172).

4.2.1.4.9. 2005-089 Sayılı Bildiri

Bu bildiride Bakanın, eğitim politikasının hedeflerinin belirlenmesi ve yönetilmesinden, akademilerin ise, bu politikaların yerel düzeyde uygulanmasından sorumlu oldukları ifade edilmiş, bu amaçla akademi dahilinde, birinci kademede IEN'in, ikinci kademede IA-IPR'nin kurumların denetiminden sorumlu oldukları ifade edilmiştir. Bu bildiride ayrıca IEN ve IA-IPR'nin değerlendirme, animasyon, formasyon ve uzmanlıkla ilgili görevleri açıklanmıştır (Ministère Education Nationale Enseignement Superieur Recherche, 2005b).

4.2.1.5. Denetim Etkinliklerini Gerçekleştiren Kurullar

Fransa'da eğitim denetimi, ülke genelinde ve bölge düzeyinde etkinlik gösteren farklı teftiş kurulları tarafından gerçekleştirilmektedir. IGEN ve IGAEN-R ulusal düzeyde etkinlik gösterirken, IPR-IA ve IEN bölgesel düzeyde teftiş etkinliklerini yürütürler.

4.2.1.5.1. Ulusal Düzeyde Teftiş Kurulları

4.2.1.5.1.1. Milli Eğitim Genel Teftiş Kurulu - IGEN

Ulusal düzeyde etkinliklerini yürüten IGEN, doğrudan bakanlığa bağlıdır ve bakanlığın verdiği yetki ile (Ministère Education Nationale Enseignement Superieur Recherche, 2006) eğitim sisteminin işleyişinin ve sonuçlarının genel değerlendirmesi

(Maes ve diğ., 1999: 179) danışmanlık ve planlama işlemlerini yürütmektedir (Süngü, 2002: 28). 1802 yılında oluşturulmuş bu kurum, 200 yıllık tarihi boyunca, kademe kademe okullarda, kolejlerde, liselerde ve mesleki eğitim kurumlarındaki personelin yetişmesine kadar etki alanını genişletmiştir (Ministère Education Nationale Enseignement Supérieur Recherche, 2006). Milli Eğitim Genel Teftiş Kurulu denetim, yönetim, eğitim, öğretim ve yönlendirmeyi gerçekleştiren personelin kontrolü, işe alınması, eğitimi ve çalışmalarının değerlendirilmesinde görev alır (Süngü, 2002: 29).

IGEN, Bakan tarafından 5 yıl süreliğine atanan bir başkan tarafından yönetilir. Bakan ayrıca başkanın önerisi ile, uzatılabilir 2 yıllık süre için bir başkan yardımcısı ve müşavirleri atar. Milli Eğitim Genel Teftiş Kurulu başkanının önerisi üzerine her akademide, o akademiden olmayan bir akademi muhabirini de 3 yıllığına atar (Ministère Education Nationale Enseignement Supérieur Recherche, 2006). Akademi muhabiri, her akademinin rektörü ile pedagojik teftiş kurullarının çalışma programlarını belirler ve görevlerini yerine getirirken IGEN'i bilgilendirirler (Ouardani, 2001:11).

Esas görevi, genel olarak eğitim sisteminin çalışmasını ve sonuçlarını değerlendirme ve eğitim politikasının uygulanması hakkında düşünce ve önerilerini ifade etmek olan IGEN'in üç farklı yapılanması vardır (Kara, 2001: 171):

Disiplin ve Uzmanlık: Milli Eğitim Genel Müfettişleri yeterlikleri ve başarılarına bağlı olarak sürekli ve uzmanlaşmış gruplar içerisinde görev alırlar (Oktay, 1999: 88; Süngü, 2002: 29). 12 disiplin ve 2 uzmanlık alanında uzmanlaşmış gruplar 159 üyesi ile uzmanlık alanlarının kendi yönlerini ortaya koymaktadır. Bu uzmanlık alanları ve disiplinler; İlköğretim, Okullar ve Eğitim Yaşamı, Hayat ve Dünya Bilimleri, Ekonomi ve Yönetim, Spor ve Beden Eğitimi, Sanat Eğitimi, Tarih ve Coğrafya, Konuşulan Diller, Edebiyat, Matematik, Felsefe, Fizik-Kimya, Ekonomik ve Sosyal Bilimler, Bilim ve Endüstri Teknikleridir (Ministère Education Nationale Enseignement Supérieur Recherche, 2005a; Süngü, 2002:29).

Her bir grup ‘doyen’ adı verilen bir başkan tarafından yönetilir. Bu gruplardaki müfettişler kurumların ve disiplinlerin kalitesini ve eğitim koşullarını değerlendirir (Kara, 2001: 171). Her uzmanlık grubu bakanlık tarafından yıllık olarak belirlenen çalışma konuları ile ilgili olarak yıllık eğitim raporları hazırlar ve kendi sorumluluk alanları dahilindeki konularla ilgili bakana önerilerde bulunur ve özellikle öğretimle ilgili çağdaş yöntemler konusunda bilgi verirler (Süngü, 2002: 29).

Konu Mantığı: Bakan tarafından belirlenen yıllık çalışma programları dahilinde her yıl 10 konu önerilir ve bakana rapor edilir. Bu anketler veya incelemeler “raportörler” tarafından yürütülür. Her uzmanlık alanı müfettişi, gereken alan incelemelerini yapar.

Arazi Mantığı: Her akademiye, Akademi Muhabiri olarak, 3 yıllığına bir IGEN müfettişi atanır. Görevi, rektör ile işbirliği içerisinde, akademinin yerel pedagojik teftiş çalışmalarını belirlemek akademi içinde IGEN’in yıllık çalışma programının uygulanmasını sağlamak ve IA-IPR ve IEN’lerin denetim etkinliklerini koordine etmektir (Kara, 2001: 171).

4.2.1.5.1.2. Milli Eğitim Yönetimi ve Araştırma Genel Teftiş Kurulu (IGAEN-R)

1965 yılında oluşturulmuş olan bu kurul, 12 Temmuz 1999 tarihli 99-587 sayılı kararname ile yeni bir statü kazanmıştır. Bu tarihe kadar Milli Eğitim Yönetimi Genel Teftiş Kurulu (IGAEN) olarak bilinen kurulun adı, Milli Eğitim Yönetimi ve Araştırma Genel Tefiş Kurulu (Inspecteur Generaux de l’Administration de l’éducation Nationale de la Recherche - IGAEN-R) şeklinde değiştirilmiştir (Eurydice, 2003: Kara, 2001: 172).

Doğrudan bakanın yetkisiyle hareket eden IGAEN-R merkezi ve yerel birimlerin ve bu kurumlardaki öğretim personeli dışındaki personellerinin kontrolü ve denetiminden, eğitim sisteminin yönetimi, sistemdeki yapı ve yöntemlerin tutarlılığı ve etkililiğini denetlemeden sorumludur (Maes ve diğ., 1999: 180). Fransa Eğitim Sisteminin öğretimle ilgili olmayan tüm yönleriyle ilgili görevleri bulunan

kurulun görev alanı; yönetim, finans, muhasebe ve ekonomi alanlarını kapsamaktadır (Oktay, 1999: 88). Kurulun, teftişin yanı sıra değerlendirme ve rehberlik görevleri de vardır (Süngü, 2002: 27).

Eğitim ve araştırma sisteminin genel ve sürekli denetimi ve değerlendirilmesi yanında eğitim, yükseköğretim, araştırma ve teknoloji mevzuatını uygulayan ve uygulanmasında görev üstlenen kuruluşların tamamının genel ve sürekli denetimi ve değerlendirme görevlerini de üstlenmiştir.

13 Ekim 1999 tarihli kararname ile, görev alanı araştırma, teknoloji, çeşitli kuruluşlar, başbakanın görev mektubu alma, diğer bakanlar, çeşitli kuruluşlar veya uluslararası kuruluşlar adına yürüttüğü çeşitli görevleri kapsamaktadır. Bu kararname ile öğretmenlerin bireysel olarak değerlendirilmesi alanından uzaklaşmıştır (Kara, 2001: 172).

IGAEN-R'nin etkinlikleri Bakan tarafından, kararname ile 5 yıllık süre için atanan bir başmüfettiş tarafından yönetilmektedir. Bu başmüfettiş, denetim görevlerinin yerine getirilmesi, teftiş gruplarının etkinliklerinin yönetimi ve koordinasyonu ve raporların merkezi elde toplanmasından sorumludur (Eurydice, 2003). Kurulun üyesi olan genel sekreter, birimin organizasyonu ve çalışmalarını düzenler (Kara, 2001: 173).

IGAEN-R müfettişleri, denetim görevlerini yerine getirmek ve ulusal birlik ve öğretim kurumlarının işlevleriyle ilgili araştırmaları yapmak amacıyla gruplara bölünmüştür. Her grubun başında yine bakan tarafından belirlenen bir grup başkanı bulunmaktadır (Oktay, 1999: 88). Grup başkanı grubun etkinliklerini düzenler. Günümüzde IGAEN-R üyeleri, üç veya beş akademiden sorumlu yedi yerel gruba ayrılmıştır. Grubun çalışma alanında bulunan her akademi, özel olarak bir Akademi Muhabiri (Correspondant d'Academie - CA) tarafından izlenir (Kara, 2001: 173).

IGEN gibi doğrudan bakana bağlı bir kurul olarak IGAEN-R, her yıl, Milli Eğitim Resmi Bülteninde (Bulletin Officiel - BO) yayınlanan yıllık çalışma programı dahilinde hareket eder (Kara, 2001: 173). Bakanın isteği ile eğitim sisteminin değişik

yönlerine ilişkin raporlar hazırlar (Oktay, 1998: 88). IGAEN-R her yıl bakana 120-150 arası rapor sunar (Kara, 2001: 173).

4.2.1.5.1.3. Ulusal Müfettişlerin Atanmaları

Genel müfettişliğe atanmak için, en az 5 yılı öğretmenlik olmak üzere 10 yıllık bir deneyim gerekmektedir. Adayların A-sınıfı devlet memuru ve en az 45 yaşında olmaları gerekmektedir. Bununla birlikte devlet doktorası derecesi, Agrégation (doçentlik sınavını vermiş olma durumu) veya buna eşdeğer bir yeterlik gerekmektedir.

Genel müfettişlik görevi için, boş kadrolar, hangi görevlere kaç kişinin alınacağı ve bu görevler için aranan nitelikler Milli Eğitim Resmi Bülteninde ilan edilir.

Adayların başvuruları, Milli Eğitim Genel Teftiş Kurulu Başkanı'nın başkanlık ettiği, yedi genel müfettiş, yedi üst düzey bakanlık yöneticisi ve yedi üniversite öğretim üyesi olmak üzere, 21 üyeden oluşan özel bir komite tarafından değerlendirilir. Bütün adaylarla tek tek görüşülür. Bu görüşmeler sonunda adaylardan uygun nitelikte olanlar, liste halinde son kararı verecek olan Bakan'a sunulur. Daha sonra, bu değerlendirme komitesinin tavsiyesi, Milli Eğitim Bakanı'nın önerisi ve Cumhurbaşkanı'nın onayı ile atamaları gerçekleştirilir (Maes ve diğ., 1999: 182; Oktay, 1999: 90).

IGEN'lerin açık süreç yoluyla atamaları yapılır. Kararnameye göre, adaylarla yapılan görüşme, adayların nitelikleri ve yayınları göz önünde bulundurulur (Maes ve diğ., 1999: 182).

4.2.1.5.1.4. Ulusal Müfettişlerin Yetiştirilmeleri

Yeni atanan müfettişler düzenlenen seminerler yoluyla yetiştirme programlarına alınırlar. Bu yetiştirme programları müfettişlerin, eğitim sisteminin süreç ve sonuçlarına ilişkin eksiksiz bilgiye sahip olmalarını sağlamak açısından katkıda bulunmaktadır (Oktay, 1999: 90).

4.2.1.5.1.5. Ulusal Müfettişlerin Görevleri

Eğitimin türü, öğretimin içeriği programlar, öğretim yöntemleri, prosedürler ve elde edilen ortalamalarla ilgili olarak değerlendirme görevi IGEN'e aittir.

IGEN, teftiş personelinin kontrolü, yönetimi, eğitimi ve yönlendirmede etkin rol oynar. Teftiş personelinin işe alınması, formasyonları ve etkinliklerinin değerlendirilmesi ile ilgilenir. Akademik yetkilerle bağıntılı olarak öğretim yeterliğine yönelik bütün teftiş birimlerinin eylemlerini koordine eder. IGEN, eğitim politikalarının uygulanması için uzmanlık alanları ile ilgili olarak bakana öneri ve görüşlerini bildirirler.

Kurulun bu görevleri okullar, kolejler liseler, mesleki eğitim kurumlarının personeline kadar varmaktadır. Üstelik, yükseköğretim hariç, eğitimden sorumlu bakanlığa bağlı bütün örgütleri ve personeli denetleme yetkisi vardır. Bakan, çeşitli durumlarda, yerel yetkililerin ve diğer idari birimlerin isteği ile, IGEN'e müdahale için yetki verebilir (Ministère Education Nationale Enseignement Supérieur Recherche, 2006).

4.2.1.5.2. Bölgesel Düzeyde Denetim Kurulları

Yerel düzeyde teftiş hizmetleri, her akademide bulunan Akademi Müfettişleri-Bölgesel Eğitim Müfettişleri (Inspecteurs d'Académie - Inspecteurs Pédagogiques Régionales – IA-IPR) ve Milli Eğitim Müfettişleri (Inspecteurs de l'éducation Nationale – IEN) tarafından gerçekleştirilmektedir. Bu teftiş birimlerinin statüleri, 90-675 sayılı 18 Temmuz 1990 tarihli kararname ile belirtilmiştir. Bu iki farklı kurul, eğitim sisteminin işleyişini farklı görüş açılarıyla ve farklı sorumluluk alanlarında değerlendirmektedirler (Akt.: Kara, 2001: 175). Bu kurullar Rektör'ün yetkisi altında çalışmalarını yürütürler (Maes ve diğ., 1999: 180).

4.2.1.5.2.1. Akademi Müfettişleri - Bölge Eğitim Müfettişleri (Inspecteurs d'Académie - Inspecteurs Pédagogiques Régionales - IA-IPR)

Akademi düzeyinde görev yapmakta olan, Bölge Eğitim Müfettişleri-Akademi Müfettişleri, rektörün yetkisi altında sorumluluklarını yerine getirmektedir. Akademi bölgesi dahilinde, bakan tarafından belirlenen eğitim politikasının uygulanmasından ve belirli bir branştan sorumludur (Maes, ve diğ., 1999: 181). Bölge Eğitim Müfettişleri kendi alanlarında ders veren orta dereceli okul öğretmenlerinin denetlemesini gerçekleştirirler. Belirli bir ders/konu ile ya da genel, teknik ve mesleki orta öğretim kurumları ve buralardaki eğitim yaşamı ile ilgilenmektedir (Oktay, 1999: 97). Kurul ayrıca IGEN'in sorumluluğundaki personelin ve rektörlüğün sorumluluğundaki okul binalarının denetimi ve değerlendirmesini yapar (Maes ve diğ.,1999: 181).

4.2.1.5.2.2. Milli Eğitim Müfettişleri (IEN)

Akademi sınırları içerisindeki kurumların ve buralarda görevli öğretmenlerin değerlendirilmesi ilköğretim düzeyinde, Milli Eğitim Müfettişleri tarafından gerçekleştirilmektedir (Oktay, 1999: 89). IEN'lerin sorumlulukları çoğunlukla il düzeyinde olmakla birlikte, bazı yerlerde akademi düzeyindedir (Ouwardani, 2001: 11). IEN'in ayrıca mesleki eğitimden sorumlu bir kolu vardır. IEN'lerin görevleri dört ana başlık altında toplanmaktadır (Ministère Education Nationale Enseignement Supérieur Recherche, 2006):

1. Teftiş: Uzmanlık alanı ve yeterlikleri doğrultusunda 1.kademe ve 2. kademedeki öğretim personelinin denetimini gerçekleştirmekle görevlidirler. Öğretim etkinliklerinin ulusal program ve belirlenen hedefler doğrultusunda gerçekleşmesinin garantisidir. Öğretim personeline tavsiyelerde bulunur ve onları öğretim uygulamalarında teşvik ederler.

2. Değerlendirme: Okullarda eğitimsel örgütlenme ve okulun işleyişi ve politikaların değerlendirilmesinde önemli bir role sahiptirler. Formasyona olan ihtiyacın belirlenmesine katkıda bulunurlar.

3. Animasyon: Eğitim gereksinimini karşılamaya katkıda bulunma açısından ekonomik, sosyal, kültürel ve yerel birimlerle ilişkilerin gelişmesini sağlamak, kaliteli öğretimi sağlamak açısından okula yardımcı olmak; bölgesel, akademik ve ulusal düzeyde alınan kararların duyurulmasını sağlamak; öğretmenlerin gereksinimlerini belirlemek ve bu gereksinimler doğrultusunda hizmet içi eğitim programları düzenlemek görevlerini kapsar (Oktay, 1999: 101).

4. Yönetme: Yeteneklerine ve uzmanlık alanlarına bağlı olarak, bakanlık tarafından gerçekleştirilen değişikliklerin aktarılması

IEN'ler görevli oldukları akademi sınırları içerisinde ilköğretim okullarındaki öğretimi denetlemek, öğretmene not vermek, hizmet içi eğitimler düzenlemek ve öğretmenlerin görevde yükselmeleri için bir fikir oluşturma açısından onları değerlendirme görevleri vardır (Eurydice, 2003).

4.2.1.5.2.3. Bölgesel Müfettişlerinin Atanma ve Yetiştirilmeleri

4.2.1.5.2.3.1. Bölge Eğitim Müfettişlerinin Atanmaları

Akademi Müfettişleri - Bölge Eğitim Müfettişliği (IA-IPR) için adayların şu şartlardan birine sahip olmaları gerekmektedir (Maes ve diğ., 1999: 182):

- Belirli bir dereceye ulaşan üniversite öğretmeni olma;
- Agrégation derecesine sahip olma,
- Yükseköğretim ve ortaöğretim kurumlarında öğretmen ya da yönetici olarak çalışma,
- Milli Eğitim Müfettişi (IEN) olma.

Ayrıca, 5 yıllık öğretmenlik tecrübesi gerekmektedir.

IA-IPR'lerin seçimi 1990 yılından beri iki aşamalı olarak gerçekleşmektedir (Oktay, 1999: 91):

- Adayın dosyası bir heyet tarafından incelenir.

- Nitelikli olan adaylar seçilir ve bu adaylarla yapılan görüşmeden sonra atanmaları konusunda karara varılır.

Atanmada, bir önceki yıl yapılan atamaların ¼'ü oranında olmak üzere birçok durumda, uygunluk/liyakat listesi ilkesine dayandırılan diğer bir yöntem de mevcuttur. Dosyaları incelendikten sonra, en azından iki değişik görevde ve alanda, 10 yıl görev yapmış ve kendi grupları içerisinde en üst seviyede olan Milli Eğitim Müfettişleri, uzmanlık alanlarına göre hazırlanan listede yerlerini alır. Bu yöntemde adayın uygunluğu, önce IGEN başkanından, sonra adayın bağlı bulunduğu akademinin rektöründen olmak üzere, iki onaydan geçmektedir.

Ataması sınav yolu ile yapılan müfettişler, iki yıllık bir yetiştirme programına tabi tutulacak IA-IPR'ler olarak atamaları yapılırken; liyakat listesine göre işe alınanlar doğrudan Akademi Müfettişleri-Bölge Eğitim Müfettişi olarak tam imtiyaza (tenure) sahip olurlar.

4.2.1.5.2.3.2. Bölge Eğitim Müfettişlerinin Yetiştirilmeleri

Liyakat listesinden işe alınan IA-IPR'ler: Önceki Milli Eğitim Müfettişleri liyakat listesinden işe alınanlar müfettişler için, eğitimden geçmiş ve uygulama deneyimleri olduklarından dolayı daha fazla eğitim programı düzenlenmemektedir. Fakat yeni görevlerine uyum için seminerler düzenlenmektedir.

Rekabet yöntemi ile işe alınan IA-IPR'ler: Bu müfettişler, akademilerce tam yetki ile atamaları yapılmadan önce, bir yıllık yetiştirme programlarına alınırlar. Yetiştirme programı, kapsamlı bir projenin bir parçası olarak, Müfettişler ve Yöneticiler için Ulusal Eğitim Merkezi'nde (Centre National de Formation des Personnels d'inspections et de Direction- CNFPID) verilmektedir.

Daha sonra eğitim merkezi müdürü ve ilk olarak tayin edildikleri akademinin rektöründen olumlu rapor almaları halinde ikinci yılın sonunda tam imtiyaz hakkına sahip olurlar.

Eğitim merkezindeki yetiştirme programında, müfettişlere ulusal eğitim sistemi içinden ve dışından tanınmış uzmanlarca verilen derslerle, kuramsal eğitim sağlanmakta ve pratik uygulamalara yer verilmektedir. Programda, müfettişler ve yöneticiler için ortak eğitim, müfettişlerin kendi özel alanlarında çalışmaya hazırlayan dönem, özel ilgiler ve belirli eksiklikleri giderme ihtiyaçları doğrultusunda her bir katılımcının seçeceği tanımlayıcı modüller, her bir katılımcının bir konunun kuramsal incelemesini yapması ve ortak proje çalışmalarını içermektedir.

Her katılımcı kendi uzmanlık alanında (öğretim, okulların yerel işleyişi veya eğitimde belirli faktörler vb.), yaklaşık 30 sayfalık bir kuramsal inceleme yapmaktadır. Bu çalışmayı yaparken merkezce sağlanan uzmanın yardımına başvurulur (bir öğretim üyesi, bir IEN veya eğitimde üst kademelerden bir görevli). Hazırlanan çalışma jüri gibi hareket eden bir komiteye sunulur. Bu çalışma merkez müdürünün katılımcıyı değerlendirme raporunu dayandığı unsurlardan birini oluşturmaktadır. 22 hafta boyunca devam eden eğitim merkezindeki eğitimi, akademide geçen ve her biri kesintisiz 4-5 hafta süren 15 haftalık işbaşı etkinlikleri izlemektedir. Bu süre içinde müfettişler, 4-5 kişilik gruplar halinde, mümkün olduğunca uzmanlık alanlarından birinde, ortak bir proje yürütmektedirler. Bu projede bölgesel çıkarlar doğrultusunda, bazı problemlere somut çözüm önerileri getirilmesi gerekmektedir. Gruplar bu çalışmayı yaparken akademi temsilcisinin yardımına başvurmaktadır.

4.2.1.5.2.3.3. Milli Eğitim Müfettişlerinin Atanmaları

IEN müfettişliği için başvuran adaylarda aşağıdaki nitelikler aranmaktadır:

- Eğitimden sorumlu bakanlığa bağlı olarak çalışmış ve üniversiteden bilimsel derece veya buna denk bir diploma almış olmak,
- İlk veya ortaöğretim, özel eğitim veya rehberlik alanlarındaki mesleki topluluklardan veya yönetsel personel topluluğundan olmak,
- Bu topluluklarda beş yıllık aktif hizmetini tamamlamış olmak.

IEN'lerin seçimi iki aşamalı ve rekabete dayalı bir yöntemle gerçekleştirilmektedir:

- Uygunluk konusunda karar verecek olan bir heyet tarafından adayın dosyası incelenir.
- Heyet, uygun görülen aday ile yapılan görüşmeden sonra kabul konusunda karara varır.

Bununla beraber, IA-IPR'lerde olduğu gibi, birçok durumda bir önceki yıl gerçekleştirilen atamaların ¼'ünü geçmemek üzere, liyakat listesi ilkesine dayandırılan yöntem izlenmektedir. Liste, uzmanlık alanlarına göre hazırlanmaktadır. Dosyaları, Ulusal Ortak Komite (National Joint Comitee) tarafından incelenen adaylarda, giriş şartları bölümünde belirtilen topluluklardan birinin üyesi olmalarının yanı sıra, bağlı oldukları toplulukta 10 yıl aktif hizmet vermiş, en azından 40 yaşında, kanıtlanmış niteliklere ve yeterliklere sahip olma şartı aranmaktadır. Ayrıca biri Milli Eğitim Genel Teftiş Kurulu Başkanı'ndan, diğeri Rektör'den olmak üzere iki olumlu rapor gerekmektedir.

Rekabet yolu ile işe alınanların, iki yıllık bir eğitime tabi tutularak IEN'ler olarak atamaları yapılırken; liyakat listesinden işe alınanlar, IEN topluluğunun üyeleri olarak doğrudan tam imtiyaz hakkını elde etmektedirler.

4.2.1.5.2.3.4. Milli Eğitim Müfettişlerinin Yetiştirilmeleri

- Liyakat listesinden işe alınan IEN'ler: Bu müfettişler derhal memuriyet hakkını elde ederler. Tam süreli bir yetiştirme programına alınmazlar. Fakat yeni görevlerine uyumları için seminerler düzenlenir.
- Rekabet yöntemi ile işe alınanlar: IA-IPR'lerde olduğu gibi, rekabet yöntemi ile işe alınanlar, son atama yapılmadan önce iki yıllık bir yetiştirme programına tabi tutulur. Bu süreçte IA-IPR'lerdekine benzer yöntemler izlenmektedir.

Müfettişler ve yöneticiler için Ulusal Eğitim Merkezi'nde geçen eğitim dönemini, belirlenmiş bir akademide gerçekleştirilen işbaşı etkinlikleri takip eder.

Bir akademide, geçen bir yıllık sorumluluk sürecinin tamamlanması ve bu sürecin sonunda eğitim merkezi müdürü ve Rektör tarafından verilen raporların olumlu olması şartı ile tam imtiyaz hakkını elde ederler (Oktay, 1999: 90-93).

4.2.1.5.2.3.5. Bölgesel Teftiş Kurullarının Görevleri

IA-IPR'ler, Akademi Müfettişi'nin yetkisi altında, genel müfettişlerle bağlantılı olarak, bölgedeki ortaöğretim kurumlarında görev yapan öğretmenleri branşlara göre değerlendirirken, İEN'ler ilköğretim kurumlarının ve bu kurumlarda görevli öğretmenlerin denetiminden sorumludur. Bu kurullar okulların yönetimi ile ilgili işlerle ilgilenmezler. Bölgesel müfettişlerin ortak görevleri şunlardır (Lesieur, 2005: 33):

- Kişi ve kurumların çalışmalarını değerlendirmek,
- Amaçlara, öğretime ve programlara ne derece uyulduğunun kontrolü,
- Kişi ve kurumların okul projelerini uygulamaları ve gelişmeye açıklığı,
- Kariyer ilerlemelerini şekillendirmek için yönetime katılma,
- Öğretmenlere belirli konularda tavsiyelerde bulunmak.

Ayrıca öğretmenlerin hizmet öncesi ve hizmet sırasında yetişmesine yardımcı olurlar (Eurydice, 2003).

4.2.1.6. Fransa Eğitim Sisteminde İlköğretimde Denetim

Geleneksel olarak, her eğitim kademesinde öğretmenler sınıflarında bir müfettiş tarafından denetlenir. Bu denetimler öğretmenlerin görevde yükselmelerinde önemli bir etmendir (Eurydice, 2003).

Fransa'da okulların denetimi, bölgesel teftiş kurulları tarafından yürütülmektedir. Bölgesel müfettişler için iki yaklaşım söz konusudur: Birincisi, başarılı bir teftiş sonucu olarak öğretmeni ödüllendirmek için öğretmen denetleyicisi sıfatıyla yapılan teftişlerle rollerini güçlendirmek; diğeri ise, müfettişlerin öğretim

personelini destekleyen danışmanlar olarak rollerini geliştirmeleri ve bununla birlikte akademinin pedagojik yönetimine katılmalarıdır.

Fransa Eğitim Sisteminde, iki tür denetim söz konusudur. Bunlar; okulun çeşitli yönlerinin değerlendirildiği (hesap işleri, şiddet, okuldan kaçma vb.) okul denetimleri ve müfettişlerin sınıf gözlemleri yoluyla gerçekleştirdikleri bireysel öğretmen denetimlerdir. Okul denetimlerinde esas olarak okulun işleyişi ve müdürün çalışmaları ile ilgilenilir. Bireysel denetimler, gizli raporların yazılması, öğretmenlerle görüşme ve öğretmenin performansına göre öğretmenin ödüllendirilmesi (Bonnét, 2003: 58) ve görevde yükselmesinin sağlanması ile sonuçlanır (Cros ve Obin, 2003: 58).

İlköğretimde denetim etkinliklerini, Mili Eğitim Müfettişleri (Inspecteurs de l'éducation Nationale - IEN) yürütmektedir. DSDEN'nin yetkisi altında, IEN, Eğitim danışmanları, sekreterler ve yöneticilerin yardımıyla, ilköğretim okullarında denetim etkinliklerini gerçekleştirirler. IEN'lerin görevlerinde, bireysel denetimler daha ağırlıklıdır.

Bu denetimlerde müfettişler, öğretmenlerin okul programlarını ne kadar takip ettiklerinin derecesini ve öğrencilerin başarımını gözlemlerler ve öğretmenlerle görüşür ve onlara tavsiyelerde bulunurlar (Ouardani 2001:10- 11). Müfettişlerin genel olarak görevleri şunlardır (SICI, 2003: 92):

- Öğretim etkinliklerini olduğu gibi gözlemlemek ve öğretmenlerin çalışmalarını değerlendirmek, bunların yasal hedefler ve ulusal müfredata uygunluğunun değerlendirilmesi,
- Okul yönetimini niteliği, okuldaki pedagojik iklim, yönetsel, finansal ve mali işlerin, sınavların ve öğretim materyallerinin değerlendirilmesi ve bu konularda öğretmen ve idarecilere tavsiyelerde bulunma.

IEN tarafından yürütölen okul teftişleri şu aşamaları içermektedir (Inspection de l'Education Nationale de Soucieu en Jarrest – IUFM, 2001: 3, 9, 10):

1. Aşama: Teftişin türü hakkında okulun ya da öğretmenlerin bilgilendirilmesi,

2. Aşama: Teftiş ekibi ile okuldaki yönetici ve öğretmenlerin toplantısı. Bu toplantı ile teftiş ekibinin okul hakkında bir ön bilgi edinmesi sağlanır. Böylece,

- Sosyolojik bağlamda okulun yerini belirleme,
- Okulun planı (projet d'ecole, projet d'etablissement),
- Okul personeliyle birlikte çalışma,
- Okulun, sınıfların ve okuldaki görev dağılımının yapısı,
- Öğrencilerin değerlendirilmesi ve sürece katılımı,
- Okul konseyinin raporu

konularında yönetici ve öğretmenlerden bilgi alınır ve müfettişlerin okulu daha iyi tanınması sağlanır.

3. Aşama: Bu aşama her öğretmenin sınıfında bireysel olarak teftişinin gerçekleştirilmesini içerir.

Sürecin gözlemlenmesinde tercih edilecek yöntem, okul projesine (projet d'ecole) bağlı olarak belirlenir. Müfettişlerin kendi uzmanlık alanındaki ve diğer branşlardaki derslerin teftişini yapması sağlanır. Denetim süreci, öğretmenin yönettiği en az bir öğretim aşamasını içerir.

Denetim programında öncelik sırası şu şekildedir; teftişin konusuna ilişkin asıl değişkenler, daha önceki teftişlerde orta düzeyde başarı gösteren öğretmenler (bu öğretmenler 6-12 ay içinde teknik yardım ve danışmanlık amacıyla tekrar değerlendirilir), üç yıldır teftiş edilmeyenler, görevde yükselmeleri daha önce yapılmış olanların değerlendirilmesi (hızlı teftiş).

4. Aşama: Öğretmenlerle gözlem sonrası görüşme. Bu aşamada öğretmenin müfettiş tarafından gözlemlenen öğretim uygulaması ve sınıf yönetimi, öğretmenle birlikte değerlendirilir. Karşılıklı görüş alışverişinde bulunulur .

5. Aşama: Okul projesinde ve okulda, okulun politikasıyla ilgili bütün noktalar, okul konseyiyle görüşülür. Bu görüşme sırasında müfettişler okulun haftalık ders programı, okulun eğitim-öğretim planı, politikası konuları tartışılır.

6. aşama: Sonuç toplantısı. Denetim etkinliğinin değerlendirilmesi amaçlı bu toplantıda;

- Başlangıçtaki veriler yeniden ele alınır.
- Denetimle ilgili birtakım noktaların analizi üzerinde durulur.
- Öğrencilerin çalışmaları değerlendirilir.
- Değerlendirme:
 - Okul işlerinde birliktelik,
 - Okulun örgütsel yapısı değerlendirilir.

7. Aşama: Raporlama. İki aşamalıdır.

- Bireysel teftiş,
- Okullar ve okul projeleri.

Raporlama aşaması; bireysel öğretmen teftişi ile ilgili raporlama, okulun pedagojik donanımı, okulun projesi, sınıftaki gözlem ve görüşme ile ilgili raporda belirtilen unsurların üzerinde durulmasını içerir.

4.2.1.6.1. Okul Projeleri (Projet D'Ecole)

Okulların değerlendirilmesinde 1990 yılından beri, okullardan hazırlaması istenen okul projeleri göz önünde bulundurulur. Bu projelerin hazırlanması için kılavuz kitaplarda, belirli amaçlarla ilgili gösterge örnekleri verilmiştir. Bu kılavuz kitaplardaki bazı göstergelere uyma zorunludur, ama okul kendine özel ayırt edici standartlar da belirleyebilir. Bu planların amacı okulda bir öz değerlendirme

kültürünü teşvik etmek ve okulun gelişimini sağlamaktır. Değerlendirme bu yüzden okul projesi sürecinin bir parçasıdır. Teorik olarak her yıl, bir öz-değerlendirmenin gerçekleştirilmesi gerekir.

Müfettiş okul ziyaretleri sırasında okulun öz değerlendirme sonuçları hakkında bilgi toplar, ama değerlendirmede bunu hesaba katmaz. Müfettişler için okul projelerinde odak nokta, okul performansı ve öğrencilerin edimlerinin değerlendirilmesidir. Okul projesi ile ilgili müfettişlerden yardım alınabilir (SICI, 2003: 92).

4.2.1.7. Fransa Eğitim Sisteminde Öğretimin Denetimi

Öğretmen teftişi, müfettişlerin temel görevlerindendir. Karşılaştıkları güçlükler, uygulamaları ve amaçlara uygunluk ve görevlerini daha iyi yerine getirmeleri için öğretmenlerin teftişi gereklidir. İlköğretimde öğretmenlerden tek beklenen şey öğretme işidir (SNUIPP34, 2006: 1). Öğretmende kaliteyi sağlamak, aslında öğrencilerin aldığı eğitimde kaliteyi sağlama yollarından birisidir. İlköğretim kurumlarında öğretmenlerin denetimi Milli Eğitim Müfettişleri (Inspecteurs de l'éducation Nationale - IEN) tarafından gerçekleştirilmektedir (Academie de Reims, 2006: 5). IEN, yürüttüğü denetimlerde şu hususlarda garantörlük görevini üstlenmektedir (Inspection de l'Education Nationale de Soucieu en Jarrest – IUFM, 2001: 4):

- Cumhuriyetin değerleri,
- Mesleki etik,
- Öğretmenlerin öğretimleri,
- Öğretmenlerin mesleki gelişimlerinin sağlanması,
- Öğretmenin çocuklarla olumlu bakış açısıyla ilgilenmesi,
- Öğretimin bütün çocuklara hitap etmesi,

- Öğretim süreci ile ilgili kavramlar (öğretimin uygun zamanlama ve sırayla gerçekleştirilmesi, uygun zamanda ara vermelere yer verilmesi),
- Temel becerilerin kazandırılması (imla, sayısal işlem yapma becerileri),
- Öğretim süreci ile ilgili geniş bilgi

IEN tarafından yürütülen denetimlerde, öğretmenlerin denetiminde izlenecek yol, 13 Aralık 1983 tarihli bildiri ile tanımlanmıştır (SNUIPP34, 2006: 1). Bu bildiride, öğretmenlerin de diğer devlet görevlileri gibi etkinliklerinde denetlenmesi gerektiği ifade edilmiştir. Fakat denetlenmeleri sırasında, yönetsel işlerle ilgili konular ön planda tutulmaz. Eğitim ve öğretimle ilgili etkinlikleri göz önünde bulundurulur (Modalités de l'Inspection des Personnels Enseignants, 1983). Görevleri yönetsel konular açısından ele alınmamalı, eğer bu gerekliyse uygun yetkili tarafından önerilmelidir. 83-512 sayılı kararnameye göre öğretmenlerin denetiminde şu yöntemlerin göz önünde bulundurulduğu ifade edilmektedir.

1. Teftişlerden önce hazırlayıcı bir ön gözlem tavsiye edilir.
2. Kurumlardaki bütün teftiş ziyaretlerinde amaçlar bildirilir.
3. Bireysel teftiş öğretmenle ve diğer öğretim personeliyle ayrı ayrı görüşmeyi içerir.
4. Teftiş, öğretmenin tüm etkinlikleri ile ilgilidir. Yürütülen içerik analizin ana konusudur.
5. Denetim sonuçları bir ay içinde öğretmene bildirilir. Gözlemlere de yer verilir ve bu gözlemler teftiş dosyasına eklenir.
6. Öğretmenin notunun düşmesi durumunda, bu, okul yönetimine bildirilir. Notun düşmesi durumunda kısa süre içinde yeni bir teftiş gerçekleştirilir.
7. Öğretmenlerin denetimi 3 yılda bir gerçekleştirilir.
8. Göreve yeni başlayan öğretmenler, görevdeki ikinci yılında denetlenir.
9. Öğretmenlerin teftiş edilmeyi istememe hakları vardır. Teftişin reddi halinde öğretmenlere verilmiş hak göz önünde bulundurulur. Öğretimle ilgili hiçbir not verilmez. Verilmesi halinde toplam notu etkilememesi sağlanır.

Yukarıda da belirtildiği üzere, ilköğretim kademesinde öğretmenler üç yılda bir kez denetlenir. Fakat IEN müfettişlerinin sayısının, öğretmen sayısına oranla yeterli olmamasından dolayı, kimi akademilerde öğretmenlerin tamamı denetlenememektedir. Bu durumda öğretmenin bir önceki denetim sırasında aldığı nota, öğretmende eğitimsel olarak geçen süre içerisinde ilerleme olduğu kabul edilerek, teftiş edilmediği her yıl için bir önceki teftiş notunun 0, 11 puan fazlası teftiş notu olarak verilir.

Öğretmenlerin denetimi bir ya da daha fazla derste gerçekleştirilir. Bir hazırlık aşaması (anket şeklinin belirlenmesi, ön ziyaret ve bir animasyon eylemi vs.), gözlem ve dersin analizi için görüşmeyi içermektedir. Daha sonra teftiş etkinlikleri ve öğretmen hakkında rapor hazırlanır ve bir süre sonra sonuçlar okula bildirilir (Academie de Reims, 2006: 5).

4.2.1.7.1. Denetim Süreci

Öğretmen birkaç gün önceden teftiş konusunda bilgilendirilmektedir. Bu herhangi bir sorgulayıcı imaya yer vermeyen ve teftişin verimliliğini zayıflatmayan bir incelik sorunudur (Oktay, 1999: 98). Teftiş edilecek öğretmenlerin bilgilendirilmesinde kullanılan yöntem açısından akademiler arasında farklılıklar vardır. Bazı akademilerde, müfettişlerin okula bir ön ziyareti söz konusu iken, bazı akademilerde ise, teftiş ziyaretinin bildirilmesi, öğretmenlere 15 gün önceden gönderilen elektronik-posta yoluyla yapılmaktadır (Barrault 2004: 1).

Denetimde kullanılacak yöntem 13 Aralık 1983'teki 83-512 no'lu kararname ile açıklanmış ve 2 Kasım 1994'teki 94-262 no'lu kararname ile yeniden düzenlenmiştir. Denetimde kullanılacak yöntem, denetimin amacı ve üzerinde durulacak olan konular ve öğretmenin ne tür dökümanları hazır bulundurması gerektiği okula yapılacak ziyaretten birkaç hafta önceden okula bildirilir (Academie de Reims, 2006: 5).

Teftiş birimi okul ve sınıf ziyaretleri, müdür ve öğretmenlerle görüşmeler için teftiş yöntemlerini kendileri belirler (Bonnét, 2003: 59).

4.2.1.7.1.1. Gözlem Öncesi

Öğretmenleri denetlemek üzere yapılan okul ziyaretlerinde müfettiş okul idaresinden teftiş edeceği öğretmen haftalık ders programını, okul planını ve öğretmenle ilgili diğer dökümanları alır. Teftiş edeceği öğretmen hakkında okul idaresi ile görüş alışverişinde bulunur.

Öğretmenle yapılan görüşmede müfettiş, daha önceden hazırlaması gerektiği bildirilen belgeleri, okul planını, dersin işlenişini gösterir planı, öğrenci ders kitabını, ders kartlarını, ve okulla ilgili diğer belgeleri ister (Barrault 2004: 1).

4.2.1.7.1.2. Ders Gözlemi

Ders gözleminin öncelikli hedefi eğitim-öğretim etkinliklerinin, ulusal hedefler doğrultusunda belirlenmiş olan programa uygun gerçekleştirilip gerçekleştirilmediğidir. Müfettişler dersin içeriğinin ve öğretim talimatlarının öğrenciler tarafından kavranıp kavranmadığına, açık bir şekilde anlaşılıp anlaşılmadığına ve öğrencilerin seviyesine uygun olup olmadığına dikkat etmeli ve bunları sağlamalıdır (Oktay, 1999: 98).

Sürecin analizinde öğretmenin belirlemiş olduğu amaçlarının seçimi, hazırlığı ve sürecin işleyişi ve hedeflenene uygunluğu ve dönem içerisindeki yeri göz önünde bulundurulur (Attali ve Bressoux, 2002: 15). Müfettişin öğretmenle görüşmesinin ana hatlarını belirlerken temelde dikkat ettiği husus öğrencilerin dikkatle gözlemi (dersi izlemesi) ve sınıftaki materyallerin öğretime uyumluluğudur.

Sınıf günlük defteri, öğrenci alıştırmaları ve alıştırmalar gibi yazılı belgeler, gerçek öğretmen performansının önemli göstergelerini oluşturmaktadır. Teftiş sadece öğretmenin sınıfını nasıl yönettiğini değil; aynı zamanda ne kadar iyi hazırlandığını, ne kadar sıklıkta yazılı alıştırmaları verdiğini ve bunları nasıl düzelttiğini de değerlendirmeyi mümkün kılmalıdır. İlkokullarda gerekli dökümanların (ders dağıtım çizelgesi, ders akışı, ezbere okunan edebiyat parçalarının ve öğrenilmiş olan şarkıların listesi vs.) sınıf panolarına asılmış olması kontrol edilmekte ve sınıf düzenine önem verilmektedir.

Dersten sonra gerçekleştirilmesi gereken karşılıklı görüş alışverişinde, müfettişler doğabilecek pratik güçlükler konusunda bilgi almalı, gelecekteki eğitim gereksinimlerinin neler olabileceğini kestirmeye çalışmalı, öğretmenlere yardımcı olmalı, tavsiyelerde bulunmalıdırlar.

4.2.1.7.1.3. Gözlem Sonrası Görüşme

Sınıf ziyaretini, öğretmenle yapılan yaklaşık bir saatlik görüşme izlemektedir. Bu görüşmede müfettiş, olumlu ve olumsuz eleştirilerini dile getirerek, izlediği ders veya derslere ilişkin yorumlarda bulunmakta; öğretmenin kendi çalışmasının güçlü ve zayıf yönlerinin farkına varmasını sağlamaya çalışmakta; dersi yeniden düzenlemesine yardımcı olmakta ve öğrenci tepkilerini göz önünde bulundurarak en uygun öğretim stratejilerini belirlemesinde öğretmene yardımcı olmaktadır. Öğretmen ise görüşlerini ve karşılaştığı güçlükleri ifade etme fırsatı yakalamaktadır (Oktay, 1999: 98)

Ders sonrasında öğretmenle yapılan görüşme, iki farklı bakış açısıyla (denetleyen ve denetlenen) dersin işleyişini bütün içerik ve aşamalarıyla değerlendirmeyi mümkün kılar. Ortak bir deneyim hakkında iki bakış açısının yüzleştirilmesi, öğretmenin öğretimsel etkinliklerinin geliştirilmesine yönelik araştırmaya yönelik bir yansıma doğru gitmektedir. Bu durum, işin yönetiminin tanımlanmasına, hatta bazen eğitim planlamasına (hizmet içi eğitim kursu gibi) bile götürmektedir (Attali ve Bressoux, 2002: 16)

Bu görüşme, özetle, gözleme ve öğrenci çalışmalarının değerlendirilmesine dayanmaktadır. Öğretimin verimliliği belirli bir dönem bildirilmez ve teftiş tarihinden itibaren bir ay içinde, sonuçlar ilan edilir (Attali ve Bressoux, 2002: 15).

4.2.1.7.1.4. Sonuçların Bildirilmesi

Teftiş sonuçları, müfettiş tarafından hazırlanan bir raporda ve öğretme notunda belirtilmektedir. Öğretme notu, öğretmenin yeteneğine ve mesleki açıdan görünüşüne ilişkin değerlendirmenin bir ifadesidir (Oktay, 1999: 99). Teftişin sonucu öğretmenlere hemen bildirilmez. Öğretmenin değerlendirilmesinin sonuçları

hakkında diğ er müfettişlerle görüş alışverişinde bulunulur ve daha sonra Akademi Muhabirinin onayı alındıktan sonra öğretmenin notu ilan edilir. Teftiş ile elde edilen sonuçlar, öğretmenin terfi ve ilerlemesinde, yer değiştirmelerinde, çeşitli özel hizmetiçi kurslara katılmasında kullanılmaktadır (Barrault, 2004: 2).

4.2.1.7.2.  ğretimsel Etkinliklerin Denetimi

Bireyin değerlendirilmesinde aynı zamanda uyumun(uygunluk) kontrolü için denetim,  ğretim uygulamasını kapsamaktadır. Bu durum bütün öğrencilerin ulusal hedeflere uygunluk içerisinde bir  ğretim aldığı ve onların farklılıklarının göz önünde bulundurulup bulundurulmadığının kontrol edilmesini mümkün kılar ve öğretmenlerin kendi eylemlerinin daha iyi bilmesine ve öğretiminin verimliliğinin geliştirilmesi yönünde dönüt verir (Attali ve Bressoux, 2002: 14).

Okullarda verilen eğitimin ana amacı, her şeyden önce öğrencilerin hakları olan eğitimi almalarını sağlamaktadırlar. Müfettişler; ilköğretim seviyesinde ve ortaöğretimin ilk iki yılında, öğrencilere özellikle belirli bir temelin kazandırılması ve daha sonra bunun sistematik takibinin yapılması; problemleri olan öğrencilere uygun seviyeyi yakalayabilmeleri ve koruyabilmeleri için gerekli her türlü yardımın sağlanması durumlarını kontrol etmektedirler. Müfettişler, özellikle  ğrenci başarısında gerekli olan bilgi ve tekniklerin kazandırılmasına, destekleyici ve iyileştirici süreçlerin oluşturulmasına dikkat etmektedirler (Oktay, 1999: 98) .

Öğrenciler, sınıf içi etkinliklerde, eylemlerin merkezindedir. Öğretmen,  ğrencilerin ihtiyaçlarına mümkün olduğunca hitap etmesini sağlamak için müfredat programları ve ulusal ve akademik y neltmeler dahilinde  ğretim yöntemlerinin seçiminde özerkliğe sahiptir. 22 sayılı ve 29 Mayıs 1997 tarihli Resmi Bülten,  ğretmenlerin yeterliklerini ve görev tanımlarını belirtmektedir. Buna göre öğretmenin; branşını öğretmek, bireysel farklılıkları göz önünde bulundurmak, öğrencilere  zg r bir ortam sağlayarak eğitim sosyal ve mesleki yaşamlarına katkı sağlamak, eleştirel ruh geliştirmelerine yardımcı olmak, eğitime yön verme, öğrencileri vatandaşlığa hazırlama görevlerini yerine getirmesi gerekir. Denetim etkinlikleri, öğretmenin bu konulardaki bilgi ve mesleki yeterlikleri ile ilgili

gözlemlemeyi içerir. Bu gözlemde öğretmenin sınıftaki, okuldaki, ve eğitim sistemi dahilindeki görevlerini yerine getirme derecesi değerlendirilir (Academie d'Orleans-Tours, 2002: 1).

Öğretmenin sınıftaki görevleri şunlardır (Inspection de l'Education Nationale de Soucieu en Jarrest – IUFM, 2001: 4):

- a) Sınıfta bir dinamik yaratma,
- b) Sınıf içi etkinliklerde öğrencilerin etkin olmasını sağlama,
- c) Etkinliklerin sosyal açılarından öğrencileri cezpt etmesi,
- ç) Öğrencilere yardımlaşma, işbirliği ve başkalarını dinleme alışkanlığı kazandırma,
- d) Öğretim yöntemlerini uygun şekilde kullanma ve öğrencileri değerlendirme,
- e) Bilgi iletişim teknolojilerinden yararlanma,
- f) Uygun kaynakların seçimi: ders kitapları, kaynak kitaplar, dosyalar gibi,
- g) Zamanın ve sınıf ortamının düzenlenmesi: sınıf, panolar, sınıf(sıra) düzeni, etkinliklerin uygun sıra ile işlenmesi,
- h) Öğrenci-öğrenci, öğretmen-öğrenci iletişimin yönetilmesi,
- ı) Öğrencilerin heterojenliğini göz önünde bulundurma,
- i) Ulusal programı öğrencilerin yararına öğretmek ,
- j) Yapılan etkinlikle,
 - Öğrencilerin gelişimine yardımcı olmak için,
 - Bireysel farklılıklar ve yeterlikleri saptayabilmek için,
 - Öğretimin verimliliğini ölçmek için,

farklı eylem planları hazırlamak ve eğitim üzerine yapılan araştırmalardan yola çıkarak öğretimi inşa etmek.

Öğretmenin okuldaki görevleri ise şunlardır (Inspection de l'Education Nationale de Soucieu en Jarrest – IUFM, 2001: 4-6):

- a) Sürekliliği sağlamak için okul projesinin okula uygunluğunu karşılaştırma,
- b) Okulu ve toplumu tanıyarak,
 - Okul ve aile,
 - Okul ve sosyal kurumlar,
 - Okul ve mahalle, bucak,
 - Okul ve sosyo kültürel çevre,
 - Okul ve kolej, lise
 - Okul ve Milli Eğitim yönetimi birimi arasındaki ilişkilerin geliştirilmesine katkıda bulunmak,
- c) Uygulamalarında anlık tutumlar geliştirmesi,
- ç) Öğrencilere olumlu bakış açısıyla bakması,
- d) Sosyal bir yaklaşım sergilemesi,
- e) Öğrencilerin yetiştirilmesinde çok yönlü bir yaklaşım sergilemesi,
- f) Programlara ve resmi talimatlara uyması,
- g) Planlama,
- ğ) Öğrencilerin çalışmaları (ev ödevi vb.) değerlendirmek için değerlendirme araçları oluşturma,
- h) Felsefi, politik ve dini tarafsızlık,

Fransa'da eğitimde demokratikleşme, yetenek düzeylerine göre gruplamanın bırakılması ve bütün öğrencilerin herkese açık olan heterojen sınıflara alınması arzuları, yeni bir “iyi öğretmen” tanımlanmasını gerektirmiştir. Artık bilgi seviyesi ve bu bilgilerin doğruluğu, sunuştaki netlik ve kullanılan alıştırma ve uygulamaların uygunluğu koşullarının yanı sıra, belirli öğrenciler için iyileştirici stratejiler oluşturmak ve

gerektiğinde bireysel öğretim sağlamak amacıyla, toplumun gerçek seviyesine göre uyarlanan öğretmen yeteneği önem kazanmıştır (Oktay, 1999: 98).

4.3. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular

Bu araştırmanın üçüncü alt problemi aşağıdaki şekilde belirlenmiştir:

İngiltere Eğitim Sisteminin;

- a) Öğrenim basamaklarının yapısı,
- b) Eğitim Yönetimi Yapısı,
- c) Eğitim Denetimi Genel Yapısı,
- d) Denetiminin Yasal Dayanakları,
- e) Denetimi Gerçekleştiren Kurullar,
- f) İlköğretimde denetim,
- g) İlköğretim düzeyinde öğretiminin denetimi ile ilgili özellikleri nelerdir?

Araştırmanın bu bölümünde, öncelikle, eğitimi doğrudan ve dolaylı bir şekilde etkileyeceği düşüncesinden hareketle, İngiltere hakkında birtakım genel bilgilere yer verilmiş ve İngiltere Eğitim Sisteminde öğretimsel etkinliklerin denetimi ile ilgili bilgiler yukarıdaki başlıklar dahilinde sunulmuştur.

4.3.1. İngiltere Eğitim Sisteminde Öğretimsel Etkinliklerin Denetimi

Avrupa Birliği'nin önde gelen ülkelerinden biri olan İngiltere, Galler, İskoçya ve Kuzey İrlanda ile birlikte Birleşik Krallığı oluşturmaktadır. Monarşik bir yönetim yapısına sahip Birleşik Krallık'ta, kraliçe devlet başkanı ve başbakan da hükümet başkanıdır (İngiltere'de Eğitim ve Yaşam Bilgileri, 2002). Birleşik Krallık hükümeti; Parlamento, 20 bakandan oluşan Bakanlar Kurulu ve yargı organlarından

oluşmaktadır (Oktay, 1999: 103). Yasama görevi Parlamento'ya aittir. Parlamento Kraliçe, Lordlar Kamarası (House of Lords) ve Avam Kamarası'ndan (House of Commons) oluşmaktadır (Eurydice, 2006c). Lordlar Kamarası, kraliçenin atadığı lordlardan oluşur. Avam Kamarası ise halk tarafından seçilen (İngiltere'de Eğitim ve Yaşam Bilgileri, 2002) 646 üyeden oluşur. Parlamento kanunları belirler ve hükümetin yönetimini ve politikalarını gözlemler, ekonomik konuların yönetimini kontrol eder, hükümetin vergi toplamasını sağlayacak düzenlemeleri yapar, bireylerin haklarını koruyucu önlemler alır ve çeşitli konularda Avrupa Birliği'nin görüş ve önerilerini dikkate alır (Eurydice, 2006c). Kanunlar önce Avam Kamarası'nda, daha sonra Lordlar Kamarasında görüşüldükten sonra en son Kraliçenin onayına sunulur (İngiltere'de Eğitim ve Yaşam Bilgileri, 2002).

2005 yılı verilerine göre Birleşik Krallığın nüfusu 59.834.300'dür. Bu nüfusun 50.093.800'ü yüzölçümü 130.281 kilometrekare olan İngiltere'de yaşamaktadır. Bu araştırmada Birleşik Krallık nüfusunun %84'ünün yaşadığı İngiltere üzerinde durulacaktır. İngiltere'de 1991-2003 yılları arasındaki ortalama yıllık nüfus artış hızı %0.3'tür (Woodlans Junior School, 2006). İngiltere'de nüfusun yaş gruplarına göre dağılımı şöyledir: 0-15 yaş arası % 18,6; 15-60 yaş arası %60,5; 60 yaş ve üstü %20,9 (National Statistics, 2006). İngiltere'de yaşayan 15 yaş üzeri nüfusun okuryazarlık oranı %99'dur (Karacaoğlu ve Çabuk, 2002; Central Intelligence Agency, 2006c). Ülkede kişi başına düşen yıllık gelir 24.058\$ (UNESCO – International Bureau of Education, 2004c), ülkedeki işsizlik oranı ise %4.7'dir (Central Intelligence Agency, 2006c).

4.3.1.1. İngiltere Eğitim Sisteminde Öğrenim Basamaklarının Yapısı

İngiltere'de eğitim süreci, okul öncesi, ilköğretim, ortaöğretim, zorunlu eğitim sonrası eğitim kademesi (ileri eğitim) ve yüksek öğretim olmak üzere beş aşamalıdır. Zorunlu eğitim 11 yıl olmakla birlikte, 5-16 yaş arası çocukların eğitimini kapsamaktadır (Gültekin, 1998: 82; Karacaoğlu ve Çabuk, 2002; UNESCO – International Bureau of Education, 2004c).

Okul öncesi eğitimi, 3-4 yaş arası çocukların eğitimini kapsamaktadır. İngiltere’de okul öncesi eğitimde okullaşma oranı 3 yaşındakiler için %45.4, 4 yaşındakiler için %94 tür (Karacaoğlu ve Çabuk, 2002).

İlköğretim ise 5-11 yaş arası çocukların eğitimini içermektedir (Karacaoğlu ve Çabuk, 2002). İlköğretimde okullaşma oranı %99,17’dir (UNESCO – International Bureau of Education, 2004c).

Ortaöğretim, 11-16 yaş arası çocukların eğitimini kapsamaktadır. Devletçe finanse edilen ortaöğretim, tüm yeteneklerin öğrencilere genel eğitimle sağlandığı çok amaçlı okullarda ve sadece akademik bilgiye dayalı eğitim veren ‘Grammar Okulları’ adı verilen okullarda sağlanmaktadır.

İngiltere’de şu ortaöğretim kurumları bulunmaktadır; öğrencilerin %90’ının devam ettiği ‘Çok programlı okullar’ (comprehensive schools), sınavla seçilmiş çocuklara akademik programlar uygulayan ‘grammar okulları’ (Gültekin, 1998: 83), teknoloji kolejleri, spor kolejleri, sanat ve dil kolejleri (Karacaoğlu ve Çabuk, 2002). Orta öğretimde okullaşma oranı %93.5’tir (UNESCO – International Bureau of Education, 2004c).

Zorunlu eğitimde öğrenciler ulusal müfredatı takip ederler. Ulusal müfredatın uygulandığı zorunlu eğitim dört ana evreye ayrılmıştır.

1. kademe: 5-7 yaş arası dönem
2. kademe: 7-11 yaş arası dönem
3. kademe: 11-14 yaş arası dönem
4. kademe: 14-16 yaş arası dönem

Bu dört ana evrenin her birinin sonunda öğrenciler ulusal değerlendirme testleri ile değerlendirilir. Dördüncü kademenin sonundaki testten alınan puana göre, Ortaöğretim Diploması (GSCE - General Certificate of Secondary Education) verilir

(Teaching in England, 2005). Zorunlu eğitim çağındaki nüfusun tamamı bu eğitim kademelerinden geçmektedir.

Ortaöğretimin sonunda zorunlu eğitim dönemi de sona erer. Zorunlu eğitimden sonraki eğitim kademesi ‘ileri eğitim’ olarak adlandırılır. İleri eğitim, 16-18 yaş arası çocukların eğitimini kapsayan, yükseköğrenim öncesi eğitim veren üçüncü kademe eğitim kurumlarıdır. Bu döneme ait eğitim, Altıncı Sınıf eğitimi (sixth form) veren birçok ortaöğretim kurumunda, Altıncı Sınıf Kolejlerinde ve ileri eğitim kurumlarında sunulmaktadır (Maes ve diğ., 1999: 102).

Altıncı Sınıf Eğitimi (sixth form) veren okullarda ve Altıncı Sınıf Kolejlerinde genel eğitim verilmektedir. İleri Eğitim Kolejleri, mesleki eğitim sunmaktadır. Bu okullara, GCSE sonuçlarına göre öğrenci alınmaktadır. Bu kurumlardan mezun olan öğrenciler yapılan sınav sonucu ‘İleri Seviye Genel Eğitim Sertifikası’ (General Certificate of Education - Advanced Level - GCE-A level) ya da Genel Ulusal Mesleki Nitelikler Sertifikası (General Vocational Qualifications - GNVQs) alırlar (Maes ve diğ., 1999: 102-103; Karacaoğlu ve Çabuk, 2002). Bu eğitim kademesinde okullaşma oranı %70’tir (Unesco Institute for Statistics, 2004).

Üniversite eğitimi, politeknik okullarda ve üniversitelerde verilmektedir (Karacaoğlu ve Çabuk, 2002). Her üniversite başvuru şartlarını kendisi belirler (Maes ve diğ., 1999: 103). Politeknik okullar genelde mesleki eğitimle ilgili iken, üniversitelerde akademik eğitim verilir. Yükseköğretimde okullaşma oranı %64’tür (Karacaoğlu ve Çabuk, 2002).

2000 yılı itibariyle, Birleşik Krallık’ta, ilk, orta ve ileri düzey eğitim gören öğrencilerin yaklaşık %96’sı kamu tarafından finanse edilen okullarda, geri kalan %4’lük kısım ise bağımsız okullar gibi hibe yardımı almayan özel kurumlarda eğitim görmektedir (Eurydice, 2005a: 1; 2006b: 1).

Öğretim programı: İngiltere’de 1998 yılında gerçekleştirilen Eğitim Reformu yasası ile ulusal öğretim programı oluşturulmuştur (Maes ve diğ., 1999: 99). Akademik odaklı, detaylı, sıkı kurallar koyan (Webb ve Vulliamy, 1999: 229) ve

merkezi bir program olan (Meuret ve Bellat, 2003: 463; Planel, 1997: 353), bu ulusal öğretim programı zorunlu eğitim çağındaki öğrenciler için ulusal eğitim hedeflerini belirlemektedir. Öğretim programının genel gereksinimi; bütün öğrenciler için öğretim programının amaçlanan hedeflere ulaşılabilir düzeyde olması, öğrencilerin dili kullanımının ve bilgi teknolojisine erişiminin sağlanmasıdır. Öğretim programında her dersin içeriği belirlenmiştir. Bütün devlet okullarında bu müfredata uyulur.

Okullar bulunduğu çevre, bölge, okulun fiziki yapısı ve ihtiyaçları doğrultusunda öğretim programlarını geliştirebilir (Maes ve diğ., 1999: 99-100). Bunu sağlamak için, İngiltere’de okul gelişim planları ile okullara birtakım özerklikler verilmiştir (Meuret ve Bellat, 2003: 463).

Eğitim Sisteminde Genel Hedefler: İngiltere’de eğitimin genel hedefleri şunlardır (Oktay, 1999: 104; UNESCO – International Bureau of Education, 2004c; Department for Education and Skills, 2006b: 5):

- Ülkenin uluslararası düzeyde rekabet etme gücünü arttırmak,
- Sınıf ayrımı, yoksulluk, başarısızlık gibi sorunların üstesinden gelebilmek için eğitimde eşit fırsatlar sağlamak,
- Öğrencilere ileriki öğrenimleri için güçlü bir temel edinebilmeleri amacıyla eğitimlerinin ilk yıllarında iyi bir başlangıç yapmalarını sağlayacak eğitimi vermek,
- Bütün gençleri yaşamlarında ve meslek yaşamlarında ihtiyaç duyabilecekleri bilgi, beceri ve kişisel niteliklerle donatacak ve kendilerini geliştirmelerini sağlayacak bir eğitim vermek,
- 19 yaşına gelmiş bütün gençleri yetenekleri doğrultusunda istihdam edebilmek, ya da yükseköğrenim devamını sağlamak,
- Öğrencilerin yetenekleri doğrultusunda seviye standartlarını yükseltmek,
- Ailelere daha fazla okul seçeneği sunmak,
- Okullar ve aileler arasında ortaklığı geliştirmek,

- Eğitime yapılan yatırımdan gerekli ürünü elde etmek, ileri ve yükseköğrenimi yaymak ve daha ekonomik şekilde amaca uygun hale getirmek,
- İşverenlerin istihdam edecekleri bireylerin yetiştirilmesi için, eğitime yatırım yapmalarını sağlamak,

4.3.1.2. İngiltere Eğitim Sisteminde Eğitim Yönetimi Yapısı

İngiltere’de eğitim ile ilgili temel düzenlemeler Birleşik Krallık parlamentosu tarafından belirlenmektedir. Parlamento yasaları, yönetimle ilgili daha kapsamlı yasaları belirlemek üzere eğitimden sorumlu bir devlet bakanı görevlendirmiştir (Eurydice, 2006c).

Eğitim hizmetlerinin yönetimi ile ilgili sorumluluklar, genel politika uygulamalarında merkezi idare, diğer bütün ayrıntıların çözümünde ise özerk bir yapıya sahip yerel birimler tarafından yerine getirilmektedir (Süngü, 2002: 33; 2005: 4; Oktay, 1999: 103).

Merkezi hükümette, eğitim hizmetleri ile ilgilenen birim Eğitim ve Beceri Bakanlığı (DfES- Department For Education and Skills)’dır (Department For Education and Skills, 2006a: 126). Başında, başbakanın atadığı, eğitimden sorumlu devlet bakanının bulunduğu DfES, eğitim hizmetleri ile ilgili gerekli tedbirleri almak, ulusal politikaları belirlemek ve sistemin bir bütün olarak yönetimini planlamak (Maes ve diğ., 1999: 98), araştırma yaptırmak, okul eğitim programlarının çalışmalarını desteklemek, eğitim hizmetlerinde minimum standartları saptamak, hizmet kalitesini ve maliyetini izleme görevlerini yerine getirmektedir (Oktay, 1999: 104). DfES, İngiltere’deki bütün okullardan, ileri eğitim (Further Education - FE) ve yüksek öğretimden (Higher education -HE) sorumludur (Oktay, 1999: 103).

Ulusal düzeyde belirlenmiş politikaların uygulanması ve yönetimi Yerel Eğitim Otoriteleri (Local Educational Authorities - LEA), okul yönetim kurulları ve yüksek öğretim kurumları tarafından gerçekleştirilmektedir. Bu kuruluşların, bunların dışında, kendi yasal yetki ve sorumlulukları vardır.

LEA'lar İngiltere'de yerel olarak seçilen kontluk, metropolitan bölge ve ilçe konseyleridir. Yasal olarak görev alanları kendi bölgeleri dahilinde kamu eğitim hizmetlerinin düzenlenmesi ve yürütülmesi için gerekli tedbirlerin alınmasıdır (Maes ve diğ., 1999: 99). Statham ve MacKinnon'dan Süngü'nün aktardığına göre (2002: 33; 2005: 4), her LEA eğitim konusunda kapsamlı idari sorumluluklara sahip bir baş eğitim memuru, bunun yanında LEA'lara bağlı olarak eğitim dairelerinde görev yapan yeterli sayıda başkan yardımcısı, eğitim psikoloğu, memurlar ve müfettişlerden oluşmaktadır. Danışman olarak da bilinen müfettişler, LEA'lar tarafından derslerin içeriği ve niteliği hakkında tavsiyelerde bulunmak ve öğretmenler için hizmet içi eğitim programları düzenlemek amacıyla görevlendirilmişlerdir. LEA'larda, bu istihdam edilecek müfettişler için belirlenmiş bir sayı yoktur. Kimi LEA'larda 50 kadar görevli müfettiş varken kimisinde hiç yoktur.

Okulların günlük yönetimi de genellikle LEA'ların denetimindedir. İngiltere'de 109 LEA bulunmaktadır (Oktay, 1999: 103). LEA'lar eğitim ile ilgili kararlar (eğitim harcamaları için kullanılan vergi oranını belirleme dışında) ile ilgilenen eğitim komitesini atar. Eğitim Komitesi, çoğunlukla bölge ya da şehir konseyi üyelerinden oluşur. Diğer üyeler genellikle dışardan eğitim alanında uzman, deneyimli kişilerden seçilir. 1998 yılındaki Okul Standartları Yasası gereğince eğitim komitesine aile temsilcileri de atanmaya başlanmıştır. Yerel Eğitim Otoriteleri eğitim komitesine iki ile beş arası veliyi atamakla sorumludur. Uygulamada, atanmış eğitim görevlileri dışındaki üyeler değiştirilmektedir (Süngü, 2005: 4).

Ulusal eğitim programlarının izlenmesinden LEA'lar yönetim kurulları ve okul müdürleri sorumludur. Uygulamada okulun günlük yönetimi, çoğunlukla LEA, toplum, ana, baba ve okul personeli temsilcilerinden oluşan yönetim kurulu tarafından okul müdürüne devredilmiştir.

LEA'ların ve yönetim kurullarının görevini gereğince yapmamaları halinde merkezi idarenin duruma müdahale yetkisi bulunmaktadır. Merkezi idare, özellikle belli kaynakların dağıtımı olmak üzere, önemli etkileme ve kontrol araçlarına sahip bulunmaktadır.

İngiltere’de Bakanlıktan bağımsız olarak kurulan Eğitimde Standartlar Dairesi (Office for Standarts in Education - OFSTED), bağımsız bir teftiş sistemi oluşturmuştur (Oktay, 1999: 103-104).

4.3.1.3. İngiltere Eğitim Sisteminde Eğitim Denetimi Yapısı

2005 yılı Eğitim Kanunu gereğince, İngiltere’deki bütün devlet okullarının ve belirli bağımsız okulların düzenli bir şekilde denetlenmesi gerekmektedir (OFSTED, 2005c: 4). 1992 yılında yürürlüğe giren Eğitim Kanunu ile oluşturulan, resmi adı Majestelerinin Baş Müfettişi’nin Dairesi (Her Majesty’s Chief Inspectorate - HMCI) olan (Maes ve diğ. 1999: 105) Eğitimde Standartlar Dairesi (Office for Standarts in Education – OFSTED), okul öncesi eğitimden 19 yaşına kadar öğrenciler için eğitim veren kurumlarda, bu denetim etkinliklerinin yürütülmesinden sorumludur (OFSTED, 2005c: 4). OFSTED, Eğitim ve Beceri Bakanlığı’ndan (Department for Education and Skills - DfES) bağımsız, fakat hükümet tarafından finanse edilen bir birimdir (Maes ve diğ., 1999: 105).

Ana amacı, bağımsız teftiş ve düzenlemeler yoluyla eğitimde kalite ve standartları geliştirmek ve Devlet Bakanına tavsiyelerde bulunmaktır. Ayrıca okul denetim sisteminin yönetiminden sorumludur. Teftiş ile ilgili genel çerçeveyi belirler ve bunların uygulanmasını düzenler, gözlemler ve kontrolünü sağlar (Eurydice, 2006c). OFSTED’in kurulmasından bu yana okul denetim yaklaşımı sürekli olarak geliştirilmiş ve yeniden düzenlenmiştir.

2005 yılında yayınlanan, Denetim Genel Taslağında, 2005 yılı Eylül ayından itibaren gerçekleştirilmekte olan denetim etkinliklerinin temel amaçları, şu şekilde sıralanmıştır (OFSTED, 2005c: 4):

1. Okulun standartları ile ilgili bağımsız, dışarıdan bir değerlendirme yapmak,
2. Belirli aralıklarla yapılan dış denetimlerin, daha sürekli olarak yapılmasını ve bunun, okulun kendisini değerlendirme etkinlikleri ile tamamlanmasını

sağlamak ve bu yaklaşımla çok sıkı bir öz değerlendirme ve gelişim kültürünü oluşturmak,

3. Denetim raporlarını yayınlamak ve bu sayede aileleri, okulu ve ilgili diğer kişi ve kurumları, okuldaki eğitimin kalitesi ve öğrencilerin ne derece başarı gösterdikleri hakkında bilgilendirmek,
4. İngiltere’de eğitimin kalitesi ve standartları hakkında Majestelerinin Baş Müfettişi’nin (Her Majesty’s Chief Inspector – HMCI) Parlamento’ya yıllık bir rapor sunması. Bu rapor, Majestelerinin Müfettişleri (Her Majesty’s Inspectors - HMI) ve İlave Müfettişler (Additional Inspectors – AI) tarafından yürütülen konusal teftiş çalışmaları da dahil olmak üzere, bir önceki akademik yılda yürütülmüş bütün teftişlere dayalı olarak hazırlanmaktadır.

Yükseköğretim kurumlarının denetimi, bakanlığa bağlı olmayan bir kamu kurumu olan, “The Quality Assurance Agency for Higher Education (QAA)” sorumluluğundadır (Eurydice, 2006c).

4.3.1.4. İngiltere Eğitim Sisteminde Denetimin Yasal Dayanakları

4.3.1.4.1. 1944 Eğitim Kanunu

İngiltere Eğitim Sisteminde mevcut yasaların temelini oluşturur. 1996 yasası ile büyük ölçüde yürürlükten kaldırılmış veya değiştirilmiştir. Ana düzenlemeleri LEA’ların, ailelerin ve devlet bakanlığının görevleridir. Bunların dışında bağımsız okulların tescili; eğitim kurumlarının denetimi, dini eğitim ve birçok eğitim teriminin tanımlanmasıdır (Eurydice, 2006c).

4.3.1.4.2. 1988 Eğitim Reformu Kanunu

Bu kanun ile belirlenmiş olan zorunlu ulusal eğitim programının bütün devlet okullarında uygulanması amaçlanmıştır. Bu kanun, ulusal eğitim ve değerlendirilmesi hakkında ayrıntılı bilgi vermekten ziyade, yapıyı ana hatlarıyla

vermektedir. Kanun ile, okulda uygulanan eğitim programı ile ilgili merkezi hükümetin yetki ve sorumlulukları arttırılmış, LEA'ların sorumlulukları dahilinde olan okullarla ilgili birçok konu hakkında yetki okul yönetim kurullarına aktarılmış ve okullara yerel yönetimin kontrolünden çıkıp merkezi yönetimin maddi desteğini alan devlet okulu statüsüne geçme hakkı verilmiştir. Böylelikle LEA'ların rollerinde büyük değişiklikler olmuştur (Oktay, 1999: 104).

4.3.1.4.3. 1992 Eğitim (Okullar) Kanunu

Okulların denetimine yeni düzenlemeler getirdi. Buna göre okulların denetimi, bağımsız olan OFSTED'in sorumluluğuna verilmiştir. Majestelerinin Başmüfettişinin başkanlığındaki bu yeni hükümet dairesinin temel görevi; yeni bağımsız okul teftiş sistemini kurmaktır (Oktay, 1999: 104). Kayıtlı müfettişlerin oluşturulması ve Majestelerinin Müfettişleri'nin (Her Majesty's Inspectors -HMI) atanması ile ilgili düzenlemeler yapılmıştır. (Eurydice, 2006c). Bu kanun ile Majestelerinin Başmüfettişi'nin görevleri ve bakanlığa karşı sorumlulukları belirlenmiştir. Ayrıca, kayıtlı müfettişlerin işe alınması, seçimi, teftiş ekiplerinin oluşturulması, okul denetimi süreci, ve raporlama ile ilgili hükümler de kanunda yer almaktadır [Education (Schools) Act, 1992]. Bu kanunun büyük bir bölümü 1996 yılındaki okul denetimi yasası ile yürürlükten kaldırılmıştır. Geri kalan kısmı da 1996 Eğitim Kanunu olarak değiştirilmiştir (Eurydice, 2006c).

4.3.1.4.4. 1993 Eğitim Kanunu

Bu kanun ile devlet okullarının yönetim kurullarına ödenek vermekten sorumlu yeni bir Okullar İçin Fon Bürosu (Funding Agency For Schools - FAS) ile Okul Öğretim Programı ve Değerlendirme Kurulu (The School Curriculum and Assesment Authority - SCAA) oluşturulmuştur (Oktay, 1999:105).

Bu kanunda 1992 Eğitim kanunundaki bazı maddelerin genişletilmiş hükümlerine yer verilmektedir. 1992 Eğitim Kanunu'nun 9 bölümüne göre kayıtlı müfettişlerce, ya da denetim kurulunca gerçekleştirilen denetimler, raporlama süreci, raporların ilgili yerlere ulaştırılması, ve özel önlem alınması gereken okulların

denetimi ve kontrol ziyaretleri hakkında hükümler yer almaktadır (Education Act,1993).

4.3.1.4.5. Okul Öncesi Eğitimi ve “Grant Maintained” Okullar Kanunu (1996)

Bu kanun ile bakana, bakanlığa bağlı okul öncesi eğitime ödenek sağlamak üzere düzenlemeler yapma yetkisi verilmiştir. HMCI bu eğitimi veren kurumların denetiminden sorumlu tutulmuştur (Oktay, 1999: 105). Yasa, denetimle ilgili olarak HMCI’nın okul öncesi teftişinde işlevi, teftişler, okul öncesi için müfettişlerin işe alınma, yetiştirilme, teftiş raporları ve yıllık raporlar başlıklarını içermektedir (Nursery Education and Grant-Maintained Schools Act, 1996).

4.3.1.4.6. Okul Teftişleri Kanunu

Bu kanun, 1992 Eğitim (Okullar) Kanunu ile 1993 Eğitim Kanununun 5. bölümündeki denetim ile ilgili düzenlemeleri birleştirme ve bir takım değişiklikler yapma amacıyla oluşturulmuştur. Kanun, Majestelerinin Teftiş Kurulu, Baş müfettişin görevleri kayıtlı müfettişlerin işe alınması, kayıtlı müfettişlerce gerçekleştirilen denetimler, din eğitiminin denetimi ile ilgili hükümleri içermektedir (School Inspections Act, 1996).

4.3.1.4.7. 1996 Eğitim Kanunu

Bu kanun, okullarla ilgili daha önceki düzenlemeleri içeren bir birleştirme yasası niteliğindedir. Kanunun özü değiştirilmemiştir. Bu kanunla, ilköğretim ve ortaöğretim ile ilgili yasal düzenlemelere temel teşkil eden 1944 Eğitim Kanununu içeren kanunların bütününden vazgeçilmiştir (Eurydice, 2006c).

4.3.1.4.8. 1997 Eğitim Kanunu

İngiltere ve Galler’deki okullar ve ileri eğitim kurumlarında eğitimle ilgili düzenlemelerde değişikliği öngören kanun (Education Act, 1997), okul disiplini ve okula başvurularla ilgili bir dizi önlemi içermektedir. Yasadaki diğer bölümler ise

,LEA'ların denetimi, kariyer eğitimi ve temel değerlendirmelerle ilgilidir (Eurydice, 2006c).

Yasa ayrıca, 1996 Eğitim Kanunu ve Okul öncesi ve 'Grant Maintained' okullar kanunundaki okul denetimleri ile ilgili bir takım değişiklikleri de içermektedir (Education Act, 1997).

4.3.1.4.9. 2005 Eğitim Kanunu

Okulların denetimi, çocuk bakımı, okul öncesi ve kariyer hizmetleri ile ilgili düzenlemeler, okul eğitimi ile ilgili diğer düzenlemeler, okulda çalışan kişilerin, öğretmenlerin yetiştirilmesi ile ilgili düzenlemeleri içeren bu yasa (Education Act, 2005), 'Okullarla yeni bir ilişki' ve 'Çocuklar ve Öğrenenler için 5 yıllık Strateji'yi desteklemek için kanuni bir çerçeve oluşturmaktadır. Yasa, eğitim sisteminde daha geniş özerklik ve farklılıklara imkân vererek, bütün çocuklar için standartları yükseltmeyi amaçlamaktadır. Bu yasa ile sunulan ana reformlar (Eurydice, 2006c):

- a) Daha etkili ve verimli bir denetim sistemi,
- b) Okullar için akademik takvimi içeren üç yıllık bütçeler,
- c) Bir okulun performansı, onu özel yapan görünümü, gelecek için öncelikleri hakkındaki anahtar bilgileri bir araya toplayan 'okul profili'nin oluşturulması, özetle okul hakkında ulaşılabilir doküman oluşturulması,
- d) Öğretmen yetiştiren kurumların azaltılması ve onların yerine okulla ilgili daha geniş iş alanı (sınıf asistanları, okul muhasebecisi, sekreterler vb.) için ve hizmet içi mesleki gelişim için Eğitim ve Gelişim Dairelerinin kurulması,
- e) Daha büyük okullarda ve çocuk eğitim merkezlerinde verilen anaokulu hizmetleri ve eğitimin denetimi için yaygın bir temelin oluşturulması.

Yasanın birinci bölümü, İngiltere’de okul denetimini gerçekleştiren denetim kurulu, baş müfettişin görevleri, yıllık raporlar, okul denetimi ile ilgili yeni düzenlemeleri içermektedir (Education Act, 2005).

4.3.1.4.10. 2006 Eğitim ve Denetim Bildirisi

Bu bildiri daha güçlü ortaklıklar, yeni müfredat düzenlemeleri, daha iyi bir disiplin, yerel otoriteler ve okul gelişimi için stratejik düzenlemeleri içermektedir (Eurydice, 2006c).

4.3.1.5. İngiltere Eğitim Sisteminde Denetimi Gerçekleştiren Kurullar

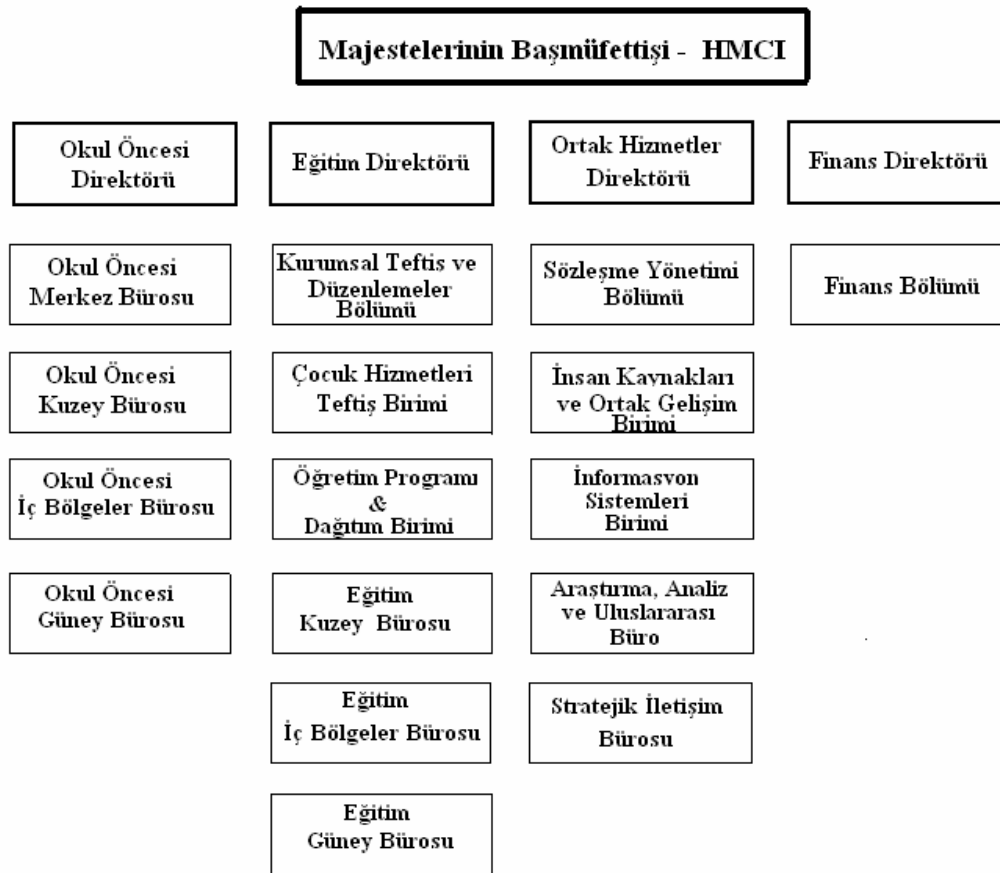
4.3.1.5.1. Eğitimde Standartlar Dairesi – OFSTED

Okulların bağımsız teftişi için oluşturulan sistemin idaresinden sorumlu kılınan ve resmi adı Majestelerinin Başmüfettişi’nin Dairesi (The Office of Her Majesty’s Chief Inspectorate -HMCI) olan Eğitimde Standartlar Dairesi (Office for Standards in Education – OFSTED), yeni bir düzenleyici kuruldur. 1992 yılında kurulmuş olan OFSTED, Eğitim ve Beceri Bakanlığı’ndan bağımsız, devlet tarafından finanse edilen bir kuruldur. Kurula Majestelerinin Başmüfettişi (Her Majesty’s Chief Inspector – HMCI) başkanlık etmektedir (Maes, 1999: 105). DfES’ten ve diğer kurumlardan bağımsız bir birim olmasına karşın, onlarla işbirliği içerisinde çalışır ve bakanın isteği üzerine bazı teftişleri düzenler. Bu bağımsızlık, eğitim konularının denetimi ve raporlamasının tarafsızca olmasını sağlar. Bakanı teftiş bulguları hakkında bilgilendirir (OFSTED, 2003: 2).

OFSTED, mesleki ve yönetsel olmak üzere iki kola ayrılır. Mesleki dalı, eğitim sisteminin kalite garantisinden ve teftiş bulgularının yorumlanması ve rapor edilmesinden sorumlu olan, 220 civarında Majestelerinin Müfettişlerinden oluşur. Yönetsel dalı ise, OFSTED’in sorumluluğunda olan yasal ve finansal işlevlerden sorumludur (Oktay, 1999: 106; Maes ve diğ., 1999: 105; Süngü, 2002: 39).

Merkez bürosu Londra’da olan OFSTED’in ülke çapında birbiri ile bağlantılı 12 bölgesel bürosu bulunmaktadır. Bu bölgesel bürolar, merkezi olarak verilen görevleri yerine getirme ve ülke çapında çalışmalarını yürüten Majestelerinin Müfettişlerine (Her Majesty Inspectors – HMIs) destek sağlamaktadır (Maes ve diğ., 1999: 105). Majestelerinin Başmüfettişi Okul Öncesi, Eğitim, Ortak Hizmetler ve Finans direktörleri tarafından desteklenmektedir (Bkz. Tablo - 6).

Tablo 6. OFSTED’in Örgütsel Yapısı

Kaynak: OFSTED, 2004: 20

OFSTED, İngiltere’de 0-19 yaşları arasındaki çocukların eğitiminin yürütüldüğü kurumların denetimi ve eğitimin, yetiştirmenin ve çocuk bakımının niteliği hakkında raporlama işinden sorumludur (Jobs4u Careers Database, 2006).

OFSTED'in amacı okullardaki, öğretmen eğitimindeki, gençlik hizmetleri ve yetişkin eğitimindeki kalite ve başarı standartlarını düzenli olarak denetleyerek, kamuya bu konuda rapor ve rehberlik hizmetleri sunmak yoluyla öğrencilere sağlanan eğitimin, öğretmen eğitiminin, gençlik hizmetleri ve yetişkin eğitiminin niteliklerini geliştirmektir (Süngü, 2002: 38; 2005: 6).

Majestelerinin Başmüfettişi okul denetimlerinin yürütülme programlarını belirler. Bu denetimler için, Majestelerinin Müfettişlerini (Her Majesty's Inspectors – HMI) ve İlave müfettişleri (Additional Inspectors –AI) kullanırlar (Department for Education and Skills, 2006a: 125). Bütün müfettişler yüksek standartlarda yetiştirilir ve teftiş yetkisi verilmeden önce uygunlukları değerlendirilir (OFSTED, 2005g: 1).

4.3.1.5.1.1. Müfettişlerin Atanmaları

HMI'lar genellikle 35 ile 45 yaşları arasında oldukça kıdemli meslek sahipleri olarak, başarılı bir öğretim deneyiminden sonra, açık rekabet yoluyla işe alınmaktadır (Oktay, 1999: 108). HMI olabilmek için çeşitli görevlere ilişkin alan uzmanlığı ve 10 yıllık deneyim gerekmektedir. Genellikle eğitim kurumlarında 3 yıllık yöneticilik şartı da aranmaktadır (Maes ve diğ., 1999: 109).

HMI alımı için belirli görevler, kısa iş tanımlamaları ile basında ilan edilmektedir. İşe alınmada, Kamu Hizmeti Komitesi tarafından belirlenmiş prosedürler ve bildirilmiş kurallar uygulanmaktadır (Maes ve diğ., 1999: 109; Oktay, 1999: 109). Müfettişliğe atanmada, herhangi bir sınav yapılmamakla birlikte OFSTED üst yönetim kademesinden üç üyenin oluşturduğu bir komisyon tarafından yürütülen mülakatlara başvurulur (Maes ve diğ., 1999: 109). Komisyon başarılı adayları, kraliçe tarafından atanmak üzere önermektedir (Oktay, 1999: 109).

4.3.1.5.1.2. Müfettişlerin Yetiştirilmeleri

Majestelerinin Müfettişlerinin eğitimi teftiş yöntembilimi, eğitim sistemi, üst makamlarla ilişkiler olmak üzere üç ana öğeden oluşan eğitimi içerir (Oktay, 1999: 109):

- Teftiş Yöntembilimi: Yeni HMI'lar, deneyimli HMI'ların yanında çeşitli teftiş yöntemleri ile tanışmaktadırlar. Başlangıçta deneyimli müfettişlerle işbirliği ve yakın bir çalışma içinde olan yeni HMI'lar, daha sonra tek başlarına ve teftiş ekibinin yardımcı veya tam üyesi olarak çalışmaktadırlar. Bu müfettişlere tek tek ya da gruplar halinde farklı denetimlerde kullanılan programlar tanıtılmaktadır.

- Eğitim Sistemi: Bu yetiştirme programı, müfettişlerin o ana kadar sistemin yabancıları oldukları yönlerle ilgili bilgi sahibi olma, sistemdeki sorunlara ilişkin tartışma konuları ve sistemdeki yeni gelişmelerle ilgili tanıtımları içermektedir. Bireyselleştirilmiş programlar ve genel kursları içeren bu programda, müfettişler bireysel olarak gelişmeleri takip eder, kurumları tanıtan uzmanları ziyaret ederler ve genellikle merkezi ve yerel olarak düzenlenen, okulların yerel yönetimi veya yönetim kurullarının rolü gibi konularla ilgili seminerlere ve genel kurslara katılırlar.

- Üst makamlarla İletişim ve İlişkiler: Yeni müfettişler ulusal kurslara katılım ve kıdemli HMI'lar ile kurdukları iletişim yoluyla, HMI'ların üst düzey memurlar ve bakanlar ile iletişimlerine, olumlu ilişkiler geliştirme ve sürdürmelerine ilişkin bilgi edinirler.

Bu programlar dışında bütün HMI'lar meslek yaşamları boyunca Teftiş Kurulu'nun etkililiğini geliştirmek, bireylerin yeterlik ve iş doyumlarını arttırmak için, düzenlenmiş olan hizmet içi eğitimden yararlanırlar. Bu eğitim beş ana yöntemle verilmektedir (Oktay, 1999: 109-110):

1. Sorunlara yönelik tartışma konularının ele alındığı merkezi olarak düzenlenen, değerlendirme, rapor yazma, yeni düzenlemeler gibi konuları içeren kurslar ve konferanslar: Her yıl bu türden yaklaşık 25 etkinlik düzenlenmektedir.
2. Yerel düzeyde oluşturulmuş gruplar: Her yıl HMI'lara, belirli hizmet içi eğitim ihtiyaçları için zaman tanınmaktadır. Bilgi iletişim teknolojisi çoğunlukla bu yolla yapılmaktadır.
3. Uzman Çalışma Grupları: Bütün HMI'lar bir veya olanaklar ölçüsünde iki uzman komitenin (matematik, özel eğitim ihtiyaçları vb.) üyesidir. Her yıl

bir veya iki gün uzmanlık alanındaki en güncel mesleki bilgilerin verilmesine ayrılmaktadır.

4. Geçici görevlendirmeler: Her yıl üç müfettiş kısa süreli olarak endüstri ve ticaret alanları dahil olmak üzere, çeşitli topluluklarda görevlendirilmektedir.
5. Üst seviyede yönetim geliştirme programı: Bireylerin yeterlikler profiline göre kendi personel gelişim ihtiyaçlarını saptadıkları yaygın kamu görevi programıdır. Bu program, hem resmi kursları hem de bireysel çalışmayı içerir. Yılda yaklaşık 5 gün bu türden hizmetlere ayrılmaktadır.

4.3.1.5.1.3. Müfettişlerin Görev ve Sorumlulukları

Majestelerinin Başmüfettişi'nin (HMCI) görevleri şunlardır (Education Act, 2005):

- Okullarda sağlanan eğitimin kalitesi, bu eğitimin öğrencilerin ihtiyaçlarına ne derece cevap verdiği, okullardaki eğitim standartları, liderlik ve yönetimin niteliği, finansal kaynakların etkili bir şekilde kullanılıp kullanılmadığı, okullarda öğrencilerin ruhsal, ahlaki, sosyal ve kültürel gelişimleri, okulların öğrencilerin memnuniyetine katkısı, okulların güçlü bir öz değerlendirme kültürü geliştirme derecesi, okullarda öğrencilerin davranışları ve okula devam etmeleri hakkında eğitim bakanını bilgilendirmek,
- Sorulduğunda devlet bakanına çeşitli konularda tavsiyelerde bulunmak, ve istendiğinde İngiltere'de belirlenen bir okulun ya da bir sınıfın denetimini yapmak ve rapor etmek,
- Görevlerini yerine getirirken hükümet politikalarına ve bakanın talimatlarına uymak.

HMI'lar, İngiltere'de OFSTED'in faaliyet alanında bulunan okullar, kolejler, yerel birimler, çocuk hizmetleri, öğretmen yetiştiren kurumların ve okul öncesi

eğitimin denetiminden sorumludur. HMI'ların görev alanları şunlardır (Jobs4u Careers Database, 2006: Civil Service Recruitment Gateway, 2006):

- Okulların denetimi,
- Öğretmen yetiştiren kurumların denetimi,
- Ortak alan teftişleri yoluyla yerel otoritelerin denetimi,
- İleri eğitim ve 6. Sınıf (Sixth Form) Kolejlerinin, Yetişkinler Eğitimi Teftiş Kurulu (Adult Learning Inspectorate - ALI) ile ortak teftişini yürütmek.
- Özel eğitime muhtaç öğrencilerin bulunduğu, bağımsız okulların denetimi ve Bağımsız Okullar Teftiş Kurulu'nun bu okullardaki çalışmalarında 'kalite garantisi' sağlama.
- Tedbir gerektiren okulların gözlemlenmesi,
- Hükümet önceliklerinin ve stratejilerinin değerlendirilmesi,
- Okul öncesinden 16-19 yaş arası dönem için sunulan eğitim hizmetlerinde, öğretim programları ve branşlar yönünden standartların gözlemlenmesi,
- Ortaöğretim teftişlerinin %80'ini ve ilköğretim teftişlerinin %20'sini yönetmek,
- Okulları ve kolejlerin teftişini yürüten ilave müfettişlerin çalışmalarını kontrol etmek,
- Müfredatla ilgili konular da dahil olmak üzere eğitimin çeşitli yöneleri hakkında tavsiyelerde bulunma,
- Denetimlere dayalı olarak HMCI ve hükümete tavsiyelerde bulunmak, HMCI'nın yıllık raporları ve yayınları da dahil olmak üzere, raporları yazma ve katkıda bulunma; eğitimle ilgili birçok konu hakkında bilgilendirmeyi üstlenme.

4.3.1.5.2. İlave Müfettişler (AI)

2005 Eğitim Kanunu'na dayalı olarak yürütülen yeni sistem, teftiş düzenleyenlerle ilgili düzenlemeleri de değiştirmiştir. OFSTED, ülke genelinde, teftişlerin yürütülmesinde görevlendirilmek üzere Majestelerinin Müfettişleri'ni ve İlave müfettişleri (Additional Inspectors –AI) kullanmaktadır. İlave müfettişler, OFSTED ile ticari anlamda birlikte faaliyet gösteren, bağımsız Bölgesel Teftiş Hizmetleri Düzenleme Birimleri (Regional Inspection Service Providers - RISPs) tarafından işe alınırlar. Ülke genelinde, beş RISP bulunmaktadır. Bölgesel Teftiş Hizmetleri Düzenleme Birimleri, HMI'ları ve İlave müfettişleri kullanarak okulların denetimini gerçekleştirecek teftiş ekiplerini oluştururlar (Eurydice, 2006c).

AI'lar, RISP'lerin personelidirler ya da sözleşmeli olarak RISP'lerin sorumluluğu altında çalışırlar. Ülke genelinde 5,000 civarında AI bulunmaktadır (Jobs4u Careers Database, 2006). AI'lar, OFSTED tarafından belirlenen standartlara göre işe alınır, yetiştirilir ve değerlendirilir (Eurydice, 2006c).

4.3.1.5.2.1. İlave Müfettişlerin Atanmaları

AI'lar, OFSTED tarafından belirlenen standartlar doğrultusunda işe alınırlar. Adayların eğitim alanında deneyimli olması gerekmektedir. AI'lar için gerekli deneyim ve yeterlilikler, karşılaması gerekli standartlar ve teftişleri yürütürken göstermesi gerekli beceriler HMCI tarafından yayınlanır (Department for Education and Skills, 2006a: 125). Bütün AI'ların hem teftiş yürütecek, hem de teftiş ekibinin liderliğini yapabilecek nitelikte olması gerekmektedir (Jobs4u Careers Database, 2006).

Başmüfettişin RISP'ler ile sözleşmeleri gereği AI'ların resmi olarak yayınlanmış şartları taşıması gerekmektedir. Eğitim Kanunu (2005)'na göre, başmüfettiş, 12 aydan fazla olmamak üzere, belirli aralıklarla, HMCI adına teftiş işlemlerini yürütmesi için, RISPlerin kullanmayı düşündükleri müfettişlerin isimlerini yayınlar (Department for Education and Skills, 2006a: 125).

4.3.1.5.2.2. Müfettişlerin Yetiştirilmeleri

RISP'ler, İlave Müfettişlerin (AI) yetiştirilmesinden sorumludur (OFSTED, 2005f: 3). Deneyimli müfettişler için yetiştirme programı iki gün süreli olarak belirli ihtiyaçları karşılamak için düzenlenir. Fakat yeni müfettişlerin yetkili kılınması için iki akademik yılı tamamlaması gerekmektedir. Yetiştirme programları yüz yüze oturumları, uzaktan öğrenme ve süreçte yetiştirmeyi içerir (Jobs4u Careers Database, 2006).

OFSTED yeni teftiş düzenlemeleri hakkında eğitim materyalleri hazırlamıştır. RISP'ler, müfettişlerin yetiştirilmelerinde isterse bunlardan yararlanabilir. Buna ek olarak, OFSTED eğitimi tamamlamak için bireysel öğrenme modülleri hazırlamıştır (OFSTED, 2005f: 3). HMI'ları yetiştirmek için kullanılan materyaller RISP'ler tarafından da kullanılır. Bu AI'lar ve tecrübeli HMI'lar arasında itibar eşitliğini sağlar (Joint Statement from RISPs, 2006: 2).

AI'ların yeni teftiş düzenlemeleri ile ilgili yetiştirilmeleri için en uygun olduğu düşünülen bir zaman yoktur. OFSTED yetiştirmenin ne zaman yapılacağı konusunda bir şart koşmayabilir. Önemli olan müfettişleri ilk teftişlere hazırlamada ne kadar verimli olacaktır.

Müfettişlerin değerlendirilmeleri, sadece teftişlere katıldıklarında gerçekleştirilir. AI'ların grup başkanı veya ekip üyesi olarak teftişler için "yeterli" olup olmadıkları HMI'lar tarafından değerlendirilir. İlave müfettişlerin değerlendirilmeleri, ekip üyesi oldukları bir teftişte grup başkanı olan bir HMI tarafından yapılır; ya da AI'lardan birinin başkanlık ettiği bir teftişte kalite sağlama gözlemcisi rolünde bir HMI ziyareti ile eğitimleri sonlandırılır. Grup başkanı ve teftiş ekibi üyesi olarak değerlendirilme arasında bir farklılık yoktur. Değerlendirilmelerinde başarılı olamayan müfettişlere, gelişim için yardım edilebilir ve daha sonraki bir teftişte yeniden değerlendirilmeleri için görev verilebilir.

RISP'ler, çalıştırmak istedikleri müfettişlerin isimlerini OFSTED'e gönderir. OFSTED listeyi en az bir yıllık olarak yayınlar. Yayınlanan listedeki müfettişler en az bir yıl süreliğine müfettişlik görevini yürütür.

RISP'lerin yeterince iyi nitelikteki müfettişleri işe alabildiği konusunda güven vardır. RISP'ler devletin sunduğu istihdam standartlarına bağlıdır. Müfettişler istihdam edilebilmek için bunları kabul etmek zorundadırlar (OFSTED, 2005f: 3- 5).

Bununla birlikte bir yetiştirme programına katılma ve tamamlama otomatik olarak çalışmayı da garanti etmez. Üstelik, yetiştirilmiş müfettişlerin hizmet içi eğitimlerinin 12 ay içinde bir teftişle tamamlanmadıkça yeniden yetiştirilmesi gerekmektedir.

RISP tarafından istihdam edilen müfettişlerin okul denetimlerini yürütme yeterliklerini göstermesi gerekmektedir. HMI, her bir müfettişin bu yeterliğe sahip olduğu konusunda yayınlanmış müfettiş yeterliklerini kullanarak karar verme ve değerlendirmeden sorumludur (Joint Statement from RISPs, 2006: 2).

4.3.1.5.2.3. İlave Müfettişlerin Görev ve Sorumlulukları

- Teftiş zaman çizelgesini planlama ve teftiş öncesi yorumları hazırlama,
- Teftiş ekiplerini yönetme ve ekip üyeleri arasında görev dağılımı yapma,
- Dersleri gözleme ve okulun çeşitli yönlerini teftiş etme (Ulusal müfredat programı branşlar gibi),
- Öğrencilerle konuşma, öğretmenlerle görüşme ve bulgular hakkında geri bildirimde bulunma (Jobs4u Careers Database, 2006).

4.3.1.6. İngiltere Eğitim Sisteminde İlköğretimde Denetim

2005 yılı Eğitim Kanunu'na göre, 19 yaşına kadar çocuklara ve gençlere eğitim hizmetini sağlayan devlet okullarının tamamından sorumlu olmasından dolayı, ilköğretim kurumlarının da denetiminden Eğitimde Standartlar Dairesi (Office For Standarts in Education - OFSTED) sorumludur. OFSTED tarafından yapılan ve

düzenlenen denetimlerde okuldaki personele değil, bir bütün olarak okula ve okul performansına odaklanılmıştır. Denetimlerin genel olarak amacı, okulun eğitim standartlarının, okul dışından, bağımsız bir kurum tarafından değerlendirilmesidir (OFSTED, 2005c: 4).

İlköğretimde denetim etkinliklerinin amacı, okulun niteliği hakkında açık ve tarafsız bir bakış açısının sağlanmasıdır. Ayrıca, okulun güçlü ve zayıf yönlerinin açığa çıkarılması, okulun neleri iyi yaptığı ve hangi konularda zayıf olduğunun anlaşılması ve gelişme potansiyeli varsa bu konuda rehberlikte bulunulması etkinliklerini de içerir (OFSTED, 2005g: 1). Bunlarla birlikte, okullarda güçlü bir öz değerlendirme kültürü yaratmaya teşvik etmektedir. Denetim raporlarının yayınlanması yoluyla da, aileleri ve daha geniş kitleleri eğitimin kalitesi ve öğrencilerin başarı düzeyleri hakkında bilgilendirme amaçlanmaktadır (Department for Education and Skills, 2006a: 125).

4.3.1.6.1. Okul Denetimi

4.3.1.6.1.1. Teftişten Önce

Teftişlerden önce OFSTED, Bölgesel Teftiş Hizmetleri Düzenleme Birimlerini (Regional Inspection Service Providers - RISPs), teftiş edilecek okullar ve teftişlerde HMCI tarafından belirlenmiş, üzerinde durulacak konular hakkında bilgilendirir. Böylece RISP'ler, teftiş ekibini oluştururken bu durumu göz önünde bulundurur.

Her ne kadar teftişin zamanının bildirilmesi konusunda yasal bir zorunluluk olmasa da (Department for Education and Skills, 2006a: 125), okullar planlanmış bir teftişten iki ile beş gün öncesinden haberdar edilir; çoğu okullar için bu bilgilendirme süresi iki gündür. Ancak, eğer HMCI'nın bir okulda güvenlik ve öğrencilerin memnuniyeti ile ilgili endişeleri varsa, okula bildirmeden, okulu teftiş etme yetkisini kullanır (OFSTED, 2005c: 9).

Başmüfettiş, denetimle ilgili düzenlemeler hakkında müdürle görüşür ve teftiş tarihini müdüre bildirir. Okul yöneticileri de, bu konu ile ilgili olarak en kısa zamanda velileri bilgilendirir (OFSTED, 2005g: 1).

Teftiş düzenleyici birimler, 2-5 gün öncesinde, teftiş edilecek okulun müdürüyle teftişin gerçekleşeceğini bildirmek üzere temas kurarlar (OFSTED, 2005c: 10; OFSTED, 2005g: 1). Okula teftiş edileceğinin bildirilmesinden sonra en kısa zamanda, teftiş grubu başkanının müdürle teftiş düzenlemeleri hakkında görüşmesi gerekmektedir. Okulla iyi bir çalışma ilişkisi kurulmalıdır. İlk görüşmeler, okul personelinin, teftiş sürecini ve teftişin nasıl devam edeceğini anlamasına yardımcı olma açısından önemlidir (OFSTED, 2005c: 10).

Müfettişlerin, okuldaki geçirecekleri zamanı en iyi şekilde kullanmaları ve okulun düzenlenen teftiş etkinliğinden azami düzeyde faydalanabilmesi için, denetime başlamadan önce, denetimle ilgili konuları ve denetimde üzerinde durulması gereken noktaları belirlemeleri ve okul hakkındaki bilgileri önceden edinmeleri gerekmektedir. Okul yönetiminden okulun mevcut yönetim ve gelişim planını, okulun zaman çizelgesini (ders başlama-bitiş saatlerini gösteren), okul planını sağlaması istenir.

Denetim öncesinde okulla yapılan iletişimin şunları sağlaması beklenir:

- Okulla iyi ilişkiler geliştirilmesi ve verimli bir çalışma ortamı oluşturulması,
- Denetimle ilgili düzenlemelerde uzlaşılması,
- Okuldan isteklerin minimum düzeyde tutulması ve denetim için okulun fazladan bir hazırlık yapmasının engellenmesi,
- Teftiş öncesi okul hakkında bilgi sağlanması ve bunların ayrıntılı bir şekilde incelenmesi,
- Teftişle ilgili konuların saptanması ve okulla paylaşılması,

- Teftiş ekibi üyelerinin, teftiş öncesinde, okulu tanımlarının sağlanması.

Teftiş öncesi okul yönetiminden istenen dökümanlar, eğer okulun web sayfasında varsa denetmenlerin bu dökümanlara web sayfalarından ulaşmaları gerekmekte ve okul yönetimini bu belgeleme işi için bir daha uğraştırmamaları beklenmektedir. Okulda görüşülen müdürle ya da yetkili kılınmış diğer yönetici personelle görüşmelerde mümkün olduğunca uzlaşılmalıdır (OFSTED, 2005c: 10).

Başmüfettiş, teftiştten önce ve teftiş sırasında, teftiş grubuyla özel olarak görüşebilmesi için bir odanın müfettişlere tahsis edilmesini isteyebilir (Department for Education and Skills, 2006a: 126).

Okulu teftiş için düzenlemeler hakkında bilgilendirmek, teftişin herhangi bir bölümünde hangi derslerin ziyaret edileceğini okula bildirme derecesinde değildir.

Müdürle ya da yetkili yönetici ile ilk görüşme sırasında, görüşmenin odak noktası okulun Öz-değerlendirme Formları (Self-Evaluation Form - SEF) olmalıdır. Öz-değerlendirme Formları Teftişte üzerinde durulacak konuların belirlenmesi ve onayını sağlamalıdır (OFSTED, 2005c: 10).

4.3.1.6.1.1. Okulun Kendini Değerlendirmesi

Okullar, kendi performanslarını değerlendirmek ve başarıyı arttırmada çalışmalarının verimliliğini değerlendirmek için bir dizi iç süreçten geçerler. Bu gözlem ve değerlendirmeler, doğrudan ya da dolaylı olarak okulun eylemlerinde öncelikleri belirlemeye katkı sağlar. Okul gelişim planının güncellenmesine katkı sağlar. Okulun dışardan denetlenmesi sürecinde, okulun kendini değerlendirme süreçleri göz önünde bulundurulur, hatta teftiş ekinliklerine katkı sağlar (OFSTED, 2005c:6).

Okullardan her yıl güncellenmek kaydıyla, bir Öz-Değerlendirme Formu (Self-Evaluation Form - SEF) doldurmaları istenmektedir. Bu form, okulun öz-değerlendirmesinin ana bulgularını, okulun zayıf yönlerini geliştirmek için neler yapıldığını ve güçlü yanlarının ne olduğunu özetlemek için kullanılmalıdır. Form,

değerlendirici bir nitelikte olmalı ve 25 sayfayı geçmemelidir. Bu form tamamlanırken okul, ailelerin, öğrencilerin ve diğer ilgili kişilerin görüşleri de göz önünde bulundurulmalıdır. Öz değerlendirme bürokratik bir süreç değildir, okulun teftişi ve gelişim sürecinin normal bir parçasıdır (OFSTED, 2005g: 1).

Okulun öz değerlendirme raporu, başmüfettiş ve teftiş ekibi ve mümkün olduğu durumlarda diğer okul yöneticileri ile olan görüşmelerde temel alınır.

Denetim etkinlikleri için önem arz eden konuların saptanmasında müfettişler okulların kendi performansını değerlendirmesi ile ilgili bir belge özelliği taşıyan SEF'e başvurur. Okulların öz-değerlendirme bulguları denetime büyük katkı sağlamaktadır. Öyle ki, OFSTED, sürekli ve zaman zaman dış denetimlerle tamamlanan bir süreç olarak, okulların kendini değerlendirmesinin önemini kabul etmektedir.

Öz değerlendirmenin okullar tarafından kullanımını teşvik etmek için 'Okullar İçin ve 16 yaş sonrası Eğitim Veren Kurumlar İçin Genel Teftiş Planı' tasarlanmıştır.

Müfettişler, okulun kendi performansının analizini çok dikkatli şekilde incelemeli; bu, teftiştaki konular ve teftiş ekibinin görev dağılımı ile ilgili planlamalar okulla görüşüldüğünde, güçlü bir şekilde ön plana çıkmalıdır.

Müfettişlere, okula ait SEF'in bir kopyasını almasını sağlayan bir şifre verilir. Bu sayede müfettişler, okulla ilgili teftiş öncesi görüşmeye hazırlık yapmak için okulun 'Performans ve Değerlendirme Raporu'nu (Performance and Assessment Report -PANDA) ve bir önceki teftiş raporunu kullanırlar. Okul hakkında bilgi, öğrenciler ve SEF kullanılarak toplanır (OFSTED, 2005c: 6-9).

Müfettişler okulun SEF, PANDA raporu ve bir önceki teftiş raporunu edinirler. Ayrıca teftişin başında okuldan aşağıda belirtilen belgeler istenebilir:

- Mevcut okul gelişim ve yönetim planı,

- Okulun zaman çizelgesi,

- Okulun planı,

Okulun teftiş için ne dersleri ve diğer etkinlikleri düzenlemesi, ne de teftiştten dolayı herhangi bir etkinliği durdurması veya ertelemesi gerekmektedir (Department for Education and Skills, 2006a: 126).

Okullar için SEF tamamlama yasal olarak zorunlu değildir. Fakat, son yıllarda, DfES ve OFSTED öz değerlendirmenin önemini vurgulamaktadır. Örneğin OFSTED her teftişte, öz değerlendirmenin yürütülmesi için tavsiyelerde bulunur. Teftişlerde okul müdürünün denetiminde SEF istenir. Bulguları teftişte göz önünde bulundurulur. DFES ve OFSTED okulların SEF uygulamaları için kılavuz kitaplar çıkarmışlardır (Standaert, 2000: 2).

4.3.1.6.1.1.2. Ailelerin, Öğrencilerin ve Diğer ilgili Kişilerin Görüşleri ve Teftiş Sürecine Etkisi

2005 Eğitim Kanununa göre, ailelere okulun denetiminin yapılacağı ve okul ile ilgili görüşlerini müfettişlere iletebileceklerinin bildirilmesi gerekir. Bunun için yöneticiler, ailelere, birkaç dilde yazılmış olarak hazır bulunan standart bir mektup gönderir. Mektupla birlikte, velilerin okul hakkındaki görüşlerini belirtebileceği bir anket de gönderilir (Bkz. Ek- 4).

Doldurulmuş anketler, gizlilik esasına dayanarak incelenmek üzere başmüfettişe geri getirilir. Tamamlanmış bu anketler, teftişin başında müfettişlerce incelenir.

Bunların yanı sıra, aileler teftiş sırasında müfettişlerle görüşmek istediği takdirde, müfettişlerin mümkün olduğunca bu isteğe cevap vermeleri gerekir. (OFSTED, 2005c:10) Fakat bu bireysel problemlerle (tek bir öğrenciyle) ilgili değil genel konuların takibiyle ilgilidir (OFSTED, 2005g: 2).

Müfettişlerin öğrenci gruplarıyla, örneğin her yaş düzeyinden temsilcilerle, okul kurulu veya diğer öğrenci forumlarıyla konuşma ortamları oluşturması gerekir (OFSTED, 2005c: 10).

Teftiş sırasında müfettişler, çocukların okul hakkında ne düşündüklerini anlamak ve yaptıkları çalışmalar hakkında bilgi edinmek için onlarla konuşmaya geniş bir zaman ayırırlar (OFSTED, 2005g: 2).

Okul tarafından gerçekleştirilen öğrencilerin görüşleri ile ilgili herhangi bir araştırmanın, teftiş sırasında öğrencilerle yapılan görüşmelerde yer almaması gerekir.

Müfettişlerden, aileler, yöneticiler, diğer personel ve öğrenciler tarafından ifade edilmiş herhangi bir görüşü bile dikkate almaları beklenmektedir. Okulun işleri ile ilgili, bütün ilgili kişilerin görüşlerini göz önünde bulundurması için okul teşvik edilmelidir. Okulun bu kişilerle iletişime geçmesi ve kendilerini müfettişle bir görüşme için hazırlamalarını ya da başmüfettişe kimi yorumlarının gönderilmesini isteyebilir. (OFSTED, 2005c: 10, 11).

4.3.1.6.1.2. Okulda Denetim

Okulda denetim, süresinin kısa olması nedeniyle, denetim için ayrılan zaman daha çok okulun etkililiği, güçlü ve zayıf yönleri ve gelişim için ne yapması gerektiği hakkında sonuçlara götürecek birinci elden kaynakları toplamak için kullanılmalıdır. Okulda etkili bir denetim şunları sağlamalıdır:

- Okul hakkında yargıların geçerli ve güvenli olması için yeterli kanıtlar toplanır.
- Bütün müfettişler kanıtları, Değerlendirme Formu (**Evidence Form - EF**)'na (Bkz. Ek-5) kaydederler.
- Okul hakkındaki esas kararlar konusunda ortak bir yargıya varılır.

- Mesleki ilişkilerin güçlü ve müfettişlerin çalışmalarının saygı duyulur nitelikte olması için teftişin yürütülmesinde standart yüksek olmalıdır.
- Okuldaki öğretmenler ve yöneticiler ayrıntılı bir şekilde bilgilendirilirler ve faydalı bir geri bildirim alırlar.

Müfettişler, kararlarını sağlam temellere dayandırmak ve okulun tarafsız bir değerlendirmesini yapmak için yeterli bilgi toplamalıdır. Kesinleşmemiş bir sonuç konusunda sorun yaşanan bir okulda, yöneticilere, kendi durumlarını destekleyen daha fazla kanıt sunma fırsatı verilir. Bu tür durumlarda, müfettişler yeterince esnek olmalıdırlar.

Okuldan denetim öncesinde istenen her türlü bilgi ve belge, müfettişlerin rahatça yararlanabilmelerini sağlamak için hazır bulunmalı ve okul idaresi, müfettişlerin bilgi toplama işinde onlarla birlikte çalışmalı, onlara yardımcı olmalıdır (OFSTED, 2005c:11).

Okulda denetimde zamanın çoğu ilk elden şu bulguları toplamak için harcanır:

- Doğrudan gözlem,
- Personel, öğrenciler ve okuldaki diğer kişilerle konuşma,
- Okulun işleyişini (sürecini) izleme; değerlendirme ve performans yönetimi gibi.
- Öğrencilerin güncel ve son zamanlardaki çalışma örneklerini inceleme,
- Okul kurulu ve yönetim toplantıları gibi toplantılara katılma ve doğrudan yönetim süreçlerini gözlemleme (öğretimin denetimi gibi),
- Özel eğitim gerektiren öğrencilerle ilgili kayıtların (bireysel eğitim planları), beyanatlar, okul yönetimince gerçekleştirilen kontrollerin ve değiştirilebilir sonuçların incelenmesi,

- Öğrenme güçlüğü ve yetersizliği olan ya da özel eğitim gerektiren öğrencilerle ilgili alan araştırmalarını takip etme.

Teftiş sırasında müfettişler, öğretmenlere ve diğer personele işleri ile ilgili izlenimleri hakkında sözlü bir şekilde geri bildirim yapmalıdırlar. Kanıtları açık olmalıdır.

Müfettişlerle okul personeli arasında, özellikle başmüfettiş ile müdür arasında yapıcı diyaloglar olması gereklidir (OFSTED, 2005c: 12).

Müfettişler teftiş sırasında, okulun SEF'te yazan durumlarını araştırır ve orada yazılanların doğruluğu ile ilgili kanıtlar ararlar. Ayrıca müdürle, personelle ve öğrencilerle okul yaşamı hakkında bilgi edinmek ve gelecek planlarını anlamak için konuşurlar (OFSTED, 2005g: 2).

4.3.1.6.1.2.1. Teftiş Bulgularının Kaydedilmesi

Teftiş sırasında, müfettişler birinci elden ve diğer kaynakları toplamalı, analiz etmeli ve standart formlara yargılarını kaydetmelidirler:

- Değerlendirme Formları (Evidence Forms - EF) (Bkz. Ek-5), gözlem ve görüşmeler ile verilerin analizleri ve diğer belgelere dayalı kanıtlar yoluyla elde edilmiş birinci elden bulguları, kaydetmek için kullanılır.
- Okul hakkında varılmış olan genel (ayrıntılı) kararlara ortak bir şekilde varılır ve başmüfettiş tarafından Teftiş Hükümlerinde kaydedilir. Bütün müfettişler okullar için genel teftiş planının bütün bölümlerindeki ortak kararlara katkıda bulunmalıdırlar.

Başmüfettiş, okul hakkındaki kararlarda, özellikle 'Okullar ve 16 Yaş Sonrası İçin Eğitim Kurumları Genel Teftiş Planındaki ana değerlendirme ve rapor etme gereksinimleri konusunda uzlaşmayı sağlamak ve okulun güçlü ve zayıf yönleri, gelişim için ne yapması gerektiğinin tanımlanmasını sağlamak için düzenli ekip toplantıları düzenlemelidir. Kararlar ikna edici derecede kanıtlarla desteklenmelidir.

Ortaya çıkan bulgular, müdürle veya diğer yöneticilerle düzenli aralıklarla tartışılmalı. Müdüre her fırsat verilmeli, istediği her türlü ayrıntılı kanıt sağlanmalıdır (OFSTED, 2005c: 12). Teftiş boyunca düzenli aralıklarla müdürle görüşülür. Dolayısıyla teftişle ilgili son kararlar müdür için bir sürpriz sonuç olmaz (OFSTED, 2005b: 14).

Genel kararlar, teftiş ekibi tarafından üzerinde durulan bütün bulguları yansıtmalıdır. Son kararlar, ancak bütün birinci elden bulgular toplandığında ve değerlendirildiğinde verilmeli ve bütün teftiş ekibinin ortak görüşünü temsil etmelidir (OFSTED, 2005c:13).

4.3.1.6.1.2.2. Bütün Teftiş Kararlarında Kullanılan Ortak Puanlama Ölçeği

Müfettişler, okulu ‘Eylül 2005’ten itibaren İngiltere’deki Okulların Denetimi İçin Genel Çerçeve’de bulunan değerlendirme ölçeğine göre okulları değerlendirirler. Okul hakkında kararları verirken, 4’lü değerlendirme ölçeğine göre kılavuz kitaplarda belirlenen hususlar doğrultusunda değerlendirmelerini yapar (OFSTED, 2005g: 2).

Not – 1 çok iyi

Not - 2 iyi

Not - 3 yeterli

Not - 4 yetersiz

Teftişin sonunda ekip, okulun özel tedbir alınmasını gerektiren iki okul kategorisinden herhangi birine dahil olup olmadığını hesaba katmalıdır (OFSTED, 2005c: 13,14).

4.3.1.6.1.3. Teftiş Sonuçları

Teftişten sonra ekip sonuçları belirler, bu sonuçları okul yönetimine sözlü olarak açıklar. Bu sözlü geribildirimden sonra, yazılı raporun okul için sürpriz teşkil

edecek hiçbir hükmü içermemesi gerekmektedir. Teftiş bulguları, okulun öz değerlendirmesi ile birlikte, gelişim planlaması için bir temel teşkil etmektedir. Teftiş sonrası etkinlikler şunları sağlamalıdır:

- Geri bildirim okulun hangi yönlerinin geliştirilmesi gerektiğini ve teftiş bulgularını açıklamada verimlidir. Bu kararların verilme sebeplerini anlama için okula imkân tanır.
- Teftiş raporu teftiş bulgularını açık ve inandırıcı bir şekilde açıklamaktadır.

Teftişin sonunda müdür ve yöneticilerle teftişin ana bulguları hakkında görüşülür. Başmüfettiş aileler için kısa bir rapor yazar. Rapor şunları içerir:

- Okulun verimliliği,
- Öğrenci standartları ve başarımı,
- Okulun öğrenciler için yaptığı düzenlemelerin niteliği,
- Okul yöneticilerinin liderlik ve yönetimi.

Bu rapor, ayrıca bir de öğrencilere teftiş hakkında bir mektubu da içerir (Bkz. EK-6). Okul personeli, okulla ilgili teftiş raporu yayınlanmadan önce, raporu inceleme şansına sahiptir. Yöneticiler raporu ailelere gönderir, daha sonra OFSTED'in internet sitesinde de (www.ofsted.gov.uk) rapor yayınlanır.

4.3.1.6.1.4. Teftiş Raporunun Yazılması ve Yayınlanması

İlköğretim okullarında teftiş raporu kısadır ve hazırlanan rapor en fazla 1500 kelimeliktir. Rapor, teftiştten hemen sonra başmüfettiş tarafından sonlandırılır.

Teftiş raporunun şekli belirtilmiş olmasına rağmen içerik ve ifade tarzı ile ilgili bir şey belirtilmemiştir. Yazı, raporun içeriği, okulu yansıtmalıdır. Raporlarda okulla ilgili bilgiler, bütün bulguları yansıtmalı, raporlar anlaşılabilir bir İngilizceyle yazılmalı, inandırıcı derecede kanıtlara dayalı olmalıdır. Rapor için esas kitle ailelerdir.

Öğrencilere katılımlarından dolayı ve sonuçlarla ilgili dönütler sağlamalarından dolayı teşekkürü içeren bir mektup da yazılır. Bu mektup, teftişin ana bulgularını içeren bir özet niteliğindedir (Bkz. EK-6). Bu mektup, okul konseyine hitap etmelidir ve öğrenciler için anlaşılabilir bir dilde yazılmalıdır. HMCI okullardan, bütün öğrencilerin teftiş sonuçları konusunda bilgilendirilmesinin sağlanmasını beklemektedir.

Rapor gerçeklere dayalı olmalıdır. Yayınlanma öncesi son taslağın geribildirim toplantısından sonra okula gönderilmesi gerekir. Eğer okul özel tedbir kapsamına alınmamışsa, taslak hakkında yorumlarını bildirmesi için okula bir iş günü müsaade edilir. Rapordaki hükümler, önemli hatalar ve eksiklikler olmadığı sürece değiştirilemez. Bu tür değişiklikler ekiple görüşen başmüfettişin sorumluluğundadır.

Teftiş raporu OFSTED'in internet adresinde (www.ofsted.gov.uk/reports) teftiş işlemi tamamlandıktan sonra, üç hafta içerisinde yayınlanır. Bölgesel teftiş düzenleyici birim (RISP), teftiş raporunun bir kopyasını OFSTED adına okul müdürüne gönderir.

Okul yönetimi teftiş raporunu aldıktan sonraki beş gün içerisinde bütün velilere ve okuldaki öğretmenlere raporun bir kopyasını göndermelidir. Ayrıca dışarıdan herhangi bir vatandaşın istemesi durumu için raporun bir kopyası alınmalıdır.

Teftişi takip eden dönemde, okul yönetimi, teftiş raporunda ifade edilen bulgulara dayalı olarak etkinliklere başlamak isteyebilir. Özel önlem gerektiren okullar hariç olmak üzere, okulun rapordaki hangi noktalarla ilgili eylemlerde bulunacağı onların sorunudur (OFSTED, 2005c: 13-16).

OFSTED sonuç raporunu müdüre, yerel otoriteye (LEA) ve (vakıf okullarında) kurucu yöneticiye gönderir. Teftiş raporunun ana bulguları teftiş ekibinin şu konular hakkındaki kararlarını yansıtır (Department for Education and Skills, 2006a: 127):

- Eğitimin niteliği,
- Öğrencilerin ihtiyaçlarına ne derece cevap verildiği,
- Finansal kaynakların yönetimi de dahil olmak üzere, liderlik ve yönetim,
- Öğrencilerin ruhsal, ahlaki, kültürel gelişimi,
- Okulun öğrencilerin memnuniyeti için çabası.

4.3.1.6.1.5. Tedbir Gerektiren Okullar

Denetim etkinlikleri sonucunda bazı okulları yeterli başarıyı gösteremediğinin anlaşılması halinde bir takım tedbirler alınır. Eğer müfettişler bir okulun genel etkililiğinin yetersiz olduğu hükmüne varırlarsa, bu özel önlemler gerektirir ya da önemli derecede gelişmesi gerektiğinden dolayı düzeltme için bir uyarı almasını gerektirir.

Özel Önlemler: Kabul edilebilir bir standartta öğrencilere eğitim vermede başarısız olduklarından dolayı özel önlemler alınması gereken ve okulun liderlik yönetim ve idaresinden sorumlu kişilerin gerekli gelişimi sağlama yeterliliği olmadığı okullardır.

Düzelme Uyarısı (bildirisi) : Bütün şartlar altında gösterebilmesi umulan performanstan daha yetersiz performans göstermesinden dolayı kayda değer oranda gelişmesi(düzelmesi) gereken okullardır. Halen, kabul edilebilir standartta bir eğitimi sağlamada başarısızlık gösteren, fakat gelişim kapasitesi olan okullar bu kategoride yer alacaktır.

Bu kararlar, baş HMI tarafından hafifletmeye bağlı olarak verilir. Okula yapılan geri bildirimin bu durumu açık bir şekilde bildirilmesi gerekmektedir.

Bir taslak raporu bu hükümlerden herhangi birini içerdiğinde, okul yönetimine rapor sonuçlandırılmadan önce taslak üzerine yorumlarını sunması için beş günlük süre verilir (OFSTED, 2005c: 17).

Özel önlemler ya da önemli derecede düzelme diye tanımlanan bütün denetimler OFSTED’ce hafifletilebilir. Özel önlem veya düzelme uyarısı alan

okulların okul gelişim ve düzelme planlarını teftiş bulguları ışığında düzenlemeleri beklenir.

Özel önlem gerektiren okullar için önerilen eylemin iki yıl içerisinde bu sınıflamadan kurtulabilecek şekilde planlanması gerekir. LEA raporu aldıktan 10 gün içerisinde, bir okulun özel önlem alınması gereken okul sınıflamasında olduğuna yönelik bir eylem bildirisi hazırlaması gerekir. Daha sonra bunun bir kopyasını OFSTED'e gönderir.

LEA ve Eğitim Bakanının bu durumdaki okullara müdahale yetkisi vardır. Okul yönetimi bu yasal uyarıya uymadığı takdirde LEA'lar okula yeni bir yönetici atayabilir, okulun bütçeden aktarılan payını vermeyebilir. Okul yönetim kurulu yerine geçici bir yönetim kurulu atayabilir. Ayrıca LEA'lar, bu okulların kapanması için teklif sunabilir ve yerine yeni bir okul açabilir.

Eğitim bakanı da bu okullara yeni bir yönetici atayabilir ve geçici yönetim kurulu oluşturabilir. Ayrıca okulun belli bir süre için kapatılması için LEA'lara emir verebilir.

Bu tür okullar belirli aralıklarla denetim ziyaretlerine maruz kalırlar. Bu kontrol ziyaretlerinde, HMI okulun bu sınıflamadan çıkıp çıkmamasına karar verir. Okulun, aileleri de süreç hakkında bilgilendirmesi gerekir. Eğer okul özel önlemler sınıfında kalırsa, iki yıl sonra bir teftiş daha geçirir. Bu teftiş sonunda ya özel önlemler süresi yenilenir ya da hüküm değiştirilir.

Düzelme uyarısı gerektiren okulların, 12 ay içinde performanslarını arttırmaları beklenir. Bir yıl sonra, okul yine denetlenir, fakat geçici kontrol ziyaretleri olmaz (Department for Education and Skills, 2006a: 128, 129).

4.3.1.7. İngiltere Eğitim Sisteminde İlköğretim Düzeyinde Öğretimin Denetimi

Okulun öğretimin niteliği ile ilgili görüşünün kaynağı anlaşılmalıdır. Standartlar, işleyiş, personel gelişimi ve memnuniyeti ile bağlantılı olarak

öğrencilerin performansları, öğretimin niteliği için ana kanıt oluşturmaktadır (OFSTED, 2005b: 10). Sonuçların iyi olduğu yerde öğretimin de iyi olması muhtemeldir. Fakat müfettişler, öğretimin çok iyi olduğu zamanlarda bile ,bazen sadece az bir ilerlemenin kaydedilebileceği, okulun gerçekten meydan okuyucu durumlarla karşılaşması gibi, özel içeriksel etmenlerin farkında olmalıdırlar.

Okulun öğretimle ilgili görüşlerinin ölçülmesi için stratejiler şunları içermektedir: okulun ders gözlem kayıtlarının incelenmesi; öğretmenlerin derslerinin gözlemlemesi ve gelişim için ne tür bir desteği sağladıkları hakkında öğretmenle görüşme ve tartışma; öğrencilerle çalışmaları hakkında tartışmalar; okul yönetimine uygulamadaki güçlü, yeterli ve zayıf yönlerini sormak ve bunları kontrol etmek; yöneticilerle öğretmenlerin öğretimini gözlemlerken onların güçlü ve zayıf yönlerini ne kadar iyi belirlediklerini anlamak için ortak gözlemler düzenlemek. Bu etkinlikler öğretim hakkındaki kararların bildirilmesinin yanında, okulun öz değerlendirmesinin niteliğini doğrulamaya yardımcı olur.

Öğrencilerle görüşme, belki de çalışmalarının örnekleri ile birlikte, yöneticiler tarafından dikkat edilen, öğretimin belirli özelliklerini araştırmak için kullanılabilir. Özellikle üst sınıflardaki öğrencilerle yapılan bu görüşmeler okulun sunduğu öğrenimin niteliğini değerlendirmede kullanılmalıdır.

Öğretimle ilgili belirli konuların (örneğin; davranış yönetimi, değerlendirme ya da ders amaçlarının açıklığı gibi) ölçülmesinin diğer bir yolu da, bir dizi kısa ve odaklanılmış ders ziyaretlerinin yapılması olabilir. Sadece küçük okullarda bütün öğretmenlerin ya da çoğunun dersinin gözlemlenmesi olasıdır.

Eğer zaman uygun ise, SEF’de belirtilenler dışında, öğretimle ilgili başka konular olup olmadığını araştırmak için ek bir araştırma yapılabilir.

Müfettişin öğretim ile ilgili görüşü SEF’te belirtilenlerden farklı ise bu durum okul yönetimi ile görüşülür. Bu görüşmede okulun kendi değerlendirmesini destekleyici güçlü kanıtlar sunması istenir. Hatta bir yöneticinin, bir iki derse

götürülerek öğretimin kalitesinin okulda değerlendirilip değerlendirmediğinin görülmesi sağlanabilir.

Görülen derslerin niteliği, öğretimin genel niteliğini değerlendirmede bir etmen olacaktır, fakat bu ders notlarının basitçe toplanması yoluyla asla yapılmamalıdır.

4.3.1.7.1. Öğretim Programı ve Diğer Etkinliklerin Öğrencilerin İlgilili ve İhtiyaçlarını Ne Derece Karşıladığının Denetlenmesi

Öğretim programı ile ilgili düzenlemeleri gibi, okul tarafından sağlanan belgeler, okulun öğrencilerin ihtiyaçlarına karşılık verip vermediğini, yasal gereksinimlere bağlı kalıp kalmadığını ve yıldan yıla öğrenmede ilerlemeyi sağlayıp sağlamadığına iyi bir ilk kanıt olacaktır.

Normal olarak, teftişin başında yöneticilerle öğretim programını tartışmak önemlidir. Teftiş etkinlikleri, ulusal stratejilerin uygulanması ve temel becerilerin gelişimini de kapsamalıdır.

Öğretim programı ile ilgili kararlar daha kapsamlı kanıtlarında altını çizmelidir. Öğrencilerle görüşmelerde, onların öğretim programında öngörülenleri nasıl edindikleri ve memnuniyet dereceleri de belirtilmelidir. Öğrencilerce kaydedilen ilerlemeler ve onların katılımı, onları ilgilendiren öğretim programının daha ileri göstergeleridir. Öğrenme güçlüğü ve yetersizliği olan öğrenciler için bireysel eğitim planlarının niteliği özel gereksinimlerin karşılanıp karşılanmadığını açıklayan iyi bir göstergedir. Fakat bu daha kapsamlı bir araştırmayı (örneğin; sınıf etkinliğinin gözlemi) gerektirir. Böyle öğrencilerin kaynaştırma eğitimine alındığı durumlarda yasal haklarının gözetilmesinin devam edip etmediği araştırılmalıdır.

Öğretim programı hakkında bir görüşe varmada müfettişler okulun her öğrenci seviyesinin ihtiyaçlarını karşılayıp karşılamadığını özenle hesaba katmalıdır. (OFSTED, 2005b: 12)

4.3.1.7.2. Ders Gözlemi ile İlgili Notlar

Denetim sürecinde, müfettişler her zaman derslerin ya da toplantıların tamamını gözlemlerler. Doğrusu, birkaç öğrenci grubunun çalışmalarının inceden inceye gözden geçirilmesinin arzu edilebileceği zamanlar olmaktadır. Ancak, müfettişler, öğretmenlerin dersin ya da dersin bir kısmının gözlemlenmesinin ana sebeplerinin farkında olmalarını sağlayacaktır (OFSTED, 2005c: 12).

Dersin tamamını gözlemlene zorunluluğu yoktur, ama gerekli görüldüğünde dersin tamamı gözlenebilir. Örneğin; teftiş ekibi, farklı öğrenci grupları için düzenlemeleri anlayabilmek amacıyla ya da öğretim teftişin önemli odak noktalarından biri olarak kabul edildiğinde dersin tamamı gözlenebilir.

Genel olarak yarım saatlik bir ziyaret uygundur. Bununla birlikte denetmenin haftalık ders programında aynı saatte üç farklı öğrenme grubunun derslerini karşılaştırmak için veya verilen hizmetin etkisini kontrol etmek amacıyla kısa ziyaretler daha faydalı olacaktır. Belli konularla ilgili gözlemler yapmak amacıyla birkaç sınıftaki 10 dakikalık kısa gözlemler faydalı olabilir.

Çoğu teftişte bütün öğretmenler denetlenmezler. Teftişte önemli olan okulun teftişten beklentilerini karşılamaktır. Başmüfettiş, ekibiyle birlikte ders gözleminin yapılacağı sınıfları belirler ve okulu, bu gözlemi yapmasının nedeni hakkında bilgilendirir. Buna karşın, okul yönetimine hangi derslerin gözlemleneceği önceden bildirilmez.

Okulda verilen hizmetin etkisi hakkında karar verirken, müfettişler öğretimi gözlemlerler. Bunun yanı sıra, verilen hizmetin belirli öğrenci grupları veya bireyler üzerindeki etkisini izlemek için fazladan zaman geçirebilir (OFSTED, 2005b: 14).

4.3.1.7.3. Değerlendirme Formları

Teftişle ilgili bütün kanıtlar için olduğu gibi, ders gözlemi için de **Değerlendirme Formları** (Evidence forms - EF) kullanılır (Bkz. Ek -5). İlk elden bütün kanıtların kaydedildiği (OFSTED, 2005e: 1) bu bilgi formları, genellikle elle

yazılır ve ders gözlemindeki değerlendirmeler bu forma yazılır. Belirli bir konunun birkaç derste ve görüşmelerde takip edildiği durumlarda birkaç form kullanılır ve sonra birbirine iğnelenir.

EF'ler daha sonra okul yönetimine geri bildirim için, bütün önemli kararların altını çizen kanıtların sentezini yapmak amacıyla ve tartışmaların ana noktalarını kaydetmek için kullanılır (OFSTED, 2005b: 7).

Bütün EF'lerde konu belirtilmelidir. Ders gözlemi yapılırken, gözlemle ilgili bulguların kaydedilmesinde içerik bölümünde, dersin ne hakkında olduğu ile ilgili kısa bir bilgi verilir. Eğer mümkünse amaçlar belirtilir. Kanıt Formunda değerlendirme bölümü ders hakkında özet bir değerlendirici yorumu içerir. Bu bölümde açıklayıcı detaylar gereksizdir. Öğretim değerlendirildiğinde, öğrencilerin öğrenmelerine ve kişisel gelişimlerine olan etkisi ile ilişkilendirilmelidir. Ana bulguların özeti bölümü basitçe sayısal notlamayı destekleyen bir kelimeler bütünüdür. Derslerde kullanıldığında, öğretmenlere daha sonra dönüt verilebilecek temel güçlü ve zayıf yönlerin açık bir şekilde ifade edilmesi önemlidir. Bütün EF'lerde özet bölümü olmalıdır. Bu bölümün tam anlamıyla amaca hizmet edecek şekilde (doğru şekilde) tamamlanması okul ile ilgili genel görüşe ve gelişme için nelere ihtiyaç duyduğunu belirlemede önemli katkı sağlar (OFSTED, 2005e: 1).

Dersin genel niteliği hakkında bir not bölümü vardır. Bu not 4'lü değerlendirme ölçeğine dayalı olarak, prensip olarak öğrencilerin ilerleme ve kişisel gelişimi ile ilgili sonuçlara, öğretimin niteliğine, öğrencilerin sağlık ve güvenliğine ve memnuniyetine kanıt oluşturmaktadır.

Bütün notlar metinle tutarlı olarak ve ona dayalı olarak verilmelidir (OFSTED, 2005e: 2). Bir nokta hakkında yeterli bilgi yoksa kutu boş bırakılır.

Bu form ders gözlemi için kullanılmadığı takdirde 'dersin genel niteliği' kısmı boş bırakılır. Genel karar, kutuda yazılmış not tanımına en uygun olmalıdır. Dersin genel niteliği hakkında notlandırmada, hangi başarı düzeyinde, hangi

notların öngörülebileceği aşağıdaki tabloda verilmiştir (Bkz. Tablo – 7) (OFSTED, 2005e: 3):

Tablo -7. Değerlendirme Formlarında Notlandırma için Ölçütler

Tanımlama	Dersin Özelliği
Çok iyi - 1-	• Ders her yönden en azından iyi ya da önemli unsurlarda bütün yönlerin neredeyse örnek teşkil edecek nitelikte ise, • Öğrencilerin ender rastlanan şekilde memnun olma ve ilerleme göstermeleri.
İyi -2-	• Çoğu öğrenci iyi öğretim aldığından dolayı iyi ilerleme sergiler. Genel davranış iyi ve öğrenenler kendilerini rahat hissettikleri (memnun olabilecekleri) dostça ve güvenli bir ortamda çalışmaları ile ilgilenmektedirler. Öğrencilerin sağlık ve güvenliği tehlike altında değildir. • Öğretim iyi düzenlenmiş, kesin, hoş giden, ve açıkça ifade edilmiş çalışmalar öğrencilerin çoğunun uygun şekilde derse etkin katılımı için öğrencilerin ihtiyaçları ile ilgilidir. • Öğretim asistanları ve kaynakları uygun şekilde düzenlenmiş ve uygun zamanda yararlanılmış. Öğrencilerin çalışmalarının değerlendirilmeleri düzenli ve tutarlı, ilerlemelerine iyi katkı sağlar.
Yeterli -3-	• Ders çoğu yönden yetersiz, fakat öğrenenlerin tatmin edici derecede memnun olma ve ilerlemeleri gibi bazı yönlerden iyi olabilir.
Yetersiz -4	Bir ders şu hallerde yeterli sayılmaz: • Çoğu öğrenci ya da öğrencilerin belirli bir kısmı olması gerekenden daha az ilerleme kaydediyorsa, bunun yetersiz öğretime ve kötü davranışın etkisine bağlı olup olmadığı • Öğrencilerin genel davranışının ve tutumlarının tatmin edici değil ve dersin niteliği öğrencilerin kişisel niteliklerinin gelişimine aykırı ise, • Öğrencilerin sağlık ve güvenlikleri tehlike altında ise, • Öğretim tatmin edici derecede yeterli değilse. Bu genellikle öğrencilerin ilerlemelerinin yetersiz olmasına sebep olur, ama bazen ilerleme öğrenenlerin tutumuna bağlı olarak öğretime rağmen memnun edici olabilir. Yetersiz öğretim aşağıdakilerden bir ya da bir kaçını içerir.: a) Zayıf müfredat (alan) bilgisinin hatalı öğretim ve öğrencilerin düşük talepleri ile sonuçlanması b) öğrencilerin başlangıç noktalarına uygunsuz karşılık verilmesi c) Yetersiz sınıf yönetimi d) Öğrenme amaçlarına zayıf bir şekilde uydurulmuş yöntemler ya da öğrenenlerin ilgi ve bağlılığını kazanmayı başaramama e) Kaynakların yetersiz kullanımı, asistanla ve mevcut zaman da dahil olmak üzere f) Zayıf değerlendirme (assessment)

4.3.1.7.4. Ortak Ders Gözlemlerinin Yürütülmesi

Okul personelinin üst ve orta yönetim üyeleri ile ortak ders gözlemleri müfettişlere yönetimin öğretim ile ilgili kararlarını değerlendirmede yardımcı olur. Bu okulun işe katılımını sağlar ve öğretimin kalitesi hakkında kanıtlar bulmaya

yarar. Bundan sonra öğretmenle görüşme de yöneticilerin gelişimi sağlamak için, gözlem kanıtlarını ne kadar etkili bir şekilde kullandığı hakkında müfettişi aydınlatır.

Bu ortak gözlem üzerinde müfettişler ısrar etmezler. Bütün ortak gözlemlerde başmüfettişle okul müdürünün uzlaşması gerekir. Teftiş ekibindeki müfettişler bağımsız olarak böyle bir etkinlik düzenleyemezler.

Hangi dersin gözlem için seçileceği konusunda müdüre rehberlik edilmesi faydalıdır. Öğretimin niteliğinin çok uçlarda (çok iyi ya da kötü) olduğu sınıfların dışında ve öğretmenin bir ortak gözlem için her zaman kendine güveni olduğu düşünülen sınıflar tercih edilir. Müfettiş, öğretmenin ortak gözlemin sürdürülmesinden memnun olup olmadığını kontrol etmelidir. Hatta öğretmenin, daha önce okul yönetimince gözlemlenmiş olması daha faydalı olacaktır (OFSTED, 2005b: 7).

Dersler genellikle normal şekilde gözlenir, ortak gözlemcinin dersi gözlem şekline uyulur. Müfettiş sessizce oturabilir veya öğrenciler ile ilgilenebilir.

Gözlemden sonra ortak gözlemcinin ders hakkında ne düşündüğünü (öğretmenin olumlu yönleri, daha iyi olması için ne yapması gerektiği ve genelde ne kadar iyi olduğu) sorduktan sonra müfettişin bir görüş bildirmesi faydalı olacaktır. Eğer ortak gözlemci yazılı bir kayıt sunarsa, daha sonra buna bakılır. Müfettişler dersin niteliği hakkındaki kendi görüşlerini bildirerek tartışabilir. Yargılardaki farklılıklar araştırılmalıdır.

Dersin gözlemine katılan yöneticiye kendi bulguları ve kararları hakkında geri bildirim verilmelidir. Öğretmene bu ortak denetimle ilgili geri bildirimin yapılması yöneticiye bırakılır, fakat bu gözlenebilir.

Bu gözlemde de, her zamanki şekliyle bir EF yazılmalı, ortak gözlemcinin değerlendirmesini içeren bir değerlendirme olması sağlanmalıdır. Daha sonra ayrı bir EF doldurulması uygun olabilir.

Müfettişler, bu ortak gözlemin müdür tarafından öğretmenle ilgili disiplin işlemlerine dahil edilmemesini sağlamalıdır (OFSTED, 2005b: 8).

Öğretmenle görüşme, teftiş ilkelerinin ve yürütme esaslarının ayrılmaz bir parçasıdır ve öğretmene bütün derslerden sonra geri bildirimin sağlanması en önemlidir.

Çoğunlukla, bu hemen dersten sonra ya da daha uygun bir zamanda yapılabilir. Gerekli olduğu için tam bir geri bildirim için zamanın belirtilmesi faydalı olur. Müdülden öğretmenlere geribildirim almaları gerektiğini bildirmesi istenebilir.

Geri bildirimler oldukça kısa olacaktır. Öğretmenin derste güçlü yönlerinin farkında olması sağlanır. Derste göze çarpan ve geliştirilmesi gereken küçük alanlarla ilgili nasıl daha iyi yapılabileceğini anlaması sağlanır. Öğretmenin ayrıca müfettişin dersin genel niteliği hakkındaki kararını da öğrenmesi gerekir. Kanıt formları, dersin niteliği ile ilgili bir kutuyu da içermektedir. Bu öğretimin görüşülmesi gerektiği ile ilgili karardır.

Müfettiş, gözlemlediği birkaç derste farkına vardığı küçük birtakım problemleri, bunlar hakkında yeterli kanıt olmadığından dolayı, göz ardı edebilir ve gözlemlediği genel noktalarla ilgili geri bildirimde bulunmak için bütün öğretmenlerle bir arada görüşebilir (OFSTED, 2005b: 13).

4.3.1.7.5. Öğretimsel Etkinliklerin Değerlendirilmesi ile ilgili Noktalar

Müfettişler okuldaki öğretimle ilgili etkinliklerin denetiminde şu sorulara yanıt arar (OFSTED, 2005a: 3-5; 2005c: 19-20):

Genel Etkililik Yönünden :

- Yapılan hazırlık ve düzenlemeler öğrencilerin ihtiyaçlarını karşılamada ne kadar etkili ve verimlidir, neden? Düzenlemelerin daha ileri götürülmesi için ne tür adımlar atılmasına ihtiyaç duyulmaktadır?
- Düzenlemenin genel etkililiği nedir, güçlü ve zayıf yönleri nelerdir?

- Etkinlikler etkililik yönünden geliştirilebilir mi?
- Daha önceki teftiştten bu yana gelişim için ne tür adımlar atılmıştır?

Öğrenciler Yönünden:

- Öğrenciler ne kadar iyi kazanımlar elde eder?

Müfettişler bu konu ile ilgili olarak şunları değerlendirmelidir:

- Öğrenme grupları arasında zamanla değişen eğilimler ve herhangi kaydadeğer değişimlerle birlikte, beceriler ve öğrenme amaçları da dahil olmak üzere karşılaşılan hedeflere ulaşmada öğrencilerin başarımı,
 - Öğrenme amaçlarına bağlı olarak öğrencilerin çalışmalarının standardı,
 - Öğrenme grupları arasındaki kayda değer çeşitliliklerle, öğrencilerin daha önceki öğrenmeleri ve potansiyelleri ile ilgili olarak öğrencilerin gelişimlerinin sağlanması,
 - Öğrencilerin çalışmalarından zevk alma derecesi,
- ve, uygun olduğu yerde
- İş hayatında kullanılabilecek becerilerin kazanıp kazanılmadığı,
 - Öğrenenlerin duygusal gelişimi,
 - Öğrenenlerin davranışları,
 - Öğrenenlerin katılımı,
 - Öğrenenlerin öğrendiklerini sağlıklı bir hayat tarzına uyarlama derecesi,
 - Öğrenenlerin manevi, ahlaki, sosyal ve kültürel gelişimi,
 - Öğrenenlerin topluma olumlu katkıda bulunup bulunmadıkları,

Öğretim Etkinliği Yönünden:

1. Öğretme, yetiştirme ve öğrenme ne kadar verimlidir? Müfettişler şunları değerlendirmelidirler:

- Öğretimin ve kaynakların öğrenmeye ne derece katkı sağladığı ve öğrenci ihtiyaçlarının ne kadarına hitap ettiği ve dersin ve programın gereksinimlerini ne derece karşıladığı,
- Öğrencilerin gelişimlerini planlama ve gözlemlenmede değerlendirmelerin uygunluğu ve gösterilen titizlik,
- Ek öğrenme ihtiyaçlarının tanınması ve bunlara hazırlık,

ve uygun olduğu yerde,

- Çocukların ailelerinin veya bakımından sorumlu kişilerin çocuklarının öğrenme ve gelişimlerine katılımı.

2. Program ve etkinlikler öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçlarına ne kadar iyi şekilde karşılamaktadır? Müfettişlerin bu konu ile ilgili olarak şunları değerlendirmelidirler:

- Program ve etkinliklerin öğrencilerin önceki bilgi ve deneyimlerine dayanarak ilgi ve potansiyellerine cevap verme derecesi,
- Programlar ya da müfredat nereye kadar dışarının gereksinimlerini karşılayacak nitelikte olduğu ve yerel durumlara karşı duyarlılığı (bölge şartlarına uygunluğu),

ve uygun olduğu yerde,

- Etkinliğin öğrencilerin edimi ve doyumuna (zevk alma) katkı sağlama derecesi,
- Düzenlemenin öğrencilerin güvende olma ve sağlıklı olma kapasitelerine katkı sağlama derecesi.

4.4. Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular

Bu araştırmanın 4. alt problemi; “Türkiye, Fransa ve İngiltere Eğitim Sistemlerinde öğrenim basamaklarının yapısı, eğitim yönetimi yapısı, eğitim denetimi genel yapısı, denetimin yasal dayanakları ve denetimi gerçekleştiren müfettişler ile ilgili benzerlik ve farklılıklar nelerdir?” olarak belirlenmiştir.

Araştırmanın bu bölümünde, öncelikle, bu üç ülke ile ilgili birtakım genel bilgiler tablo halinde sunulmuş, daha sonra alt probleme ilişkin bulgulara yer verilmiş ve bu bulgular yorumlanmıştır.

4.4.1. Genel Bilgiler

Tablo-8’de Türkiye, Fransa ve İngiltere ile ilgili olarak, coğrafi, demografik ve ekonomik birtakım genel bilgilere yer verilmiştir.

Tablo 8. Ülkeler Hakkında Genel Bilgiler

		Türkiye	Fransa	İngiltere
Yönetim Şekli		Cumhuriyet	Cumhuriyet	Monarşi
Yüzölçümü		814.578 km ²	551.000 km ²	130.281 km ²
Nüfus		67.804.000	60.836.136	50.093.800
Nüfus Artış hızı		%1,26	%0.35	%0.3
Nüfusun Yaş Gruplarına Dağılımı	0-15 yaş arası	%28,5	%18,3	% 18,6
	15-60 yaş arası	%52,5	%60,8	%60,5
	60 yaş ve üstü	%19	%20,9	%20,9
Okuryazarlık Oranı		%86, 5	%99	%99
Çalışma çağındaki nüfusun İşsizlik Oranı		%14.2	%9.9	%4.7
Kişi başına Düşen Yıllık Milli Gelir		2298\$	21.848 \$	24.058\$

Ülkelerin coğrafi ve demografik yapıları karşılaştırıldığında geniş bir alan üzerine kurulu olan Türkiye’de nüfusun ve yıllık nüfus artış hızının Fransa ve

İngiltere'ye oranla fazla olduğu görülmektedir. Bu üç ülke içerisinde yüzölçümü en küçük olan İngiltere nüfusunun 50 milyonun üzerinde olması dikkat çekicidir.

Nüfusun yaş gruplarına göre dağılımı incelendiğinde, Türkiye'de 0-15 yaş arası nüfusun diğer ülkelere göre, kayda değer oranda fazla olduğu görülmektedir. Bu da, ülkede eğitim çağındaki nüfusun diğer ülkelere orana çok yüksek olduğunu göstermektedir. Bunun yanı sıra ülkelerin okur-yazarlık oranları karşılaştırıldığında Fransa ve İngiltere'de nüfusun %99'unun okur-yazar olduğu görülmekteyken, Türkiye'de bu oran %86'dır.

Fransa ve İngiltere'de nüfusun yaş gruplarına dağılım ve nüfus artış hızı oranları birbirine çok yakındır. Türkiye'de çalışma çağındaki nüfus Fransa ve İngiltere'ye göre düşüktür. Buna rağmen, Türkiye'de çalışma çağındaki nüfusun işsizlik oranı Fransa ve İngiltere'ye göre oldukça yüksektir. Bu da, Türkiye'de çalışma çağındaki nüfusun istihdam edilebileceği iş alanlarının yeterli olmadığını göstermektedir. İşsizlik oranları karşılaştırıldığında, en iyi durumun İngiltere'de olduğu görülmektedir.

Avrupa Birliği'nin önde gelen ülkelerinden olan İngiltere ve Fransa'da kişi başına düşen yıllık milli gelirin, uzun süredir Avrupa Birliği'ne üye olmak için çalışmalarını sürdüren Türkiye'ye oranla oldukça yüksek olduğu görülmektedir. Bu da ekonomik anlamda Türkiye'nin yeterli refah düzeyine sahip olmadığını en belirgin kanıtıdır.

4.4.2. Öğrenim Basamaklarının Yapısına İlişkin Benzerlik ve Farklılıklar

Türkiye, Fransa ve İngiltere Eğitim Sistemlerinde öğrenim basamakları ve bu öğrenim basamaklarına göre çağ nüfusunun okullaşma oranları ile ilgili bulgular Tablo – 9'da verilmiştir. Bu tabloda; Türkiye ve Fransa Eğitim Sistemlerinde eğitimin okulöncesi, ilköğretim, ortaöğretim ve yüksek öğretim olmak üzere 4 aşamalı olarak yürütüldüğü görülmektedir. Bu iki ülkeden farklı olarak İngiltere'de ortaöğretimden sonra İleri Eğitim Kurumları (Further Education –FE) olarak adlandırılan zorunlu eğitim sonrası eğitim kurumlarının olduğu görülmektedir.

Tablo 9. Öğrenim Basamakları ve Çağ Nüfusunun Okullaşma Oranları

		Türkiye		Fransa		İngiltere	
		Yaş Aralığı	Okullaşma Oranı	Yaş Aralığı	Okullaşma Oranı	Yaş Aralığı	Okullaşma Oranı
Eğitim Basamakları	Okul Öncesi	0-3 Yaş - Kreşler	%25	2-5 Yaş	2-3 Yaş: %32	3-4 Yaş	3 Yaş: %45.4
		3-5 Yaş – Anaokulları			3-5 Yaş: %99		4 Yaş: %94
		5-6 yaş – İlköğretim okullarında ana sınıfları					
	İlköğretim	6-14 Yaş	%93.3	6-11 Yaş	%100	5-11 Yaş	%99.17
	Ortaöğretim	14 -17 Yaş	%54,5	1. Kademe (Collégé): 11-15 Yaş	%100	11-16 Yaş	%93.5
				2. Kademe (Lyceé): 15-18 Yaş	%92		
	İleri Eğitim Kurumları (FE)					16-18 Yaş	%70
	Yükseköğretim	17 ve üstü	%26.5	18 ve üstü	%73	18 ve üstü	%64
Zorunlu eğitim		6-14 Yaş (8 yıl)		6- 16 Yaş (10 yıl)		5-16 Yaş (11 yıl)	

Okul öncesi eğitiminde ülkelerin okullaşma oranları karşılaştırıldığında İngiltere ve Fransa’da bu çağ nüfusunun okullaşma oranının Türkiye’dekine oranla oldukça yüksek olduğu görülmektedir. Türkiye’de zorunlu eğitim ilköğretim dönemini içerir ve ilköğretim çağındaki nüfusunun okullaşma oranı %93’tür. İngiltere ve Fransa’da çağ nüfusunun tamamının ilköğretim eğitimi aldığı görülmektedir. Türkiye’de ortaöğretimde %54’lük bir okullaşma varken İngiltere ve Fransa’da bu oranın %90’ın üzerinde olduğu görülmektedir. Aradaki bu farkın Fransa ve İngiltere’de zorunlu eğitimin ortaöğretim dönemini de içermesinden kaynaklandığı söylenebilir. Türkiye’de zorunlu eğitim 8 yıl iken, Fransa’da 10, İngiltere’de 11 yıllık zorunlu eğitim olduğu görülmektedir. Fransa’da zorunlu eğitim dönemini tamamlamak için öğrencilerin ortaöğretim 1. kademe (collégé) eğitimini

tamamlandıktan sonra liselerde (lycée) 1 yıl süreli tam zamanlı eğitim almaları gerekmektedir. Bu 1 yıl süreli eğitimden sonra öğrenciler isterlerse okuldan ayrılabilirler. Zorunlu eğitim dönemini bitirdikten sonra okuldan ayrılan öğrencilere iş yaşamında kullanabilmeleri için zorunlu eğitimi tamamladığını gösteren ortaöğretimden ayrılma belgesi verilir.

İngiltere’de zorunlu eğitim döneminden sonra ‘İleri Eğitim’ (Further Education -FE) basamağına geçilir. Bu dönemin sonunda alınan ileri seviye Genel Eğitim Sertifikası ya da Genel Ulusal Mesleki Nitelikler Sertifikası ile üniversiteye başvururlar. İngiltere’de yükseköğretim üniversitelerde ve mesleki eğitim veren politeknik okullardaki eğitimi içerir. Her üniversite başvuru şartlarını kendisi belirler. Fransa’da da öğrenciler, ortaöğretimlerini tamamladıktan sonra elde ettikleri ‘baccalaureat’ dereceleri ile üniversitelerin belirlediği şartlar doğrultusunda yükseköğretim kurumlarına başvururlar. Türkiye’de yükseköğretim kurumlarında eğitim görebilmek için, ortaöğretimden mezun olduktan sonra, merkezi bir sınav olan Öğrenci Seçme Sınavında (ÖSS) başarılı olmak gereklidir. Bu sınavdan başarılı olan öğrenciler, aldıkları puanlara göre istedikleri öğretim programına yerleştirilirler.

Tablo – 10’da, ilköğretim ve ortaöğretimde devlet okullarında ve özel okullarda eğitim gören öğrencilere ilişkin oranlar verilmiştir. Buna göre; üç ülkenin eğitim sisteminde ilk ve ortaöğretim düzeyinde öğrencilerin büyük çoğunluğunun devlet okullarında eğitimlerini tamamladıkları, Fransa’da, Türkiye ve İngiltere’ye oranla, özel okulların daha fazla tercih edildiği görülmektedir.

Tablo – 10. Devlet Okulları ve Özel Okullarda Okullaşma Oranları.

	Türkiye		Fransa		İngiltere	
	Devlet Okulları	Özel Okullar	Devlet Okulları	Özel Okullar	Devlet Okulları	Özel Okullar
İlköğretim	%98.2	%1.8	%86.5	%13.5	%96	%4
Ortaöğretim	%97.6	%2.4	%79.9	%20.1		

Öğretim Programları: Üç ülkede de, birtakım farklılıklara rağmen, ulusal öğretim programının benimsendiği görülmektedir. Türkiye’de “neyin nasıl öğretileceği” konusunda tek belirleyici Milli Eğitim Bakanlığıdır. Bakanlığa bağlı

Talim Terbiye Kurulu Başkanlığınca ulusal standartlar ve öğretim programı belirlenir. Fransa’da da, bakanlık her branş ve eğitim düzeyinde detayları belirler ve belirli bir yöntem uygulamaya zorlamaksızın öğretmenler için kılavuz kitaplar hazırlar. Fakat Fransa’da ulusal öğretim programı esnek bir yapıya sahiptir. Öğrencilerin ihtiyaçları göz önde bulundurulmuştur. Ayrıca, okullar, öğretim etkinliklerinde bir dereceye kadar bağımsızdır. Okullar 4 yıllık olarak hazırladıkları ve ulusal politikalara uygunluğu için akademideki rektörün onayına sundukları okul planları (projét d’école, projét d’établissement) ile okulun ve çevrenin şartlarına uygun olarak öğretim programları düzenleyebilirler. İngiltere’de de benzer bir yaklaşım mevcuttur. Okullar, bulunduğu çevre, bölge, okulun fiziki yapısı ve ihtiyaçları doğrultusunda öğretim programlarını okul gelişim planları ile geliştirebilirler. Fakat bu özerklikle birlikte, özellikle 1988 yılındaki eğitim reformu ile akademik odaklı, detaylı, sıkı kurallar koyan, merkezi bir öğretim programı zorunlu eğitim çağındaki öğrenciler için ulusal eğitim hedeflerini belirlemektedir.

Eğitimde Genel Hedefler: Tablo 11’de, üç ülkenin eğitim sisteminin genel hedefleri sunulmaktadır. Genel hedeflere bakıldığında, üç ülkenin eğitim sisteminde de genel hedeflerin benzerlik gösterdiği görülmektedir. Her üç ülkede de; eğitimde fırsat eşitliğini sağlamak, öğrencilerin ilgi ve yetenekleri doğrultusunda eğitilmelerini sağlamak ve öğrencilerin yetiştirilmesinde eğitim-istihdam ilişkisi göz önünde bulundurularak, aldıkları eğitim doğrultusunda bir meslek sahibi olabilmeleri için olanaklar sunmak başlıca hedeflerdir. İngiltere’de, eğitim ile, ülkenin uluslararası düzeyde rekabet gücünü geliştirmek, Fransa’da ise bireyleri Avrupalılık ve Uluslararası işbirliği düşüncesiyle yetiştirmek amaçlanırken, Türkiye’de bireyleri ulusal değerleri koruyan, farklı kültürleri yorumlayabilen; çağdaş uygarlığa katkıda bulunabilen; evrensel düşünen; düşünce, algılayabilen, problem çözme yeteneği gelişmiş; demokratik, özgürlükçü, manevi değerlere bağlı, yeni fikirlere açık, kişisel sorumluluk duygusuna sahip; bilim ve teknolojiyi kullanabilen, üretken; yaratıcı; bilgi çağı insanı olarak yetiştirmek amaçlanmaktadır.

Tablo 11. Eğitimde Genel Hedefler

Türkiye	Fransa	İngiltere
- Eğitim sisteminin her kademesinde her yurttaşın ve her öğrencinin ilgi, istek ve yetenekleri doğrultusunda eğitim hizmetlerinden, sosyal adalet ilkesine uygun olarak fırsat ve olanak eşitliği içinde yararlanmasını sağlamak. - Eğitim sistemini, eğitim-insan gücü-istihdam ilişkisini dikkate alan bir sistem bütünlüğü içerisinde yeniden yapılandırmak, - Atatürk ilke ve devrimlerine, Cumhuriyetin temel niteliklerine, ulusal kültüre ve etik değerlere sahip çıkacak bilince ulaşmış; ulusal kültürü özümsemiş; farklı kültürleri yorumlayabilen; çağdaş uygarlığa katkıda bulunabilen; ulusal davranan, evrensel düşünen; düşünce, algılama, problem çözme yeteneği gelişmiş; demokratik, özgürlükçü, manevi değerlere bağlı, yeni fikirlerle açık, kişisel sorumluluk duygusuna sahip; bilim ve teknolojiyi kullanabilen, üretken; yaratıcı; bilgi çağı insanını yetiştirmek.	- Fırsat eşitliğini sağlamak, - Standartları yükseltmek ve kaliteyi arttırmak, - En ekonomik şekilde eğitimde etkililiği ve verimliliği sağlamak, - İstihdam olanaklarına paralel bir eğitim sağlama, - Hızlı bir sosyo-ekonomik gelişme döneminde ilerlemeyi sürdürme, - Yerleşmiş bir sistemin gözlemlenmesi, - Bireylerin dünya toplumu içerisinde yer edinebilmesi için, onları “Avrupalılık ve Uluslararası işbirliği” düşüncesiyle yetiştirmek, - Avrupa bütünleşmesine öğrencileri hazırlamak, - Ekonomik kriz ve işsizliği çözümlerin bir aracı olarak yüksek teknolojiyle yeni iş olanakları yaratmak.	- Ülkenin uluslararası düzeyde rekabet etme gücünü arttırmak, - Sınıf ayrımı, yoksulluk, başarısızlık gibi sorunların üstesinden gelebilmek için eğitimde eşit fırsatlar sağlamak, - Öğrencilere ileriki öğrenimleri için güçlü bir temel edinebilmeleri için eğitimlerinin ilk yıllarında iyi bir başlangıç yapmalarını sağlayacak eğitimi vermek, - Bütün gençleri yaşamlarında ve meslek yaşamlarında ihtiyaç duyabilecekleri bilgi, beceri ve kişisel niteliklerle donatacak ve kendilerini gelişmelerini sağlayacak bir eğitim vermek. 19 yaşına gelmiş bütün gençleri yetenekleri doğrultusunda istihdam edebilmek, ya da yükseköğrenim devamını sağlamak, - Öğrencilerin yetenekleri doğrultusunda seviye standartlarını yükseltmek, - Ailelere daha fazla okul seçeneği sunmak, - Okullar ve aileler arasında ortaklığı geliştirmek, - Eğitime yapılan yatırımdan gerekli ürünü elde etmek, ileri ve yükseköğrenimi yaymak ve daha ekonomik şekilde amaca uygun hale getirmek. - İşverenlerin istihdam edecekleri bireylerin yetiştirilmesi için, eğitime yatırım yapmalarını sağlamak

4.4.3. Eğitim Yönetimi Yapılarının Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular

Merkezi Düzey: Tablo 12’de Türkiye, Fransa ve İngiltere Eğitim Sistemlerinde, merkezi düzeyde, eğitim işlerinden sorumlu bakanlıklar ve bunların genel olarak görevleri sunulmaktadır. Eğitim yönetimi yapısı olarak merkeze bağlı bir yapılanmanın görüldüğü bu üç ülke eğitim sisteminde bakanlıklar, eğitimde yurt genelinde bütünlüğü sağlama, eğitim hizmetlerinde ulusal standartları belirleme,

eğitim-öğretimle ilgili düzenlemeleri yapma ve bu hizmetlerin yürütülmesini sağlama yönünden benzer özelliklere sahiptir.

Tablo 12. Eğitimden Sorumlu Bakanlıklara İlişkin Bilgiler

	Türkiye	Fransa	İngiltere
Eğitimden Sorumlu Bakanlık	Milli Eğitim Bakanlığı	Milli Eğitim, Yükseköğretim ve Araştırma Bakanlığı	Eğitim ve Beceri Bakanlığı
Görevleri	• Her türlü eğitim-öğretim kurumunu açmak ve açılmasına izin vermek, • Bütün eğitim ve öğretim hizmetlerini plânlama, programlama, yürütme ve denetim altında bulundurma	• Ülke genelinde eğitimde birliği sağlamak • Eğitim programlarının belirlenmesi, • Personelin işe alınması, yetiştirilmesi ve yönetimi • Eğitim kurumlarının durumu ve işleyişini sağlayan kurallar ile öğretimsel ve yönetsel rollerle ilgili gerekli düzenlemeleri yapmak.	• Eğitim hizmetleri ile ilgili gerekli tedbirleri almak • Ulusal politikaları belirlemek • Sistemin bir bütün olarak yönetimini planlamak, • Araştırma yaptırmak, • Eğitim hizmetlerinde minimum standartları saptamak, • Hizmet kalitesini ve maliyetini izleme

Türk Eğitim Sisteminde her türlü eğitim-öğretim hizmetinin sunumunun devlet adına gerçekleştirilmesinden ve bu hizmetlerin yasal düzenlemelere uygunluğundan Milli Eğitim Bakanlığı sorumludur. Bakanlık Merkez örgütü, Bakanlık Makamı, Talim ve Terbiye Kurulu, ana hizmet birimleri, danışma ve denetim birimleri ile yardımcı birimlerden oluşmaktadır. Bakan, Bakanlık hizmetlerini mevzuata, hükümetin genel siyasetiyle, milli güvenlik siyasetine, kalkınma planlarına ve yıllık programlara uygun olarak yürütmekle ve bakanlığın faaliyet alanına giren konularda diğer bakanlıklarla ve kuruluşlarla iş birliği yapmak ve koordinasyonu sağlamakla görevlidir. Doğrudan Bakana bağlı olan Talim Terbiye Kurulu, Bakan'a en yakın bilimsel danışma ve karar organıdır. Eğitimle ilgili her konuda Bakana yardımcı olur ve görüş bildirir. Eğitim sisteminin, eğitim plan ve programlarının, eğitim araçlarının araştırılması, geliştirilmesi ve bunlarla ilgili uygulama kararlarının onaylatılması görevlerinin yanı sıra; yurt içi ve yurt dışı eğitim hareketlerini takip etmek; eğitim ve öğretimi geliştirme ve değerlendirme ile ilgili görev ve hizmetleri yürütmek ve gerekli tedbirleri almak; Bakanlık birimlerince

hazırlanan öğretim programları ile ders kitapları, yardımcı kitaplar, öğretmen kılavuz kitapları, bilgi iş ve işlem yapraklarını incelemek, geliştirmek ve uygun görülenleri karara bağlamak önemli görevleridir.

Fransa’da eğitimin düzenlenmesi ile ilgili temel sorumluluk Milli Eğitim, Yükseköğretim ve Araştırma Bakanlığı’na aittir. Fransa Eğitim Sistemi, merkezi bir yapıya sahiptir. Her ne kadar, devlet tarafından üstlenilen bazı yetki ve sorumluluklar yerel birimlere devredilse de, merkezi yönetim önemli rolleri üstlenmeye devam etmektedir. Kamu hizmetlerinin düzgün bir şekilde işleyişini ve ülke genelinde eğitimde birliği sağlamaktadır. Milli Eğitim, Yükseköğretim ve Araştırma Bakanlığı’ndan sonra gelen en yetkili birim, Yüksek Eğitim Konseyi’dir. Eğitim Bakanı, sınavlar, müfredatlar, öğretim yöntemleri, disiplin, idari yönetmelikler ve özel okulların denetimiyle ilgili konularda bu konseye danışır. Bu konseyin Türk Eğitim sistemindeki Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı ile hemen hemen aynı işlevlere sahip olduğu görülmektedir.

İngiltere’de eğitim ile ilgili temel düzenlemeler Birleşik Krallık (UK) parlamentosu tarafından belirlenmektedir. Merkezi hükümette, eğitim hizmetleri ile ilgilenen birim Eğitim ve Beceri Bakanlığı’dır (DfES- Department For Education and Skills). DfES İngiltere’deki bütün okullardan, ileri eğitim kurumlarından (Further Education - FE) ve yükseköğretimden (HE- Higher education) sorumludur.

Yerel Düzey: Eğitim yönetiminde yerel yapılanmalara bakıldığında, üç ülkede de merkezi düzeyde verilen eğitim ile ilgili kararların uygulanması ve eğitim hizmetlerinin yürütülmesi yerel birimlerce sağlanmaktadır. Fransa’da bölgesel bir nitelik taşıyan akademilerin rektörleri geniş yetkilerle donatılmıştır. Rektör, bölgede bulunan bütün üniversitelerin de rektörüdür. Türkiye’deki ve Fransa’daki **İl Milli Eğitim Müdürlükleri** ve İngiltere’de **Yerel Eğitim Otoriteleri** (Local Educational Authorities - LEA), il düzeyinde eğitim hizmetlerinin yürütülmesinden sorumludur. Yerel birimler, yerel düzeyde sorumlu kişiler ve görevlerine ilişkin bilgiler Tablo 13’de verilmiştir.

Tablo 13. Eğitimden Sorumlu Bakanlıkların Yerel Düzeyde Yapılanmalarına İlişkin Bilgiler.

	<u>YEREL ÖRGÜT</u>	<u>YETKİLİ KİŞİ</u>	<u>YÜRÜTÜLEN HİZMETLER</u>
TÜRKİYE			• İl içindeki yüksek öğretim kurumları ile doğrudan bakanlığa bağlı kurumlar dışındaki resmi ve özel her türlü eğitim kurumunu ve eğitim eylemlerini denetleme ve bunların genel eğitim politikalarına uygun olarak yönlendirilmesi, • Bulunduğu görev alanındaki millî eğitim hizmetlerini incelemek, görev alanına giren okul ve kurumların ihtiyaçlarını tespit ederek kendi yetkisi dahilinde olanları yapmak, olmayanları yetkili makamlara bildirmek • İlçe bazında eğitim hizmetlerinin yürütülmesi
Fransa			• İlk ve orta dereceli okulların yönetimi ve ulusal düzenlemelerin uygulanması, • Kendi bölgesinde bulunan üniversitelerde yükseköğretimle ilgili kararların uygulanması. • İlk ve ortaöğretim kurumlarıyla ilgili hizmetlerin yönetimi. • Commune sınırları dahilinde eğitimle ilgili; yeni okul binalarının yapılmasının teklif edilmesi, • Özel okulların açılmasının onaylanması, • Okulları denetleme ve öğrencilerin okula devamını arttırıcı tedbirlerin alınması • Bölgedeki ilköğretim okullarının denetlenmesi
İngiltere			• Ulusal düzeyde belirlenmiş politikaların uygulanması ve yönetimi • Görev alanları dahilinde kamu eğitim hizmetlerinin düzenlenmesi ve yürütülmesi için gerekli tedbirlerin alınması • Derslerin içeriği ve niteliği hakkında tavsiyelerde bulunmak ve öğretmenler için hizmet içi eğitim programları düzenlemek
*DSDEN: İl Milli Eğitim Hizmetleri Müdürü			

4.4.4. Eğitim Denetimi Genel Yapılarının Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular

Türkiye ve Fransa’da eğitim-öğretim hizmetlerinin denetimi hizmetleri Bakanlığa bağlı Teftiş Kurullarınca yürütülürken İngiltere’de bakanlıktan bağımsız, fakat devlet tarafından finanse edilen Eğitimde Standartlar Dairesi (OFSTED) tarafından yürütülmektedir.

Tablo 14. Denetim Sistemlerindeki Benzerlik ve Farklılıklar

Türkiye		Fransa	İngiltere	
Merkezi bir yapılanma vardır. Eğitim-öğretim hizmetlerinin gözetim ve denetiminden Bakanlık sorumludur.			Merkezden bağımsız bir yapılanma vardır.	
Ulusal ve yerel düzeyde denetim kuruları mevcuttur.			Eğitimde Standartlar Dairesi isimli dışardan bir birimin sorumluluğundaki denetim hizmetleri, yerel düzeyde yine bu birim adına RISP'ler tarafından görevlendirilen teftiş gruplarınca yürütülmektedir. Bu teftiş grupları OFSTED personeli olan HMI'lar ve İlave müfettişlerden oluşur.	
Eğitim çalışmalarının değerlendirilmesinde merkeze bağlı kalınmaktadır.			Bakanlıktan bağımsız olarak denetim etkinlikleri yürütülmektedir.	
		Türkiye	Fransa	İngiltere
Denetimi Gerçekleştiren Kurullar	Ulusal Teftiş Kurulları	- Teftiş Kurulu Başkanlığı	- IGEN - Milli Eğitim Genel Teftiş Kurulu - IGAEN-R - Milli Eğitim Yönetimi ve Araştırma Genel Teftiş Kurulu	- OFSTED - Eğitimde Standartlar Dairesi Müfettişleri (HMI-Majestelerinin Müfettişleri)
	Yerel Teftiş Kurulları	- İlköğretim Müfettişleri Başkanlıkları	- IEN - Milli Eğitim Teftiş Kurulu - IPR-IA - Bölgenin Eğitim Müfettişleri-Akademi Müfettişleri	- HMI -AI – İlave Müfettişler

Türk Eğitim Sistemi’nde Milli Eğitim Bakanlığı’na bağlı resmi ve özel kurumların ve personellerinin denetlenme ve değerlendirilmesi görevleri iki ayrı denetim birimi tarafından gerçekleştirilmektedir. Bunlardan ilki, merkez örgütü birimi olarak ülke genelinde görev yapan Teftiş Kurulu Başkanlığı, diğeri ise, taşra örgütü birimi olarak il milli eğitim müdürlüklerine bağlı olarak görevlerini il genelinde yerine getiren İlköğretim Müfettişleri Başkanlıkları’dır.

Yerel düzeyde etkinlik gösteren ilköğretim müfettişleri ilköğretim kurumlarının denetimini, bakanlık tarafından yetki verilen ve Teftiş Kurulu Başkanlığına bağlı olarak çalışmalarını sürdüren bakanlık müfettişleri ise orta öğretim kurumlarının denetimini gerçekleştirir

Fransa’da eğitim kurumlarının denetimi, amaç ve denetimin içeriği açısından iki farklı şekilde gerçekleştirilmektedir. Bunlardan ilki, etkinlik alanı finansal prosedürler, yönetimle ilgili belirli birtakım sorunlar, şiddet, devamsızlık gibi okulun çeşitli yönleriyle sınırlı olan okul yönetsel denetimidir. Esas olarak, okulların nasıl işlediği ve müdürlerin çalışmalarıyla ilgilenirler. İkinci denetim türü ise müfettişlerin okullarda verilen eğitimin kalitesini değerlendirmek üzere, genellikle sınıf içerisinde gözlemler yoluyla yaptığı öğretmen denetimleridir. Bu denetim etkinliklerini ulusal ve bölgesel düzeyde farklı değerlendirme işlevlerine sahip farklı teftiş kurulları gerçekleştirmektedir.

Milli Eğitim Genel Teftiş Kurulu (Inspection Generale de l’Education Nationale-IGEN) müfredat programları ve bunların uygulanış şekli ile ilgilenmektedir. Milli Eğitim Yönetimi Genel Teftiş ve Araştırma Kurulu (Inspecteur Generaux de l’Administration de l’éducation Nationale de la Recherche - IGAEN-R) ise eğitim sistemindeki yönetsel uygulamalarla ilgilenmektedir. Bu kurullar doğrudan bakana bağlıdır. Ulusal düzeyde görevlerini yerine getiren bu denetim kurullarının yanı sıra Akademilerde rektöre bağlı olarak faaliyet gösteren bölgesel denetim birimleri bulunmaktadır. Bunlar; Akademi Müfettişleri - Bölge Eğitim Müfettişleri (Inspecteurs d’Académie - Inspecteurs Pédagogiques Régionales - IA-IPR) ve Milli Eğitim Müfettişleri (Inspecteurs de l’éducation Nationale - IEN)’dir. Akademi Müfettişi olan Bölge Eğitim Müfettişleri akademilerde, üniversite bölgesinde etkinlik gösterirken; Milli Eğitim Müfettişlerinin bir kısmı üniversite bölgesinde, bir kısmı da taşra örgütlerinde görev yapmaktadır. IEN ve IA-IPR eğitim bakanı tarafından belirlenen eğitim politikasının uygulanmasını sağlamakla görevlidirler. Bölge Eğitim Müfettişleri (IA-IPR) ile akademi sınırları içerisinde etkinliklerini yürüten Milli Eğitim Müfettişleri (IEN) rektöre bağlıdır ve buralarda görevli bulunan öğretmenlerin denetiminden sorumludurlar. Taşrada görev yapan

Milli Eğitim Müfettişleri (IEN) ise il Milli Eğitim Müdürü (DSDEN)'ne bağlı olarak etkinliklerini sürdürürler. IA-IPR'ler ortaöğretim kurumlarının denetimini gerçekleştirirken, IEN'ler ilköğretim kurumları ile mesleki okulların denetiminden sorumludur.

İngiltere'de ise, **Eğitimde Standartlar Dairesi** (Office for Standards in Education - OFSTED), okul öncesi eğitimden 19 yaşına kadar öğrenciler için eğitim veren kurumlarda denetim etkinliklerinin yürütülmesinden sorumludur. OFSTED, denetimleri, kendi personeli olan Majestelerinin Müfettişleri (HMI) ve yerel düzeyde teftiş etkinliklerini düzenleyen RISP'ler tarafından kontrata bağlı olarak çalışan İlave Müfettişler (AI) aracılığıyla gerçekleştirmektedir. HMI'lar ortaöğretim kurumlarının denetim etkinliklerinin %80'ini ve ilköğretim kurumlarının denetiminin %20'sini yürütür. İlköğretim kurumlarının denetimi çoğunlukla sözleşmeye dayalı olarak RISP'lere bağlı olarak çalışan İlave Müfettişler (AI) tarafından gerçekleştirilir.

Tablo – 15'te, bu üç ülkenin eğitim sistemlerinde denetimle nelerin amaçlandığı ifade edilmiştir. Bu tablo incelendiğinde, her ne kadar yöntemleri farklılıklar gösterse de, üç ülkenin de eğitimin denetimi konusundaki amaçları benzerlik göstermektedir. Üç ülkede de, denetimin, okullarda verilen eğitimin ulusal hedeflere uygunluğunu ve öğretimde ülke genelinde birliği sağlama amaçlı bir girişim olduğu ifade edilmektedir. İngiltere'de denetimin amaçlarına ulaşmasını sağlamak amacıyla, bakanlıktan bağımsız bir kurumun denetim için yetkilendirilmesinde amacın 'tarafsızlığı sağlamak' olduğu ifade edilmektedir. Ayrıca, yine İngiltere'de, denetimin açık bir süreç olması ve denetim raporlarının yayınlanması ile aileler, okul ve diğer kişi ve kurumlar okullarda sağlanan eğitimin kalitesi hakkında bilgi edinebilmektedir.

Tablo 15. Eğitim Sistemlerinde Denetimin Amaçları

Türkiye	Fransa	İngiltere
- Denetlenen kurumlarda yapılmış ve yapılmakta olan işlerin mevzuata, belirlenen amaç ve temel ilkelere uygunluğunu, doğruluğunu, düzenliliğini, verimliliğini, etkinliğini, ekonomikliğini saptamak ve bunları bilimsel esaslara ve nesnel ölçütlere göre değerlendirmek, değişim ve gelişime yönelik öneriler hazırlamak ve rehberlikte bulunmak , - Öğretme-öğrenme sürecinin geliştirilmesi için gerekli önlemlerin alınması ve düzenlemelerin yapılmasını sağlayıcı çalışmalarda bulunmak, - Ülke genelinde eğitim-öğretim etkinliklerinde birliği sağlamak, - Verilen hizmetle ilgili usul ve esaslardan sapmalar varsa bunların tespit edilmesi ve giderilmesi için çözüm önerileri sunmak.	- Değerlendirme, kontrol, yardım - Okullarda verilen eğitimle, bütün öğrencilerin daha başarılı olmasını sağlamak, - Öğretmenlerin değerlendirilmesi, öğretmenlerin ihtiyaç duyduğu gerekli tavsiye ve desteği almalarını sağlamak ve standartların altına düşen öğretmenleri okul idaresine bildirmek - Okullarda verilen eğitimin kalitesini değerlendirmek - Finansal prosedürler, yönetimle ilgili belirli birtakım sorunlar, şiddet, devamsızlık gibi okulun çeşitli yönleriyle sınırlı olan okul yönetsel denetimi.	- Bağımsız teftiş ve düzenlemeler yoluyla eğitimde kalite ve standartları geliştirmek ve Devlet Bakanı'na tavsiyelerde bulunmak, - Okulun standartları ile ilgili bağımsız, dışarıdan bir değerlendirme yapmak, - Belirli aralıklarla yapılan dış denetimlerin, okulun kendisini değerlendirme etkinlikleri ile tamamlanmasını sağlamak ve bu yaklaşımla çok sıkı bir öz değerlendirme ve gelişim kültürü oluşturmak, - Denetim raporlarını yayınlamak ve bu sayede aileleri, okulu ve ilgili diğer kişi ve kurumları, okuldaki eğitimin kalitesi ve öğrencilerin ne derece başarı gösterdikleri hakkında bilgilendirmek.

4.4.5. Denetimin Yasal Dayanakları Açısından Benzerlik ve Farklılıklar

Türkiye, Fransa ve İngiltere Eğitim Sistemlerinde denetime temel oluşturan yasal dayanaklar incelendiğinde; Türkiye Cumhuriyeti ve Fransız Anayasalarında denetimin gereği ifade edilmişken, yazılı bir anayasası bulunmayan İngiltere’de denetimin önemi Eğitim Kanunu’nda vurgulanmıştır.

Üç ülkede de denetimle ilgili yasal düzenlemelerin tarihinin çok eski olmadığı görülmektedir. Türkiye ve Fransa Eğitim Sistemlerindeki denetimle ilgili yasal düzenlemelerle karşılaştırıldığında, İngiltere’de denetimle ilgili önemli değişiklikleri içeren son düzenlemelerin oldukça yeni sayılabileceği söylenebilir. Güçlü bir denetim kültürüne sahip İngiltere’de, 1992 yılından OFSTED’in kurulmasından bu yana denetim sistemi sürekli olarak geliştirilmiştir. En son 2005 Eğitim Kanunu ile denetimde yeni düzenlemeler görülmektedir.

4.4.6. Denetimi Gerçekleştiren Müfettişlere İlişkin Bulgular

Tablo 16’da, üç ülkede merkezi düzeyde etkinliklerini yürüten denetim kurullarında görev yapan müfettişlerle ilgili olarak; adaylarda aranan nitelikleri, müfettişlerin atanma ve yetiştirilmeleri süreçleri konularına yer verilmiştir.

Tablo 16. Merkezi Düzeyde Etkinlik Gösteren Müfettişlerin Atanmaları ve Yetiştirilmeleri

Türkiye		Fransa		İngiltere
	Bakanlık Müfettişleri	IGEN Müfettişleri	IGAEN-R Müfettişleri	Majestelerinin Müfettişleri - HMI
Adaylarda aranan nitelikler	Branşında 10 yıl öğretmenlik veya 5 yıl öğretmenlik ve 3 yıl yöneticilik olmak üzere 8 yıllık bir deneyime sahip olma	En az 5 yılı öğretmenlik olmak üzere, 10 yıllık bir deneyime sahip olma		10 yıllık deneyim bu süre içinde en az üç yıl yöneticilik yapmış olma
	40 yaşını doldurmamış olma ve sınava bir kezden fazla katılmamış olma	En az 45 yaşında olma		35- 45 yaşları arasında olma
	Devlet memuru olma niteliklerini taşıma ve olumlu sicil	A sınıfı devlet memuru olma		Kamu Hizmeti Komitesi tarafından belirlenmiş kurallara uygun niteliklere sahip olma
		Devlet doktora derecesine (agrégation) sahip olma		Çeşitli görevlere ilişkin alan uzmanlığı
Atanma	Yazılı ve sözlü sınavda başarılı olma koşulu vardır	Komisyon tarafından adaylarla yapılan görüşme ve inceleme sonucu atamalar gerçekleştirilir.		Komisyon tarafından yapılan mülakatta, adayların nitelikleri, yayınları vb. incelenir. Açık rekabet yoluyla uygun adaların atamaları yapılır.
Yetiştirilme	- 3 yıl süreyle müfettiş yardımcısı olarak görev yapma. ve 3 yılın sonunda yazılı ve sözlü yeterlik sınavında başarılı olma - Bir başmüfettişin yanında bir yıl süreyle çalışma - Mevzuat ve uygulamalar ile ilgili hizmet içi eğitim programları	- Seminerler aracılığıyla sistemdeki yenilikler, mevzuat vb konularla ilgili yetiştirme programları		- Teftiş yöntembilimi, eğitim sistemi ve üst makamlarla ilişkileri içeren eğitim programı - Meslek yaşamları boyunca düzenlenen hizmetiçi eğitim etkinlikleri

Tablo 17’de ise yerel düzeyde etkinlik gösteren denetim kurullarındaki müfettişlere ilişkin bilgilere yer verilmiştir. Yerel düzeyde görev yapan denetim personelinin işe alınmasında başvurulan yöntem açısından önemli farklılıklar görülmektedir. Türkiye Eğitim Sisteminde ilköğretim müfettişlerinin, yapılan yazılı

sınavdan aldıkları puanlara göre atamaları yapılırken, Fransa’da işe alınmada mülakat yöntemi ya da liyakat listesinden atama yöntemi benimsenmiştir. Bu konu açısından, tamamen farklı bir nitelik gösteren İngiltere Eğitim Sisteminde, yerel düzeyde etkinlik gösteren Teftiş Düzenleyici Birimler (RISPs), OFSTED’in belirlediği standartlar doğrultusunda, uygun niteliklere sahip kişileri sözleşmeli olarak işe alırlar.

Tablo 17. Yerel Düzeyde Etkinlik Gösteren Müfettişlerin Atanmaları ve Yetiştirilmeleri

Türkiye		Fransa		İngiltere
	İlköğretim Müfettişleri	IPR-IA	IEN	İlave Müfettişler
Adaylarda aranan nitelikler	8 yıl öğretmenlik yapmış olma ya da 4 yıl öğretmenlik ve 3 yıl yöneticilik yapmış olma	5 yıllık öğretmenlik tecrübesi	5 yıl aktif hizmet	Eğitim alanında deneyimli olma
	En az iyi derecede sicil notuna sahip olma	Agregation derecesine sahip üniversite öğretim elemanı olma, yada yüksek öğretim ya da ortaöğretim kurumlarında yöneticilik yapmış olma	Bakanlıkta çalışmış, üniversiteden bilimsel derecede diploma almış olma	Görev tanımında belirlenmiş niteliklere sahip olma
	40 yaşını doldurmamış olma		İlk veya ortaöğretim personeli olma	
Atama	Yapılan yazılı ve sözlü sınavdan 70 puanı geçen adayların ihtiyaç oranında ataması yapılır	Liyakat listesinden atananlar: 10 yıl boyunca, en az iki değişik alanda görev yapmış, en üst seviyede olan Milli Eğitim Müfettişlerinin Atamalarının yapılması		Bu müfettişler RISP'lere bağlı sözleşmeli personellerdir.
		Rekabet yoluyla atama: Komisyon adayın dosyasını inceler. Nitelikli adaylarla görüşülerek uygun olanların ataması yapılır.		
Yetiştirilme	- 3 yıl sürelidir. Hizmet içi eğitim ve görev başında eğitimi içerir. Hizmet içi eğitim: Eğitim yönetimi ve denetimi ile ilgili alanlarda lisans veya lisansüstü öğrenim görenler 240, diğer adaylar 1200 saatlik hizmet içi eğitime alınırlar. Görev başında eğitim: Bir müfettişin rehberliğinde görev başında yetiştirme eğitiminin yapılması.	Liyakat Listesinden işe alınanlar: Tecrübeli müfettişler oldukları için, sadece düzenlenen seminerler yoluyla yetiştirilirler.		Deneyimli müfettişler için 2 gün süreli ihtiyaca yönelik eğitim, Yeni müfettişle için ise yüz yüze oturumlar ve uzaktan öğrenme süreçlerini içeren 2 yıl süreli yetiştirme programları düzenlenir.
		Rekabet yoluyla işe alınanlar: 1 yıl süreli yetiştirme programına alınırlar. Bu programda her adaydan kendi alanıyla ilgili en az 30 sayfalık bir inceleme raporu hazırlaması istenir.		

4.5. Beşinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Bu araştırmanın beşinci alt problemi; “Türkiye, Fransa ve İngiltere’de Eğitim Sistemlerinde ilköğretim düzeyinde denetim süreci ve bu sürecin öğretimsel boyutu ile ilgili benzerlik ve farklılıklar nelerdir?” olarak belirlenmiştir. Bu alt probleme ilişkin bulgular aşağıda yer almaktadır.

Tablo 18. İlköğretim Okullarının Denetimi ile İlgili Genel Bilgiler

TÜRKİYE	FRANSA	İNGİLTERE
İlköğretim Müfettişleri	Milli Eğitim Müfettişleri (IEN)	İlave Müfettişler (AI)
Okulların denetimi yılda bir kez yapılır.	Okulların denetimi 3 yılda bir kez yapılır.	
- Kurum Teftişi (Öğretmen, yönetici ve diğer personelin denetimi) - Seminer ve Kurs Teftişi	- Bireysel Öğretmen denetimleri, - Okulun çeşitli konularla (hesap, işleri, idari işler, okulda şiddet) ilgili denetimleri	- Okul denetimi
Öğretmen, yönetici ve diğer personelin denetimlerini içerir. Bu kurum olarak okulun değerlendirilmesine kaynak teşkil eder.	Öğretmenlerin çalışmaları değerlendirilir. Daha çok eğitim etkinlikleri ile ilgili çalışmaları değerlendirilirken, yönetsel konularla ilgili çalışmaları göz önünde bulundurulmaz.	Bir bütün olarak okulun genel performansı değerlendirilir.
İlköğretim okullarında denetim süreci, birtakım farklılıklarla birlikte, denetim öncesi, denetim süreci ve denetim sonrası toplantı ile raporlama sürecini içerir.		
Ailelerin denetim etkinliğine katılımı ile ilgili bir düzenleme bulunmamaktadır.		Okulun denetleneceği ile ilgili olarak ailelere bir mektup gönderilir. Bu mektup, ailelerin okul hakkında görüşlerini belirtebileceği (EK-4) bir de anketi içerir.
Rehberlik yapılacağı bir hafta önceden bildirilir. Denetim yapılacağından önceden bildirilmesi ile ilgili yasal bir düzenleme bulunmamaktadır	15 gün önceden öğretmenler haberdar edilir.	2-5 gün önceden haberdar edilir. Denetim ekibinin başkanı, okulu ziyaret eder ve okul hakkında ön bilgi toplar, teftişin türü ve içeriği hakkında okulu bilgilendirir, okulla ilgili belgeleri, raporları (SEF, PANDA raporları) temin eder
- Okul sistemindeki yeniliklerin okula iletilmesi, - Okulun çalışmalarını güçleştiren ve zayıflatan nedenlerin belirlenmesi, gerekli önlemlerin alınması, - Kurumdaki insan ve madde kaynaklarından yararlanma durumunun gözlenmesi ve etkili biçimde kullanılmasının sağlanması, - Eğitim-öğretim ve yönetim etkinliklerinin geliştirilmesi, öğretme, öğrenme ve yönetim sürecinin etkili duruma getirilmesi için nesnel verilere, yasal düzenlemelere dayalı olarak gözlenmesi, kontrol edilmesi ve ölçütlere göre değerlendirilerek geliştirilmesi	- Öğretim etkinliklerini olduğu gibi gözlemek ve öğretmenlerin çalışmalarını değerlendirmek, bunların yasal hedefler ve ulusal müfredata uygunluğunun değerlendirilmesi, - Okul yönetimini niteliği, okuldaki pedagojik iklim, yönetsel, finansal ve mali işlerin, sınavların ve öğretim materyallerinin değerlendirilmesi ve bu konularda öğretmen ve idarecilere tavsiyelerde bulunma.	- Kurumun Performansını değerlendirme - Okulun güçlü ve zayıf yönlerinin anlaşılması ve rehberlik gereksiniminin belirlenmesi - Okulda güçlü bir öz değerlendirme kültürünün oluşturulmasının teşvik edilmesi - Raporlar aracılığıyla aileleri ve ilgili diğer kişi ve kurumları n okulda sağlanan eğitimin kalitesi hakkında bilgi edinmelerini sağlamak

Tablo 19. Öğretmen Denetimi ile İlgili Konuların Karşılaştırılması

Türkiye	Fransa	İngiltere
Eğitim öğretim etkinliklerinin gerçekleştirilme düzeyinin belirlenmesinde öğretmene odaklanılır.		Eğitim-öğretimin niteliği ile ilgili olara okulun genel değerlendirmesi yapılır.
Öğretim programlarının ne kadar takip edildiğinin deresi, öğretimin niteliği, öğrencinin başarımına odaklanılır. Fransa’da müfettişler denetimlerde okula ilişkin raporları, öz değerlendirme bulgularını incelemek isteyebilir. Fakat bunlar denetimde değerlendirmeye katılmaz.		Okulun özdeğerlendirmesine ilişkin bulgular denetime temel oluşturur. Denetimde SEF’te belirtilen hususların doğruluğuna ilişkin kanıtlar aranır.
Okul denetimin ne zaman yapılacağı bildirilmemekle birlikte, öğretmene, denetimin yapılacağı, müfettiş okuldayken, denetimden kısa bir süre önce bildirilir.	Bireysel denetimlerin ön planda olmasından dolayı, öğretmene denetim yapılacağı 15 gün öncesinden bildirilir.	Okula denetim yapılacağı 2-5 gün öncesinden bildirilir. Fakat okulda bütün öğretmenlerin dersi gözlemlenmez. Hangi derslerin, öğretmenlerin gözleminin yapılacağı bildirilmez. Sadece küçük okullarda bütün öğretmenlerin dersleri gözlemlenir.
Sınıf gözlemi en az iki ders saati içinde yapılır.	Sınıf gözlemi en az 1 ders saati içinde yapılır.	Sınıf gözleminde dersin tamamı gözlenmez. 20-30 dakikalık bir süre, gözlem için yeterli görülür.
Sınıf gözleminde öğretmenin öğretim etkinliği planlama, dersin işlenişi, öğrencilerin konu ile ilgili edimlerinin değerlendirilmesi açısından değerlendirilir		Sınıf gözleminde okuldaki eğitimin çeşitli açılardan niteliğine yönelik kanıtlar aranır.
Sınıf gözlemlerinde öğretmenleri değerlendirmede gözlem formları kullanılır.		
- Bütün öğretmenler için aynı form kullanılır. “Öğretmen Teftiş Formu”. Bu formda öğretmenlerin öğretimleri ile ilgili olarak nelerin değerlendirileceği sıralanmıştır.	- Fransa’da öğretmenlerin denetimi için standart bir form bulunmamaktadır. Müfettişler hazırlık aşamasında gözlem formunu oluşturur.	- EF adı verilen değerlendirme formları kullanılır. Bu formda değerlendirmede hangi noktaların göz önünde bulundurulacağı belirtilmemiştir. Gözlemle ilgili yorumlar bu forma yazılır ve notlandırma yapılır.

Üç ülkenin öğretmen ve ders gözlem süreçleri incelendiğinde, sınıf içerisindeki gözlem süresi arasındaki farklılıklar dikkat çekmektedir. Sınıf gözlemi öncesinde, öğretmenle müfettiş gözleminde nelere dikkat edileceği hakkında

görüürler. Gözlem sürecinden sonra müfettiş, öğretmene, gözlenen dersin içeriğı, öğretimin niteliğı, güçlü ve zayıf yönler hakkında görüşlerini öğretmene bildirir.

Tablo 20. Öğretimsel Etkinliklerin Denetiminde Dikkat Edilecek Hususlar

TÜRKİYE	FRANSA	İNGİLTERE
- Ünitelendirilmiş yıllık, günlük ve diğer öğretim plânlarını hazırlama ve uygulama, - Öğrenme ilkelerini gözetme, dersin/etkinliğin araç ve konusuna uygun strateji, yöntem, teknik ve araçları seçme, etkili kullanma ve kullandırma. - Derslikteki etkinlik ve ilgi köşelerini etkili kullanma ve kullandırma, - Gezi, gözlem, inceleme ve araştırma ile deneylere yer verme, - Öğrencilerin öğrenme etkinliklerine aktif katılımını sağlayacak ortam ve süreçleri hazırlama. Öğrencilerle etkili iletişim kurma ve sürdürme, - Öğrenci seviyesine ve mevzuatına uygun ödev verme, araştırma yaptırma, bilgiye ulaşma yollarını öğretme, öğrenmeyi öğrenen bireyler yetiştirme, - Öğrencilerde ulusal bilinci ve ulusal değerlere saygı ve sevgiyi geliştirme, seviyelerine uygun olarak istiklâl Marşı, Atatürk'ün Gençliğe Hitabesi. Öğrenci Andı, Atatürk İlke ve inkılâplarını öğretme. Öğrencilere okuma zevki ve alışkanlığı kazandırma, Türkçeyi etkili ve doğru kullanma ve kullandırma. - Öğrencilere ders programlarının öngördüğü hedef ve hedef davranışları kazandırma, sorumluluk ve güven duygusu kazandırma, - Sınıflarda özel eğitimi gerektiren öğrencilerle ilgili etkinlikleri yürütme, - Öğrenci başarısını ölçme ve değerlendirme, - Öğretmenin sınıf içi çevredeki eğitimsel liderliği becerisi,	- Sınıf içi etkinliklerde öğrencilerin etkin olmasını sağlama, - Sınıfta bir dinamik yaratma - Etkinliklerin sosyal açılardan öğrencileri cezbe etmesi. - Öğrencilere yardımlaşma, işbirliği ve diğerlerini dinleme alışkanlığı kazandırma. - Öğretim yöntemlerini uygun şekilde kullanma ve öğrencileri değerlendirme, - Bilgi iletişim teknolojilerine başvurma. - Uygun kaynakların seçimi: ders kitapları dosyalar vb. - Zamanın ve mekanın düzenlenmesi: sınıf, panolar, sınıf(sıra) düzeni, etkinliklerin uygun sıra ile işlenmesi - Öğrenci-öğrenci, öğretmen-öğrenci iletişiminin yönetilmesi - Öğrencilerin heterojenliğini göz önünde bulundurma - Ulusal programı öğrencilerin yararına öğretmek - Yapılan etkinlikle, öğrencilerin gelişimine yardımcı olmak, bireysel farklılıklar ve yeterlikleri saptayabilmek ve öğretimin verimliliğini ölçmek için farklı eylem planları hazırlamak ve eğitim üzerine yapılan araştırmalardan yola çıkarak öğretimi inşa etmek. - Temel becerilerin kazandırılması (imla, sayısal işlem yapma becerileri)	- Etkinliğin genel etkililiğı ve öğrencilerin ihtiyaçlarına ne derece cevap verdiği, - Öğretmenin öğretimi sırasında genel etkililiğı ve güçlü ve zayıf yönleri - Öğrencilerin ne kadar iyi kazanımlar elde ettikleri, öğrencilerin başarımları - Öğrenme amaçlarına bağlı olarak öğrencilerin çalışmalarının niteliğı - Öğrencilerin önceki öğrenmeleri ve potansiyelleri doğrultusunda gelişimlerinin sağlanması, - Bireysel farklılıkları göz önünde bulundurarak ders işleme - Öğrencilerin çalışmalarından zevk alma derecesi, - Öğrencilerin duygusal gelişimi, davranışları ve etkinliğe katılımı, - Öğrenenlerin manevi, ahlaki, sosyal ve kültürel gelişimi - Öğretme, yetiştirme ve öğrenme ne kadar verimlidir? Müfettişler şunları değerlendirmelidirler: - Öğretimin ve kaynakların öğrenmeye ne derece katkı sağladığı ve öğrenci ihtiyaçlarının ne kadarına hitap ettiği ve dersin ve programın gereksinimlerini ne derece karşıladığı - Öğrencilerin gelişimlerini planlama ve gözlemlemede değerlendirmelerin uygunluğu ve gösterilen titizlik - Ek öğrenme ihtiyaçlarının tanımlanması ve bunlara hazırlık, - (Uygun olduğu yerde) Çocukların ailelerinin veya bakımından sorumlu kişilerin çocuklarının öğrenme ve gelişimlerine katılımı. - Program ve etkinliklerin öğrencilerin önceki bilgi ve deneyimlerine dayanarak ilgi ve potansiyellerine cevap verme derecesi - Programların bölge şartlarına uygunluğu - (Uygun olduğu yerde), Etkinliğin öğrencilerin edimi ve zevk almalarına katkı sağlama derecesi.

Öğretimsel etkinlikler değerlendirilirken dikkat edilecek noktaların içeriği açısından, Türkiye, Fransa ve İngiltere'deki ilköğretim okullarında denetim sürecinde, yaklaşık olarak benzer özellikler olduğu görülmektedir. Fakat birtakım farklılıklarda göze çarpmaktadır. Türkiye ve Fransa'da denetim sürecinde öğretimde ulusal standartlara uyulup uyulmadığına dikkat edilmektedir. İngiltere'de ise öğretim programının bölge şartlarına uygun olarak yeniden düzenlenip düzenlenmediğine dikkat edilir. Ders denetimi süreci açısından, Türkiye Eğitim Sisteminde ilköğretim okullarında yasal düzenlemelere göre iki ders saati ders gözlemi yapılırken, Fransa'da bir ders saati, İngiltere'de ise daha kısa süreli bir işlemdir.

Öğretimsel etkinliklerin denetiminde kullanılan formlara bakıldığında önemli farklılıklar olduğu göze çarpmaktadır. Türkiye Eğitim Sisteminde ilköğretim düzeyinde, bütün branş ve ders öğretmenlerinin değerlendirilmesinde standart formlar olan “Öğretmen Teftiş Formları” kullanılmaktadır. Bu formlar, ülke genelinde bütün ilköğretim okullarındaki öğretmenlerin denetiminin aynı ölçütler doğrultusunda yapılmasını sağlamaktadır. İngiltere Eğitim Sisteminde de standart denetim formları kullanılmaktadır. “Değerlendirme Formu” diye adlandırılan bu formların Türkiye'de ilköğretim okullarında kullanılan formlardan farkı; açık uçlu olmasıdır. Bu formları müfettişler, başlıklar doğrultusunda görüşlerini, sade, anlaşılır bir İngilizce ile doldururlar. Fransa Eğitim Sisteminde ise ilköğretim okullarının denetiminde müfettişler, ders denetiminde kullanacağı formları belirlenen ulusal standartlar doğrultusunda kendileri hazırlarlar.

BÖLÜM V

ÖZET, SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde, araştırmanın bir özeti yapılmakta, elde edilen bulgular, bulgulara dayalı olarak geliştirilen sonuç ve öneriler yer almaktadır.

5.1. Özet

Toplum, toplumsal kurumlardan oluşmaktadır. Bütün toplumsal kurumlar belirli bir amacı gerçekleştirmek üzere örgütlenir. Genel amaç, toplumun varlığını sürdürmesidir. Bunun için, toplumda, her bireyin yaşamını sürdürmek, toplumsal üyelik görevlerini yerine getirmek ve toplumda kendine bir konum sağlamak için gerekli davranışları öğrenmesi gerekir. Bireylerin yetiştirilmesi ve yaşamlarını sürdürmeleri için gerekli bilgi, beceri ve davranışların kazandırılması eğitim kurumlarında yürütülen öğretme-öğrenme süreçleri ile sağlanmaktadır. İnsan yetiştiren büyük bir işletme olarak kabul edilen eğitim kurumlarının etkililiği ve verimliliği toplumu ve diğer bütün kurumları etkilemektedir. Bu yüzden, girdisi ve çıktısı insan olan eğitim birimlerinin toplumun ihtiyaçlarına cevap verebilecek nitelikte insan tipini yetiştirebilmesi için, eğitim kurumlarında yürütülen etkinliklerin, önceden belirlenmiş amaçlara uygun ve planlı bir şekilde yürütülmesi gerekmektedir.

Planlı eğitimin kalbi olan okullarda, sınıf içi etkinlikler yoluyla yürütülen eğitim-öğretim etkinliklerinin amaca uygunluğunun sağlanması ve elde edilen ürün hakkında karar verilmesi için başvuru yollarından biri de denetimdir. Eğitimde denetim; bir eğitim kurumundaki insan ve madde kaynaklarının ilgili yasal

dayanaklara, kurumun amaçlarına, eğitim-öğretim ilkelerine ve ekonomik kurallara uygun olarak kullanılıp kullanılmadığını, kurumun amaçlarının gerçekleşmesinde karşılaşılan sorunları tespit edip değerlendirmektedir.

Eğitim sisteminin var oluş nedeni öğrencidir. Bu nedenle eğitim sistemindeki tüm etkinliklerin, sınıftaki öğrencinin amaçlanan biçimde eğitilmesine dönük olması gereklidir. Öğrencinin öğrenmesi okulların başlıca işlevidir. Bu öğrenme sürecinde, öğrencileri kılavuzlama görevini üstlenen öğretmenin yalnız bırakılmaması gerekir. Öğretmenin öğretim sürecinde performansını gözlemlemek, onu değerlendirmek ve eksik yönlerini geliştirmek amacıyla rehberlik etmek denetimin önemli işlevleridir. Dolayısıyla, öğretimsel etkinliklerinin denetimi işlevsel değere sahiptir.

Eğitim sistemlerinde okulların, öğretmenlerin, öğrenme-öğretme sürecinin denetimi konularındaki sorumluluğun verildiği birimler açısından ülkeler arasında farklılıklar gözlemlenmektedir. Bazı ülkelerde denetim etkinlikleri merkezi yönetim örgütüne bağlı denetim kurullarınca yürütülmekte iken, bazı ülkelerde ise denetimsel sorumluluk merkezi yönetim tarafından bağımsız denetim birimlerine devredilmiştir.

Denetimde kullanılan yöntem, öğretmenlerin ve öğretim sürecinin değerlendirilmesine verilen önem, uygulamalar ve kullanılan değerlendirme araçları açısından da ülkeler arasında farklılıklar gözlemlenmektedir. Her ülke için uygun olabilecek tek ve basit bir eğitim sisteminin uygulanamayacağı açıktır. Tarihi ve kültürel altyapıları farklı olan ülkelerde gerek bireylerin eğitilmesinde izlenen yolun, gerekse eğitim örgütünün teşkilatlanması ve denetim biçimlerinin aynı olması beklenemez.

Bu araştırmanın genel amacı, Türkiye, Fransa ve İngiltere Eğitim Sistemlerinde İlköğretim düzeyinde öğretimsel etkinliklerin denetimi konusunda benzerlik ve farklılıkları ortaya koymaktır.

Eğitim ile ilgili herhangi bir soruna ilişkin farklı ülkelerdeki farklı uygulamaların, sorunun çözümünde alternatif yaklaşımlar oluşturabileceği düşüncesinden hareketle, bu çalışmada karşılaştırmalı yaklaşımlardan yatay yaklaşım

tercih edilmiş ve söz konusu ülkeler hakkında elde edilen bulgular alt problemlere dayalı olarak sunulmuştur.

Merkezi bir yapılanmanın görüldüğü Türkiye Eğitim Sisteminde eğitim öğretim hizmetlerinin sunumu ve bu hizmetlerin denetiminden Milli Eğitim Bakanlığı sorumludur. Bakanlık bu görevlerini gerçekleştirmek üzere, merkezi örgütün yanı sıra her il ve ilçede Milli Eğitim Müdürlükleri adı altında örgütlenmiştir. Eğitim-öğretim hizmetlerinin denetimi, merkezi düzeyde etkinlik gösteren Teftiş Kurulu Başkanlığı ve İl Milli Eğitim Müdürlükleri düzeyinde etkinlik gösteren İlköğretim Müfettişleri Başkanlıkları tarafından yürütülmektedir.

İlköğretim düzeyinde eğitim-öğretim etkinliklerinin denetimi İlköğretim Müfettişleri Başkanlıklarınca gerçekleştirilmektedir. Her yıl düzenli olarak yürütülen rehberlik ve denetim etkinliklerinde, öğretmenler sınıflarında en az iki ders saati boyunca gözlemlenir ve öğretim sürecindeki performansı ‘Öğretmen Teftiş Formu’ndaki (Bkz. EK 2) ölçütlere göre değerlendirilir. Bu form, ülke genelinde bütün öğretmenlerin aynı ölçütler doğrultusunda değerlendirilmesi amacıyla kullanılmaktadır.

Türkiye Eğitim Sisteminde olduğu gibi, Fransa Eğitim Sisteminde de merkeze bağlı bir yapılanma söz konusudur. Eğitim ile ilgili hizmetlerin sunumu Milli Eğitim, Yükseköğretim ve Araştırma Bakanlığı tarafından gerçekleştirilmektedir. Fakat eğitim ile ilgili kararların uygulanması amacıyla Fransa, akademi adı verilen eğitim bölgelerine ayrılmıştır. Akademiler de sayıları iki ile sekiz arasında değişen il Milli Eğitim Müdürlüklerinden oluşmaktadır. Fransa’da, eğitim-öğretim etkinliklerinin denetiminden sorumlu kurumlara bakıldığında, farklı görev ve sorumluluklara sahip merkezi ve yerel denetim kurullarının olduğu görülmektedir. Merkezi düzeyde etkinlik gösteren; IGEN müfredat programları ve bunların uygulanış şekli ile, IGAEN-R ise eğitim sistemindeki yönetsel uygulamalarla ilgilenmektedir Bu kurullar doğrudan bakana bağlıdır. Ulusal düzeyde görevlerini yerine getiren bu denetim kurullarının yanı sıra Akademilerde rektöre bağlı olarak faaliyet gösteren bölgesel denetim birimleri bulunmaktadır. Bunlar Akademi Müfettişleri - Bölge Eğitim Müfettişleri (Inspecteurs d’académie -

Inspecteurs pédagogiques régionales - IA-IPR) ve Milli Eğitim Müfettişleri (Inspecteurs de l'éducation Nationale - IEN)'dir.

İlköğretim kurumlarının denetiminden sorumlu kurum Milli Eğitim Müfettişleri (Inspecteurs de l'éducation Nationale - IEN)'dir. Geniş çaplı denetim prosedürlerinin bulunmadığı Fransa Eğitim Sisteminde ilköğretim kurumlarında çalışan öğretmenler üç yılda bir kez denetlenirler. Öğretmenlerin öğretim sürecindeki performansı, sınıf içerisinde en az bir ders saatini içeren gözlemler ile değerlendirilir.

Eğitim ile ilgili olarak birçok yönden Türkiye ve Fransa'dan farklı bir yapılanmanın görüldüğü İngiltere Eğitim Sisteminde, eğitim hizmetlerinin yönetimi ile ilgili sorumluluklar, genel politika ile ilgili uygulamalarda merkezi idarenin, diğer bütün ayrıntıların çözümünde ise, özerk bir yapıya sahip Yerel Eğitim Otoriteleri (LEA) tarafından yerine getirilmektedir. İngiltere Eğitim Sisteminde eğitim-öğretim ile ilgili etkinliklerin denetimi, bakanlıktan bağımsız bir kurum olan Eğitimde Standartlar Dairesi (OFSTED) tarafından yürütülmektedir. OFSTED 0-19 yaş arası öğrenciler için eğitim veren bütün kurumların denetiminden sorumludur.

İngiltere'de, ilköğretim düzeyinde denetim etkinlikleri 3 yılda bir gerçekleştirilmektedir. Denetimde, bireysel olarak öğretmenlerin öğretim sürecindeki performansları değil, bir kurum olarak okulun etkililiği ve verimliliği değerlendirilir. Bu değerlendirmede, sınıf gözlemleri de önemli rol oynar, fakat bütün öğretmenlerin dersleri gözlemlenmez. Okulun etkililiğinin değerlendirilmesinde, okulda ilgili kişilerce hazırlanan okulun Öz Değerlendirme Formu'nda belirtilen okulun etkililiğine ilişkin kanıtlar aranır ve elde edilen bütün bilgiler, ders gözlemleri de dahil olmak üzere Değerlendirme Formlarına (EF) kaydedilir.

5.2. Sonuç

Türkiye, Fransa ve İngiltere Eğitim Sistemlerinde öğrenim basamakları açısından yapısal olarak farklılıklar bulunmaktadır. Türkiye Eğitim Sisteminde okul öncesi eğitimi 0-3 yaş arası için kreşler, 3-5 yaş arası için anaokulları ve 5-6 yaş arası

çocuklar için ilköğretim okullarındaki anasınıflarında verilmektedir. Fransa’da okul öncesi eğitimi 2-5 yaş arası çocukların eğitimini, İngiltere’de ise 3-4 yaş arası çocukların eğitimini kapsamaktadır. Türkiye’de okul öncesi eğitimi ile ilgili yapılanmanın yaş gruplarına göre farklı kurumlarda yürütülmesinden dolayı, güçlü bir yapılanmanın olduğu söylenebilir, fakat okullaşma oranlarına bakıldığında, Fransa ve İngiltere’de okul öncesi eğitime katılımın daha fazla olduğu görülmektedir.

İlköğretim, Türkiye’de 6-14 yaş arası çocukların eğitimini kapsamaktadır. Bu 8 yıllık eğitim süreci zorunludur. İlköğretim düzeyinde eğitim Fransa’da 5 yıllık bir süreçtir ve 6-11 yaş arası çocukların eğitimin kapsar. İngiltere’de ise ilköğretim 6 yıl sürer ve 5-11 yaş arası çocukların eğitimini kapsar. Fransa’da zorunlu eğitim süresi 10 yıl, İngiltere’de 11 yıl iken, Türkiye’de bu sürecin sekiz yıl olması dikkat çekicidir.

Ortaöğretim kurumlarında okullaşma oranlarına bakıldığında Fransa ve İngiltere’de ortaöğretim çağındaki nüfusun okullaşma oranının Türkiye’ye oranla oldukça yüksek olduğu görülmektedir. Okullaşma oranı açısından, aradaki büyük farkın Türkiye’de ortaöğretimin zorunlu olmamasından kaynaklandığı söylenebilir.

Türkiye’de ortaöğretim kurumlarından mezun olan öğrenciler, merkezi olarak düzenlenen Öğrenci Seçme Sınavı’nda (ÖSS) başarı gösterdikleri takdirde, sınavda elde ettikleri puanlara göre istedikleri yüksek öğretim programını tercih edebilmektedirler.

Fransa’da ortaöğretim iki kademelidir. İngiltere’de ise 11-16 yaş arası çocukların eğitimini içerir. İngiltere’de ortaöğretimden sonra ileri eğitim kurumları bulunmaktadır. Fransa ve İngiltere’de yüksek öğretime geçişte merkezi bir sınav yapılmamaktadır. Her üniversite başvuru için gerekli şartları ilan eder. Uygun nitelikte olan adaylar, yükseköğretim kurumlarına başvurmaktadır.

Öğretim programlarının konusunda Türkiye Eğitim Sisteminde ulusal bir yaklaşımın benimsendiği görülmektedir. “Neyin, nasıl şekilde” öğretileceği

konusunda tek belirleyici Milli Eğitim Bakanlığı'dır. Fransa'da da ulusal öğretim programı benimsenmiştir. Bakanlık her branş ve eğitim düzeyinde detayları belirler ve öğretmenler için kılavuz kitaplar hazırlar. Fakat Fransa'da ulusal öğretim programı esnek bir yapıya sahiptir. Okullar etkinliklerinde bir dereceye kadar bağımsızdır. Okullar, ulusal öğretim programları ve hedefler doğrultusunda 4 yıllık Okul Planları hazırlarlar. Okullar, böylece, okulun ve bulunduğu çevrenin şartlarına uygun olarak öğretim programlarını düzenleyebilmektedir. İngiltere'de de Fransa'dakine benzer bir yaklaşım mevcuttur. Okullar, bulunduğu çevre, bölge, okulun fiziki yapısı ve ihtiyaçları doğrultusunda öğretim programlarını okul gelişim planları ile geliştirebilirler. Fakat bu özerklikle birlikte, ulusal eğitim hedefleri öğretim programlarında vurgulanmıştır.

Eğitimde genel hedeflere açısından üç ülkede de eğitimde fırsat eşitliğini sağlamak eğitimin öncelikli amacıdır. Ayrıca, öğrencilerin ilgi ve yeteneklerine göre eğitilmelerine ve eğitim-istihdam ilişkisine önem verilmesi gerektiği vurgulanmıştır. Yine her üç ülkede de, uluslararası etkileşime ve iletişime önem verilmesi gereği dile getirilirken, Türkiye Eğitim Sisteminde ulusal değerlerin korunması üzerinde önemle durulmaktadır.

Eğitim yönetimi yapıları açısından bakıldığında, Türkiye Fransa ve İngiltere'de, merkezi ve yerel yapılanmaların olduğu görülmektedir. Bu üç ülke eğitim sisteminde bakanlıklar, eğitimde yurt genelinde bütünlüğü sağlama, eğitim hizmetlerinde ulusal standartları belirleme, eğitim-öğretimle ilgili düzenlemeleri yapma ve bu hizmetlerin yürütülmesini sağlama yönünden benzer özelliklere sahiptir.

Üç ülkede de merkezi düzeyde verilen eğitim ile ilgili kararların uygulanması ve eğitim hizmetlerinin yürütülmesi yerel birimlerce sağlanmaktadır. Fransa'da bölgesel bir nitelik taşıyan akademilerin rektörleri geniş yetkilerle donatılmıştır. Rektör akademi sınırları içerisindeki ilk ve orta dereceli okulların yönetimi ve ulusal düzenlemelerin uygulanması ve kendi bölgesinde bulunan üniversitelerde yükseköğretimle ilgili kararların uygulanmasından sorumludur.

Türkiye’de ve Fransa’da İl Milli Eğitim Müdürlükleri, İngiltere’de Yerel Eğitim Otoriteleri (LEA’lar), il düzeyinde eğitim hizmetlerinin yürütülmesinden sorumludur. Bu kurumlar, ulusal düzeyde belirlenmiş politikaların il düzeyinde yürütülmesinden sorumlu olmaları açısından benzerlik göstermektedir.

Türkiye ve Fransa’da eğitim-öğretim hizmetlerinin denetimi, bakanlığa ve yerel birimlere bağlı Teftiş Kurullarınca yürütülürken, İngiltere’de bu etkinlikler bakanlıktan bağımsız, fakat devlet tarafından finanse edilen Eğitimde Standartlar Dairesi (OFSTED) tarafından yürütülmektedir. Denetim hizmetleri, OFSTED adına Yerel Teftiş Düzenleyici Kurullar (RISPs) tarafından görevlendirilen teftiş gruplarınca yürütülmektedir. Bu kurullar, teftiş gruplarını HMI’lar ve İlave müfettişlerden (AI) yararlanarak oluştururlar. Türkiye ve Fransa’da denetimi gerçekleştiren müfettişler bu kurullarda görevli memurlar iken, İngiltere’de denetimi gerçekleştiren müfettişlerden İlave Müfettişler belirli bir süre için RISP’ler tarafından işe alınmış sözleşmeli personellerdir.

Türkiye ve Fransa’da ulusal ve yerel düzeyde etkinliklerini yürüten farklı denetim kurulları bulunmaktadır. Fakat bu kurullar görev alanları açısından farklılıklar göstermektedir. Fransa’da merkezi düzeydeki denetim kurullarından IGEN müfredat programları ve bunların uygulanış şekli ile, IGAEN-R ise eğitim sistemindeki yönetsel uygulamalarla ilgilenmektedir. Bu kurullar, bireysel öğretmen denetimleri ile uğraşmamakla birlikte, daha çok eğitim sisteminde denetim ile ilgili düzenlemeler ve araştırmalar yapmaktadırlar. Türkiye’de Teftiş Kurulu Başkanlığı merkezi düzeyde, doğrudan bakana bağlı olarak etkinliklerini yürüten kuruldur. Bu kurul Fransa’daki kurulların aksine ortaöğretim kurumlarındaki öğretmenlerin denetimini de gerçekleştirmektedir.

İl Milli Eğitim Müdürlükleri bünyesinde etkinliklerini yürüten İlköğretim Müfettişleri Başkanlıklarının denetimden sorumlu olduğu kurumlar oldukça fazladır. Yerel düzeyde etkinlik gösteren Fransa’daki denetim kurullarının sorumluluk alanları, İlköğretim Müfettişleri Başkanlıklarına göre daha azdır. Buna rağmen İlköğretim Müfettişleri Başkanlıkları ilköğretim okullarını her yıl denetlemekle

sorumlu iken, Fransa’da ilköğretim kurumlarının denetimi Milli Eğitim Müfettişleri (IEN) tarafından 3 yılda bir gerçekleştirilmektedir.

Üç ülkenin eğitimde denetim ile ilgili genel amaçları benzerlik göstermektedir. Üç ülkede de, denetimin, okullarda verilen eğitimin ulusal hedeflere uygunluğunu ve öğretimde ülke genelinde birliği sağlama amaçlı bir girişim olduğu ifade edilmektedir. İngiltere’de denetimin amaçlarına ulaşmasını sağlamak amacıyla bakanlıktan bağımsız bir kurumun denetim için yetkilendirilmesinde amacın ‘tarafsızlığı sağlamak’ olduğu ifade edilmektedir. Ayrıca, yine İngiltere’de, denetimin açık bir süreç olması ve denetim raporlarının yayınlanması ile aileler, okul ve diğer kişi ve kurumlar okullarda sağlanan eğitimin kalitesi hakkında bilgi edinebilmektedir. Türkiye’de ve Fransa’da denetim gizlilik ilkesi benimsenmişken, İngiltere’de açıklık esastır.

Denetim etkinlikleri ile ilgili yasal düzenlemeler incelendiğinde üç ülkede de denetimle ilgili yasal düzenlemelerin tarihinin çok eski olmadığı görülmektedir. Fakat İngiltere’de 1992 yılında OFSTED’in kurulmasından bu yana denetim sistemi sürekli olarak geliştirilmiştir. En son 2005 Eğitim Kanunu ile denetimde önemli değişiklikleri içeren yeni düzenlemeler görülmektedir.

Müfettişlerin atanması ve yetiştirilmesi ile ilgili birtakım benzerlik ve farklılıklar bulunmaktadır. Fransa’da ve Türkiye’deki bakanlığa bağlı denetim kurumlarında ve İngiltere’de OFSTED’de müfettişliğe başvurabilmek için belirli bir yaş ve çalışma tecrübesi aranmaktadır. Fransa’da A sınıfı devlet memuru olma ve devlet doktora derecesine sahip olma şartı aranır. Türkiye’de Eğitim Sisteminde bu müfettişlerin atanması yapılan yazılı ve sözlü sınavlarında başarı göstermeleri halinde yapılırken, İngiltere ve Fransa Eğitim Sistemlerinde, yapılan mülakat ve adayların bireysel nitelikleri göz önünde bulundurulmaktadır. Bu müfettişlerin yetiştirilmeleri süreci için üç ülkede de çeşitli hizmet içi etkinlikleri, yetiştirme programları düzenlenmektedir. Türkiye’de bu yetiştirme süreci 3 yıl olmakla birlikte, 3 yılın sonunda yazılı ve sözlü şeklinde yapılan sınavda başarılı olma şartı aranır.

Yerel düzeyde görev yapan denetim personelinin işe alınmasında başvuru yöntem açısından önemli farklılıklar görülmektedir. Türkiye Eğitim Sisteminde ilköğretim müfettişliğine başvurabilmek için 8 yıl öğretmenlik yapmış olma, ya da 4 yıl öğretmenlikle birlikte 3 yıl yöneticilik yapmış olma şartı aranır. Fransa'da bu süre 5 yıl iken İngiltere'de eğitim alanında deneyimli olma şartı aranmaktadır. Türkiye Eğitim Sisteminde ilköğretim müfettişlerinin, yapılan yazılı sınavdan aldıkları puanlara göre atamaları yapılırken, Fransa'da işe alınmada mülakat yöntemi ya da liyakat listesinden atama yöntemi benimsenmiştir. Bu konu açısından, tamamen farklı bir nitelik gösteren İngiltere Eğitim Sisteminde, yerel düzeyde etkinlik gösteren Teftiş Düzenleyici Birimler (RISPs), OFSTED'in belirlediği standartlar doğrultusunda, uygun niteliklere sahip kişileri sözleşmeli olarak işe alırlar. Yetiştirme süreci Türkiye'de ilköğretim müfettişleri için 3 yıldır. Hizmet içi eğitim ve görev başında eğitimi içerir. Hizmet içi eğitim sürecinde; eğitim yönetimi ve denetimi ile ilgili alanlarda lisans veya lisansüstü öğrenim görenler 240, diğer adaylar 1200 saatlik yetiştirme programlarına alınırlar. Fransa'da yerel düzeyde etkinlik gösterecek müfettişler için yetiştirme süresi mülakat yoluyla işe alınan müfettişler için bir yıl süreli olmakla birlikte, bu yetiştirme programı sonunda her adaydan kendi alanıyla ilgili en az 30 sayfalık bir inceleme raporu hazırlaması istenir. Liyakat listesinden işe alınan adayların yetiştirilmeleri, düzenlenen çeşitli seminerler yoluyla gerçekleştirilir.

İngiltere'de yerel düzeyde etkinliklerini yürüten ilave müfettişler RISP'lere bağlı sözleşmeli personellerdir. Bu müfettişlerden tecrübeli olanlar ihtiyaçları doğrultusunda 2 günlük yetiştirme programlarına alınırlar. Yeni müfettiş olan adaylar ise yüz yüze oturumlar ve uzaktan öğrenme süreçlerini içeren 2 yıl süreli eğitim programlarına alınırlar.

Üç ülke eğitim sistemlerinde ilköğretim düzeyinde denetim etkinlikleri birtakım benzerlikleri içermekle birlikte, bu konuda önemli farklılıklar mevcuttur:

- Türkiye Eğitim Sisteminde ilköğretim kurumlarının denetimi, yılda bir kez gerçekleştirilirken, İngiltere'de ve Fransa'da 3 yılda bir kez gerçekleştirilir.

- Türkiye’de ve İngiltere’de ilköğretim düzeyinde denetim bir kurum olarak okulun değerlendirilmesine kaynak teşkil eder. Türkiye’de kurum denetimi öğretmen, yönetici ve diğer personelin denetimini içermektedir.
- Türkiye’de ve Fransa’da bireysel öğretmen denetimleri denetimin odak noktasını oluştururken, İngiltere’de bir kurum olarak okula odaklanılmıştır.
- Üç ülke eğitim sisteminde de ilköğretim okullarında denetim süreci, birtakım farklılıklarla birlikte, denetim öncesi, denetim süreci ve denetim sonrası toplantı ile raporlama sürecini içerir.
- Türkiye ve Fransa’da ailelerin denetim etkinliğine katılımı ile ilgili bir düzenleme bulunmamaktadır. İngiltere’de ise, ailelere okulun denetleneceği bildirilir ve okulla ilgili görüşlerini belirtmeleri için bir anket ailelere gönderilir.
- Türkiye Eğitim Sistemindeki düzenlemelere göre ilköğretim kurumlarında rehberlik yapılacağı okula bir hafta önceden bildirilir. Denetim yapılacağının önceden bildirilmesi ile ilgili olarak yasal bir düzenleme bulunmamaktadır. Fransa’da denetim zamanı denetimden 15 gün önce, İngiltere’de ise 2 ila 5 gün öncesinde okula bildirilmektedir.

Öğretimsel etkinlikler değerlendirilirken dikkat edilecek noktaların içeriği açısından, Türkiye, Fransa ve İngiltere’deki ilköğretim okullarında denetim sürecinde, yaklaşık olarak benzer özellikler olduğu görülmektedir. Fakat birtakım farklılıklarda göze çarpmaktadır:

- Türkiye ve Fransa’da eğitim öğretim etkinliklerinin gerçekleştirilme düzeyinin belirlenmesinde öğretmene odaklanılırken, İngiltere’de okulun öğretimde etkililik derecesi için okulun bir bütün olarak değerlendirilir.
- Türkiye’de ve Fransa’da öğretim programlarına ne derecede uyulduğu, öğretimin niteliği ve öğrencinin başarımına odaklanılır. İngiltere’de ise denetmenler Okulun Öz Değerlendirmesi (SEF)’nde belirtilen hususları doğruluğuna ilişkin kanıtlar aranır.

- Türkiye’de ve Fransa’da denetlenen ilköğretim kurumundaki bütün öğretmenler denetlenirken İngiltere’de sadece küçük okullarda okuldaki bütün öğretmenler denetlenir. Fransa’da öğretmenin dersinin gözlemleneceği öğretmene 15 gün önceden bildirilirken, Türkiye’de ilköğretim kurumunda öğretmenin dersinin gözlemleneceği, müfettiş okuldayken denetimden kısa bir süre öncesinde öğretmene bildirilir.
- Türk Eğitim Sisteminde ilköğretim kurumlarında denetmenin sınıf gözlemi en az iki ders saati içinde yapılırken, bu süreç Fransa’da 1 ders saati İngiltere’de ise dersin 25-30 dakikası gibi az bir zaman dilimini içerir.
- Üç ülkenin öğretmen ve ders gözlem süreçleri incelendiğinde, sınıf içerisindeki gözlem süresi arasındaki farklılıklar dikkat çekmektedir. Sınıf gözlemi öncesinde, öğretmenle müfettiş gözlemde nelere dikkat edileceği hakkında görüşürler. Gözlem sürecinden sonra müfettiş, öğretmene, gözlenen dersin içeriği, öğretimin niteliği, güçlü ve zayıf yönler hakkında görüşlerini öğretmene bildirir.
- Türkiye Fransa Eğitim Sistemlerinde ilköğretim kurumlarında, sınıf gözleminde, öğretmenin öğretim etkinliği planlama, dersin işlenişi, öğrencilerin konu ile ilgili edimlerinin değerlendirilmesi açısından değerlendirilir. İngiltere’de ise okuldaki eğitimin çeşitli açılardan niteliğine yönelik kanıtlar aranır.
- Öğretimsel etkinliklerin denetiminde kullanılan formlara bakıldığında önemli farklılıklar olduğu göze çarpmaktadır. Türkiye Eğitim Sisteminde ilköğretim düzeyinde, bütün branş ve ders öğretmenlerinin değerlendirilmesinde standart formlar olan “Öğretmen Teftiş Formları” kullanılmaktadır. Bu formlar, ülke genelinde bütün ilköğretim okullarındaki öğretmenlerin denetiminin aynı ölçütler doğrultusunda yapılmasını sağlamaktadır. İngiltere Eğitim Sisteminde de standart denetim formları kullanılmaktadır. “Değerlendirme Formu” diye adlandırılan bu formların Türkiye’de ilköğretim okullarında kullanılan formlardan farkı; açık uçlu olmasıdır. Bu formlarda müfettişler, başlıklar doğrultusunda sade, anlaşılır bir İngilizce ile görüşlerini belirtirler. Fransa

Eğitim Sisteminde ise ilköğretim okullarının denetiminde müfettişler, ders denetiminde kullanacağı formları denetimden önce belirlenen ulusal standartlar doğrultusunda kendileri hazırlamaktadır.

- Türkiye, Fransa ve İngiltere'deki ilköğretim okullarında denetim sürecinde, yaklaşık olarak benzer özellikler olduğu görülmektedir. Fakat birtakım farklılıklarda göze çarpmaktadır. Türkiye ve Fransa'da denetim sürecinde öğretimde ulusal standartlara uyulup uyulmadığına dikkat edilmektedir. İngiltere'de ise öğretim programının bölge şartlarına uygun olarak yeniden düzenlenip düzenlenmediğine dikkat edilir.

5.3. Uygulamacılar İçin Öneriler

1. Fransa ve İngiltere Eğitim Sistemlerinde okullar bölgenin ve okulun şartlarını göz önünde bulundurularak öğretim programlarını düzenleyebilmektedirler. Türkiye Eğitim Sisteminde belirlenen ulusal öğretim programı, Fransa'da ve İngiltere'de olduğu gibi esnek bir yapıya kavuşturulmalıdır. Böylece okullar öğretim programlarını, bulundukları çevre şartlarına ve mevcut imkanlara göre düzenleyebileceklerdir.

2. İlköğretim Müfettişleri Başkanlıklarının denetlemekle sorumlu oldukları kurumların sayısı oldukça fazladır. Bu da ilköğretim müfettişlerinin alanlarında çalışmalar yapmak, kendilerini geliştirmek, eğitimde yeni düzenlemeleri ve gelişmeleri takip etmek için yeterli zaman bulamamalarına neden olabilmektedir. Öğretmene yapılan yardımın etkili olabilmesi için İlköğretim müfettişleri sadece ilköğretim kurumlarının denetimi ile ilgilenmelidir.

3. İngiltere Eğitim Sisteminde denetim etkinliklerinde açıklık esassen, Türkiye eğitim sisteminde gizlilik ilkesi benimsenmiştir. İlköğretim kurumlarının denetiminde açıklık ilkesi benimsenmeli, ailelere de denetim sürecinde görüşlerini bildirmeleri için fırsat verilmelidir.

4. Fransa Eğitim Sistminde ders teftişi yapılacak öğretmene bu durum 15 gün önceden bildirilmektedir. Ders gözleminin ne zaman yapılacağı, öğretmene denetimden en azından birkaç gün önce bildirilmesi, ders gözleminde hangi konuların göz önünde bulundurulacağının öğretmen tarafından bilinmesi, denetim sürecinin verimliliği açısından faydalı olacaktır.

5. Türkiye Eğitim Sisteminde ilköğretim kurumlarında görevli bütün sınıf ve branş öğretmenlerinin denetiminde standart bir gözlem formu kullanılmaktadır. Ders gözleminde kullanılan standart değerlendirme formları, öğretmenlerin sadece belirli ölçütler açısından değerlendirilebilmesini sağlamaktadır. Bu yüzden, müfettişlerin bu ölçütler dışında değerlendirilebilecek noktalarla ilgili görüşlerini yazabilecekleri ve puanla değerlendirebilecekleri bölümlere de denetim formunda yer verilmesi gereklidir.

6. Her branşla ilgili farklı gözlem formlarının oluşturulması gereklidir. Öyle ki, her branşın aynı ölçütlerle değerlendirilmesi verimli bir denetime engel teşkil edebilir.

5.4. Araştırmacılar İçin Öneriler

1. Ülkelerin eğitim sistemlerinde öğretimin denetiminin etkililik düzeyini değerlendirmeye ilişkin ankete dayalı bir çalışma gerçekleştirilebilir.

2. Farklı ülkelerdeki müfettişlerin öğretimsel etkinliklerin denetiminde ne kadar yeterli olduğuna ilişkin, araştırma konusu olarak ele alınan ülkelerde öğretmenlere bir anket uygulanabilir.

3. Farklı ülkelerde ders denetiminde kullanılan Ders gözlem formları Türkçeye çevrilerek farklı denetmenlerce aynı dersler birkaç farklı gözlem formu kullanılarak değerlendirilebilir ve bu değerlendirme sonuçları karşılaştırılabilir.

4. Avrupa Birliği Eğitim Gençlik Merkezleri tarafından yürütülen Arion programı kapsamında etkinliklere katılarak diğer ülkelerin denetim sistemleri hakkında bilgiler elde edilebilir, uygulamalar yerinde gözlemlenerek, yasal metinlerle tutarlılığı değerlendirilebilir.

KAYNAKÇA

- Academie de Reims. **Note d'information Sur la Gestion des Enseignants des écoles.** 2006. (http://www.ac-reims.fr/ia08/enseignant/personnel/gestion_ens.pdf). (Erişim Tarihi: 20/05/2006).
- Academie d'Orleans Tours. **Observation de L'activite du Professeur Par Les Corps D'inspection: Axes Prioritaires Pour L'annee 2002 – 2003.** 2002. (http://www.ac-orleans-tours.fr/anglais-lp/telechargement/plp/inspection_axes_observ.pdf#search=%22OBSERVATION%20DE%20L%E2%80%99ACTIVITE%20DU%20PROFESSEUR%20PAR%20LES%20CORPS%22). (Erişim Tarihi: 20/06/2006).
- Ağaoğlu, Esmahan. **Eğitimde Klinik Denetim.** Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları, No:982, 1997.
- Altıntaş, Rasim. “İlköğretimin Teftişi”. **Türkiye’de İlköğretim Sempozyumu.** Sayı: 8, Ankara: Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi, 1992.
- Aslan, Battal. **İlköğretim Kurumlarında Çalışan Sınıf Öğretmenlerinin Teftiş Raporu ile Değerlendirilmesi Üzerine Bir Araştırma.** (Yayınlanmamış Doçentlik Tezi), Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi, 1991.
- , **Eğitimde Teftiş: Kuram ve Uygulama.** Ankara: Gelişim Dizgi Yayıncılık, 1996.
- , “Öğretimin Denetimi”. **XIII. Eğitim Bilimleri Kurultayı.** Malatya: İnönü Üniversitesi, 2004.
- Attali, Alain ve Pascal BRESSOUX. **L'évaluation des Pratiques Educatives dans les Premier et Second Degrés.** 2002. (http://www.acteurs-ecoles.org/RECHERCHES/ATTALI_Evaluation.pdf). (Erişim Tarihi: 20/06/2004).
- Aydın Milli Eğitim Müdürlüğü İlköğretim Müfettişleri Başkanlığı. **İlköğretim Kurumlarında Uyulması Gereken Ortak Esaslar.** (http://www.aydin-meb.gov.tr/duyuru/Ilkogretim_Okullarinda_Uyulacak_Esaslar.doc). (Erişim Tarihi: 21/10/2005).
- Aydın, Mustafa. “Örgütlemeye Dönük Değerlendirme”. **Eğitim Yönetiminde Denetleme ve Değerlendirme Sempozyumu.** Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları, No: 147, 1985.
- , **Çağdaş Eğitim Denetimi.** (Genişletilmiş 3. Baskı), Ankara: Personel Eğitim Genel Merkezi, Yayın No: 4, 1993.
- , **Eğitim Yönetimi.** (5. Baskı), Ankara: Hatiboğlu Basımevi, 1998.

Aytekin Halil (Ed. Haydar Taymaz, Muhsin Hesapçıoğlu). **Prof. Dr. Ziya Bursahoğlu'na Armağan: Türkiye'de Eğitim Yönetimi**. İstanbul: Kültür koleji Vakfı Yayınları, s. 12-30. 1998.

Balcı Ali, "Bakanlık Müfettişlerinin Rehberlik ve Yardım Rollerini". **Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi**. Ankara: Cilt: 15, Sayı: 2, 1982.

-----, "İlköğretimde Öğretimin Niteliğinin Geliştirilmesi". **Türkiye'de İlköğretim Sempozyumu**. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Sayı:8, 1992.

Barrault, Alain. **Ac-Orléans-Tours: Circonscription de Le Blanc**. 2004. (<http://ac-orleans-tours.fr/circ36-leblanc/circ0405/inspection.pdf>). (Erişim Tarihi: 10/01/2006).

Başar, Hüseyin. "Okulda Denetim". **Öğretmenlerin Değerlendirilmesi**. Ankara: PEGEM Yayıncılık, 1995. (yunus.hacettepe.edu.tr/~alerbas/okulda_denetim.htm). (Erişim Tarihi: 25/10/2004).

Başaran, İbrahim Ethem. **Türkiye Eğitim Sistemi**. Ankara: Yargıcı Matbaası, 1996.

-----, **Eğitim Yönetimi: Nitelikli Okul**. Ankara: Feryal Matbaası, 2000.

Batmaz, Cengiz, Fatma Özmen. "İlköğretim Okulu Müdürlerinin Öğretmen Denetimindeki Etkililikleri: Cinsiyet ve Yaş Değişkenlerine Göre Öğretmen Görüşleri". **XIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı**. Malatya: İnönü Üniversitesi, 2004.

Blase, Joseph, Jo Blase. "Principals' Instructional Leadership and Teacher Development: Teachers' Perspectives". **Educational Administration Quarterly**. Seri: 35 Sayı: 3 Sayfa 349-378, 1999. (<http://eaq.sagepub.com/cgi/reprint/35/3/349>). (Erişim Tarihi: 27/02/2006).

Bonnét Gerard. **Educational Evaluation Around the World: An International Anthology**. Copenhagen: Danish Evaluation Institute. 2003. (<http://www.unc.edu/ppaq/docs/Denmark/InternationalAnthology.pdf>). (Erişim Tarihi: 12/06/2005).

Bozkurt, Emine. **İlköğretim Okullarında Ders Denetimi Uygulamalarının Değerlendirilmesi (Elazığ İli Örneği)**. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1995.

Bursahoğlu, Ziya. **Okul Yönetiminde Yeni Yapı ve Davranış**. Ankara: Pegem Yayınları, 8. Baskı, Yayın No: 2, 1991.

Büyükaslan, Mehmet Ali. **İlköğretim Okullarındaki Öğretmenlerin İlköğretim Denetmenlerinin Ders Denetimine İlişkin Algı ve Beklentileri**. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Kocaeli: Kocaeli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1998.

Central Intelligence Agency. **The World Fact Book: France**. 2006a. (<https://www.cia.gov/cia/publications/factbook/geos/fr.html>). (Erişim Tarihi: 25/07/2006).

- Central Intelligence Agency. **The World Fact Book: Turkey**. 2006b. (<https://www.cia.gov/cia/publications/factbook/geos/tu.html>). (Erişim Tarihi: 25/07/2006).
- Central Intelligence Agency. **The World Fact Book: United Kingdom**. 2006c. (<https://www.cia.gov/cia/publications/factbook/geos/uk.html>). (Erişim Tarihi: 25/07/2006).
- Civil Service Recruitment Gateway. **Her Majesty's Inspectors of Schools in England**. 2006. (<http://www.careers.civil-service.gov.uk/information.asp?txtOverrideDocID=18152&vacancysearchpage=true&635132=&printerfriendlypage=true>). (Erişim Tarihi: 21/05/2006).
- Constitution of October 4**. 1958. (<http://www.assemblee-nat.fr/english/8ab.asp>). (Erişim Tarihi: 25/06/2006).
- Cramer, John Francis, George Stephenson Browne. **Çağdaş Eğitim**. (Çev.: Ferhan Oğuzkan), İstanbul: MEB, 1974.
- Cros, Françoise, Jean-Pierre Obin. “**Attracting, Developing and Retaining Effective Teachers: Country Background Report for France**”. 2003. (<http://www.oecd.org/dataoecd/35/10/30414627.pdf>). (Erişim Tarihi: 20/12/2005).
- Dağlı, Abidin. “**İlköğretim Denetmenlerinin Eğitim ve Yaşam ile İlgili Karşılaştıkları Sorunlar ve Bu Sorunların Çözümüne İlişkin Öneriler**”. XIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı. Malatya: İnönü Üniversitesi, 2004.
- Demirtaş, Hasan, Hasan Güneş. **Eğitim Yönetimi ve Denetimi Sözlüğü**. Ankara: Anı Yayıncılık, 2002.
- Department for Education and Skills. **A Guide to the Law for School Governors**. UK: DfES Publication Center, 2006a. (<http://publications.teachernet.gov.uk/eOrderingDownload/Governor%20Guide%20to%20the%20Law%202006.pdf>). (Erişim Tarihi: 20/6/2006).
- Department for Education and Skills. **Departmental Report 2006**. East Lane, Runcorn: HM Government Department for Education and Skills, Public Enquiry Unit, 2006b. (<http://www.dfes.gov.uk/publications/deptreport2006/docs/6483-DepRep06.pdf>). (Erişim Tarihi: 02/05/2006).
- Dinçer, Ayhan. **Türk Milli Eğitim Sisteminde Denetim ve Değerlendirme**. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara: Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1986.
- Dizbay, Serdar. “**Fransa Eğitim Sistemi**”. (Ders Ödevi), Sakarya: Sakarya Üniversitesi, Eğitim Yönetimi ve Denetimi Bilim Dalı Yüksek Lisans Programı. 2002. (www.ogretmenlik.com.sitemynet.com/sistem/fransa1.htm). (Erişim Tarihi: 27/11/2004).

Dodds, Annelise. "British and French Evaluation of International Higher Education Issues: An Identical Political Reality?". **European Journal of Education**. Seri: 40, Sayı: 2, 2005. (<http://www.blackwell-synergy.com/doi/abs/10.1111/j.1465-3435.2004.00217.x>). (Erişim Tarihi: 11/05/2006).

Education Act, (c.35). 1993. (http://www.opsi.gov.uk/acts/acts1993/Ukpga_19930035_en_1.htm#tcon). (Erişim Tarihi: 17/05/2006).

Education Act, (c44). 1997. (<http://www.opsi.gov.uk/acts/acts1997/1997044.htm>). (Erişim Tarihi: 17/05/2006).

Education Act, (c18). 2005. (<http://www.opsi.gov.uk/acts/acts2005/20050018.htm>). (Erişim Tarihi: 17/05/2006).

Education (Schools) Act, (c38). 1992. (http://www.opsi.gov.uk/acts/acts1992/Ukpga_19920038_en_1.htm#tcon). (Erişim Tarihi: 17/05/2006).

Ertürk, Selahattin. **Eğitimde Program Geliştirme**. Ankara: Beytepe Basımevi, 1979.

Eurydice. **The Education System in France - 2001/2002**. Eurydice Database on Education 2003. (http://www.eurydice.org/Eurydice/Application/print_all.asp?tablename=FR_EN_1). (Erişim Tarihi: 12/10/2004).

Eurydice. **Avrupadaki Eğitim Sistemleri Üzerine Özet Belgeler: İngiltere Galler ve Kuzey İrlanda**. Eurydice Directorate-General For Education and Culture. 2005a. ([http://www.ktoeos.com/ks/docs/avrupaegitim/United%20Kingdom%20\(TR\).doc](http://www.ktoeos.com/ks/docs/avrupaegitim/United%20Kingdom%20(TR).doc)). (Erişim Tarihi: 05/01/2006).

Eurydice. **National Summary Sheets on Education Systems in Europe and Ongoing Reforms: France**. Eurydice Directorate-General For Education and Culture. 2005b. (http://oraprod.eurydice.org/ressources/eurydice/pdf/047DN/047_FR_EN.pdf). (Erişim Tarihi: 03/03/2006).

Eurydice. **National Summary Sheets on Education Systems in Europe and Ongoing Reforms: Turkey**. Eurydice Directorate-General For Education and Culture. 2006a. (http://oraprod.eurydice.org/ressources/eurydice/pdf/047DN/047_TR_EN.pdf). (Erişim Tarihi: 11/06/2006).

Eurydice. **National Summary Sheets on Education Systems in Europe and On going Reforms: United Kingdom**. Eurydice Directorate-General For Education and Culture. 2006b. (http://oraprod.eurydice.org/ressources/eurydice/pdf/047DN/047_TR_EN.pdf). (Erişim Tarihi: 11/06/2006).

Eurydice. **The Education System in the United Kingdom (England, Wales and Northern Ireland) - 2004/05**. Eurydice Database on Education 2006c. (<http://194.78.211.243/Eurydice/Application/frameset.asp?country=UK&language=VO>). (Erişim Tarihi: 20/04/2006).

Eurydice/CEDEFOP. **Structures of the Education and Initial Training Systems in the European Union**. 1995. (<http://www.mszs.si/eurydice/pub/eurydice/france.pdf#>

search=%22%22evaluation%20of%20higher%20education%22%20%22the%20french%20education%20system%22%22). (Erişim Tarihi: 09/11/2005).

Fischer, Cheryl F. (Ed. Stanley L. Swartz). **An Introduction to California School Administration**. Dubuque, IA: Kendall/Hunt 1992. (<http://www.stanswartz.com/adminbook/chap3.htm>). (Erişim Tarihi: 20/01/2006).

Fransa Ülke Bilgi Kitapçığı. 2006. (http://www.uklaabroad.com/download/ansiklopedi/Fransa_Ulke_Bilgi_Kitapcigi.doc). (Erişim Tarihi: 21/07/2006).

Fritz, Carrie, Gregg Miller. "Supervisory Options For Instructional Leaders in Education". **Journal of Leadership Education**. Seri: 2, Sayı: 2 S.13-27, 2003. (http://www.fhsu.edu/jole/issues/JOLE_2_2.pdf). (Erişim Tarihi: 27/02/2006).

Glickman, Carl D., Stephen P. Gordon. Jovita M. Ross Gordon. **Supervision and Instructional Leadership: A Developmental Approach**. Massachusetts: Allyn&Bacon, 5. Baskı, 2001.

Grift Wim van de, Peter Mathews, Bep Corporaal, Mike Collier. "Do English and Dutch School Inspectors Judge Lessons in the Same Way?". **An Inspection of Teaching Strategies in England and the Netherlands**. Utrecht: Over the Grens, s. 20-26. 2000.

Gökçe, Feyyat. **Bağımsız Ortaokullar ile İlköğretim Okulları II. Kademesinde Denetim Amaçlarının Gerçekleşmesi ve Denetim İlkelerine Uyulması Konusunda Denetçi ve Öğretmen Görüşleri**. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara: Hacettepe Üniversitesi, SBE, 1994.

Gültekin, Mehmet. "Türkiye ve Avrupa Birliğinde Bazı Ülkelerde Zorunlu Eğitim". **Eğitim Bilimlerinde Yenilikler**. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları, No: 1016. 1998. (<http://www.aof.edu.tr/kitap/IOLTP/1266/unite05.pdf>). (Erişim Tarihi: 26/6/2006).

İngiltere'de Eğitim ve Yaşam Bilgileri. 2002. (<http://www.globalvizyon.com/ingiltere/genel.asp>). (Erişim Tarihi: 08/06/2006).

Institut National de la Statistique et des Etudes Economiques. **Tableaux de l'Économie Française – 2005 - 2006 ed.** (http://www.insee.fr/en/ffc/chifcle_fiche.asp?ref_id=NATTEF02107&tab_id=27). (Erişim Tarihi: 21/07/2006).

Inspection de l'Education Nationale de Soucieu en Jarrest – IUFM. **De L'Inspection Individuelle a L'Evaluation D'Equipe D'Ecole Au Portfolio Bilan Professionel**. 2001. (http://www2.ac-lyon.fr/etab/ien/rhone/sglms/soucieu/documents/inspection_a_evaluation.pdf). (Erişim Tarihi: 20/05/2006)

İstanbul Milli Eğitim Müdürlüğü İlköğretim Müfettişleri Başkanlığı. **2005-2006 Öğretim Yılında Yönetici ve Öğretmenlerin Yapacağı Çalışmalar**. 2005. (http://istanbul.meb.gov.tr/bolumler/teftis_kurulu/duyuru_dosyalar/calismalar_17102005.doc). (Erişim Tarihi: 13/10/2005).

- Jobs4u Careers Database.** 2006. (<http://www.connexions-direct.com/jobs4u/jobfamily/educationandtraining/educationandchildcareinspector.cfm?fd=421>). (Erişim Tarihi: 20/06/2006).
- Joint Statement from RISPs.** 2006. (<http://www.camb-ed.com/documents/jointstatement.doc>). (Erişim Tarihi: 25/06/2006).
- Kara, Mehmet. **Türk ve Fransız Eğitim Sistemlerinin Karşılaştırılması.** (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Elazığ: Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2001.
- Karacan, Fadime, Esmahan Ağaoğlu. “Öğretim Etkinliklerine İlişkin Müfettiş ve Öğretmenlerin Görüşleri”. **Eğitim ve Bilim.** Cilt: 29, Sayı:131, 2004.
- Karacaoğlu, Ömer Cem, Burcu Çabuk. “İngiltere ve Türkiye Eğitim Sistemlerinin Karşılaştırılması”. **Milli Eğitim Dergisi:** Sayı: 155-156, 2002. (<http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/155-156/karacaoğlu.htm>). (Erişim Tarihi: 21/05/2006).
- Karasar, Niyazi. **Bilimsel Araştırma Yöntemi.** Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, 12. Baskı, 2003.
- Kaya, Yahya Kemal. **Eğitim Yönetimi: Kuram ve Türkiye’deki Uygulama.** Ankara: Bilim Yayınları, No 35, 1996.
- Lesieur, Jacques. **Organisation du Système éducatif Français.** Nancy: Académie Nancy-Metz: DIFOR/CAFA, 2005. (<http://webpublic.ac-dijon.fr/divers/cafadoc/telecharg/fischiers/lesieur2005.pdf>). (Erişim Tarihi: 06/07/2005).
- Maes, Bart, Els Ver Eecke, Martine Zaman. **Inspectorates of Education in Europe: A Descriptive Study.** Brüksel: SICI, 1999.
- MEB. İlk ve Orta Tedrisat Muallimlerinin Terfi ve Tecziyeleri Hakkında Kanun (1702). **Resmi Gazete.** 1532; 29/06/1930. ([http://tkb.meb.gov.tr/Kanun/İlk-orta%20tedrisat%20muallimlerinin%20terfi%20ve%20tecziyeler%20hk.kanun%20\(1702\).htm](http://tkb.meb.gov.tr/Kanun/İlk-orta%20tedrisat%20muallimlerinin%20terfi%20ve%20tecziyeler%20hk.kanun%20(1702).htm)). (Erişim Tarihi: 11/02/2006).
- MEB. Özel Öğretim Kurumları Kanunu (625). **Resmi Gazete.** 12026; 18/06/1965. ([http://tkb.meb.gov.tr/Kanun/Özel%20Öğretim%20Kurumları%20Kanunu%20\(625\).htm](http://tkb.meb.gov.tr/Kanun/Özel%20Öğretim%20Kurumları%20Kanunu%20(625).htm)). (Erişim Tarihi: 11/02/2006).
- , Teftiş Kurulu Tüzüğü. **Resmi Gazete.** 21501; 19/02/1993a. (<http://mevzuat.meb.gov.tr/html/72.html>). (Erişim Tarihi: 11/02/2006).
- , Milli Eğitim Bakanlığı Teftiş Kurulu Yönetmeliği. **Resmi Gazete.** 21717; 03/10/1993b. (<http://mevzuat.meb.gov.tr/html/108.html>). (Erişim Tarihi: 11/02/2006).
- , Milli Eğitim Müdürlükleri Yönetmeliği. **Resmi Gazete.** 22175; 18/01/1995. (<http://tkb.meb.gov.tr/Yonetmelik/Milli%20Egitim%20mudurlukleri%20yonetmeliği.htm>). (Erişim Tarihi: 24/01/2006).

- , Milli Eğitim Bakanlığı İlköğretim Müfettişleri Başkanlıkları Yönetmeliği. **Resmi Gazete**. 23785; 13/08/1999. (<http://mevzuat.meb.gov.tr/html/55.html>). (Erişim Tarihi: 15/02/2006).
- , Milli Eğitim Bakanlığı İlköğretim Müfettişleri Başkanlıkları Rehberlik ve Teftiş Yönergesi. **Tebliğler Dergisi**. 2521; Şubat 2001a. (<http://mevzuat.meb.gov.tr/html/54.html>). (Erişim Tarihi: 15/02/2006).
- , “Kurum Teftiş Raporu”. Milli Eğitim Bakanlığı İlköğretim Müfettişleri Başkanlıkları Rehberlik ve Teftiş Yönergesi. **Tebliğler Dergisi**. 2521; Şubat 2001b. (<http://kastamonu.meb.gov.tr/Subelerimiz/Mufettisler/YonergeEki/8.htm>). (Erişim Tarihi: 15/02/2006).
- , “Öğretmen Teftiş Formu”. Milli Eğitim Bakanlığı İlköğretim Müfettişleri Başkanlıkları Rehberlik ve Teftiş Yönergesi. **Tebliğler Dergisi**. 2521; Şubat 2001c. (<http://kastamonu.meb.gov.tr/Subelerimiz/Mufettisler/YonergeEki/6.htm>). (Erişim Tarihi: 15/02/2006).
- , “Resmi ve Özel Okul Öcesi Eğitimi, İlköğretim ve Özel Eğitim Okulları Yönetici Teftiş Formu”. Milli Eğitim Bakanlığı İlköğretim Müfettişleri Başkanlıkları Rehberlik ve Teftiş Yönergesi. **Tebliğler Dergisi**. 2521; Şubat 2001d. (<http://kastamonu.meb.gov.tr/Subelerimiz/Mufettisler/YonergeEki/5.htm>). (Erişim Tarihi: 15/02/2006).
- , Eğitim ve Öğretim Çalışmalarının Plânlı Yürütülmesine İlişkin Yönerge. **Tebliğler Dergisi** 2551; Ağustos 2003a. (http://mevzuat.meb.gov.tr/html/2551_0.html). (Erişim Tarihi: 15/02/2006).
- , Milli Eğitim Bakanlığı İlköğretim Kurumları Yönetmeliği. **Resmi Gazete**. 25212; 27.8.2003b. (<http://mevzuat.meb.gov.tr/html/225.html>). (Erişim Tarihi: 15/02/2006).
- , Eğitim ve Öğretim Çalışmalarının Plânlı Yürütülmesine İlişkin Yönergede Değişiklik Yapılmasına Dair Yönerge. **Tebliğler Dergisi**. 2575; Ağustos 2005a. (<http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/pdf/2575.pdf>). (Erişim Tarihi: 15/02/2006).
- , **İktisadi İşbirliği ve Gelişme Teşkilatı(OECD) Türkiye Temel Eğitim Politikası İncelemesi: Ön Rapor**. 2005b. (http://digm.meb.gov.tr/uaorgutler/OECD/OECD_onrapor_TRMart06.pdf). (Erişim Tarihi: 25/06/2006).
- , **Okulların Genel Denetimlerinde Göz Önünde Bulundurulacak Esaslar**. 2005c. (http://mevzuat.meb.gov.tr/html/906_0.html). (Erişim Tarihi: 07/11/2006).
- MEB Araştırma, Planlama ve Koordinasyon Kurulu Başkanlığı. **2002 Yılı Başında Milli Eğitim**. 2001. (<http://www.meb.gov.tr/Stats/Apk2002/4.htm>). (Erişim Tarihi: 12/05 2006).
- MEB Araştırma, Planlama ve Koordinasyon Kurulu Başkanlığı. **2006 Mali Yılı Bütçesine İlişkin Rapor**. Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü Basımevi, 2005. (http://sgb.meb.gov.tr/yayinlar/2006_BUTCE_RAPORU.doc#_Toc122679572). (Erişim Tarihi: 24/01/2006).

- MEB Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimi Genel Müdürlüğü. **Temel eğitime Destek Projesi: Öğretmen Eğitimi Bileşeni: Öğretmenlik Mesleği Genel Yeterlikleri.** Ankara: 2006. (<http://oyegm.meb.gov.tr/yet/>). (Erişim Tarihi: 02/12/2005).
- MEB Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı. **İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu.** Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü Basım Evi, 2005. (http://ttkb.meb.gov.tr/ogretmen/modules.php?name=Downloads&d_op=getit&lid=871). (Erişim Tarihi: 11/1/2006).
- MEB Teftiş Kurulu Başkanlığı. **Okul ve Dershane Denetim Rehberi. 2003.** (<http://tkb.meb.gov.tr/>). (Erişim Tarihi: 20/12 2004).
- MEB Teftiş Kurulu Başkanlığı. **Eğitim Denetiminin Dayanağı ve Gerekliliği. 2005a.** (<http://tkb.meb.gov.tr/index.htm>). (Erişim Tarihi: 20/10/2005).
- MEB Teftiş Kurulu Başkanlığı. **İlköğretimde Denetim ve Performans Değerlendirme Esasları.** Ankara: 2005b. ([http://tkb.meb.gov.tr/Denetim/Performans%20Değerlendirme%20Esasları/1\)%20%C4%B01k%C3%B6%C4%9Fretim%20Okullar%C4%B1nda%20Den.ve%20Perf.De.%C4%9F.Esaslar%C4%B1.doc](http://tkb.meb.gov.tr/Denetim/Performans%20Değerlendirme%20Esasları/1)%20%C4%B01k%C3%B6%C4%9Fretim%20Okullar%C4%B1nda%20Den.ve%20Perf.De.%C4%9F.Esaslar%C4%B1.doc)). (Erişim Tarihi: 21/05 / 2005).
- Memişoğlu, Salih Paşa. **Çağdaş Eğitim Denetimi İlkeleri Açısından İlköğretim Okullarında Öğretmen Denetimi Uygulamalarının Değerlendirilmesi.** (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Adana: Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2001.
- Meuret, Denis, Marie Duru-Bellat. "English and French Modes of Regulation of the Education System: A Comparison". **Comparative Education** Seri: 39, Sayı: 4, S. 463-477 2003. (<http://taylorandfrancis.metapress.com/index/5BHHT7XHLEE8C0JF.pdf>). (Erişim Tarihi: 25/06/2005).
- Milli Eğitim Bakanlığı'nın Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun (3797). **Resmi Gazete.** 21240; 27/05/1992. (<http://mevzuat.meb.gov.tr/html/73.html>) (Erişim Tarihi: 01/11/2005).
- Milli Eğitim Temel Kanunu (1739). **Resmi Gazete.** 14574; 24/06/1973. (<http://www.mevzuat.adalet.gov.tr/html/505.html>) (Erişim Tarihi: 01/11/2005).
- Ministere De L'Education Nationale. Statut Du Corps de L'inspection Generale De L'Education Nationale. **Journal Officiel de la Republique.** 3112-3114; 21 Nisan 1965. (<http://www.legifrance.gouv.fr/imagesJO/1965/031/JO19603112.pdf>). (Erişim Tarihi: 20/07/2006).
- , Décret no 90-675 du 18 juillet 1990 portant statuts particuliers des inspecteurs pédagogiques régionaux-inspecteurs d'académie et des inspecteurs de l'éducation nationale. **Journal Officiel.** 177; 02/08/1990. (<http://www.legifrance.gouv.fr/WAspad/Visu?cid=370275&indice=1&table=JORF&ligneDeb=1>). (Erişim Tarihi: 20/07/2006).

- Ministère de l'Education Nationale, de la Recherche et de la Technologie. Décret no 99-878 du 13 octobre 1999 relatif au statut du corps de l'inspection générale de l'administration de l'éducation nationale et de la recherche. **Journal Officiel**. 241; 16/10/1999. (<http://www.legifrance.gouv.fr/WAspad/Visu?cid=675212&indice=1&table=JORF&ligneDeb=1>). (Erişim Tarihi: 20/07/2006).
- Ministère Education Nationale Enseignement Superieur Recherche. **IGEN (Inspection générale de l'éducation nationale) : Organisation**. 2005a. (<http://www.education.gouv.fr/syst/organigramme.htm>). (Erişim Tarihi: 20/07/2006).
- , Missions des inspecteurs d'académie-inspecteurs pédagogiques régionaux et des inspecteurs de l'éducation nationale. **Bulletin Officiel**. 2005-089; 17/06/2005b. (<http://www.education.gouv.fr/bo/2005/25/MEND0501225N.htm>). (Erişim Tarihi: 26/07/2006).
- , **IGEN (Inspection générale de l'éducation nationale) : Presentation**. 2006. (<http://www.education.gouv.fr/cid2/presentation.html>). (Erişim Tarihi: 20/07/2006).
- Modalités de l'inspection des personnels enseignants. **Bulletin Officiel**. 83-512; 13/12/1983. (<http://www.crdp.ac-grenoble.fr/edition/cederom/vm/demo/html/index.htm>). (Erişim Tarihi: 20/07/2006).
- National Statistics**. 2006. (<http://www.statistics.gov.uk/census2001/pop2001/ENGLAND.asp>). (Erişim Tarihi: 11/07/2006).
- Nursery Education and Grant-Maintained Schools Act (C. 50)**. 1996. (<http://www.opsi.gov.uk/ACTS/acts1996/1996050.htm#aofs>). (Erişim Tarihi: 17/05/2006).
- OFSTED. **Strategic Plan 2005 to 2008**. 2004. (<http://www.ofsted.gov.uk/publications/index.cfm?fuseaction=pubs.displayfile&id=3762&type=pdf#search=%22ofsted%20strategic%20plan%202005%202008%22>). (Erişim Tarihi: 10/01/2006).
- , **The Common Inspection Framework for Inspecting Education and Training**. HMI 2434; 2005a. (<http://www.ofsted.gov.uk/publications/index.cfm?fuseaction=pubs.displayfile&id=3884&type=pdf>). (Erişim Tarihi: 10/01/2006).
- , **Conducting the Inspection: Guidance for Inspectors of Schools**. HMI 2502; 2005b. (<http://www.ofsted.gov.uk/publications/index.cfm?fuseaction=pubs.displayfile&id=3858&type=pdf>). (Erişim Tarihi: 10/01/2006).
- , **Every Child Matters: Framework for the Inspection of Schools in England from September 2005**. HMI 2435; 2005c. (<http://www.ofsted.gov.uk/publications/index.cfm?fuseaction=pubs.displayfile&id=3861&type=pdf>). (Erişim Tarihi: 10/01/2006).
- , **Evidence Form**. HMI 2506; 2005d. (<http://www.ofsted.gov.uk/publications/index.cfm?fuseaction=pubs.displayfile&id=3860&type=doc>). (Erişim Tarihi: 10/01/2006).

- **Guidance on the use of Evidence Forms.** HMI 2505; 2005e. (<http://www.ofsted.gov.uk/publications/index.cfm?fuseaction=pubs.displayfile&id=3857&type=doc>). (Erişim Tarihi: 10/01/2006).
- **Inspection Matters: An information service for inspectors and inspection service providers.** Sayı: 1. 2005f. (<http://www.ofsted.gov.uk/publications/index.cfm?fuseaction=pubs.displayfile&id=4133&type=pdf>). (Erişim Tarihi: 15/05/2006).
- **Leaflet- School Inspections: Changes to OFSTED inspections from September 2005.** HMI 2500; 2005g.. (<http://www.ofsted.gov.uk/publications/index.cfm?fuseaction=pubs.displayfile&id=3934&type=pdf>). (Erişim Tarihi: 10/01/2006).
- Oktaş, Fatoş. **Denetim Alt Sistemleri Üzerine Karşılaştırmalı Bir Araştırma: Türk, Fransız ve İngiliz Eğitim Denetim Sistemleri.** Ankara: Armağan Yayınevi, 1999.
- Oliva, Peter F., George E. Pawlas. **Supervision for Today's Schools.** USA: Wiley Publishing inc., 7. baskı, 2004.
- Ouardani, Aziza. **Approaches to the Evaluation of Schools which provide Compulsory Education: France.** Eurydice: 2001. (http://oraprod.eurydice.org/ressources/eurydice/pdf/021DN/FR_EN.pdf). (Erişim Tarihi: 25/05/2005).
- Öz, Feyzi. **Türkiye Cumhuriyeti Milli Eğitim Sisteminde Teftiş.** Eskişehir: Osmangazi Üniversitesi Yayınları, Yayın No: 88, 2003.
- Özbek, Belgin. **İlköğretim 2. Kademedeki Ders Denetim Sorunları.** (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1998.
- Özdaş, Ali. **Öğretim İlke ve Yöntemleri.** İstanbul: 1997 (<http://www.dersimiz.com/eyazim/yazi.asp?id=67>). (Erişim Tarihi: 20/01/2006).
- Panel, Claire. "National Cultural Values and Their Role in Learning: A Comparative Ethnographic Study of State Primary Schooling in England and France". **Comparative Education.** Seri: 33 Sayı:3, s. 349-373, 1997.
- Raffe, David. "Comparing England, Scotland, Wales and Northern Ireland: the case for 'home internationals' in comparative research" **Comparative Education.** Seri: 35, Sayı: 1, s: 9-25. 1999. ([http://taylorandfrancis.metapress.com/\(hb5ndb453lix4l45vmncsjik\)/app/home/contribution.asp?referrer=parent&backto=issue,2,8;journal,29,41;linkingpublicationresults,1:100374,1](http://taylorandfrancis.metapress.com/(hb5ndb453lix4l45vmncsjik)/app/home/contribution.asp?referrer=parent&backto=issue,2,8;journal,29,41;linkingpublicationresults,1:100374,1)). (Erişim Tarihi: 25/07/2006).
- Sabancı, Ali. "A Comparative Analysis of Duties of the Inspectors with Relation to their Organisational Structures". **BIP, Analysis of Educational Policies in a Comparative Educational Perspective.** Linz: State College of Teacher Education, 2005. (http://www.phlinz.at/typo3/fileadmin/paedak_upload/technik/BIP_publication.pdf#search=%22%22inspectorates%20of%20education%22%20france%22). (Erişim Tarihi: 15/02/2006).

- Sarıyar, Yaşar. **İlköğretim Okullarında Branş Öğretmenlerinin Denetiminde Kullanılmakta Olan Teftiş Formunun İlköğretim Müfettişleri ve Branş Öğretmenlerince Değerlendirilmesi.** (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Elazığ: Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. 1997.
- School Inspections Act** (c57). 1996. (<http://www.opsi.gov.uk/acts/acts1996/1996057.htm#aofs>). (Erişim Tarihi: 10/05/2006).
- Senemenoglu, Nuray. “İngiltere’de İlköğretime Öğretmen Yetiştirme ve Türkiye ile Karşılaştırılması-Türkiye’de İlköğretime Öğretmen Yetiştirmenin Geliştirilmesi İçin Bazı Öneriler”. **Türkiye’de İlköğretim Sempozyumu**. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Sayı:8, s. 143-156,1992.
- Sergiovanni, Thomas J., Robert J. Starrat. **Supervision: A Redefinition**. New York: McGraw Hill, 7. Baskı, 2002.
- SICI. **Effective School Self-Evaluation**. 2003.
- SNUIPP34. **L’Inspection**. 2006. (<http://snuipp34.free.fr/Pdf/Inspection.pdf>). (Erişim Tarihi: 21/07/2006).
- Standaert, Roger. **Inspectorates of Education in Europe: A Critical Analysis**. Utrecht: Sici, 2000.
- Stevenson, David Lee, David P. Baker. “State Control of the Curriculum and Classroom Instruction”. **Sociology Of Education**. Seri:64, Sayı:1. Sayfa: 1-10. 1991. ([http://links.jstor.org/sici?sici=0038-0407\(199101\)64%3A1%3C1%3ASCOTCA%3E2.0.CO%3B2-3](http://links.jstor.org/sici?sici=0038-0407(199101)64%3A1%3C1%3ASCOTCA%3E2.0.CO%3B2-3)). (Erişim Tarihi: 02/06/2006)).
- Süngü, Hilmi. **Bazı Avrupa Birliği Ülkeleri Eğitim Denetimi Sistemlerinin Türkiye’deki Okul Yöneticileri Tarafından Değerlendirilmesi (Kırıkkale İli Örneği)**. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Kırıkkale: Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2002.
- , “Fransa, İngiltere ve Almanya Eğitim Denetimi Sistemlerinin Yapısı ve İşleyişi”. **Milli Eğitim Dergisi**. Sayı: 167, 2005. (<http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/167/index3-sungu.htm>). (Erişim Tarihi: 12/10/2005).
- Taymaz, Haydar. **Eğitim Sisteminde Teftiş: Kavramlar, İlkeler, Yöntemler**. Ankara: Pegem Yayıncılık, 2002.
- Tevhidi Tedrisat Kanunu (430). **Resmi Gazete**. 63; 06/03/1924. (<http://www.mevzuat.adalet.gov.tr/html/366.html>). (Erişim Tarihi: 01/11/2005).
- T.C. Anayasası. **Resmi Gazete**. 17863; 09/11/1982. (<http://www.anayasa.gov.tr/ANAYASALAR/ana82.htm>) (Erişim Tarihi: 01/11/2005).
- T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı (Hazırlayan: Peppers ve Rogers Group). **Devlet Planlama Teşkilatı Bilgi Toplumu Stratejisi: “Sosyal Dönüşüm”, Mevcut Durum Tespiti: Nihai Rapor**. 2006. (<http://akgul.bilkent.edu.tr/btstratej>

i/BTS%20-%20MDT%20-%20Sosyal%20Donusum%20-%20Nihai hedef.pdf).
(Erişim Tarihi: 20/05/2006).

Teaching in England: The English Educational System. 2005. (<http://www.teacher.net.gov.uk/teachinginengland/details.cfm?id=8>). (Erişim Tarihi: 21/05/2005).

Tezcan, Sebahat. **Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması 2003.** Ankara: Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü. Sayfa:1-15. 2004. (<http://www.hips.hacettepe.edu.tr/tnsa2003/data/turkce/bolum1.pdf>). (Erişim Tarihi: 12/06/2006).

The Further Education Funding Council. **Post -16 Vocational Education and Teaching in France: International Report.** 1995. ([lsc.www.co.uk/documents/inspectionreports/pubs_insp/R950721b.pdf](http://www.wwt.co.uk/documents/inspectionreports/pubs_insp/R950721b.pdf)). (Erişim Tarihi: 12/04/2005).

Topbaş, Eriman. “Fransa’da Yüksek Öğretimin Örgütsel Yapısı: Paris Akademisi Örneği”. **Milli Eğitim Dergisi.** Sayı 167, 2005. (<http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/167/index3-topbas.htm>). (Erişim Tarihi: 21/02/2006).

Turan, Kemal. “Avrupa Birliği’ne Giriş Sürecinde Türk-Alman Eğitim Sistemlerinin Karşılaştırılarak Değerlendirilmesi”. **Milli Eğitim Dergisi.** Sayı: 167. 2005. (<http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/167/index3-turan.htm>). (12/10/2005).

Türk Zeka Vakfı. “Eğitim Çalışma Grubu: Taslak Rapor”. **Türkiye 2. Bilişim Şurası.** 2004. (http://www.bilisimsurasi.org.tr/egitim/docs/egitim_calisma_grubu_taslak_raporu.doc). (Erişim Tarihi: 17/06/2006).

Türkiye İstatistik Kurumu. **Nüfus, Yıllık Nüfus Artış Hızı ve Yıl Ortası Nüfus Tahmini, 1927-2000.** 2006. (http://www.tuik.gov.tr/PreIstatistikTablo.do?istab_id=192). (Erişim Tarihi: 29/05/2006).

Türkiye İş Kurumu. **3. Genel Kurul Raporu.** 2006. (<http://www.iskur.gov.tr/mydocu/3.Genel%20Kurul%20Raporu.doc>). (Erişim Tarihi: 02/06/2006).

Türkoğlu, Adil. **Fransa, İsviçre ve Romanya Eğitim Sistemleri.** Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları, No: 121, 1983.

Unesco Institute for Statistics. **Statistics in Brief: Education in the United Kingdom.** 2004. (http://www.uis.unesco.org/profiles/EN/EDU/countryProfile_en.aspx?code=8260). (Erişim Tarihi: 20/06/2006).

Unesco - International Bureau of Education (Editor: Massimo Amadio). **World Data on Education: France.** 2004a. (http://nt5.scbbbs.com/cgi-bin/om_isapi.dll?clientID=279777&depth=3&infobase=iwde.nfo&record={7D959A14}&softpage=PL_frame). (Erişim Tarihi: 05/07/2006).

Unesco - International Bureau of Education (Editor: Massimo Amadio). **World Data on Education: Turkey.** 2004b. (http://nt5.scbbbs.com/cgi-bin/om_isapi.dll?clientID=419386&COUNTRY=turkey&FREETEXT=&KEYWORD=®ION=&THEME=&WCount=4&advquery=%5bHeadings%20Country%2c

%20turkey%5d&depth=3&headingswithhits=on&hitsperheading=on&infobase=iwde.nfo&record={7D95928F}&softpage=PL_frame). (Erişim Tarihi: 05/07/2006).

Unesco - International Bureau of Education (Editor: Massimo Amadio). **World Data On Education: United Kingdom**. 2004c. (http://nt5.scbbbs.com/cgi-bin/om_isapi.dll?clientID=279793&COUNTRY=united%20kingdom&FREETEXT=&KEYWORD=®ION=&THEME=&WCount=4&advquery=%5bHeadings%20Country%2c%20united%20kingdom%5d&depth=3&headingswithhits=on&hitsperheading=on&infobase=iwde.nfo&record={7D959C96}&softpage=PL_frame). (Erişim Tarihi: 05/07/2006).

Ünal, Semra, Esmâ Çolak. “AB Ülkelerinden Portekiz ve İspanya Eğitim Sistemlerinin İncelenmesi ve Türk Eğitim Sistemi ile Karşılaştırılması” **Milli Eğitim Dergisi**. Sayı: 167, 2005. (<http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/167/index3-colak.htm>). (Erişim Tarihi: 12/10/2005).

Woodlands Junior School. **Population of Britain**. 2006. (<http://www.woodlands-junior.kent.sch.uk/customs/questions/population.html>). (Erişim Tarihi: 01/06/2006).

Yalçinkaya, Mustafa. **Ortaöğretimde Ders Denetimi**. (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. 1992.

-----, “İlköğretimde Yeni Denetim Esasları: MEB İlköğretim Müfettişleri Başkanlıkları Rehberlik ve Teftiş Yönergesi Üzerine Bir İnceleme”. **Milli Eğitim Dergisi**. Sayı: 160, 2003. (<http://yayim.meb.gov.tr/yayimlar/160/yalcinkaya.htm>). (Erişim Tarihi: 25/02/2005).

Yavuz, Yaşar. **Öğretmenlerin Denetim Etkinliklerini Klinik Denetim İlkeleri Açısından Değerlendirmeleri**. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1995.

Yılmaz, Muhittin. **İlköğretim Okullarında Ders Teftişinde Karşılaşılan Sorunlar**. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1998.

Webb, Rosemary, Graham Vulliamy. “Changing times, Changing Demands: A Comparative Analysis of Classroom Practice in Primary Schools in England and Finland”. **Research Papers in Education**. 1999. s.229-255.

Webb, Rosemary, Graham Vulliamy, Kirsti Hakkinen, Seppo Hamalainen. “External Inspection or School Self-Evaluation? A Comparative Analysis of Policy and Practice in Primary Schools in England and Finland”. **British Educational Research Journal** Seri: 24, Sayı: 5, Aralık, 1998. s. 539-556. (<http://links.jstor.org/sici?sici=0141-1926%28199812%2924%3A5%3C539%3AEIOSSA%3E2.0.CO%3B2-P&size=SMA LL>). (Erişim Tarihi: 22/07/2006).

EKLER

<u>EK</u>	<u>SAYFA</u>
1. Yönetici Teftiş Formu.....	225
2. Öğretmen Teftiş Formu.....	226
3. Kurum Teftiş Raporu.....	227
4. Anne, Baba ve Bakıcıların Okul Hakkındaki Görüşleri.....	230
5. Evidence Form.....	232
6. Öğrencilere Teşekkür Mektubu.....	233

EK -1

YÖNETİCİ TEFTİŞ FORMU

1-İli/İlçesi:	2-Okulu:	3. Adı ve Soyadı:
4. Mebdis No:	5. Yöneticiliğe Başladığı Tarih:	6-Mesleki Kıdemli ve Kadrosu :
7. Branşı /Ek Branşı :	8. Görevi	9. Teftiş Tarihi: :

GÖZLENEN DAVRANIŞLAR

A- KURUMUN FİZİKİ DURUMU

- Okul bahçesi, bina ve bölümleri, oyun-spor alanları ve tesislerini düzenleme, bakım onarım ve kullanımını sağlama,
- Bina ve tesisleri yerleşim plânına uygun adlandırma ve kullanımını sağlama,
- Yangından korunma ve sivil savunma önlemlerini alma, elektrik tesisat ve panosunun bakımını yapma, kullanım şeması ve açıklamaları ilgili bölümlere asma.
- Türk Bayrağı mevzuatını uygulama. Atatürk ve şeref köşesini hazırlama, koridorları mevzuata ve hizmetin niteliğine uygun düzenleme,
- Dershane ve diğer bölümlerde mevzuatına uygun donanım ve düzenlemeleri yapma,
- Ders, spor ve sosyal etkinliklerde kullanılacak araç gereçleri ve demirbaş eşyaları edinme, koruma ve kullanımını sağlama.
- Sınıf ve okul kitaplıkları/kütüphane, öğretmen çalışma odası, ana sınıfı, rehberlik servisi, laboratuvar, atölye, teknoloji derslikleri gibi bölümleri oluşturma.

B- EĞİTİM ÖĞRETİM VE DEĞERLENDİRME

- İş takvimi, yıllık çalışma programı ve okuttuğu dersin plânlarını hazırlama ve uygulama.
- Haftalık ders dağıtım çizelgesini, okulun ve çevrenin koşullarına uygun, öğrencilerin gelişim düzeyleri ve verimlilik esaslarını gözetenerek hazırlama,
- Öğrencilere, okuttuğu dersin öngördüğü hedef ve hedef davranışları kazandırma, öğrenci başarısını ölçme ve değerlendirme.
- Eğitim VB öğretimi ilgili sorunları belirleme. öğretmenler kurulunda görüşme ve alınan kararları uygulama.
- Öğretmenlerin; plânlama, uygulama ve öğrenci başarısını ölçme-değerlendirme etkinliklerinde birliği sağlama.
- Törenler, belirli günler ve haftalar, eğitici kol çalışmaları, sosyal, kültürel, sportif etkinlikler ile ders dışı etkinliklerini plânlama ve yürütme,
- Rehberlik hizmetlerinin amaca uygun yürütülmesini sağlama.
- Öğrenci başarısızlığının nedenlerini araştırma, çözüm yolları önerme, gerekli önlemleri alma, özel eğitim ve kaynaştırma eğitimine
- İhtiyaç duyan öğrencilerle ilgili iş ve etkinlikleri yürütme.
- Okul öncesi eğitimini özendirme ve gelişmesini sağlama.
- Yönetici ve öğretmenlerin yararlanacağı mevzuat, ders programları, kaynak kitapları, görsel, işitsel ve hareketli sunu araçlarını edinme ve kullanılmasını sağlama.
- Derslerin/etütlerin zamanında ve verimli olarak yapılmasını sağlama.

C. BURO İŞLERİ

- Kurumlarda tutulması gereken defter ve dosyalar ile desimal dosya sistemini ve kayıtları usulüne uygun düzenleme, işletme ve arşivleme.
- Öğrenci kayıt, nakil, sağlık, izin, rapor, belge, devam-devamsızlık, not çizelgeleri, karne, sınıf geçme, diploma vb. işleri yürütme,
- Personelin göreve başlama-ayrılma, görevlendirme. sağlık, izin, rapor, özlük hakları, devam-devamsızlık, sicil, disiplin vb. işlemlerini yürütme,
- Yeterli ve dengeli beslenme ilkelerine uygun aylık-haftalık yemek listelerini hazırlama ve uygulama,
- Öğrenci ve öğretmenlerin nöbet çizelgelerini ve görev talimatını hazırlama ve uygulama,
- Demirbaş alımı. kayıt, sayım, düşüm, devir-teslim işlerini mevzuatına uygun yürütme.
- Aylık, ücret. özel gider indirimi, anasınıfı ücretleri, MEV payları, kantin ve okul kooperatifleri ile ilgili iş ve işlemleri mevzuatına uygun yürütme,
- Bütçe, ödenek, ihale, döner sermaye ve ambara ait iş ve işlemleri mevzuatına uygun yürütme,

D. YÖNETİM VE ÇEVRE İLİŞKİLERİ

- Eğitim öğretim ve yönetim görevlerini yasa, tüzük, yönetmelik, yönerge, genelge, emir ve çalışma plân ve programlarına uygun olarak yürütme,
- Eğitim öğretim ve yönetim verimliliğini/kalitesini artırmak üzere araştırmalar yapma, okul geliştirme programı, plân, projeler hazırlama ve uygulama.
- Kurumda demokratik kuralların uygulandığı, iş birliği, iş bölümü ve koordinasyonun sağlandığı, sevgi ve saygıya dayalı uyumlu bir çalışma ortamı oluşturma.
- Personelin derslerini ve diğer etkinliklerini denetleme. rehberlik yapma ve motivasyonu sağlama,
- Öğretmenlerin, aday öğretmenlerin ve hizmet içi eğitim ihtiyacı bildirilen personelin iş başında yetiştirilmesini sağlama,
- Rehberlik ve teftiş çalışmaları sonunda bildirilen önerileri ve kurumun ihtiyaçlarını ilgili kurullarda değerlendirme ve yerine getirme.
- Servis araçları ve taşınmalı eğitim kapsamındaki öğrencilerin taşıma, güvenlik ve beslenmesi ile ilgili önlemleri alma ve uygulama,
- Kurum kültürünü geliştirme becerilerini. kurum misyonunu yerine getirme vizyonunu oluşturma.

E. KENDİNİ YETİŞTİRME

- Eğitim ve öğretim etkinliklerini planlarken okulun, öğrencinin, personelin ve çevrenin ihtiyaçlarını gözönünde bulundurma. Okulu çevresini. kültür ve eğitim merkezi yapma, velilerle iş birliği sağlama, çevre olanaklarından yararlanma. okulu için vizyon ve misyon geliştirme.
- Koruma derneği, okul aile birliği ve okul kooperatifini kurma. iş birliği içinde verimli çalışmalarını sağlama.
- Üniversiteler, yerel yönetimler, özel-kamu kurum ve kuruluşları, sicil toplum örgütleri ile ilişki kurma,
- Veli toplantılarının ve ana-baba eğitiminin yapılmasına imkan sağlama.
- Çevreyi tanıma ve koruma, bulaşıcı hastalıklara karşı önlemler alma.
- Kendini yetiştirme, çağdaş öğretim stratejileri ve yönetim yaklaşımlarını izleme, teknolojik gelişmelerden yararlanma ve yararlandırma.
- Mesleğinin ve görevinin gerektirdiği kurallara uyma ve örnek olma.

F. HİZMET İÇİ EĞİTİM GEREKSİNİMİ	G. DEĞERLENDİRME						
	BÖLÜM	A	B	C	D	E	TOPLAM
Puan Değeri		15	40	15	15	15	100
Başarı Puanı							

UYGUNDUR .../.../200

İlköğretim Müfettişi

İlköğretim Müfettişi

Grup Başkanı

Kaynak: MEB, 2001d

EK - 2**ÖĞRETMEN TEFTİŞ FORMU**

1. İl/ilçesi 2. Okulu 3. Adı ve Soyadı 4. Mebsis No 5. Meslekî Kıdem ve Kadrosu 6. Branşı/ Ek Branşı 7. Okuttuğu Sınıf/ Ders 8. Teftiş Edilen Sınıf/ Ders 9. Teftiş Tarihi						
GÖZLENEN DAVRANIŞLAR						
A.DERSLİĞİN EĞİTİM-ÖĞRETİME HAZIRLIK DURUMU						
- Dersliğin düzenlenmesi, bakımı ve temizliği, - Derslikte gerekli olan etkinlik ve ilgi köşelerini oluşturma, - Derslikte seviyeye uygun ders/oyun,araç,gereç ve materyalleri bulundurma, - Sınıf kitaplığı/ kitap köşesi oluşturma ve gerekli kayıtları tutma,						
B. EĞİTİM ÖĞRETİM DURUMU						
- Yıllık,ünite,günlük ve diğer öğretim plânlarını hazırlama ve uygulama, - Öğrenme ilkelerini gözetme, dersin/etkinliğin araç ve konusuna uygun strateji. Yöntem,teknik ve araçları seçme,etkili kullanma ve kullandırma. Derslikteki etkinlik ve ilgi köşelerini etkili kullanma ve kullandırma, Gezi,gözlem,inceleme ve araştırma ile deneylere yer verme, - Öğrencilerin öğrenme etkinliklerine aktif katılımını sağlayacak ortam ve süreçleri hazırlama. öğrencilerle etkili iletişim kurma ve sürdürme, - Öğrenci seviyesine ve mevzuatına uygun ödev verme,araştırma yaptıırma,bilgiye ulaşma yollarını öğretme,öğrenmeyi öğrenen bireyler yetiştirme, - Öğrencilerde ulusal bilinci ve ulusal değerlere saygı ve sevgiyi geliştirme, seviyelerine uygun olarak istiklâl Marşı, Atatürk'ün Gençliğe Hitabesi. Öğrenci Andı, Atatürk İlke ve inkılâplarını öğretme. Öğrencilere okuma zevki ve alışkanlığı kazandırma, Türkçe'yi etkili ve doğru kullanma ve kullandırma. - Öğrencilere ders programlarının öngördüğü hedef ve hedef davranışları kazandırma, sorumluluk ve güven duygusu kazandırma, - Sınıflarda özel eğitimi gerektiren öğrencilerle ilgili etkinlikleri yürütme, - Öğrenci başarısını ölçme ve değerlendirme, - Öğretmenin sınıf içi çevredeki eğitimsel liderliği becerisi,						
C.YÖNETİM-ÇEVRE İLİŞKİLERİ VE MESLEKİ GELİŞİMİ						
- Yönetici. öğretmen ve diğer personel ile iş birliği içinde verilen görevleri yapma, - Okuttuğu sınıf ve dersle ilgili defter,dosya ve kayıtları tutma, - Törenlere, meslekî toplantı, eğitici kol etkinlikleri, öğretmenler kurulu. şube öğretmenleri kurulu ve zümre öğretmenleri toplantılarına katılma. kararlar alma ve uygulama, - Çevreyi tanıtırma ve koruma, velilerle uyumlu ilişkiler kurma, eğitim öğretim etkinliklerinde çevreden yararlanma. - Öğrencileri. okulunu ve öğretmenlik mesleğini sevmeye, benimseme ve örnek olma, - Mesleğin ve görevinin gerektirdiği ilke ve kurallara uyma, - Kendini yetiştirme, eğitimle ilgili eserleri okuma mevzuatı ve çağdaş öğretim stratejilerini izleme, öğrenme ve uygulama,						
D.HİZMETİÇİ EĞİTİM GEREKSİNİMİ		E.DEĞERLENDİRME				
		BÖLÜM	A	B	C	TOPLAM
		Puan Değeri	10	70	20	100
		Başarı Puanı				
		Başarı Derecesi				

İlköğretim Müfettişi

İlköğretim Müfettişi

UYGUNDUR
 .../.../200
 Grup Başkanı
 Resmî Mühür ve İmza

Kaynak: MEB, 2001c

EK -3**T.C.****.....VALİLİĞİ****Millî Eğitim Müdürlüğü****İlköğretim Müfettişleri Başkanlığı****KURUM TEFTİŞ RAPORU****(Özel Öğretim Kurumları Hariç)**

Teftiş edilen kurum ve telefon no :						
Teftişin başladığı tarih :						
Teftişin bitirildiği tarih :						
Kurumun son genel teftiş tarihi :						
Kurum müdürünün adı-soyadı, mebsis no :						
Bina mülkiyetinin kime ait olduğu :						
Lojman sayısı ve durumu :						
Isınma aydınlanma, su ve kanalizasyon durumu :						
Özel derslik, lâboratuvar ve atölyelerin durumu :						
Kitaplık ve okuma salonu durumu :						
Spor salonu, oyun alanı ve spor tesisleri :						
Öğretim şekli :						
Okutulan yabancı diller :						
Mevcut bölümlerin durumu :						
Açık geçen dersler :						
Kadrolu yönetici sayısı :						
Kadrolu öğretmen sayısı :						
Memur ve hizmetli sayısı :						
(Kadrolu/sözleşmeli) :						
Öğrencisayısı :	Yatılı	Gündüzlü	Genel Toplam			
	K	E	K	E	K	E
Devam eden						
Devamsız						

KURUM TEFTİŞ RAPORU

1) Fizikî Durum:

2) Eğitim-Öğretim Durumu

3) Büro İşleri

4) Öğrenci işleri

5) Personel işleri

6) Hesap, ayniyat ve döner sermaye işleri.

7) Demirbaş

8) Değerlendirme

Adı ve Soyadı	Görevi	Branşı	Puanı	Derecesi	Hizmetiçi Eğitim İhtiyacı
.....					
.....					
.....					
.....					
.....					
.....					
.....					

Kurum başarı puanı :

9) Kurumun ihtiyaçları ve fazlalıkları

a) Personel (yönetici, yönetici yardımcısı, öğretmen ve diğer personel)

.....

.....

b) Yatırım ve onarım

.....

.....

c) Donatım

.....

.....

10) Teftište görev alan müfettiş ve müfettiş yardımcıları

a)

b)

c)

d)

11) Teftiş ile ilgili görüş ve öneriler

.....
İlköğ.Müf.

.....
İlköğ.Müf.

.....
İlköğ.Müf.

.....
İlköğ.Müf.

.....
İlköğ.Müf.

İncelenmiştir.
.../.../200

.....
Grup Başkanı

UYGUNDUR
.../.../200

.....
İlköğretim Müfettişleri Başkanı

Kaynak: MEB, 2001b

EK-4

Turkish

ANNE, BABA VE BAKICILARIN OKUL HAKKINDAKİ
GÖRÜŞLERİOffice for Standards
in Education

Okulun adı :

Müfettişler yakında okulu denetlemeye geleceklerdir. Bu anket formunu kullanarak okul hakkındaki görüşlerinizi belirtebilirsiniz sevineceklerdir. Lütfen aşağıdaki cümleleri okuyun ve herbirine katılma derecenizi en iyi belirten kutuya "✓" işareti koyun. Okula devam eden birden fazla çocuğunuz varsa ve görüşleriniz çocuktan çocuğa değişiyorsa, lütfen her çocuk için ayrı bir form doldurun.

Cevaplarınız yalnızca denetim kurulu tarafından görülecek, ancak anne ve babaların bir bütün olarak görüşlerinin bir özeti okula da gösterilecek ve denetleme raporunda yer alacaktır. Çocuğunuz anaokulu sınıfında, üniteye ya da altıncı sınıftaysa, özet görüşler bütün okul hakkında olacaktır.

Lütfen, bu görüşlerin ilişkin olduğu çocuğun yaşını belirtin:

yaşında

Lütfen, uygun kutuya "✓" işareti koyun		Bütünyle katılıyo- rum	Katılıyo- rum	Katılmıyo- rum	Hiç katıl- mıyorum	Bilmi- yorum
1	Çocuğum okuldan hoşlanıyor.					
2	Çocuğum iyi ilerleme gösteriyor.					
3	Okuldaki çocuklar uslu.					
4	Çocuğuma okulda sataşılıyor veya baskı uygulanmıyor.					
5	Öğretim iyi.					
6	Çocuğumun durumu hakkında bana yeterli bilgi veriliyor.					
7	Bir soru, sorun ya da şikayetim olduğunda okula rahatlıkla başvurabiliyorum.					
8	Okul personeli çocuğumun çok çalışmasını ve olabildiği kadar başarılı olmasını bekliyor.					
9	Okul iyi yönlendiriliyor ve yönetiliyor.					
10	Okul personeli çocuğuma adil davranıyor.					
11	Okul, anne ve babaların görüşlerini soruyor ve öneri ve endişelerini dikkate alıyor.					
12	Okul personeli çocuğuma evde nasıl yardımcı olabileceğimi açıklıyor – ya da – Okul uygun ev ödevleri veriyor.					
13	Okul personeli çocuğumu olgun ve bağımsız olmaya teşvik ediyor.					
14	Çocuğumun ilginç bulduğu ve hoşlandığı, büyük bir dizi faaliyet var.					
15	Çocuğumun başlangıçta okula alışması için yapılan düzenlemeler iyiydi.					

Başka bir görüş belirtmek isterseniz bu formun arkasını kullanın ya da baş müfettişe ayrıca yazın. Lütfen hiçbir okul personelinin ismi vererek söz etmeyin.

Görüşleriniz için teşekkür ederiz. Lütfen bu formu verilen zarfa koyarak baş müfettişe gönderin. Okul bunu nasıl yapabileceğini açıklayacaktır.

Çocuğum/Çocuklarım yıldadır.

	<i>(Lütfen, işaretleyiniz)</i>	<i>Tamamen aynı görüşteyim</i>	<i>Aynı görüşteyim</i>	<i>Aynı görüşte değilim</i>	<i>Tamamen aynı görüşte değilim</i>	<i>Bilmiyorum</i>
1.	Çocuğum okulunu seviyor.					
2.	Okulda eğitim iyi olduğu için çocuğum iyi bir ilerleme gösteriyor.					
3.	Çocuğuma okulda iyi bakılıyor ve iyi bir güvenlik ortamı var.					
4.	Okulda genel davranış iyi.					
5.	Okulun yönetimi iyi.					
6.	Okul, çocukların görüşlerini dikkate alıyor.					
7.	Okul ana babaların ve bakıcıların görüşlerini alıyor, önerilerini ve kaygılarını dikkate alıyor.					

Ana Baba'nın/Bakıcı'nın Adı ve Soyadı: _____ (Lütfen büyük harflerle yazınız)

İmza: _____

Tarih: _____

İletmek istediğiniz ek bilgileri bu kağıdın arkasına yazabilirsiniz. Soru kağıdını doldurduğunuz için tekrar teşekkür ederiz.

Kaynak: OFSTED, 2005c.

EK -5

EVIDENCE FORM													
Inspector's QIN		Inspection number		Observation time		Observation type		L A D O					
Year group(s)		Grouping	MC SU SA SL O				BO GI MI			Present / NOR			
Subject codes		Support teachers /	SEN	T	S	EAL	T	S	Oth	T	S	Inspector's EF No	
Focus (i.e. main purpose of the inspection activity)			Context										
Evaluation													
Summary of main points													
Judgement on the overall quality of the lesson (Leave blank when not a lesson)										1 = Outstanding, 4 = Inadequate			
Use for grades if there is sufficient evidence:													
Standards	Progress	Personal development	Teaching	Curriculum	Care, guidance &	Leadership & management							
Particular evaluations related to safety, health, enjoyment, contribution to the community, economic well-being													

Kaynak: OFSTED, 2005d.

EK-6

Alexandra House
33 Kingsway
London WC2B 6SE
T 0207 421 6800
F 0207 421 6707
www.ofsted.gov.uk

(School name)
(Address)

(date)

Dear *(children/pupils/students)*

(Phase/age appropriate introduction. Thank pupils for contributing to inspection)

(Summarise main findings giving key strengths and weaknesses – refer to pupils' views if you have them)

-
-
-

(List of improvements needed – refer to pupils' views if you have them, and where possible refer to the ways in which pupils can help to bring about the improvements)

-
-
-

(Sign off)
(Lead inspector/HMI)

Kaynak: OFSTED, 2005c.